
FORT
HILL

LURLEY
MANOR

J. W. Gourley

CORN: STALPARTII vander WIEL
Medici Hagiensis
OBSERVATIONUM RARIORUM
Medic.Chirurgic.Anatomicarum
Centur.: Prior.

C. STALPARTII VANDER WIEL
Medici Hagiensis

OBSERVATIONUM RARIORUM MEDIC. ANATOMIC. CHIRURGICARUM

CENTURIA PRIOR,

ACCEDIT

DE UNICORNU DISSERTATIO.

Utraque tertia parte auctior, longeque emendatior.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud PETRUM vander AA, Bibliopolam.
CIƆ. IƆ. C. LXXXVII.

DEDICATIO.

Nobilissimis Amplissimisque
VIRIS

D. ADRIANO ROSA, JC.
Prætori.

D. NICOLAO SPLINTER, JC.
D. JOHANNI BYEMONTIO.
D. EWALDO BRANDT, JC.
Coss.

D. JOHANNI ROSA, JC.
D. WILHELMO ROTTERMONT.
D. JOHANNI DEDEL, JC.
D. HENRICO POTS, JC.
D. MARCELLO BRUINESTEYN,
D. PAULO AB ASSENDELFT, JC.
Scabinis.

Nec non

D. HEYMANNO BEUKELAAR,

Quæstori.

D. NICOLAO HOEKIO,

Syndico.

Quique eorum à Secretis,

D. ANTHONIO DE VEER, JC.

S. P.

ON levi certe jure merito notandus fuissem ingrati animi maculâ, si qualescunque laborum fructus Vobis, Viri Amplissimi, atque Præstantissimi, non obtulissem: cum non Hagiensis tantum natalibus, sed

ſed & annuo honorario Medicus veſter ab anno uſque labentis ſeculi quadrageſimo ſecundo remuneratus ſim. Quid enim juſtius, quid naturali æquitati convenientius, quam quorum ſub auſpiciis, muneribuſque profeceris, commoda ad eos ut perveniant? Veſtrâ inſuper tutelâ, patrocinioque indigere mihi videbar, quo ſecurus manus perambulans iniquorum (quos ego homines Anticyras navigare jubeo) morſus contemnam. Hac itaque ſpe fretus, fiduciaque plenus, quam nota animorum veſtrorum nobilitas neutiquam fal-

li permittit, Vobis, generoſa conſpicui Conſeſſus lumina, haſce meas conſecro Obſervationes, Summumque Mundi, quam poſſum maxume, Moderatorem rogo, uti Vos, Viri Excellentiſſimi, longo annorum curſu Civium bona, ut facitis, augere velit, ac à cujuſvis mali injuriâ incolumes præſtet, atque conſervet.

AD ARTIS PÆONIÆ STUDIOSOS.

Quicunque animum ad Medicinam appulit, id ſibi negotii datum credat, ut, quod defendendum ſuſcepit, omni ope conſervare nitatur cæleſte depoſitum. Homo namque divinæ mentis umbra non tantum ventri obedientia dignitate, atque excellentiâ immane quantum anteit pecora, verum quæ ſingula unumquodque ditant, atque evehunt animal, univerſa ſolus poſſidet coacervata: Quare illum non immerito Microcoſmum dixere veteres Sapientiæ Antiſtites. Neque enim ad Creatoris ſolum imaginem effictus, ſed & nunquam interiturâ, utut ipſe mortalis, decoratus eſt anima; quæ quamquam ſeſe non una indies contaminet

labe, supereſt tamen uſque divivæ auræ particula extingui neſcia. Quamvis autem, ſi quorundam brutorum roboris habeatur ratio, homunciones videamur, in nullo tamen eorum tanta elucent fortitudinis documenta. Inſignem namque Deus T. O. M., præſtantemque nobis indidit vim, qua quævis, vel omnium maxime infeſtiſſima aut ſub jugum mittantur, aut domentur tandem, ut ſervire, ac prodeſſe diſcant, animalia; quibus & quæ Cælum, Tellusque largiuntur, accedunt dona. Etſi autem rationis quoddam beſtiarum nonnullis ſupereſſe videatur veſtigium, hoc tamen quicquid eſt, non niſi conſervandi, alendique στοργὴν, *ac ſtudium miniſtrat. Soli namque homini rerum poſt Æternum Opificem cauſas cognoſcere, erectoſque ad ſidera vultus tollere datum eſt, conceſſumque, uti quævis, queis vel maxima efficiat, intelligat. Quin etiam nova Dei progenies alto demiſſa Cælo, ac in terras delapſa ingens humano generi jubar, ſummamque addidit gloriam. Neceſſum itaque ante*

omnia

omnia est, ut, quisquis præstantissima medendi arte afflictis succurrere animum induxit, non tantum discere bene incipiat, quod facti, ut ait ille, dimidium est, verum etiam, sapientiæ, ingeniique largitoris opem flagrantissimis imploret precibus, scientiæque angustos, quoad ejus fieri poterit, promoveat limites. Ita enim fiet, ut, quam nactus est, strenue Spartam ornet, atque evidentior longe, certiorque tandem evadat Medicina, quam non exiguo Dei beneficio, mortaliumque bono proximis aliquot annis indefessus præstantissimorum virorum labor vicinis in Europæ regionibus ad summum perduxit fastigium. Medicus autem, in quo sempor non est, ut releveтur æger, cum homo sit, nihil a se humani putet alienum: Quare quam sibi præstitam velit, aliis opem impertiat. Quæcunque denique rerum magistro didicerit usu, ad Dei Omnipotentis gloriam, hominumque conferat salutem. Hæc ego non perfunctorie perpendens, quicquid dimidio fere labente seculo memoratu dignum reperi,

Ami-

Amicorum tandem & precibus victus qualicunque hac scriptione iis, quos scire juvat, innotescere volui. Nec operam lusurus mihi videbar, si filio unico tum, cum patrio primum hæc sermone ederem, Lugdunensis nostræ Palladis alumno, stimulos adderem. Tantum autem abest, ut invidorum extimescam latratus, ut vel felicitatis eos umbram appellem. Tanta tamen animo non est superbia, quin meliora edoctus lubentissime sententiam mutem. Interim, Medicis me scribere quivis meminerit, velim; quorum dicendi modos totidem verbis apud Ciceronem haud exstare non primus moneo.

OP DE
GENEES- HEEL- EN SNYKUNSTIGE
AANMERKINGEN
VAN DEN HERE
KORNELIS STALPART VANDER WIEL,
STADTS DOKTER IN 'S GRAVENHAGE.

Non hæc humanis opibus, non arte magistra
Proveniunt.

Ch hoe ydel woelen, wenschen,
Roemen, dromen blinde menschen!
Die de doot zo heimlyk zit
Met hare oorzaak, lit by lit,
In gebeente en vleesch verholen,
Dat d'ervarenste artsen dolen
In 't nasporen, in 't verhaal
Van zo velerhande quaal,
Door den gront niet kunnen delven
Dezer kennis van zich zelven.
Kunst, geleertheid, vlyt, vernuft,
En ervaarnis staan versuft;
Daarze geen gemene plagen
Vinden, die d'aalouden zagen
Voor vele ewen, dag op dag,
Maar een overzelsaam slag
Zien van ziekten en van wonden
By geen' Eskulaap gevonden,

Hooft

Hooft en herssens, bekkeneel,
Ogen, oren, hals en keel,
't Hart, des levens bron, de nieren,
Aders, zenuwen, en spieren,
Long en lever, milt en maag,
Borst en buik, voor 't lyf zo graag;
Bei de benen, die elkandere
Zo gedienstig, voor al 't andere
Pylers strekken, die hunn' last
Staag vervoeren , vlug en vast;
En de leên, die 't eerste leven,
d'Eerste vorm al d'andren geven,
Daar de hant, die 't al regeert,
Menschen door den mensch bootseert;
Och wat baren zy al pynen,
Daarze jammerlyk van quynen!
Hoe bederftze een ogenblik,
Harde slag, of snelle schrik!
d'Erfschult wil geen kintsche jaren,
Minst de zwakste sexe sparen.
Gal en bloet, gelyk een beek,
Die verdwaalt is, houdt geen streek.
Kan myn dicht met eedle klanken
Wyzen raat hier ooit voldanken,
Ooit volpryzen STALPARTS vlyt?
Dees Machaon (die zyn' tydt,
Door veel jaren hoog gestegen
Tot veel kennis, allerwegen;
Trou besteedt aan 't kranke bedt,
Duizenden voorzichtig redt,
Daar de doot met holle kaken

Haar

Haar' gereetſten roof moet ſtaken)
  Deelt aan elk nu even rê
  Door den druk zyn' arbeit mê,
En 't gemerkte niet by kranken,
Door geopende aâr of dranken
  Licht geholpen, maar het geen
  Zelden beurde, of nooit voorheen.
Zyn papier melt ſtaag iet wonders,
Iet uitſtekends, iet byzonders:
  Breuk of ſcheur, gezwel of ſteen
  Buiten hun gewone leên:
Ramp, die elk niet kon bevroeden;
Heil, daar 't niemant zou vermoeden;
  Hulp door geen' gebaanden weg,
  Boven menſchlyk overleg:
't Lichaam levend wechgeſtorven,
Leên gemiſt, of ganſch bedorven,
  Leden van gebruik beroofſt;
  Brein ontbeert in 's menſchen hooft:
Schriklyk quaat van klene wonden,
d'Ergſte in ſchyn naar wenſch verbonden,
  Sterken bloetvloet, of heel traag,
  Of ſpoorbyſter: mont en maag
Lang van ſpys en drank verſteken:
Milt- en long- en hartgebreken,
  Laſt, ontlaſting, misgeboort,
  Vuilnis, zuivring, nooit gehoort:
Heilzaam, 't geen men plag te ſchromen;
Iet vergiftigs wel bekomen,
  Diſchvreugt ſtof tot lykgeſchrei;
  Boos vergift in tuin of wei

Voor

Voor een lekkerny gelezen;
En die andren trouw genezen
(Och wat regt de doot niet uit!)
Zelfs vergeven door hun kruit
Dees natuurgeheimenissen
Kloek te peilen, op te vissen
Met haar oorsprong, recht gevat,
Zulk een' dierbren letterschat
Aan de werelt te vereeren,
En geleerden dus te leren,
Eischt een' dankbren zegengalm,
Meer dan lauwerkrans of palm.
Lang moet u de Hemel sparen,
STALPART, waardig Nestors jaren:
Levens en gezontheits stut,
Leef veel menschen lang tot nut:
Leef met uwen name onsterflyk
In dees bladen, nooit bederflyk.

O P-

C. STALPARTII VANDER WIEL

OBSERVATIONUM RARIORUM

CENTURIA PRIMA.

OBSERVATIO I.

Cranii suturæ pavore quodam desiunctæ.

ANimi motus insolitos etiam corpus tangere, atque agitare, propter arctam, quæ illum, & hoc jungit, unionem, palam est: quâ non tantum, quæ ipsis obveniunt, bona, sed & queis turbantur, mala continuo secum communicant. Quantas autem turbas hi motus dare, quantasque ipsis corpori-

bus ærumnas excitare queant, quamquam vel quotidianæ experientiæ invicto constet testimonio, evidentius tamen, opinor, atque lucidius hac observatione, ac secuturis 16. & 79. patescet.

Uxor *Friderici* cujusdam, qui Hortulanus, ac custos fuit magnificentissimi prædii suburbani Illustriss. Viduæ *Friderici Henrici* Celsiss. quondam *Arausionum* Principis, quod in Hagiensi visitur nemore, usque adeo expavit, furibus nocturnis non procul ipsâ infractionem ausis, ut præ nimio, quo corripiebatur, terrore, cerebrique ipsius agitatione, & concussione, quam & febris Chephalalgiaque sequebantur, *ossa parietalia* a se invicem dissiluerint. Quam quidem suturarum disjunctionem non, nisi post unum, & alterum demum animadvertit mensem, quamquam illa vel adulti hominis minimum admitteret digitum. Hæc tamen mulier a Chirurgo *du Foix* (vulgo *Lucq*) priori sanitati, adhibitis fasciis, & ligaturis, restituta fuit.

IN OBSERVATIONEM I.

Icuti ſuturarum ſeparatio, cujus modo facta mentio, ab externâ cauſâ ſubito provenerat, & quam minimo temporis intervallo; ita ſæpius in *Hibernia* (prout *Arnoldus Bootius de affectibus omiſſis cap.* 4. *pag. mihi* 17. memorat) capitis oſſa evidenti diſtantiâ disjunguntur, præſertim quâ *coronalis*, quamvis & quandoque, quâ *ſagittalis* excurrit ſutura. Quod tamen lente, atque internâ cauſâ, quam exterior vis non præceſſit, tam maſculis, quam fæminis, nec minus robuſtis, quam tenellis accidit. Hanc ſuturarum ab invicem ſeperationem gravis, illo teſte, ſequitur *Cephalalgia*, quæ ex duræ matris cranio multis membranoſis fibris utplurimum adhærentis, ac dictâ oſſium divulſione tenſæ, atque dilatatæ ſtimulis oritur. Qui dolor tolli vix poteſt, niſi conjunctione dictorum oſſium, ac in priorem ſedem reductione. Quod quidem imprimis Chirurgi manibus efficitur, quem laborantis caput, ſi *coronalis* disjungatur ſutura, oportet comprimere, & unâ manu frontem, alterâ occiput adducere; ſi vero *ſagittalis* aperiatur ſutura, ab utrâque parte tempora comprimantur neceſſe eſt. Quo facto, requiſitis faſciis, queis dicta oſſa ſuo loco contineantur, obvolvendum caput eſt. De modis, quibus juncturarum diſtantiæ in oſſibus

capitis firmentur, legatur *Hippocrates de officio medici.*

D. Sennertus prax. lib. 1. *part.* 1. *cap.* XXII. *pag. mihi* 52. etiam nonnihil de hoc mali genere refert, cum dicit internis aliquando causis suturas capitis, quæ alias contiguæ sunt, ita disjungi, ut evidens inter eas sit distantia, quod ab humorum copiâ fieri judicat, quæ distendendo facit, ut suturæ magno spatio distent, ut docet *P. Agineta libr.* 3. *cap.* 7. nec non *Jacob Fontanus*, qui *Prax. libr.* 1. *cap.* 3. exemplum profert juvenis cujusdam, cujus capitis suturæ tanto disjunctæ erant spatio, quantum quatuor adimplerent digiti.

G. Fabrit. Hildanus Centur. 1. *observ.* 1. *p.* 1. duo etiam adduxit exempla divulsarum suturarum, quarum prima disjunctio e diuturnâ *Hemicraniâ* orta erat, quâ durante, ac inflammatione, nec non humorum copiâ in cerebro urgentibus, suturæ adeo hiabant, ut se *systolen*, *&* *diastolen* cerebri satis distinctè sensisse memoret: Altera autem disjunctio è morbo graviori, ardentique febri, cum dolore capitis acutissimo provenerat.

Quin & Thom. Mermannus Consultat. 4. *libr.* 1. *fol.* 15. *Cephalææ*, quâ præcipua quædam puella laborabat, mentionem facit, eâque suturam quâdam capitis parte disjunctam testatur.

Suturæ capitis, inquit Joubertus de Cephalalgia cap. 9. *pag. mihi* 437. *interdum a se invicem sepa-*

ſeparantur, quod ego ſemel obſervavi in fronte cujuſdam puellæ, cui unius lateris os alterius ſuperabat altitudinem poſt pertinacem in infantiâ capitis dolorem.

Ex inflammatione hoc malum oriri poſſe aſſerit *Ætius libr. 6. cap.* 25., ut & *Hippocrates 7. de morb. popul.* Idem affirmat *Avicenna fen.* 1. *tract.* 3. *cap.* 40.

De ſutura *cap. Lambdoide* hiſcente in Infante vide ſis *miſcell. curioſa German. decur.* 1. *anni* 9. *obſerv.* 139. *fol.* 438.

Thom. Bartholinus centur. 5. *hiſt.* 92. *pag. mihi* 173. hujus etiam rei mentionem facit, ut & *Fabrit. Hildanus Centur.* 2. *obſerv.* 7. *pag. mihi* 84. nec non *Anthon. de Pozzis miſcell. curioſ. med. phyſ. Decur.* 1. *an.* 2. *obſerv.* 34. de Tribuno quodam narrans non militiæ minus, quam potandi egregie gnaro: qui cum ſe aliquando vino annoſo plus æquo ingurgitaſſet, ob ſanguinis inflammationem, & inde ortam vaſorum cerebri dilatationem, divulſâ magno cum cruciatu durâ meninge, nunquam quieverit, niſi cum cranii contiguæ extremitates circa *coronalem ſuturam* ad pollicis latitudinem eſſent disjunctæ. Ex hoc tamen malo id percepit commodi (ſi fas ita dicere) quod nempe poſtea abſque cerebri perturbatione abunde ſe Liberi patris flore aſpergere, ebriæque compotorum turbæ ſolus mentis compos ſupereſſe poſſet.

Petr. Marchettis obſ. Med. Chirurg. cap. 15.

pag. mihi 31. mentionem injicit vulneris frontis usque ad *Diploen* penetrantis, ac gladio inflicti, citra ullam cerebri, & membranæ labem, omnibus licet symptomatibus vulneris capitis præsentibus, quare ipse postridie trepano usus est, subjectam membranam nonnihil inflammatam inveniens, cui apta procuravit remedia. Cum vero vulnerati, ac 14. die mortui caput aperiretur, constitit a vulnere nec membranam, nec cerebrum quidquam incommodi sensisse, imo ipsam vitream tabulam mansisse illæsam: licet sutura *Lambdoides* tam late esset aperta, ut minimum intromitteret digitum, dum saniei non multum inter ipsas suturas, ac supra duram matrem lateret. Haud absimile exemplum describit *J. Baptist. a Lamzweerde obs.* 8. *p. mihi* 232.

Denique cranii suturæ etiam disjunguntur in infantibus, qui *Hydrocephalo* laborant.

OBSERVATIO II.

Infans absque cerebro in lucem editus.

OCtavo die *May*, 1678. à Medicis *P. Christ. Romphio*, *J. Stalpartio vander Wiel*, *Adriano Veermanno*, *nec non Chirurgo Frid. Kempio* inspectus fuit infans sartoris Hagiensis, cui nomen *Bont*, viginti quatuor horas etiam post nativitatem vi-

vivens, cujus mater (ut dictus *Bont* testabatur) sexto, ex quo uterum ferre cœperat, mense ceciderat in cisternam impacto capite. quem casum, quod referre paro, malum secutum est. Post ternos quippe menses fœtus perfectus fungosâ caput obtectus inter *Coronalem*, ac *sagittalem* suturam, excrescentiâ prodiit. Hæc autem tres digitos transversos altitudine, duos latitudine, unum vero crassitie æquabat, ejusque basis unum pollicem lata erat; summa vero pars extra cranium minimi digiti latitudine eminebat. Ossa *parietalia* eum in modum erant depressa, ut non rotunda sed omnino plana, ac circum dictum *fungum* nonnihil intro recedentia, ac, quanta minimi digiti est latitudo, carnea apparerent. Aperto cranio ossium *jugalium* crassities, eorumque, quæ supra nasum erant, cum minimi digiti latitudine conveniebat, posteriorem autem ossium, eorumque, quæ latera, qua in Occiput vergunt, constituunt, naturalis erat crassitudo. In capite nihil conspiciebatur cerebri, nihil materiæ corruptæ, humorisve proxime ad serum acce-

dentis, nec cerebro quidquam ſimîle; cujus loco exigua tantum cavitas apparebat, quæ ne columbinum quidem ovum caperet; eratque illa, tanquam naturaliter, intus cerebri membranis veſtita, nec ex eâ (quod obſervatu digniſſimum) dicta *excreſcentia* procedebat, ſed a medullæ ſpinalis principio, prope primam colli vertebram oriebatur, ac adulti hominis digito craſſitie, & rotunditate par erat. Ex fungoſâ hac carne poſt diſſectionem humor quidam ſero non multum diſſimilis, qui variis continebatur veſiculis, effluebat.

IN OBSERVATIONEM II.

ZAcutus Luſitanus *prax. med. adm. libr.* 1. *Obſerv.* 5. *pag.* 2. Narrat de puero decenni, cujus occiput gladio ita vulneratum erat, ut in ipſam cerebri ſubſtantiam vulnus penetraret, e quâ jam pars juglandis magnitudine per vulnus effluxerat: dicitque hunc puerum, nullo impedimento ſuperſtite, plane fuiſſe ſanatum, quamvis idem poſt triennium, quoniam paulatim nonnulli humores ad hanc debilitatam partem ſeſe conferrent, *Hydrocephalo* laborare inciperet, hincque decederet.

Dif-

Disſecto dein poſt obitum capite deeſſe cerebrum, ac duram matrem duplicem eſſe conſtitit, inter cujus duplicaturam multum aquæ puræ deliteſcebat.

Nicol. Fontanus reſponſ. & Curat. Medicinal. libr. I. *pag.* 16. mentionem facit infantis, qui abſque cerebro, *anno* 1629. 24. *Decemb.* natus erat, quem ſe oculis vidiſſe teſtatur.

J. C. Geilfuſius ait loco cerebri membranam craſſiorem in capite repertam fuiſſe, additque ſe vidiſſe fæminam in *Noſocomio Argentoratenſi*, cujus cerebrum omnino putrefactum erat, quæque eo delata triduum tamen integrâ mente vixerat, quod & teſtatur *Schneiderus de Catarrho lib.* 4. *cap.* 3. *fol. mihi* 57.

Sennertus in Paralipomenon ad libr. I. *prax. part.* I. *cap.* 24. de veritate modò memoratæ *Zacuti Luſitani* Hiſtoriæ dubitat, cum dicit ſe perſpicere vix poſſe, quo pacto quiſquam vel momentum temporis abſque cerebro vivere poſſit: concedit equidem partem cerebri tolle poſſe, verum tam diu quemquam, omni cerebri ſubſtantiâ ſublatâ, aut conſumptâ, vivere poſſe, a nullo unquam demonſtratum aſſerit.

Hujus etiam eſt opinionis *Caſpar a Reyes Franco, campo Elyſio, quæſt.* XXXI. Unde & *Fontani, Zacutique* narrationes rejicit.

Miſcell. med. phyſ. German. Decur. I. *an.* 8. *obſerv.* 64. *pag.* 107. Legimus puellam, 3 *Janu.* 1677. abſque cerebro, & cranio *Presburgi*

natam, cujus tamen corporis partes omnes perfectæ, atque elegantes essent, præterquam quod cerebri, craniique loco, massam aliquam carneam haberet in supremitate pulsantem, & nescio quid, serosi emittentem. Hæc puella cum nata esset, more infantum non vagiit, sed vagitus loco quasi stertens, aliquot rhonchos duxit. Porro caput, reliquaque membra satis commode movere potuit, quin & immissum ab obstetrice digitum in os, parum, sed debiliter, suxit. Post vitam autem 24. ferme horarum acerrimis infestata est epilepticis convulsionibus, atque ita interiit. Intra carneam hanc massam duæ conspiciebantur cavitates, ventriculis haud dispares, reliquâ substantiâ spongiosâ, atque dissolutâ. Nihil medullæ repertum spinalis, & quicquid in spina delitescebat, a coagulato sanguine vix differre visum. Nervi optici justo rubicundiores sese in protuberantes, ac superne orbitâ carentes oculos inserebant. Illi autem nervi e dictâ massâ proveniebant, ex quâ & innumera huc illuc dispergebantur filamenta itidem rubicunda, nervis similia, vel eorum ad minimum supplentia defectum. *Iisdem miscell. med. phys. Decur.* 1. *anni* 3. *obs.* 129. *fol.* 205. gravidæ fœminæ fit mentio, quæ medio graviditatis ferme tempore rusticum detecto capite, eoque saucio, ac sanguinis plurimum ejiciente viderat, quo illa repente conterrita, caput perfricuit manibus, atque solito partus tempore edidit puellam, quæ ali-

aliquoties vagiit, brachia, cruraque commovit, ſupra caput carneam excreſcentiam habuit, ac ſedecim prope horas vixit, poſtquam gravibus attrita fuiſſet convulſionibus. In ipſo capite pro cerebro maſſa plurimis conſtans veſiculis reperta eſt, quæ ſibi invicem tenuiſſimis fibrillis cohærebant, per ſpatia intermedia vaſa ſanguifera incedebant, & quælibet veſicula minutiſſimis, ac rutilis vaſis decorabatur. Veſiculæ hæ erant inæqualis figuræ, & magnitudinis, omneſque pauciſſimis exceptis, aquam limpidiſſimam intra ſinus ſuos coercebant, quam ſauciæ, & preſſæ cum impetu projecerunt, integræ vero ne guttulam quidem vel profuderunt, vel vicinæ ſuppeditarunt, ceu omni exitu privatæ, *hydatidum* plerarumque more, quæ alibi in cadaveribus animalium nonnunquam reperiuntur.

Totus veſicularum acervus tantus erat, ut cerebrum, & cerebellum fætus humani vel adæquaret, vel ſuperaret. Omnibus veſiculis ablatis, baſis cranii maximam partem plana erat: *oſſa petroſa* utrimque, & anterius *criſta Galli* leviter prominebant: *os cribroſum* obliteratum videbitur. In medio baſis, ubi *ſella equina oſſi Sphænoïdi* inſculpta eſt, ſinus erat ſuperficiarius, in quo duo conſpiciebantur corpuſcula juxta ſepoſita, quorum ſingula Phaſeoli magnitudinem æquabant, quibus in parte poſticâ aliud rotundum piſi mediocris magnitudine adiacebat:

A tri-

A tribus istis corpusculis medulla spinalis in progressu amplior procedebat per sinum alium superficiarium ad foramen magnum occipitis, obtinuitque magnitudinem, figuram, colorem, & consistentiam legitimam, & perfectissimorum fætuum simillimam, omnibus que numeris absolutam. Tria hæc corpuscula medullosa erant, & subcinericea. Ab illis antrorsum duo nervi, seu potius fibræ graciles versus oculos pergebant,&c. Ejusdem libri *pag.* 495. *obs.* 280. mentio fit bene nati pueri, qui anno 1666 a matre post 11. mensium fastidia in lucem editus erat cerebro carens, cranioque, quorum loco carneum corpus instar jecoris, at illo paulò durius conspiciebatur, quod undique e capite dependens medio sui ossi *Sphænoïdi* adhærebat, ac apertum aliquantulum emittebat sanguinis. Superius deerat cranium, sed duo parva, ac imperfecta admodum occipitis, & ad latera, anteriusque duo *parietalia* ossa inveniebantur frontis supplentia defectum, quæ vix aliud quam oculorum orbitam efformabant, altius quippe non ascendebant. Oculorum singuli pro nervis opticis, debito loco duo considerabilia venosa habebant vascula, sanguine subnigro repleta, ab hac substantiâ hepaticâ prodeuntia: spinalis medulla sanguini coagulato per omnia similis erat. Omnia porra viscera satis benè se habentia, atque minimè defectiva erant.

De alio infante, sine fronte, calvariâ, cerebro-

que

que, ac cerebello nato, cujus truncus, & extrema satis benè conformata erant, & præter faciem, auriumque plagas vix aliud in capite occurrebat, cujusque in oppositâ faciei parte, durum quoddam corpus, figurâ primæ vertebræ alatâ, carneâ mole obductum protuberabat, sub quo foramen insigne penetrabat ad vertebrarum cervicalium, & dorsalium thecas, &c. Consule eadem *miscell. med. phys. German. Decur.* 1. *an.* 2. *Obs.* 36. *pag.* 60.

Mauricæus Gallicus scriptor *lib.* 1. *cap.* IX. de gravidarum, nec non enixarum morbis agens, meminit infantis cujusdam anno 1665 nati, qui nec cerebrum, nec cranium, sed eorum loco carneam tantum habebat massam.

Idem infans ejusdem conditionis fuerat novem, queis maternâ in alvo creverat, mensibus. Omnes autem ejus corporis partes ad maturitatem pervenērant sanæ admodum, atque perfectæ. Vivus quidem ille ex Utero prodiit, at non diu postea superfuit.

Actis Philosoph. Societ. Regiæ in Anglia an. 1667 *pag. mihi* 125. de infante im̄maturo agitur, qui loco capitis, & cerebri habebat massam carnis similem hepati, comperiebaturque moveri, hic autem vixit IV dies, & post obiit. Nulli nervi fuere inventi, qui a cerebro prodibant, spinalis medulla erat ejusdem substantiæ.

Theod. Kerckringius obs. Anatom. 46. *p.* 102. refert de infante, qui post quinque cum dimidio

men-

menſium vitam, *Hydrocephalo* interiit, cujusque cranii ſuturæ plurimum erant disjunctæ, nec in capite cerebrum, at ejus loco aqua viſcoſa reperta. Hujuſmodi exempla ait cuidam Lanioni ſæpius in ipſis ovibus obveniſſe, quæ etiamnum vivæ adeo ſtupidæ, & fatuæ erant, ut neque edendi, neque bibendi a naturâ cunctis animalibus ſuggeſtos ſentire viderentur ſtimulos, ſed fame periiſſent, niſi in os vi apertum alimenta idem ingeſſiſſet Lanio.

Th. Bartholinus Centur. 1. *Hiſtor. Anatom.* 83. *fol.* 124. ait in *Norvegia anno* 1639 puellulam natam, quæ dimidiæ tantum horæ ſpatium vivebat, quæque pro fronte, cerebroque informem rubicundioris carnis gerebat maſſam, mitræ Epiſcopali exteriore parte non omnino diſſimilem.

Ephemerid. eruditorum Galliæ conventione 12. *anno* 1673 fit mentio infantis *Novemb.* 1673 nono menſe abſque cerebro nati, qui illico poſt partum moriebatur: ac quamvis idem ſatis robuſtus, ac pinguis eſſet, juſtæque magnitudinis haberet membra, deeſſe tamen frontis os, pelle, ac capillis ſuperiorem ac poſteriorem capitis partem carere conſtitit, eorum autem loco reperta fuit rubræ carnis maſſa coagulati ſanguinis inſtar, quæ poſteriorem obtegebat capitis partem, ſub qua carne rubente os quoddam repertum eſt, abſque omni ſutura, reliquarumque, quæ in cranio reperiuntur, partium diſtinctione: Illud os inſuper

ſuper anteriori parte adhærebat oſſi faciei, poſteriore autem nequaquam vertebris colli conjungebatur. Prima vertebrarum colli ita peculiari membranâ erat obtecta, ut credere vix liceret ſpinali medullæ quidquam cum capite communionis eſſe, quamquam id ipſum debito more nervis non careret. Hic fœtus denique partus tempore materno in utero valde ſe quaquavorſum commoverat.

Si quis quærat, unde hi dictis infantibus motus, ut pote cerebro carentibus? Reſponſum ferat; Quamvis illi cerebro ad recipiendos, communicandoſque ſpiritus caruerint, medulla nihilo minus ſpinalis, quæ revera non niſi productio, ac veluti cauda quædam cerebri eſt, ortus nervorum reliquarum partium exiſtit, iiſque mediantibus, membris, partibuſque corporis ſpiritus ad motum neceſſarios impertit, quorum materia dictæ medullæ per *carotidis*, & vertebrarum arterias illam undique rigantes ſubminiſtrari poteſt, licet ille motus eo quidem caſu minus validus ſit, atque durabilis.

Nicol. de Blegnii Zod. Med. Gall. an. 3. fol. 54. obſ. 3. refert de puella, in cujus poſt mortem cranii capacitate nihil præter aquam limpidam deprehendere licuit omnino adimplentem membranas, nullo præſente cerebro, aut ſubſtantiâ ſolidâ; unde concludit, quando cerebrum rite conſtitutum eſt, functiones animæ probe fieri, valere ſenſus, ac ſpiritus ſubtilius in cerebro filtrari,

nec

nec non majori copiâ distribui; cum autem illius substantia ex toto, aut parte consumpta est, satis esse ait, si cæteræ partes, quæ intra cranium continentur, atque intra spinam constitutionem suam nativam servaverint, ad jugem, & perennem actionum animalium motum, etiamsi tunc temporis imperfectius, edantur. E quibus duo, inquit, consideratu digna inferre licet. I. Si cerebrum totum, aut maximâ parte consumptum fuerit, hominem neque ingenio, neque judicio pollere. II. Cum cerebrum eo modo constitum est, motum, qui vitæ principium est, nihilominus continuum esse in sanguine, ac partibus solidis, dum modo nulla immutatio in meningum, medullæ productæ spinalis, & nervorum statu naturali contigerit.

OBSERVATIO III.

Abscessus in fronte infantis.

QUantopere Chirurgorum intersit omnem ossium structuram probè nosse, tum demum illi ipsi sentiunt, cum in ossibus, vel circa eadem mali quidpiam exoritur. Neque enim suffecerit, si sciant, quomodo illa sibi invicem jungantur, cohæreantque, verum etiam exacte

exacte noverint, necesse est, cujus illa sint naturæ, substantiæque, quænam eorum sit forma, qualisque diversitas, quænam etiam sit crassities, quæ planities, cavitasve, quam denique illa cum reliquis corporis partibus, quæ illis junguntur, agglutinanturque, habeant communionem.

Non ita diu est, quod cum Chirurgo quodam trium, aut quatuor circiter annorum infanti mederer, qui e cubili obversâ in saxeum pavimentum fronte ceciderat, ita ut maxima in fronte mediâ appareret contusio, cui commodis remediis non ita poterat resisti, quin tandem in abscessum degeneraret. Quare necessum fuit, ut aperiretur, verum lapsu temporis observatum omne pus per factam aperturam non posse educi. Nec tamen placuit alterâ incisione (erat enim puellula) frontem deformare: quare parumper exspectavimus, & pus pulvillis ad dictam aperturam propellere adnisi sumus, quod tamen neutiquam successit. Tunc mihi in mentem venit de osse frontis infantum ad septimum plerumque, octavumve annum suturâ in duas diviso

partes, per quam ſuturam dura mater etiam tranſmiſſa pericranio adhæret, atque ibi interſtitium quoddam efficit, quod ipſum nos adegit, ut & aliam frontis partem inciſione aperiremus, quâ puella brevi tempore ſanata eſt.

IN OBSERVATIONEM III.

OS frontis infantum communiter in duas diviſum partes Deus Opt. Max. prudentiſſimo conſilio ideo ordinavit, ut præter cætera calvariæ oſſa, bina hæc etiam in partu non aliter, ac duæ ſcandulæ, ſive laminæ tanto melius ſibi invicem cederent, atque aliud ſuper aliud veheretur, ac tanto facilior foret enixus. Rariſſime dictum os in adultis maſculis, quanquam aliquando in fœminis duplex reperitur. In ſenioribus illud ipſum non eſt duplex, quoniam in illis tractu temporis ſicceſcit, adeo ut ſutura præ ſiccitate paulàtim evaneſcat, ac per conſequens duræ etiam matris productiones, quæ antea pericranio oſſis frontis alligatæ erant, evaneſcant. Quando tamen dictum os in adultis reperitur duplex, tum *ſagittalis* ſutura frontis os medium diſcernit, atque ad naſum uſque excurrit. Hoc autem plerumque ejuſmodi contingit hominibus, queis poſt ſeptimum circiter, octavumve annum capitis oſſa circa verticem non coaleſcunt, ſed

ſed cavitas ibidem remanet, quæ vel vigeſimo anno parum preſſa dolorem ciet. In illis enim hominibus os frontis ut plurimum invenietur duplex, quæque dictum os medium ſeparat, minimo negotio admotis digitis ſentietur ſutura.

OBSERVATIO IV.

Abſceſſus oſſis capitis.

MOrbi Gallici inveterati proprietas veluti quædam eſt, ut oſſibus multo magis, citiuſque, quam carni noceat. Illa quippe lues non ſolum extus, ſed & intus oſſa haud aliter, quam tineæ pannos, ac vermes ligna, rodit. Ego domi meæ oſſis partem quandam ſervo volæ manus magnitudine parem, quæ ex oſſe frontis mulieris cujuſdam dicto morbo laborantis provenerat, atque ita a toto ſui ſeparata erat. Eſtque eadem paſſim tam ab interiore, quam ab exteriore parte veluti blattis comeſa, cujus tabula inferior omnino eſt conſumpta, nec non haud exigua oſſis Sphænoidis pars, quam illa mulier ore ſuo emiſit cum dentibus aliquot, ut & quibusdam

palati ossiculis, quæ omnia mihi suppeditavit, prout in adjectâ figurâ videre est.

IN OBSERVATIONEM IV.

MIrari equidem merito licet, cur ipsa cranii ossa morbo gallico consumantur, ac putrescant, capitis interea pelle integrâ, atque illæsâ. *Benivenius de abdit. morb. caus. cap.* 18. *pag. mihi* 166. de quodam Monacho *S. Augustini* ordinis narrat, cujus frons jam tota pene ossibus carebat, intactâ tamen ejusdem pelle, ac carne.

R. Dodoneus in annotat. ad illam narrationem vidisse se ait in cadavere mulieris, quæ isto laboraverat morbo, ossa sub incorruptis membranis tumentia, atque medullitus exulcerata.

Alardus Cummenus Parisiis notavit, Nobili cuidam *Burgundo* ex confirmatâ & inveteratâ lue Venereâ ossa tam fragilia fuisse, ut ad minimum impulsum frangerentur.

P. Marchettis obs. med. Chirurg. 18. *fol.* 47. meminit viri cujusdam septuaginta jam annos nati, ex cujus cranio ipse, post *cephalæam*, nec non plura accidentia gravia, magnam sustulit ossis partem, quod hîc illic comesum, nec aliter corruptum erat, quam si per integrum decennium sepulchro fuisset conditum. Ille tamen sub eo osse

osse non reperit membranam cerebri, sed carnis aliquid rubentis ac planæ.

G. Fallopius cap. 96. fol. mihi 745. quandoque se vidisse ait cranium totum quantum comesum. Cujus rei non unum profert exemplum, e quorum numero illud est, quod *libro de ulceribus cap.* 47. adfert. Id ipsum autem in quovis morbo gallico inveterato contingere negat, at eo tantum fieri autumat, cui curando inunctiones mercurales adhibitæ sunt.

Sæpius autem os palati dicto morbo consumitur, atque excidit; quo defectu linguæ minuitur, sonique claritas: Vocis enim quidquid perit sonantis, per nasum egreditur.

Fabritius tamen *Hildanus centur.* 2. *fol. mihi* 101. *obs.* 12. docet, quo pacto apertus palati locus argenteà laminà, cui spongiæ frustum affixum sit, claudi queat. Quâ de re vide etiam *A. Paræum libr.* 22. *cap.* 3. *Amat. Lusitanum centur.* 5. *curat.* 14. *p. mihi* 490. *Fallopium cap.* 97. *fol. mihi* 747. *Tulpium obs. medicinal. lib.* 1. *cap.* 37. *fol.* 75.

Quanquam autem ossium corruptio tam circa cranium, quam circa nasum, ac palatum morbo Gallico plerumque Originem debet, sæpenumero tamen hæc putrefactio ex acri, ac maligno humore ossa haud aliter, quam solet *Cancer*, atterente, & velut comedente oritur. Calvariæ ossis cariem sive marcorem experti meminit *Hippocrates* 2. *de morb. sect.* v. *fol. mihi* 469. *Cum caries*

ries, inquit, *facta fuerit in osse, dolor ex hoc corripit os ipsum, & progressu temporis attenuatur, atque inflatur, & fit in ipso fractura, & si hanc resecueris, comperies ipsum os elevatum & asperum, ac fulvum, quibusdam vero etiam ad cerebrum usque corrosum. Cum ita habentem offenderis, siquidem ultra corrosum fuerit, sinere optimum, & quam citissime ulcus curare.*

Ejusmodi etiam casus exemplum illustre posuit *Amat. Lusitanus centur.* I. *curat.* 76. *fol.* 106. Post ulcera fœda, & talpariam orti. Ut & *A. Paræus libr.* 9. *cap.* 20. Vidi olim infantem, inquit *H. Fabrit. ab Aquapendente operation. Chirurg. p.* 175. *cap. de Gummat*, è cujus partibus cranio subjectis, durâ scil. matre, acerrimus quidam, ac malignus humor proveniens per ipsum os penetrabat, illudque passim plurimis variæ magnitudinis perforabat foraminibus, inferiore nihilominus membranâ integrâ. Qui sane humor ossi capitis, nequaquam vero membranæ subjectæ erat adversarius.

Zacutus Lusitanus prax. med. mirab. libr. I. *obs.* 83. *p.* 20. scribit detergentibus tantum remediis palatum amissum, cujus morbus Gallicus non fuerat causa, restitutum fuisse, quod ipsum non immeritô rarissimum ducit.

Sic quoque *Jacob. Bontius p.* 37. *cap.* 10. *de Medicinâ Indorum*, ait eodem modo pene omnino sublatum dictum os frontis fuisse sanatum. Idem *obs.* 6. *fol.* 36. earum quas *Bataviæ Batavo-*

rum in Indiâ Asiaticâ urbis, obſervavit, ac collegit, narrat de nautâ quodam, cujus caput inter cymbam, atque aliam navim ita compreſſum fuerit, ut nemo dubitaret, quin totum quantum diffractum, & comminutum eſſet, cum & ipſe ſanguinis plurimum ore, naſo, atque auribus emitteret. Cranium ejus repertum in multa fruſta diviſum, quorum nonnulla tollebantur. Per ſex menſes continuos Chirurgi illi operam præſtitere; intra quod tempus, totum illud os, quod ſuturâ *Lambdoide* ambitur, fruſtatim eductum eſt, paulò ſupra id foramen cui inſeritur prima cervicis vertebra, dentiformis dicta. Convaluit tandem, cerebrumque ab externâ injuriâ ſemi-galeâ argenteâ defendit, ipſi ab *Indiæ*, quæ in *Batavorum* ditione eſt, Rectore, (*Generalem* vocant) dono datâ.

OBSERVATIO V.

Cranii dedolatio.

INter multifaria Capitis vulnera meritò numerandam exiſtimo ipſius cranii *dedolationem*, ſive *amputationem*, cujus rei exemplum ipſemet cum Fratre meo P. M. *Joh. Stalpartio vander Wiel* (qui tempore belli inter *Fœderati Belgii Proceres*, *Re-*

gemque Galliæ gesti, vulneratis militibus cum Chirurgo *Cornelio vander Hoog* medebatur) hîc Hagiensi *in Nosocomio* in milite vidi, cui ægro ossis *parietalis* pars, nummi, quem *Imperialem* vocant, instar, cum utrâque tabulâ, inferiore tamen superiori magnitudine cedente, prope verticem amputata erat, quam partem pellis aliquid, ac membrana carnosa etiamnum affixam tenebat. Quamprimum autem dictum os detractum fuit, pelle suâ adhærente caput iterum contectum est, non exspectatis pluribus vulnerati cranii extremitatum separationibus: Atque ita dictum vulnus quam brevissimo tempore omnino percuratum est.

IN OBSERVATIONEM V.

JObus *Mekeranus cap.* 1. *obs. med. Chir. pag.* 4. meminit incisuræ ossis *parietalis* sinistri ad *sagittalis* suturæ latus acinace factæ, quâ a primâ separatum fuerit tabulâ ossis segmentum ejus figuræ, quam ille ibidem exhibet delineatam. *Scultetus in Armament. Chirurgico obs.* 17. *fol. mihi* 214. primæ tabulæ *Dedolationem* narrat, ejus nummi, quem modo nominavi, magnitudinis, inque ipsum penetrantem *meditullium.*

Haud

Haud absimile quid *P. Marchettis p. mihi* 10. memorat. Illius autem casus quo utrâque cranii tabulâ uno, eodemque ictu sublatâ, vulneratus vivus permansit, unum ego vel alterum tantum proferre exemplum habeo. Refert *Philip. Jac. Sachs miscell. med. physs. curios. Germ. decur.* 1. *an* 2. *obs.* 119. *fol.* 195. de *Polono* quodam bene poto, qui dum digladiaretur, in sinistro capitis summo latere per suturam *coronalem* usque ad frontem, tale reportarit vulnus, ut non solum cutis cum carne duos transversos digitos lata, unâ ulnæ quadrante longæ, sed & magna cranii pars penitus dissecaretur, quo facto læsus semianimis in terrâ aliquantisper prostratus jacuit, mox dein resiliens, manu caput tangens, partem cranii fere abscissam, & parumper cute adhuc hærentem detrahere voluit, sed in hoc furore frustum saltem cranii arripuit, & in terram projecit. Chirurgus postea accedens reliquam carnosam portionem vulneri denuo adaptavit, & licet varia prava *symptomata* dein supervenerint, integræ sanitati nihilominus restitutus fuit.

Legitur etiam apud *Cabrolium obs.* 29, *&* 34. *pag.* 18, *&* 25 simile quid, quam Historiam ob mirum rei eventum ipsis adscribam *Cabrolii* verbis: *Ut alii*, inquit, *exemplo meo sapere discant, quod mihi olim Juveni contigit, dum Gaillac degerem, paucis enarrabo. Ad divitem quendam rusticum curandum vocatus sum, qui maximo gladii impetu ictus fuerat, ita ut magna*

pars bregmatis ablata esset, cumque eo portio quædam tam duræ, quam piæ matris, nec non substantiæ ipsius cerebri. Adspectu primo obstupui, deinde ita egi, ut ejus curatio alii committeretur: hic quoque vulnere inspecto, nullo modo curari posse cogitans, patientem absque auxilio deseruit, donec ruricola quidam advenit qui ardenti veru laridum transfixit, quod in vas aquâ plenum destillabat, ex eoque sæpius abluto, ita ut nivem candore superaret, medicamentum confecit, quo linamenta omnia, turundas, & lanas carptas insuccabat, cujus præsidio patiens integram valetudinem intra duos menses adeptus est, posteaque diutissime vixit; Hujus rei gnarus, miseris semper succurendum, nec unquam desperandum esse didici.

Nescius equidem non sum *Jobum Mekeranum dicto cap.* 1, *suarum obs. fol.* 7. & 8. referre Nobilis cujusdam caput *Tartari* gladio ita fuisse vulneratum, ut frustum ossis ab ejus cranio cum pelle, ac capillitio avulsum esset, ipsumque quam latissime hiaret cranium, nec non Chirurgus, ut factum foramen clauderet, haud dissimilem ossis partem e cæsi canis capite sumptam hianti cranio superimponeret. Quod os postquam cum aliis ossibus conjunctum, & capitis cute contectum esset, dictum Nobilem priorem valetudinem recuperasse ait, hæc autem ipse scriptor, quamvis sibi a *Theologo* narrata, videtur ridere, nec immeritò, meo quidem judicio.

OB-

OBSERVATIO VI.

Depreſſio cranii.

CUm filiolus G.P. civis Hagienſis quatuor natus annos hîc Hagæ in vicis luderet, caſu ſatis infelici vexillum quoddam, quod è ſublimi funeſtrâ ſpectandum propendebat, obverſo in illius latus ſiniſtrum oſſis frontis manubrii acumine incidit, unde non tantum vulnus, ſed & oſſis *depreſſio* facta eſt. Vulnus tamen hoc ſatis feliciter Chirurgus ſanavit, quanquam quondam vulnerato, nunc ſeneſcenti, etianum cavitas in illo oſſe ſuperſit tanta, ut adulti hominis pollicis extremam intromittat partem.

IN OBSERVATIONEM VI.

CRanii depreſſio haud aliter ſe habet, quam ſtannea, aut plumbea vaſa, quæ caſu, vel concuſſione intus cedunt, deprimunturque. Hîc autem animadvertendum eſt, licet oſſis calvariæ tabula hoc fracturæ genere non perſpicue a ſe invicem recedat, fieri tamen in ipſa diploe totius ſeparationem, quæ primæ tabulæ impreſſione con-

contunditur, friaturque. Dicitur autem hæc fracturæ ſpecies Græcis θλάσμα, ſive θλάσις, infantulis ſæpius, ac tenellis contingens, teſte *Galeno libr. 2. de morb. cauſis cap. ult. claſſe 3. p. mihi 9.* quoniam in his multo facilius fieri poteſt, ut pote quorum oſſa tenuia etiamnum, atque infirma ſunt valde. Neque enim fieri poteſt, quin id, quod contunditur, cedat retro, intuſque; quod vero ita cedit, tenue ſit, nec omnino durum, requiritur.

Tales cranii depreſſiones in pueris, facile abſque inſtrumentis Chirurgicis curantur.

De conſiderabili ac magnâ oſſis frontis infantis depreſſione ſupra os Temporis ex lapidis jactu ortâ, peſſimiſque ſymptomatibus ſubſequentibus, abſque ullis tamen mali reliquiis ope fomentorum ſanatâ, agit *Lyſerus pag.* 279. *Item P. Marchettis p.* 18., *Riverius obſ. p.* 355. *Sculteti armament. Chirurg. pag.* 109. *Roſſius p.* 121 *nec non Smetius pag.* 563.

Oſſa capitis depreſſa, inquit *Paræus lib. 9 cap. 5.* aliquando per ſe reſiliunt reſurguntque priſtinæ æqualitati reſtituta, quod aliquando puerorum, fœminarum molliorum, humidiorum, ac pituitoſarum oſſibus contingit, quod ſi ipſa per ſe non reſiliant, admovenda eſt cucurbitula cum magna flamma, & imperandum ægro, ut ore, naribuſque compreſſis, ſpiritum magnâ contentione ſurſum exprimat, &c.

In adultioribus hujusmodi Depreſſiones (cu-

te

te præsertim integrâ) rarissimè cernuntur. Quibus autem contingunt, iis, aliorum intuitu, tenue admodum est cranium, quod si tale non sit, haud dubie, si in tabulâ superiore non animadvertitur fissura, infima tabula magis erit divisa, quam suprema, quoniam, docente *Hippocrate*, illa in medio sui subsidere nequit. Id vero quibus contigit vitii, absque cranii terebratione vix sanantur nisi forte in exteriore ossis frontis prominentià depressio foret, cujus exemplum Centur. nostræ secundæ observatione quartâ daturi sumus. De plurimis jam adultis, quibus nec cutis, nec exterior cranii tabula, sed interior fracta fuerit, narrat *Tulpius fol. mihi* 4, *Sculteti Armament. fol.* 212, *Smetius pag.* 570. *Marcellus Donatus p.* 560.

De Cranii depressionibus in adultis absque manifestâ fracturà, cutisve solutione, quæ fomentationibus, ac emplastris sanatæ fuere, scribunt *Carpus de fractura Cranii*, *Marcellus Donatus p.* 531. *libr.* 5. *c.* 1, *Laz. Riverius observ. pag.* 327, *Scultetus Armament. Chirurg. fol.* 111. *&* 240. Quærere equidem hìc liceat, utrum cranium depressum loco suo restituatur necesse sit?

G. Fabrit. Hildanus observat. centur. 2. *obs.* 3, *& centur.* 3. *obs.* 21. *ut & epist.* 90. *fol.* 1023, id ipsum asserit, adducens exemplum pueri honestæ familiæ decem jam annos nati, subtiliorisque ingenii, qui caput cadendo læserat, unde cranii de-

depressio prope futuram *Lamboiden* orta erat: Quod vero gravia non adessent accidentia, parvi fecere parentes hunc casum, ita ut ille puer postea memoriæ dono non tantum privatus, sed & pedetentim tantâ ingenii obrutus fuerit stupiditate, ut denique ineptus fuerit, qui quidquam addisceret.

Verum *Wurtzius part. 2. cap. 6.* ait, non tanti faciendam Chirurgo cranii depressionem, præstare judicans rem ipsam Naturæ perficiendam relinquere, parumque referre, utrum cranium nonnihil maneat depressum, nec ne, quoniam non semper, nec necessario inde impeditur cerebri motus lato satis spatio duram matrem inter, ac cranium superstite. Meo quidem judicio Chirurgi operâ supersederi potest, si in infantibus collisiones cranii reperiuntur, non multum intro cedentes, quas nec fissura, nec fractura, aliave comitantur accidentia graviora, ita tamen, ut, detonsis pilis, læsum locum fomentis adjuvemus, Modum invenient Chirurgiæ Tyrones apud *Julium Cæsarem Arantium* ad calcem *comment. in lib. Hippocr. de vulneribus capitis.*

Quando autem sive in infantibus, sive in adultis, depressio sine ex teriore fissurâ deprehenditur, ac gravia sese manifestant accidentia, omnino perforationem requirerem. Quo pacto infantum depressionibus eundum sit obviam, vide *Lyserum pag:* 278, *Paræum*, *Fabrit. Hildanum centur. 2. obs. 5. fol.* 83, *Sculteti Armament*

ment. fol. 110. Cranium in pueris ſub illæſis tegumentis, & citra diviſionem depreſſum, cucurbitâ communi in ſuum ſitum naturalem reducunt quidam.

Quomodo vero adultorum ſanandæ ſint depreſſiones, vide *Job. Mekeranum pag.* 18, *Sculteti Armament. Chirurg. fol.* 8. 112., *&c.* 193, 197, 200, 208, *Item Riverium p.* 326. 354. *nec non Fabrit. Hildanum centur.* 2. *obſ.* 3. *&* 4. *fol.* 78, *&c.*

Perficitur hæc cura utplurimum terebrâ quadam *Triploide* dictâ, quâ pars depreſſa elevatur, cavendo tamen ne hæc ambas cranii laminas perforet, & duram matrem pungat.

OBSERVATIO VII.

Gravis caſus capitis abſque trepano ſanatus.

UXor L. O. infortunio quodam in fulcrum incidit focarium, quod 25. libras pendebat, quo ita læſit caput, ut omnia deprehenderentur accidentia, in fracturis cranii obſervari ſolita: Quare judicarunt Medici, Chirurgique terebrandum eſſe cranium, licet vulnus tantum cum contuſione abſque fracturâ, fiſſurâ, aut depreſſione oſſis animadverterent, ideoque ſtatuerent requiri

quiri loci perforationem. Eam autem ægra admittere neutiquam volebat. At, ecce! quarto decimo post læsionem die caput ejus, faciesque admodum tumere, plurimisque hæc, ut & frons notari coepit hinc inde vesiculis. Atque ita dicta mulier absque trepano, sed non absque axilio divino, modo certe insolitò, paulo post omnino fuit pristinæ restituta valetudini.

IN OBSERVATIONEM VII.

VEro simile est dictam materiam infernè sub cranio prodiisse. Quoniam enim nulla manifeste deprehendebatur fractura, fissurave, necesse est, tenuis ille, & serosus humor per suturas, aut transudationem, vel denique per occultam rimam extra cranium pervenerit,

Id ipsum autem per transudationem fieri posse multi testantur Scriptores: ut *Thom. Bartholinus obs. centur.* 2. *hist.* 41. *pag.* 214. *Marcellus Donatus de med. hist. Mirab. lib.* 5. *cap.* 4. *pag.* 200, *Wepferus pag.* 398, *Tulpius obs. lib.* 1: *cap.* 2. *p.* 4. qui etiam profert exemplum in quo innumeræ sanguinis guttæ per calvariam (quæ tamen integra erat, quamvis aliquantum mutata colore, adeoque naturali soliditate parum debilitatâ) erumpebant, instar roris universam calvariam

variam cooperientes: Quibus ſpongiâ aliquoties deterſis, repullularunt continuò & aliæ: monſtraturæ velut nihil naturæ eſſe invium: ſed omnia pervia, neque oſſa ullibi tam ſolida, quin per ea libere permeet, cum ſanguis, tum pus. *Galenus in librum* 7. *Hipp. Aphor.* 54. hæc confirmat dicens arbitrari *Hippocratem*, *naturam ſemper, ſi robuſta ſit, materiæ viam moliri & invenire, etiamſi quam maxime craſſa ſit, & per exiles tranſitura meatus: quando per oſſa etiam abſceſſus fieri dicat.*

Sicut autem ab intra foras pus per calvariam, ita etiam contra facilius foris reſudat in interiora. Hac de re etiam videatur *Avicenna fen.* 14 *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 5. ac *Jacobus de Carpo de ſignis commoti cerebri*, è quo *Marcell. Donatus de med. hiſt. mirab. lib.* 5. *pag,* 200. teſtatur contingere aliquando in capitis vulneribus non dari liberum ſaniei tranſitum per ipſum vulnus, eamque eo caſu per poroſitates oſſis reſudare ad intra cranium, cujus rei teſtis eſt *Hippocrates lib. de vuln. cap.* dum ſcribit vulnera in poſteriore cranii parte reperta minus eſſe letalia, quoniam os propter craſſitiem diuturniori tempore pus contrahit & ad cerebrum inferius tranſſudat.

Petrus Marchettus celeberrimus Chirurgus, poſteaque Chirurgiæ Profeſſor *Paduæ obſ.* 12. *pag.* 24. ait duo vidiſſe ſe exempla vulnerum capitis, ac contuſionum abſque fiſſurâ, in quibus ſine terebratione emittebatur pus, quoniam id

per cranii poros, haud aliter, quam per cutem sudor, exibat; quamvis uterque hic æger, diutius dilatâ perforatione, postea decesserit.

Quare ille artem profitentes monet, si vulneratis medeantur, quorum symptomata arguunt internas partes etiam læsas, ut in tempore trepano utantur, dictante etiam *Hippocrate si quid movendum videtur, principio move.* Unde sequitur, si terebrandum, initio terebra. *Joh. Baptista de Lamzweerde Append. observat. pag. mihi* 238. *obs.* 11. duo similia vidit exempla, in quibus saniei pars quædam per cranii poros transudare conspiciebatur; huic autem evacuationi dum quidam nimium fiderent, serò trepani opera accessit: subjecta enim sanies aliquando nimis copiosa, tardiorque ejus est exoneratio, unde tandem internæ corrumpuntur partes. Et licet frequenter trepanum fracto fissove cranio utile sit, idem tamen quandoque, salvo etiam, atque integro cranio, adhibetur, præsertim cum timor est, ne intus vasa quædam rupta sint. Trepani enim ope non tantum sanguini effuso datur exitus, verum ita etiam inflammationi, putrefactioni, delirio, febribus, aliisque letiferis accidentibus itur obviam, quamquam hoc agendi modo artis magistri sperata non semper assequantur, optime id ipsum ostendente *Tulpio obs. lib.* 1. *cap.* 1. *pag. mihi* 3. *&c.* fieri enim potest, ut materia, quæ extra vasa sua fluxit, alio, quam quem ictus, casusve læsit, contineatur

lo-

loco. Ex gr: si sinistrum alicujus *os parietale* lædatur, sanguis in adversam partem repulsu quodam potest effundi, licet falce à se invicem separentur bina hæc ossa. Item: Si ictus, lapsusve frontem tangat, posteriore capitis parte potest manifestari sanguis, quod sequenti probatum imus observatione.

Continetur etiam quandoque humor qui effluxit, inter binas membranas, vel etiam sub piâ matre: uti is ipse inter cerebri fissuram supra *corpus callosum* in ventriculis aliquoties apparuit locatus, cujus posterioris ego postea narrationem instituam.

Aliquando etiam incerta sunt signa, quibus dignoscatur, ubi lateat, quæ efluxit, nec loco suo contenta materia, quamvis ea plerumque, si fractura, fissurave adsit sub eadem reperiatur, & nonnunquam alibi simul, notante *Tulpio obs. lib.* 1. *cap.* 2. *pag. mihi* 4. Contingit enim sæpius, (at non semper) ut vi illâ, quæ fit loco plagæ, vel ictus (quamvis nulla fissura, fracturave adsit) sanguis extravasatus ibidem reperiatur, qui exitum non inveniens, ac proinde ibidem tractu temporis putrescens, pravorum sæpe symptomatum, nec non mortis interdum causa est.

Verum quidem est, fieri aliquando, cum nec manifesta apertura cranii reperitur, virium robore subjectam exonerari materiam, sive id eo fiat modo, de quo superiori observatione dictum, sive per nares, auresque, uti *Wepferus pag. mi-*

hi 223. *ac Bartholinus centur.* 2. *hist.* 4. *pag. mihi* 215. pluresque testantut, vel, quia aliquando per collum ad pectus, ventremve defertur, atque illic abscessus causa est, quod *P. Marchettus obs. Med. Chirurg.* 15. *fol. mihi* 35. sæpius se expertum ait, ac *Jobus Mekeranus obs. cap.* 2. *pag. mihi* 28. *Paræus lib.* 10. *cap.* 8. *Marcellus Donatus lib.* 5. *cap.* 4. *pag. mihi* 201.. nec non *Roonhusius part.* 2. *lib.* 1. *obs.* 3. *pag.* 190. indicant,

Qui vero viribus ægri, cum internæ læsionis deprehenduntur signa, solummodo fidere statuit, deceptum se sæpius, sed sero, dolebit.

OBSERVATIO VIII.

Unius, ejusdemque caput vigesies septies trepano terebratum.

PAulus Godefridus fœderati Belgii Procerum, dum viveret, Chirurgus supremus, mihi retulit. *Illustriss. D. Philippi Nassavii caput ab Henrico Chadborn Chirurgo Neomagensi* vigesies septies perforatum esse. In cujus rei fidem dictus *Godefridus* mihi veritatis testimonium ipsius *Ph. Nassavii* Chirographo munitum donavit, quod etiamnum domi meæ servatur, atque hujus est Argumenti.

Ego

Ego infraſcriptus atteſtor me ab Henrico Chadborn *Chirurgo* Neomagenſi, *poſtquam vigeſies ſepties mihi caput perforaſſet, recte fuiſſe ſanatum. Datum Weichemi* 12. *Auguſti Anni* 1664.

IN OBSERVATIONEM VIII.

P*Hilippus* Hic *Naſſavius Weichemi* Dominus, pagi duabus horis *Neomago* diſtantis quondam inter Equites Præfecti munere fungens militaverat, eratque filius *Iuſtini Naſſavii Gubernatoris olim Bredæ*, quem *Guilelmus Primus Arauſionum Princeps* extra matrimonium genuerat. Ille equo exciderat obverſo in palum capite monſtrabantque ſymptomata haud dubie alicubi ſanguinem vaſis ſuis emiſſum eſſe, quare terebratio cranii certa fuit, quâ aliquoties fruſtra in oſſe frontis, atque alibi factâ, viſum fuit Trepanum etiam poſteriori capitis oſſi admovere, ſi forte repulſu vas quoddam ſanguiferum ibidem ruptum fuiſſet. Quod ita ſe habere compertum: ac poſt vigeſimam ſeptimam demum perforationem manifeſtavit ſe in Occipite ſanguis coagulatus. Dictus Dominus aliquando acum comatoriam argenteam per utramque perforati cranii partem tranſmittebat, videntibus id ipſum amicis, qui vulneris obligationi intererant. Ipſe tamen ſatis feliciter fuit ſanatus, valetudinemque, ac in-

ingenium conſervavit integrum, vixitque multos annos poſtea, ita etiam, ut vini hauſtum majorem, ſalvo mentis ſanæ uſu, ferre poſſet.

Glandorpius ſpeculi Chirurgici obſ. 3. fol. 46. Narrat *Adrianum Spigelium Profeſſorem Chirurgiæ Paduæ* aurigæ cuidam medicinam feciſſe, cujus dextra capitis pars vulnerata, contuſumque, ac fiſſum fuiſſet cranium, cujuſque *os parietale* ipſe ſepties perforaverit, ita ut magna cranii pars auferretur. Sæpe etiam, ubi magna depreſſio fragmenti cujuſdam oſſis capitis adeſt, variæ requiruntur perforationes ad dicti oſſis extractionem, quale exemplum *Scultetus Armament. Chirurg. obſ. 7 fol.* 198. deſcribit, in quo circum depreſſum os ſeptem factæ fuere terebrationes.

Sæpe etiam illud ipſum neceſſarium eſt valde cum nempe ſuperioris tabulæ parva, inferioris autem magna eſt fractura.

OBSERVATIO IX.

Gravis lapſus capitis non ſine ipſius cerebri Læſione.

MEnſe *Auguſto* an. 1671. ego cum hujus urbis Medico *Arnoldo Boſchio*, nec non Chirurgis *Petro le Francois*, *Paulo Terhario*, ac *Nicolao Winter-kamp* arceſſi-

ſitus fui à *Joh. la Court* 17. annorum juvene, cujus Pater *Belgii Procerum* miniſter erat, qui Juvenis é tecto D. *Six'i* Curiæ *Hollandiæ* Senatorum à ſecretis ceciderat, dum erigendo camino cum aliis operabatur, pluſquam octoginta pedum altitudine ſupra terram educto. Cadentis bracca alicubi affixa hæſit, ruiturumque velut mitius labi voluit, quamquam paulo poſt verſo in terram capite præceps miſerrime decideret. Ipſe aliquamdiu animi deliquium paſſus domum delatus eſt: ac continuo ipſi vena ſecta fuit, unde parum ad ſe rediit. Capite à Chirurgis ubique tentato magna ſeſe in ſiniſtro *oſſe parietali* manifeſtavit fiſſura à ſuturâ *Coronali* ad os frontis procurrens, ſeque ad illius oſſis prominentiam uſque extendens ſupra oculum ſiniſtrum, ubi fractura ſatis magna reperta fuit, per quam cerebri ſubſtantiæ pars effluebat; atque læva pars cranii tota quanta cute, nec non pericranio deſtituta erat eo ſpatio, quod adulti hominis vix tegeret palma. Omiſſa hic fuit terebratio, utpote vix neceſſaria,

 ſat

ſat latè hiantibus ad effuſi ſanguinis evacuationem cranii rupturis.

Quod vero in hoc patiente mirandum duco, dicam: vulnere nempe quotidie inſpecto, obligatoque, cum continuâ puris bene cocti ejectione, atque etiam partis cerebri amiſſione, ipſe ad ſeptimum decimum uſque diem nullâ laboravit febri, quo etiam tempore dentes paſſim ſine dolore ſatis arcte comprimemere potuit; poſt illud autem linguâ ſubito obmuteſcente, vita intra biduum miſero é corpore receſſit.

IN OBSERVATIONEM IX.

PRæclarè *Hippocrates Aphoriſmo primo vitam brevem, artem longam, occaſionem præcipitem, experimentum periculoſum, judicium* autem eſſe *difficile* dixit. Quæ poſteriora verba in vulneribus capitis præcipue conſideranda exiſtimo. Nullibi enim magis Medici, Chirurgique falluntur errantque. Ipſe ne nos uſus docet plurima capitis vulnera primo intuitu minime viſa gravia poſtea deflendas malorum extitiſſe cauſas? Anne etiam letalia viſa fuere, quæ nullius prope momenti eſſe tempus oſtendit? Idem *lib.* 7. *aphor.* 58. *quibus*, inquit, *occaſione*

ne aliquâ cerebrum fuerit vehementer concußum mutos protinus fieri est necesse. Eadem prope alibi in ejus scriptis reperiuntur, ut *lib. De morbis, Cui*, inquit, *Cerebrum concutitur, doletve, is statim obmutescat, nec videat, audiatve, necesse est.* Et in *Coacis* §. 499. addit: *Cerebri concussionem lapsu posse fieri, eos autem, quibus ejusmodi concussio accidit, utplurimum mori.* Verum enim vero *Hippocratem* prædictis locis non de quauis cerebri concussione ita statuere, sed de insolito tantum, vehementique putandum est, atque eâ, cui gravior quidam casus, ictusve dedit causam, quâque patientes veluti *Apoplectici* absque sensu, motuque ferme conconspiciuntur. Quando enim tam gravis non est cerebri concussio, nec mutos, nec *paralyticos* illico efficit, sed lente, ac post aliquot plerumque dies, uti ei contigit, de quo *R. Dodonæus cap.* 1. *obs. med.* 1. *fol.* 1, narrat, nec non illi, de quo modo citatus *Hippocrates* memorat, quique à *Macedone* quodam ictu lapidis in caput iniecti vulneratus humi procubuit, ac tertio demum die obmutuit, quique non sine multo angore, febriculâque, nec non surditate & delirio tandem decessit.

Hujus ratio hæc dari potest, quod sanguis initio extra vasa effundi incipiens non statim ad eam quantitatem effluxerit, quæ tot symptomata producere possit. *Valleriola obs. Med. lib.* 5. *obs.* 9. *fol. mihi* 348. memorat de sutore *Ave-*

mone agente in capite gravi vulnere percuſſo cum cranii fracturâ ad duram uſque meningem pertingente reſolutione ſimul, & convulſione poſt ſeptimum diem correpto, quem linguæ uſus deſtituerit quique eodem in ſtatu totos ſeptem dies permanſerit. Curatum autem poſtea hunc fuiſſe magno labore, & nullâ relictâ labe integræ tandem reſtitutum valetudini narrat. Obſervandum autem exiſtimo huic homini (licet ualde vulneratum eſſet ejus caput, cerebrumque vulneris inflictione haud dubie concuſſum) initio cerebrum non ita fuiſſe læſum, ut vocis defectui cauſam daret, quamprimum vero ad ipſum cerebrum malum perveniſſet, tum demum vulneratum obmutuiſſe, nempe poſt ſeptimum diem, cum ipſe pariter delirare, *paralyſique*, quam & *ſpaſmus* comitabatur, invadi inciperet, propter tenſionem proculdubio, inflammationemque duræ matris cerebrum obtegentis, quæ prædicta peperit *ſymptomata* cerebri læſionem per conſenſum indicantia. Quale exemplum *Marcellus donatus adducit lib.* 5. *de hiſt. mirab. pag. mihi* 557. *excerptum ex Appendice prædicti Valleriolæ ad loca communia.*

Hunc autem patientem, de quo modo narravimus, non voce tantum, ſed & viſu, audituque privatum, ac veluti *Apoplecticum* aliquandiu fuiſſe ſupra ex obſervatione liquet. Quoniam vero illi, quamprimum fieri potuit, vena ſcindebatur, ut affluxus ſanguinis ad læſam

par-

partem sisteretur, & quia præterea, quæ extra vasa sua effluxerat, materia per fracturam aliquo modo exonerabatur, non usque mirum cuiquam sit, si paululum ad se redierit, licet propter vulneris magnitudinem gravitatemque mortem non effugerit.

Nec sane quisquam miretur ipsum post dictum casum semper dentes potuisse comprimere. Ad notitiam enim fracturæ cranii, non semper inquirendum num patiens dentes arcte conjungere, vel sine aliquo malo ferrum mordere, vel etiam lapillos morsu frangere queat, quoniam ejusmodi experimentum non usque adeo certum est, ut & sentit *Paræus lib. 9. cap. 2. pag. mihi* 199. *aph.* 6. quamquam *Hippocrates Coacis lib.* 3. *tract.* 2. Hunc inquirendi modum admittat. Hic enim modus tum maxime usu venit, cum ossis cujusdam depressio facta est, quod cerebri membranas stimulare, ideoque gravem dolorem ciere valet.

Ad eorum quæ modo dixi, fidem facit exemplum sequens, quod *Scultetus Armament. Chirurg. obs.* 19. *pag.* 217. de imperatorii exercitus milite quodam narrat 27. annos nato, cujus occipite gladio læso, non tantum cranium, sed & membranæ, ipsumque cerebrum vulneratum erat nono *Augusti* die an. 1638. quamvis hoc vulnus artis quidam ignarus tanquam levius sanare gestiebat usque ad ultimum *Januarii* an. 1639. quo in *Nosocomium* delatus est vulneratus: ad quem

quem dictus *Scultetus* cum aliis arcessitus, post debitam inquisitionem specillo factam, ita læsum reperit cerebrum, ut magna inde saniei copia proflueret. Die 17. *Februarii* in dextro latere stuporem sensit, ac vegesimo idem repertum est *paralyticum.* Die 22 ejusdem mensis vocis demum usu privabatur patiens, dein lethargo corripiebatur, dextrumque brachium epilepticis convulsionibus huc illuc commovebatur, ita ut 23 *Februarii* (postquam jam sex amplius menses post inflictum vulnus vixisset) decederet; illud autem hic animadvertendum est, quod is, non obstante tam gravi capitis vulnere, non avellanas tantum nuces, sed & juglandes imo etiam cerasorum pomorumque *Persicorum* lapillos dentium morsu fregerit, quin & munere suo militari functus, nec unquam de cephalalgiâ fuerit conquestus. Magis autem certe mirandum est, ipsum tam graviter læsum nullâ laborasse febri, ipso etiam *Hippocrate* dictante *lib.* 6. *aph.* 50. *Quibus divisum est cerebrum, his febrem supervenire necesse esse.* Quæ verba idem repetit *lib.* 1 *de morbis. Coac.* autem *lib.* 3. *tract.* 2. *aphor.* 3. *plerumque febrem eos invadere* tradit. Defectus febris forsitan causa fuit exoneratio effluentis puris (quæ febris plerumque alias est causa) per dictam fracturam, hiatumque ab initio usque facta: fuitque hic patiens nimiâ forte hujus humoris copiâ ortâ ab aliquo errore, neglectuve, vel etiam externâ aliâ causâ subito oppressus:

Qua-

Qualem errorem dictus *Scultetus* eum edendo ſæpius commiſiſſe memorat. Quin & naturale ejus robur fortaſſis, bonumque tem peramentum, validum, minimeque antea morboſum corpus, aliæque circumſtantiæ à febre, aliiſque ſymptomatibus tam diu defendêre.

Sic quoque *Berengarius de fractura Cranii cap.* 4. *fol.* 3. *& cap.* 13. *fol.* 84., *&c.* ſe vidiſſe ait vulnera non membranarum tantum, ſed & ipſius cerebri, quibus nec febris, nec aliud quoddam ſymptoma ſeſe junxerit.

Prædictus etiam *Valleriola obſ. Med. lib.* 4. *pag. mihi* 300. teſtatur *Claudii Allobrogis* caput gladio ita fuiſſe percuſſum, ut illud totum quantum ab unâ ad aliam partem ad ſuturam *Lambdoiden* uſque diſſecaretur; nec hic unquam, ut ſcribit, febri laboravit, ullumve eorum pertulit ſympmatum, quæ ita vulneratis plerumque ſupervenire ſolent.

Nicol. fontanus Reſponſ. & Curat. Medicin. lib. 1: *pag. mihi* 13. Militis cujuſdam mentionem facit, cujus ipſa cerebri ſubſtantia haſta cæſa fuerit, quique poſtquam cicatrice vulnus obductum, multaque oſſis fragmenta ex eo ſublata eſſent, ſex amplius hebdomadas continuas ſano ſatis corpore aliis ægris miniſtraverit. Is cum poſt membrorum contractionem octavâ moreretur hebdomade, dictus ſcriptor in cauſam tam inopinæ mortis inquirendi avidus fuit, reperitque partem cerebri jam putrefactam, cor-

rup-

ruptamque, ac visu mirabilem, imo penitus consumptam, atque in putrilaginem mutatam. Hunc tamen idem *Fontanus* nunquam febri laborasse, mutumve fuisse memorat.

OBSERVATIO X.

Abscessus intus in ipso capite.

I: V: B: ultra 60 annos natus, corpulentusque jam aliquamdiu pulvere sternutatorio usus fuerat, unde paulatim veluti quoddam pondus in anteriori capitis parte animadverterat, quod tandem abscessus in cerebro sequebatur; quandoquidem ille quodam tempore copiam bene magnam tam viridis, quam flavæ, sed putentis puris dextrâ exonerabat aure: quod ipsum illi initio quoddam levamen afferre visum; ita ut liberatum sese à diuturnâ illâ cerebri obstructione (ita enim vocitabat) jam sibi firmiter persuaderet. Verum paulo post mentis usus deficere, nervique contrahi coepere, ita ut ipse intra biduum fere post ruptum abscessum moreretur.

IN OBSERVATIONEM X.

ABusus pulveris sternutatorii nunc temporis maximus est, eoque multi in tam perversam trahuntur consuetudinem, ut ne minimo quidem temporis intervallo eo uti desinant: quamquam fatendum sit alioquin hunc pulverem debito modo, ac tempore sumptum, cum nimio scilicet humore gravatur cerebrum, non inutilem esse, verum tum eorum corpora antea bonis remediis præparata sint, oportet, aliter continue corporis humores superflui exonerantur per caput, iidemque è toto corpore ad optimam, nobilissimamque ejus partem vergunt, quibus emittendis non solum longe vilior, sed & multo aptior nobis via concessa est. Præcipue autem nocet ille pulvis sternutatorius, cum *Helleborus Albus* ei miscetur, cujus rei *Theod. Kerkringius obs. Anat. cap. 2. pag. mihi* 3. flebile memorat exemplum cujusdam rustici, quem inter vectores navis Harlemo Amstelodamum vehebat, quique circumforanei cujusdam persuasu ejusmodi pulveris periculum faciebat, quo tam vehementer sternutare primum, deinde & tantum emittere sanguinis per nasum cœpit, ut tanquam mortuus humi procumberet, ac portatus *Amstelodamum* aliquamdiu ibi remanere necesse habuerit.

Thiermairius lib. 2. cap. 9. fol. 133. se expertum

tum ait quendam potui valde deditum, crebris ſternutationibus valde commotis capitis humoribus, atque ipſo vehementer concuſſo cerebro, depreſſoque, in *Apoplexiam* incidiſſe.

Simon Pauli Tract. de abuſu herbarum Tabaci, ac Thè periculoſum eſſe ſcribit aſſueſcere minutatim contriti tabaci uſui, quoniam ſæpe patuit eos qui eodem abundanter uſi ſunt, odoris privatos fuiſſe dono, ſive dictæ herbæ pulvis, odoratus inſtrumento diſtinguendi ademerit vim, ſive oſſis *cribroſi* foraminulis paulatim occluſis, variis odorum generibus ad cerebrum penetraturis viam obſtruxerit.

Plurimos idem fuiſſe tradit, qui nimio ejuſdem pulveris uſu cæci evaſerint, quia viſcoſus humor in viſum incidens, nervorum opticorum obſtructionem effecerat. De aliis itidem narrat, quibus vehementioribus ſternutationibus venæ in capite apertæ, & diſruptæ fuerint.

Th. Bartholinus Actorum tom. 2. *pag. mihi* 166. De puellâ quadam narrat, cui poſtquam ſuccum rad. *Betæ* naribus attraxiſſet, illico non ſine maximo, ac intolerabili fere dolore, caput ita tumuit, ut altero tanto majus videretur, quam quidem naturaliter eſſet. *G. Fabrit. Hild. centur.* 1. *obſ.* 24. *pag. mihi* 26. de puero quatuordecim annos nato memorat, qui, plegmatici habitus cum eſſet, ſponſione cum ſocio factâ, centies ſe exiguo temporis intervallo ſternutaturum promiſerat, quod cum crebris narium

rium titillationibus, ſtimulationibuſque jam pene perfeciſſet, magna mox illi *cephalalgia*, viſuſque imbecillitas ſupervenit, quem poſtridie totum abſque oculorum inflammatione, febrive (erant enim *Optici Nervi* obſtructi) amiſit. Poſtquam autem illi corpus idoneis remediis purgatum, ſetaceumque ejus cervici, nec non cucurbitulæ humeris admotæ fuiſſent, intra paucos dies viſum recuperavit.

Zodiaci Medici Gallici, *anni* 1. *obſ.* 2. *fol.* 44. legimus quandam *Matronam*, quam jam per annos octo *Cephalæa* infeſtaverat, levaminis ergo ſternutatorio uſam fuiſſe, quod multis ſternutationibus effecerit, ut *diaphragma* ita ventriculum premeret, ut ipſe depreſſus ita pendere pergeret.

OBSERVATIO XI.

Abſceſſus in cerebri Ventriculis.

CUm fabri cujuſdam ferrarii famulus, cui nomen *Martino*, equo caudam amputaſſet, jamque, ut reliquam partem ignito ferro ureret, intentus eſſet, equus ſepto clauſus calce ſupra trabem, quam tranſverſam vocant, elevatâ frontem paulo ſupra ſupercilium percuſſit ita, ut ibidem cranii fractura reperiretur,

ſalvâ tamen ſecundâ tabulâ, quoniam cranium eo loco inſigni concavitate præditum eſt. Continuo illi ſyncope ſupervenit, multumque ſanguinis naribus emiſit, & quoniam abundabat, hujus illi non parum adimi juſſi, poſtea valde ſomniculoſus, parumque mentis compos evaſit, quandoque etiam ligamina, & faſcias diſſolvebat, ac ſurgebat è lecto, ſeque veſtiebat. Quarto tandem die febri ſuperveniente, ipſe quinto obiit. Aperto capite, repertus in cerebri ventriculis Abceſſus.

IN OBSERVATIONEM XI.

EX proximis duabus obſervationibus patet Abſceſſus in capite tam internis, quam externis cauſis naſci; cujus rei Chirurgiæ Scriptores minimam paſſim, & non niſi pro parte, mentionem fecere: quamquam ego hac de re nullibi reperiam plura, quam apud *Botium de affectibus omiſſis cap.* 1. 2. *&* 3. Hi abſceſſus ſeſe manifeſtant vel ſupra cerebri membranas, uti *Laz. Riverius obſ. a P. Pachequo communicatis obſ.* 38. *pag. mihi* 30. teſtatur, de tribus abſceſſibus in diverſis ſubjectis ſeſe manifeſtantibus omnibus tamen (ſi ſatis recte animadver-

vertantur circumſtantiæ) inter cranium, duramque matrem ortis; Vel iidem etiam inter utramque cerebri membranam proveniunt, uti ipſe ante ſex annos ſatis aperte ſum expertus in *Theodoro Drebus caupone*, *cujus ædibus Lieſveldicæ impreſſionis Bibliorum ſignum affixum erat*, hic Hagæ commorante, ut & paulo ante in cujuſdam famulo, utroque vulneribus, altero quinto, altero undecimo die extincto.

Iidem etiam reperiuntur in ſinubus duræ matris tam in anteriori, ſuperiorive, qui totum cerebri corpus ſub ſagittali ſuturâ magnâ, latâque aperturâ uſque ad corpus calloſum in duas partes diſtinguit, quam in poſteriori, quo in occipite cerebrum a cerebello ſeparatur, de quibus dictus *Botius de aff. omiſſis cap.* 1. *pag.* 1. latius. Aliquando iidem abſceſſus in cerebri ventriculis reperiuntur, ut proximâ obſervatione monſtratum. Denique & in ipſâ cerebri ſubſtantia, cujus rei idem *Botius cap.* 3. *pag.* 13. adfert exemplum, nec non *Bartholinus centur.* 2. *hiſt.* 34. *pag. mihi* 205. *Dodonæus obſ. cap.* 7. *pag. mihi* 18. *& cap.* 2. *fol. mihi* 5. *Tulpius obſ. lib.* 4. *cap.* 1. *pag. mihi* 292. *Blaſius obſ.* 17. *part.* 1. *pag. mihi* 29.

Id ipſum etiam confirmat *Hippocrates aph.* 50 *lib.* 7. *& Coacis prænot. ſect.* 2. *pag. mihi* 48. ubi ita ſcribit: *quibus cerebrum ſideratum eſt, intra tres dies intereunt: ſi vero hos ſuperaverint, ſani fiunt.*

Nonnulli dictorum Abſceſſuum, tradente *Botio*, membranâ circumvolvuntur, alii haud item; membranâ autem involutum, *Vomicam* appellat *cap.* 2 *&* 3. qualis vomicæ ille ibidem duo profert exempla: priorem abſceſſum, qui inter cranium, ac duram matrem erat, *Vomicam Hypocraniam* dicit. Alterum, quoniam in cerebri ſubſtantia latebat, *Vomicam Cerebri* appellat. *Wepſerus obſ. Anatom. pag. mihi* 398. narrat de quadam, quæ ovum gallinaceum magnitudine referebat, ac veluti tunicâ pennæ columbinæ craſſitie pari induebatur, dextroque in cerebri ventriculo latebat.

Borellus Hiſt., & obſerv. Rarior. med. phyſ. cent. 1. *obſ.* 73. *pag. mihi* 72. teſtatur alicui ſe medicinam feciſſe, qui poſt gravem *Cephalalgiam*, cui pellendæ omnia nequicquam adhibita erant, ſubito fuerit ſanatus poſt ruptum *apoſtema* cerebri, puriſque per os, nares, aures, oculoſque emiſſionem.

Hunc liberationis modum confirmat *Hippocratis Aphoriſmus* 10 *ſect.* 6. *cap. dolenti, & vehementer laboranti pus, vel aqua, vel ſanguis per nares, aut os, aut aures effluens morbum ſolvit.*

OBSER-

OBSERVATIO XII.

Lapillus in Glandulâ pineali, ac vasis spermaticis repertus.

CUm cadaver cujusdam mulieris ante annos aliquot hic Hagæ in *Theatro Anatomico* à Fratre meo *Joh. Stalpartio vander Wiel* Medico aperiretur, vidi in *Glandulâ pineali* lapillum magnitudine grani Cannabini. Alii etiam in vasis spermaticis visebantur. Unde merito quis concluserit dictam Glandulam non esse Animæ sedem, nec præcipuas ejus operationes (quod multi statuere) ab eâdem provenire. Quoniam etiam eadem hæc glans in multis animalibus, quibus nec imaginatio, nec memoria, nec excellentes Animæ operationes esse videntur, satis magna reperitur.

IN OBSERVATIONEM XII.

REgnerus de Graef *epistolâ ad G. Joachim: Elsnerum* (quæ extat *Miscell. curios. Med. Phys. anni* 1. *obs.* 127. *pag. mihi* 285) reperisse se ait in Glandulâ Pineali plurimas arenulas

asperas, quarum nonnullæ ob magnitudinem calculi nomen merebantur. Quod & *Bartholino Act. tom. 2. pag.* 34. accidit.

Jobus Mekeranus cap. 55. *pag.* 336. duos fere rotundos lapillos in dictâ Glandulâ se reperisse narrat.

Justus Schraderus obs. Anat. Med. Dec. 1. *obs.* 3. *pag.* 186. expertum se refert dictam glandem quandoque fuisse ejusmodi rudiori materiâ plenam. Ipsemet vidi nuper inter rariora Clariss. Viri *D. Anth. Nuck*, Anatomiam hic Hagæ, cum laude publicè profitentis 14. inæquales lapillos, quos se Lugduni Batav. è Glandulâ pineali cujusdam cadaveris extraxisse, ac omnibus ostendisse aiebat.

In plurimis humani corporis partibus lapillos produci posse quotidianus usus docet, multorumque testantur scriptorum id ipsum expertorum monumenta.

A multis eorum iidem in capite reperti memorantur. Ita *Schenkius in Lithogenesia cap.* 1. *fol.* 1. *&c. Dominic. Panarolus pentec.* 5. *obs.* 14. *p.* 150, *Isaacusque Cattierius obs.* 15. *p.* 45. id ipsum de lapillo sub dura matre nato, eique adhærente, ostendunt.

Kentmannus de Lapid. in corpore inventis, refert de lapide in cerebro reperto, mori figuram, magnitudinemque habente.

Cornel. Gemma lib. 2. *Cosm. cap.* 6. de paulo minore narrat. Ejusmodi lapillorum exempla

re

reperies plura apud *Bræssavolum comm. ad Aph.* 26. *lib.* 3. *Hippocratis. Thom. a Veiga, Holler. schol. cap.* 48. *pag.* 508.

Kerkringius obs. 35. *pag.* 77. Lapillum avellanæ nuci magnitudine parem in dextro invenit cerebri ventriculo.

De calculo in cerebro ad falcis dextram partem invento, monent *miscell. med. phys. curios. German. decur.* 2. *an.* 1. *obs.* 131. *fol.* 332. *Guilh. Fabrit. Hildanus centur.* 1. *obs.* 11. in aperto capite filii *D. Bernhardi ab Hazveld* Lapidem è gypseâ materiâ concretum, & membranâ inclusum in posteriore capitis parte, inter duram, & piam matrem, invenit fortiter adhærentem.

Th. Bartholinus hist. Anatom. 33. *centur.* 1. *p. mihi* 48. Nobilem quandam virginem per nasum varios calculos emisisse memorat.

Georg. Horstius lib. 4. *obs.* 47. mentionem facit lapidis parvæ castaneæ magnitudine paris, qui post *cephalæam* pone nasum per palatum ejiciebatur.

Nonnulli quandoque calculi in ciliis inventi fuere, ut *Ætius, Juliusque Scaliger de subtilitate exercit:* 108. *sect.* 34. *testantur. Zod. Med. Gall. an.* 1. *fol.* 81 fit mentio calculi, phaseoli magnitudine in origine, atque in ipsâ nervorum opticorum substantiâ reperti, qui cephalalgiæ, nec non cæcitatis causa fuerat.

De calculis è cantho majori oculi virginis cujusdam post diutinos dolores digito expressis le-

gantur. *Ephemerid. Gallic. an.* 1679 *menſ. Mai fol.* 138.

Sæpius etiam ſub linguâ reperiuntur teſtantibus *Gentili*, *Abenzoare*, *Th: a Veiga*, *Alex. Benedicto*, *H. Montuo*, *Cardano*, *Jouberto*, *Kentmanno*, *nec non Borello*, *&c.* De calculo ſub linguâ feliciter exciſo magnitudine nucis avellanæ referunt *Ephemerides Germ. Decur.* 1. *an.* 3. *obſ.* 1. *fol.* 1., *&c.*

N. Tulpius obſ. lib. 2. *cap.* 25. *pag.* 141. provenire eos vidit ex ipſâ linguâ, ut & è colli glandulis.

At *Joh. Langius lib.* 2. *Epiſtol. Medicin.*, *Kentmannuſque*, *&* *Avicenna* intus è colli tonſillis eos procedere viderunt. *Borellus obſ.* 87. *centur.* 2. ex apoſtemate humeri.

Kerckringius obſ. 27. *pag.* 65. eoſdem invenit ſupra arteriam Tracheam pendulos. *Schraderus* autem *obſ.* 3. *Dec.* 1. *fol.* 186. eos reperit in glandulis ſupra aſperam arteriam poſitis.

Multi illos ex ipſo pulmone viderunt ejici ibidem natos, quod & poſtea *obſ.* 28. demonſtraturus ſum. Sæpiſſime itidem illi in ipſis tam hominum, quam brutorum cordibus apparuere, teſtibus *Bartholino hiſt. Anatom: cent.* 6. *obſ.* 93. *pag.* 365, *Zacut. Luſitano pr. admir. lib.* 1. *obſ.* 131 *pag.* 122. *Hollerio cap.* 29 *de morb. internis*, *lib.* 1. *in ſcholio*; *ut & in ſcholio cap.* 59. *p.* 531, *Th: Eraſto in conſilium Scholzii num.* 103. Lapidum etiam variè figuratorum in ipſâ cordis

ſub-

ſubſtantiâ repertorum mentio fit *Zod. Med. Gallico an.* 2. *fol.* 122.

Modo adductus *Greg. Horſtius obſ.* 47 *lib.* 14. *pag.* 238. narrat prope valvulas dextræ cavitatis cordis lapillum fuiſſe repertum inſtar minoris, planiorisque caſtaneæ, membranaceæque valvularum prædictarum ſubſtantiæ adhærentem.

Alii in ramo arteriæ aortæ prope ſiniſtrum renem ſito delituere, uti videre eſt apud *Tulpium lib.* 2 *obſ. cap.* 25. *pag.* 141. Alii in fundo arteriæ pulmonalis, ut apud *Corn. Gemmam.* De lapillo avellanæ nuci ſimili initio arteriæ pulmonalis affixo ſcribit *Rhodius cent.* 3 *obſ.* 4 *pag.* 130.

Apparuere etiam in Arteria Carotide, ut patet ex Epiſtolâ *R. de Graef* ad *Joach. Elſnerum* miſſâ *Ephemerid. German. an.* 1. *pag.* 285. In venâ thoracicâ apud *Tulpium lib.* 4. *obſ. cap.* 21. *pag.* 328. In venâ portæ repertos narrat *Columbus.*

De lapide in ventriculo invento ſcribunt *Anth. Muſa Braſſavolus*, *Hollerius in ſcholiis cap.* 48, *Gentilis Thom. a Veiga*, *Gilbertus Anglicus*, *Conr. Geſnerus*, *Corn: Gemma*, *Marcellus Donatus*; *Item in Miſcell. Curioſ. Med. phyſ. Dec.* 1 *an.* 2. *obſ.* 181 *pag.* 278, *& decur.* 2 *an.* 1 *obſ.* 32. *fol.* 67.

De ſimili itidem *G. Horſtius in Epiſt: medic: lib:* 1 *ſect.* 9, nec non *Fabrit: Hild: centur:* 6 *obſ:* 22. De lapide in hepate invento poſtea *obſ.* 45 agam. Eoſdem etiam in veſiculâ fellis reperiri

minimè novnm eſt; Sœpius enim illud contingit. Rarius tamen eoſdem videas in meſenterio. Cujus tamen rei *Hollerius cap.* 48 *pag.* 508 exemplum profert, ut & *Fernelius*, *Thom. a Veiga*, *Corn: Gemma*, nec non *Scholiographus ad Galeni lib: de loc. affectis*, ubi latius.

Hoc anno 1686 *D: Profeſſor Anth: Nuck*, (cujus modò mentionem feci) in meſenterio cadaveris muliebris, me, aliiſque artis Medicæ peritis præſentibus, invenit lapillum, dicens ſe olim majorem illo in *Pancreate Aſellii* reperiſſe, quo è viſcere varios extractos fuiſſe, ſe præſente, teſtatur *Cl: Wilhelmus ten Rhyne Schediaſm. de promontorio bonæ ſpei fol:* 34.

Quandoque & in Inteſtinis cernuntur, uti videre eſt apud *Ludov: Duretum cap.* 48 *Hollerii de morb: internis pag.* 517, ipſumque H*ollerium in Scholiis cap.* 48 *p.* 508. Quibus adde *Rhazen lib:* 10 *cent: cap:* 2, *&c. Gentilem*, *Anth: Muſam* Bra*ſſavolum*, *Anth. Guainerium*, *Columbum, denique & Trincavellium* alioſque. *Matth. de Gradibus ad* 9 *Rhaſis cap.* 2 *de Colic* tres vidit duros admodum, oviſque gallinaceis magnitudine pares. Idem teſtantur *Franc: Pedemontanus. Anthon:* Be*nivenius* de quodam ovo columbino ſimili loquitur; De aliis nuci juglandi paribus agunt *Fernelius Pathol: lib.* 6 *cap.* 4. Verum *Ioh: Arculanus* ſe prope 50 vidiſſe à muliere per anum ejectos. Ultra mille lapillos nucleis meſpilorum, vel mali aurei non abſimiles

ex-

cretos fuiſſe per alvum, fidem nobis faciunt *Miſcell. curioſ. med. phyſ. German. decur.* 2 *an.* 1 *obſ.* 96 *fol.* 222.

De lapidibus in Liene repertis agere video Hollerium *in ſchol. ad cap.* 48 *Gabr. Fallopium, Turneiſerumque. De iis itidem narrant Laurentius Wolfſtrigelius obſ: curioſ: med. phyſ. decur.* 1 *an.* 2 *obſ.* 89 *p.* 163, *Veſalius lib. Fabricæ* Hum. *corp.* 5 *cap:* 9. *Iſbr: de Diemerbroeck* Anat: *corporis humani fol.* 146.

In matrice repertos aiunt *Hippocrates* 7. *de morb. popul.* & *lib. de humoribus*, Item *Galenus lib. de humoribus*, *Ætius ſect.* 6. *cap.* 98. *Hollerius in ſcholiis cap.* 48. *Duretus in cap.* 48. *Hollerii*, *Marcellus Donatus hiſt. mirab. med. lib.* 4. *cap.* 30. *fol.* 522. *Corn. Gemma*, *Joh. Wierus*, *ac Thom. a Veiga.* Ex utero prodiiſſe calculum 4. librarum, colore fuſco, & multis eminentiis præditum meminit *Bartholinus centur.* 4. *hiſt.* 64. De calculo 44, annos in utero geſtato refert *Hippocrates lib.* 5. *epidem. parte* 12.

De abortu, qui 28. annos in utero delituerat, ibique in lapidem verſus erat, refert *Alboïſius.*

De matrice ne lapidi quidem duritie cedente narrant *Schenkius Lithogeneſix cap.* 16. *pag.* 61. *Marcellus Donatus lib.* 7. *cap. pag.* 663 *miſcell. curioſ. med. phyſ. decur.* 1. *anni* 2. *pag.* 118.

De lapillis in teſticulis eorumque membranis inventis memorant *Paulus Ægineta*, *Conrad. Geſnerus*, *felix Platerus*, *ut & Schenkius litho-*

thogenesiâ. Fab. Hild. autem centur. 6. obs. 57. de quodam narrat, qui per scrotum penetrarit, cujus etiam exemplum postea dabimus.

Cnoblochius obs. propriis anno 1569. in dextro testiculo decollati cujusdam hominis lapillum subalbidum lentis magnitudine se invenisse, eumque, quod rarior sit, in huncusque diem asservare scribit. De alio inter testiculum, & membranam intimam reperto lege *Zod. med. Gall. an.* 2. *fol.* 122. Gubernator *Promontorii bonæ spei*, vir probatissimæ fidei, ut ait modo adductus *W. ten Rhyne eodem* schediasmate, calculum è medietate virilis testiculi exsectum, & propter adamantinam pelluciditatem annulo insertum, se possedisse, ast eum superstitioso, & ingentem de eo amuleti vim ventilanti, nigritarum Regi donasse ait.

Borellus centur. 1. *obs.* 4. *pag.* 8. mentionem facit lapidis ex ulcerato crure provenientis, quale exemplum postea observat. 92. dabo.

De simili etiam testatur *Galenus lib.* 2. *de tumoribus, & 2. ad Glauconem*, nec non *Arculanus comment. ad cap.* 69. *Avicen. G. Fallopius Joh. Kentmannus, Trincavellius, Paræus l.* 24. *cap.* 19. *de monstris, & prodigiis* : Item operum suorum lib. 6. cap. 19. *de Tumoribus*, his adde *Marcellum Donatum cap.* 30. *lib.* 4. *p.* 526.

De lapidibus è medio Deltoideo musculo exemptis testatur *D. de Blegnii Zod. med. Gall. an.* 2. *fol.* 122.

Deni-

Denique & lapilli proveniunt ex ipsis juncturis, quod satis norunt illi, qui podagra laborant. De his autem vide *Schenkii Lithogenesiæ cap.* 19. *Joh. Kentmannum*, *Anth. Musam Braßavolum*, *Cæl. Rhodiginum*, *Zod. med. Gall. decur*.1 *an*.1.*fol*.99. aliosque.

Chirurgus *W. à. Bourgognie* nuper lapillorum numerum ingentem è genu cujusdam fæminæ infra patellam, paululum his urgentibus sursum pressam, sustulit, quorum ipse aliquot vidi.

OBSERVATIO XIII.

Turunda è capite per nasum emißa.

RETulit mihi *Henr. Holegeest*, Chirurgus Hagiensis arcessitum se fuisse ad *Petrum Makaa* cespites Limosos (Hollandiæ illi paludibus eduntur, ac postquam solibus inaruere, ligni præstant usum) acceptâ mercede in emptorum solitum deportare ædes, in cujus osse frontis ipse fracturam repererit ensis capuli summitate factam. In quod capitis vulnus cum quotidie varias turundulas filis, ne interiora peterent, alligatas demisisset, contigit, ut harum una in-

spira-

ſpiratu aëris intro gliſceret, ſive rupto filo, ſive alio modo. Illam tamen ipſam poſtea per naſum emiſit.

IN OBSERVATIONEM XIII.

MIrum equidem eſt, nec cuivis obvium, quo pacto turunda illa per os cribroſum tranſierit.

Magis tamen mirabitur, quiſquis viva animalia mediocris magnitudinis, nec non lapillos, aliaque dura corpora è capite per nares prodiiſſe intellexerit, quod probatæ fidei ſcriptores non pauci teſtantur.

Petrus Paulus magnus ſcriptum reliquit Chirurgum an. 1572. Romæ cuidam hirudinem applicaſſe, quæ paulo poſt uſque ad tunicas cerebri penetraverit, hominemque interfecerit. Idem tradunt *Hercules Saxonia*, & *Zacut. Luſitanus.*

Benivenius obſ. cap. 100. *fol. mihi* 271. dè verme narrat, palmam manus magnitudine referente, quem ejus amicus *Philippus* poſt vehementem cephalæam dextrâ emiſerit nare, unde mox omnis dolor ceſſaverit.

Hollerius 1. *de intern. affect. Scholio cap.* 54. *pag.* 561. puellulæ mentionem facit, quæ prædictæ magnitudinis vermem emunctionibus ejecerit. Haud abſimilia habent *Fabritus Hildanus obſ. Chirurg. cent.* 1. *obſ.* 8. *pag. mihi.* 19. & 381. *obſ.* 5. *Ronſſeus epiſt. medicinal.* 10. *p.* 31.

Nicol:

Nicol. Tulp. obſ. med. lib. 4. cap. 11. fol. 315. Zacut. Luſitanus lib. 1. admir. prax. obſ. 7. pag. 2. Zod. med. Gall. an. 1. fol. 73. Alſar. à Cruce cent. 3. fol. 193. miſcell. med. phyſ. curioſ. Decur. 1. an. 2. obſ. 147. p. 231. Kerkringii obſ. Anatom. cap 43. fol. 97. Thom. Bartholinus cent. 1 hiſt. 64. p. 101. Steph. Blankardus collect. med. phyſ. cent. 1. cap. 39. pag. 41. Item cent. 3. cap. 74. pag. 272. Idem etiam cent. 2. cap. 80. pag. 151 quendam dicit poſt biennem cephalæam illico poſt ejectionem vermis cujuſdam è naſo fuiſſe ſanatum.

Proculdubio huic noſtro ægro, ut & aliis modo memoratis oſſis *Ethmoidei* foramina vi morbi vitiata fuerunt. Tunc enim ſunt patentiora, & facile dilatari poſſunt, quemadmodum etiam lue venereâ corrumpuntur.

Ita *Ioh. Rhodius cent. 1 obſ.* 88 de quodam refert, qui à difficili reſpiratione, os *Ethmoides* carioſum, ac copioſâ pituitâ viſcatum poſtridie cum ſputo ſanguinis excreverit, quod ſpongioſum à diuturna coryzâ in lue venereâ deſquammatum in pulmones delapſum erat.

Schneiderus lib. de oſſe cribriformi experimentis nonnullis planum facit os cribriforme, os ſpongioſum, & cartilaginem ſummam narium, aut pulveris ſternutatorii uſu nimio, aut ulcere luis venereæ aliquando vitiari, conficique in tantum, ut naribus injectus pulvis, aut liquor, recto tramite in cerebri membranam tunc temporis poſſit penetrare.

Ver-

Vermes autem in cerebro generati posse fidem facere videtur *Avicenna* 1 *fen.* 3, *tran.* 2. *cap.* 3. *de soda.* Apud *forestum lib:* 9 *de raris cap. doloribus*, *Scholio obs.* 4: fit mentio vermis supra duram matrem velut Curculionis, cranio perforato, & aperto, inventi, quo ablato æger diuturno capitis dolore, à quo antea maxime torquebatur, tot frustra adhibitis auxiliis, statim liber evaserit. Refert etiam *Fabrit. Hildanus* pus foetidissimum, & vermes ad duram matrem repertos fuisse: vide super his etiam H. *Montui Anascevem* 4 *morborum cap.* 19. Ut & H*ollerii lib.* 1. *de morb. intern. fol.* 2. *Item ephemerid. Germ. Decur.* 2. *an.* 1. *obs.* 99. *fol.* 228, *& Decur.* 1. *an.* 2. *obs.* 57. *fol:* 93.

Verum equidem est vermes ex intestinis in ventriculum, hincque per fauces in os pervenire posse, quod si clausum maneat, ipsos quandoque per palati cavum in nares pervenire constat, ac tandem per nasum exire, nec minus verum est, in stricturâ narium vermes gigni posse. Id enim peritissimus Anatomicus *D. Anthon. Nuck* exemplo quodam demonstravit, cum mihi nuper vermem in spongioso narium osse delitescentem ostenderet, narraretque se quondam & alterum in canis cujusdam nare reperisse.

At cum vehemens præcessit Cephalæa, eademque illico post ejusmodi animalculorum ejectionem cessat, certissimum adest indicium ipsa è cerebro provenisse.

Lapil-

Lapillorum per nasum emissorum post gravem cephalæam, mentionem facit *Th. Bartholinus cent.* 1 *fol* 48. *hist.* 33. Celeberrimus vir D. *Joh. Ludov. Hannemannus* literis notum mihi fecit, post immanem cephalæam, & usum pulveris ptarmici rusticum sternutationis nisu lapillum è naribus ejecisse, quo ejecto dolor fugerit. Plura ejusmodi extant exempla scholio præcedenti ad obs. 12. Sæpius etiam jam adductus *Zacut. Lusitanus lib.* 1. *prax. med. admir. obs.* 73. *fol.* 17 narrat de fabro quodam lignario qui pituitosi, humidique erat temperamenti, sæpiusque ipsi non sine questibus indicaverat, jam diu se quater, quinquiesve uno anno per nasum emisisse turundam dimidiæ palmæ longitudine, quæ crassitiem calami scriptorii æquaret muco obsita, & concreta. Hanc autem excretionem per totum triduum vertigo, ingens cephalalgia, oculorum obtenebratio, oblivio omnium rerum, sopor, & totius capitis gravamen præcedebant, post quod alacriter vivebat.

Ex hisce igitur patet quam evidentissime, valentibus viribus miros interdum produci effectus. Quod suo etiam tempore testatus fuit *Hippocrat. lib. de Lege, & decente ornatu. Arcano enim*, inquit *operandi modo miras sanè, atque incredibiles natura quandoque res efficit.*

OBSERVATIO XIV.

De glandulâ parotide exulceratâ.

SIcuti glandulæ, quæ passim toto dispersæ corpore, ac in duo divisæ sunt genera, cum naturali conditione, ac statu sunt, multa corporibus adferunt commoda; ita etiam, si quando ab eo statu deturbantur, damni iisdem plurimum, atque incommodi inferunt. Cujus ego rei hac observatione exemplum dabo, quod mihi nuper in quadam nobili virgine videre contigit, cui, postquam aliquamdiu contabuisset veluti, ac cum morbis colluctata fuisset: tandem parotis dextra ulcere obsideri coeperat, quod tractu temporis in fistulam degenerabat, è quâ postea serosus humor effluxit, sed præcipue, cum cibum dentibus morderet. Quod incommodum illi jam diu adhæsit.

IN OBSERVATIONEM XIV.

G. *Fabritius Hildanus cent.* 5. *obſ.* 80. *fol.* 471 ſtudioſi cujuſdam meminit, cui ætatis anno duodecimo ejuſmodi ulceratio ſub aure dextra provenerat, quæ itidem in fiſtulam vertebatur; narrat etiam, ut ille ſtudioſus, poſtquam per triennium necquicquam Chirurgorum imploraverat opem, à ſe cauſtico, quod interna labia, calloſitatemque exedebat, ſex hebdomadarum tempore ſatis feliciter fuerit ſanatus.

Galenus lib. 1. *de compoſit. Medic. ſec. genera cap.* 7. De adoleſcente 15. annorum refert cui poſt febrem, parotis glandula in tumorem ulceroſum degenerabat, quo curato fiſtula remanſit, quam cum poſt ſex menſes ipſe ſanaret, uſu emplaſtri catheretici, quod ibidem deſcribit, priſtinæ juvenem reſtituit ſanitati: fiſtula parotidis malum eſt contumax, cujus percurationem haud polliceri voluit *Galenus*, quoniam immiſſo in fiſtulam ſuillo pilo (non ferreo, aut argenteo ne dolor excitetur) ut penitius fiſtulæ obliquitatem indagaret, ad articuli commiſſuram accedere videbatur, oſſiſque corroſionem timens de ſalute ægri erat incertus, præſertim quoniam ea parte apertio major fieri non poterat, ſi os fuiſſet labefactatum, & ſine hac ferro, aut cau-

ſticis medicamentis perfecta curatio non contingit iis, quibus oſſa intus ſunt corrupta.

Experimur etiam bubones diutius protractos facile in fiſtulas degenerare non ſolum curatu difficiles, ſed interdum periculoſas, docente *H. Fabrit. ab Aquapendente lib.* 1. *de tumoribus cap.* 13. *fol.* 42. *Zacut. Luſitano, medicor. princip. hiſt. lib.* 1. *cap.* 72. *fol.* 104.

OBSERVATIO XV.

Multum aquæ poſt caput gravius ictum ex aure emiſſum.

ANnæ *Pauli* hîc Hagæ habitantis os parietale ſiniſtrum ligneo cylindro (erat ille talis, quales Belgæ ludentes erigunt novenos variâ lege globo ligneo dejiciendos) ita fuit ictum, ut animo pariter, & corpore deficeret, nec non vomeret, ſanguiniſque non ita multum aure ſiniſtrâ erumperet: Quare ego cum *Jacobo Senâ* Medico, *Arnoldoque de Wilde*, Chirurgo ad illam fui arceſſitus. Nos autem cutis quidem contuſionem, minime verò cranii fracturam reperimus. Poſtquam igitur illi vena ſecta, omniaque jam adhibita eſſent, quæ ejuſmodi occa-

occasio, & necessitas requirunt, paululum ea ad se rediit; verum per quatuor, aut quinque dies continuos non nisi aqueum, serosumve humorem illâ aure emisit tantâ copiâ, ut (nostrâ quidem conjecturâ) quatuor cotylas implesset: plurima enim lintea quotidie dicto humore madefiebant. Illa tamen mulier, malo penitus sublato, brevi convaluit.

IN OBSERVATIONEM XV.

MEdicinæ Doctor *Joël Langelottus, misc. med. physicis curios. Germ. Decur.* 1 *an.* 6. *obs.* 12. *pag. mihi* 22. de Principe quodam memorat, qui Romæ è cochlidiô 14. pedes longo prolapsus sinistro capitis latere in inferiores gradus tam valide impegerat, ut semianimis, absque sensu, motu, & loquelâ totum ferme diem jacuerit, qui post venæ sectionem paululum restitutus viribus gravi coepit laborare cephalalgiâ, quæ nunquam cessans illum ita fatigavit, ut nec noctu, nec interdiu quiesceret, quibusvis medicaminibus frustra adhibitis. Quare terebrandum esse ejus caput censuere Medici.

Omnibus ergo, quæ requirit trepanum, paratis, Præfectus quidam adstans aqueum è Principis aure sinistrâ profluere humorem animadvertit: quamobrem dilata tunc quidem fuit per-

foratio; ac tantum quidem liquoris effluxit, ut octo libras appendere pondere suo valuisset. Ille autem Præfectus curiosus admodum quosvis Medicos interrogabat, unde tanta provenisset humoris copia; omnes autem tacuere, nec quisquam sententiam dicere sustinuit. Sed nec ipse memini à quoquam monstratam unquam fuisse viam, quâ tantum aquæ se exoneraret. Dictus autem *Joël Langelottus*, cessantibus Medicis Italis sententiam dicere, præcipuis Collegis *Academiæ Naturæ Curiosorum* in Germaniâ degentibus, quæstionis hujus solutionem faciendam tradit.

Cæsar Odonus Bononiensis Medicus narrabat, ac jure jurando confirmabat tanquam prodigium, se vidisse ex aure cujusdam, febri, simulque acri cephalalgiâ laborantis, plurimum aquæ puræ, abundeque effluere.

De simili tenui, ac aqueo humore *Platerum lib. 3 obs. pag. mihi* 735 referre video, cum dicit tredecim annorum puellam jam diu plurimum emisisse urinæ, eâque subito cessante, tenuem quendam humorem ex aure dextrâ copiosè coepisse fluere, ita ut sæpe unâ vice per dies aliquot continuos mensuræ duæ emanarint. Quare illi præparari jussit Medicus diuretica quædam, inter quæ etiam Therebinthina erat, quibus sumptis ipsa sæpius quater decies urinam emisit; verum illa citò sistebatur, atque iterum ex aure abunde profluere dictus humor cœpit; ita ut

24. ho-

24. horarum ſpatio menſuras aliquot Auguſtanas aquæ puræ, cui omnis odor, guſtuſque deerat, ejecerit, quamvis illa alioquin bene ſe habens de nullo conquereretur impedimento. Cum verò poſtea, repellendi gratiâ, capiti applicarentur oxyrhodina, & lotiones fierent pedum, rurſumque Therebinthinam ſumpſiſſet, denuo urinam reddidit, primum magnâ copiâ, remittente aurium hoc fluxu, poſtmodum vero naturaliter, nec quicquam inde mali paſſa eſt.

Humorem hunc è cerebro proveniſſe non credit *Platerus prax. tom.* 3. *de aquoſis excretionibus pag. mihi* 600. Quoniam enim nulla à cerebro pergit via præter foramen, quod nervi auditorii tranſitui patet; deinde etiam, quia ille hnmor, licet antea in internam auris cavitatem eſſet infuſus, ex aure non efflueret, quin membranæ tympani obeſſet, ſtatuit dictum fluxum in illâ puellâ hoc modo ſeſe non habuiſſe, quoniam nihil impedimenti inde auditus acceperat. Quapropter firma illi ſtat ſententia, humorem hunc è vaſis, quæ in externo auris continentur meatu, prodiiſſe.

Ejuſdem ſententiæ eſt *Melchior Sebiſius exercitat. patholog. pag.* 156. Aliunde, inquit ,, quam à cerebro pituita illa, vel aqueus humor, ,, qui ex auribus effluit, promanat, cum ab eo ,, non aliâ viâ ad auditus cameram, quam per ,, foramen nervo auditorio paratum, exiſtat, ,, per quod ſi illa intraret, interiorem tantum

„ cameram ſubiret, atque ad exteriorem meatum
„ minimè penetraret, niſi tympanum pervade-
„ ret, quod tamen citra illius læſionem, & au-
„ ditus defectum inde profectum, non faceret,
„ ſed cum citra auditus abolitionem hic fluxus
„ ex auribus contingat, atque ab externo auris
„ meatu prodeat, in eum pituitam hanc deferri
„ ſatis patet, quam externam ſedem, uti ſerum
„ exudans, madore ſuo humectare ſolet, ita ſi
„ aquoſus ille humor copioſè illic coacervatus
„ redundet è vaſis meatum hunc implicantibus
„ prodiens effluxum hunc illius efficit; quod
„ tamen rarius (cum longe convenientiores viæ
„ ſeri expurgationi deſtinatæ ſint) accidit. Ali-
„ quando tamen id fit, præſertim in nimium
„ laxatis hiſce ductibus ſicut in aliis fluoribus,
„ verbi gratiâ uterinis, pituitoſam materiam è
„ vaſis copioſe egeri poſſe, ſæpe videmus. De
„ viis, inquit idem, per quas materia hæc ad au-
„ res pervenit non admodum ſolliciti ſimus, na-
„ tura enim vias ſibi ſemper quærit, & invenit
„ etiam, tametſi illæ nobis ſint incognitæ. Totum
„ quippe corpus eſt σύῤῥουν καὶ σύμπνουν hoc
„ eſt *confluxile*, & *conſpirabile*.

His *Plateri*, nec non *Sebiſii* opinionibus (quantum quidem ad viam hujus humoris per externum auris meatum attinet) eò facilius accedo, quo magis recordor experientiâ aliquot annis proximis me didiciſſe, innumera humano in corpore reperiri uaſa lymphatica, tenellis ſuis ramu-

ramulis vaſa ſanguifera, præſertim vero venas, circumquaque ambientia, imo membranas totius corporis nil aliud eſſe niſi contextum, & congeriem innumerorum uaſculorum cujuſcunque generis, muſci arborei inſtar ſe mutuo implicantium, quæ de aqueo hoc humore participant, ita ut conſequenter membrana, quæ externum auris meatum inveſtit humore hoc aqueo abundet, quare nobis neutiquam mirum ſit, ſi externâ quâdam vi commoto capite, & concuſſo cranio, vel internâ etiam aliâ cauſâ vaſculo hoc rupto, vel exeſo, idem præter conſuetudinem extra vaſa ſua effundatur, ſive ille è cerebro ſive è toto corpore (quod modo demonſtravit *Platerus*) illuc fuerit propulſus.

Viæ autem, per quas hic humor immediate effluit, ſunt glandulæ auris, in membranâ meatum ejus externum inveſtiente ſitæ, quarum ſingula tubulo (ut notavit *D. Verney de organo auditus fol.* 35.) donata eſt, qui ſeſe in meatum prædictum à cerumine exonerat, quantumvis enim glandulæ aurium in ſtatu ſuo naturali ceruminis tantum ſeparationi deſtinatæ ſint, nihil tamen prohibet, quo minus etiam cloacæ quaſi ſint, per quas humores noxii expellantur.

Blaſius Appendice ad Veſlingii Syntag. Anatomicum, fol. mihi 478 aquoſas excretiones ſine ulla auditus læſione per aurem factas è glandulis auris vitiatis, vel nimium laxatis, originem ducere arbitratur. Certiſſimum quippe eſt ex

 humi-

humido, impuroque cerebro, eique contiguis partibus, saniem sæpenumero, vel etiam serosum quendam humorem per aurem expelli, unde merito statuas eundem non in solâ collectum fuisse aure. In infantibus hoc ipsum non semel patescit, quibus quandoque satis diu aures effluenti humore madent, quibusque, quod etiam ad opinionem nostram stabiliendam facit, ante illam exonerationem cerebrum fuit male affectum. Infantes etenim plerumque superfluo cerebri humore abundant, quare etiam somniculosi sunt valde, plurimumque pituitosæ materiæ ore, naribus, auribus ejiciunt.

Neque aliam ob causam *Hippocratem Aph.* 24 *sect.* 3 aurium humiditates inter infantum morbos recensuisse putem, quod nempe, obstructâ iis viâ, nec alibi reperto exitu, gravia non semel accidentia, videlicet epilepsia, apoplexia, paralysis, vertigo, &c. oriantur.

Galenus comm. ad hunc Aphoris. non etiam palati, & narium excrementa numero morborum comprehendit, quoniam secundum naturam per nares, atque palatum cerebri excrementum derivatur, quod iis etiam, qui ætate jam sunt perfectâ, usu venit; præter naturam autem per aures dirivatio fit.

Brassavolus dictum *Hippocratis Aphorism.* exponens, est mihi, inquit, filia *Laura* nomine, è cujus aure sinistrâ saniesillicò post nativitatem fluere coepit, qui effluxus per multos menses

menses continuos non sine auris Foetore immani duravit, bene alioquin sese habente illâ: sinistrâ autem post aliquot menses aure jam veluti siccatà, dextra saniem emittere coepit ad septimum decimum usque mensem, post quod tempus, cessante fluxu, ipsa optimæ fuit valetudinis.

Marcus Sanctus Barolitanus comment. ad Avicennam, cum, ait, *Daniel Justinianus* splendidæ Venetiis homo familiæ fistulam in aure dextrâ haberet, unde multum prodibat saniei, erant quidam, qui contra meam opinionem eandem tollere gestirent; ipse enim, quicquid hoc erat materiæ, è cerebro descendere judicabam. Cum tamen, meâ quidem posthabitâ admonitione, illi pergerent, alter paulò post occubuit, meæque prædictionis evidenter patuit veritas: plurimum etenim saniei naribus ejus, auribusque effluebat.

OBSERVATIO XVI.

Continuus alterius lateris motus convulsivus.

ANno 1643. vocatus fui ad puellam fusci coloris, capillitii omnino nigri, ac temperamenti melancholici, decem undecimve annos natam, hic Hagæ habitantem, cui brachium, nec non

non crus ſiniſtrum, nullo tamen dolore accedente, huc illuc valde commovebatur, fueratque in cauſa ingens quidam timor. Illa tamen puella, ſatis præparato convenientibus remediis corpore, per me Caſtorii maxime uſu priori valetudini reſtituta eſt.

IN OBSERVATIONEM XVI.

DIctu difficile eſt, quanta, quamque horrenda, ac ſæpe ſanationem reſpuentia inſolitum pavorem ſubſequantur mala. Nihilominus tamen quotuſquiſque eſt, qui non quotidie videat quam gravia incommoda veluti per luſum, jocumque temerariæ ætatis homines poſt incuſſum timorem ſibi invicem adferant, nec non ut alumnæ, famulæque (quanquam damnando plane more, & ſæpius, ſed ſerò dolendo) infantes, ut eos à pejore quadam abſterreant conſuetudine, ita quandoque tremefaciant, dum ipſos obſcuriore quodam includunt loco vel larvâ, ſimilibuſque nugis eos perſequuntur; unde fit, ut illos non leviter anxios non abſimilia ſolum infeſtent inſomnia, dum mira quædam per noctem ſibi imaginantur, ſed interdum præ nimio pavore ſubitò occumbant.

Ejuſmodi autem lugenda exempla non tantum à ſcrip-

à scriptoribus proferuntur plurima, sed & haud pauciora longior usus adfert.

Th. Bartholinus Hist. med. cent. 6. hist. 76. pag. mihi 386 de viduâ quâdam narrat, quæ, cum ipsi tantùm nunciatum esset cadaver peste mortui transferri ædes suas, subitò decesserit: ut & de Nobili quodam, qui, conscensâ navi subitòque ortâ procellâ etiam extinctus fuerit. Ac *cent.* 3. *hist.* 41 de infante refert, qui terrore perculsus humi procumberet tanquam mortuus, quo incommodo ille per aliquot annos quandoque, sed improvisò, laboraret.

G. Fabrit. Hildanus obs. Chirurg. cent. 6. *obs.* 12. *pag.* 508 de matronâ quadam memorat, quæ nuncio filii mortis accepto, præ mærore, ac tremore in Apoplexiam inciderit, unde postridie extincta fuerit. Alii cuipiam pavor letiferam nervorum attulit contractionem, scribente *Platero obs. lib.* 1 *pag.* 33. Plura vide apud *Ioh. Rhodium obs. med. cent.* 1. *obs.* 45. *pag.* 34.

Anthon. Benivenius medicinal. obs. cap. 63. *fol. mihi* 227 narrat de infante, qui præ terrore non longe post objerit.

Henric. Smetius miscell. med. lib. 10. *fol. mihi* 529 de puellulâ quadam memorat, cujus dextrum brachium post tremorem spasmus insederit, non absque sensuum, mentisque perturbatione.

Quod malum ipsi inopinanter, & subitò superveniebat, nec horæ unius quadrantem durabat, epileptica quandoque accedente convulsio-

ſione, cruriſve dextri huc illuc agitati concuſſione.

Quamvis autem, quod ultimâ obſervatione retuli, incommodum timori imputandum eſſet, ejuſmodi tamen accidentia ſæpius naturali nervorum infirmitate oriuntur (quod non ita diu à me obſervatum eſt in Juniore quadam Dominâ) ſed & nimio fortioris vini hauſtu, quale exemplum refert *Rod. à Fonſeca conſultat. med.* 38. *fol.* 135 de puero 12. annorum, ut & acri vapore, qualem ex utero aſcendiſſe, & hujuſmodi motus convulſivos excitaſſe refert *Fabrit. Hildanus cent.*6.*obſ.*26.*fol.*527, ut & *G. Horſtius lib.* 5. *obſ.* 50. *fol.* 298, nec non iracundiâ, vermibus, qualem caſum idem ſcriptor *lib.* 2. *de morbis cap. fol.* 120 ex *Thonnero* refert: Acribus etiam oriuntur medicamentis, uti *Sennertus* ait *lib.*1.*part.*2.*cap.*28. præſertim autem externo frigore; quorum varia apud eundem *Horſtium lib.* 8. *de morb: extern. part. obſ.* 14. *fol.* 415, *Höechſtetterum obſ. med. dec.* 4 *caſu* 10. *fol.*456, pluresque leguntur exempla.

Animadvertendum hîc etiam eſt hoc incommodum in eâ puellâ, quâ de obſervamus, non fuiſſe convulſionem, quoniam convulſio propriè dicta non niſi muſculorum verſus ſuum principium motus eſt, ita ut membrum extenſum maneat, atque immobile. In hoc enim à motu convulſivo differt convulſio, quod in illo huc illuc membra commoveantur, ac diverſimode agi-

agitentur, in hac non item. Neque tamen id quicquid mali est tremor vocari potest. Licet enim membrum aliquod durante tremore variis modis vicissim moveatur, motus tamen ille non omninò contra hominis moti sit voluntatem, teste *Galeno lib. 2. de symptomat. causis.* Nihil enim aliud est tremor, quam libera, malaque membrorum motui inservientium agitatio, quâ illa continue, ac vicissim veluti tolluntur, iterumque concidunt, qui malus motus ab infirmitate virium, & paucitate spirituum dependet, ût illud in vetulis, ebriosis, reique venereæ addictis nimium animadvertere licet, qui omnes membra sua propter virium defectum nec movere, uti decet, nec extensa loco suo continere valent, ita ut partes trementes duobus contrariis motibus ferantur, altero voluntario, uti jam dixi, atque spirituum animalium beneficio proveniente, altero minus voluntario, unde membrum pondere suo gravatum, iterum subsidit. Habet se res hæc, ût in iis, qui pondus aliquod gestant; si enim id leve sit, & vires ei ferendo pares, nullus tremor fit, & musculi ponderis inclinationi satis obsistunt. Si vero pondus sit gravius, quam vires ferre queant, partes sub onere tremunt. Malus autem ille puellæ, quâ de agimus, motus, mixtum quoddam videtur fuisse malum, non tantum ex mollitie, ac imbecillitate nervosarum partium, sed & ex earum contractione ortum. Docuit enim experientia in non-
nul-

nullis quandoque convulsionem cum paralysi, vel Apoplexiâ fuisse conjunctam, fidem faciente *Bartholino histor. Anatom. centur. 6. histor.* 3. Non dissimile quid *Galenus in Hipp. lib.* 1. *Prorrhet. comm.* 3. *text.* 26. refert: Item *Petr. Salius Diversus not: ad Altimarum cap.* 13, nec non *Valescus de Taranta suo Philonio cap. de Epilepsiâ.*

Hæc dictarum partium mollities, debilitasque ac contractio ex acri quodam proveniunt humore, vel potuis è tenui, serosoque, nec non acri liquore, qui illas partes non emollit tantum, verum etiam stimulat pariter, atque ita ad malum hunc, inordinatumque motum incitat. Quod & confirmat *Fel. Platerus cap.* 3. *tr.* 1. *lin.* 2, *Thiermairius lib.* 2. *fol.* 160. *cap.* 12, *Dan. Sennertus lib.* 1. *prax. cap.* 25 & 28. *part.* 2, *Hoëchstetterus obs. Med. decad.* 4. *fol.* 460.

OBSERVATIO XVII.

Cartilaginea gingivæ excrescentia.

IPse jam ante annos 36. cum Chirurgo *Allerto Barringa* ad mulierem aliquam Hagam inter, ac Delphos habitantem fui vocatus, in cujus dentium molarium gingivâ tumor apparebat panem binis obolis vendi solitum magnitudine

æquans

æquans, qui totum os ad alteram faciei partem trahebat, uti ſpaſmo cynico laborantibus contingit. Nos illico admonere, uti tolli hunc pateretur tumorem, illa autem tum quidem minime conſentire. Cum vero eundem breviſſimo tempore ita augeſcere videret, ut non abſque maximo incommodo cibis veſceretur, ſtatim aſſenſit. Æneo itaque tumorem cinximus filo, illoque magis, magiſque quotidie contracto, excreſcentia illa, dempto nutrimento, tandem decidit, quam cartilagineam eſſe mox comperimus. Quæ deinde ad perfectam requirebantur Sanationem remedia mulieri applicuimus, ac favente Numine illa convaluit.

IN OBSERVATIONEM XVII.

GRæcis hujuſmodi tumor ἔπυλις dicitur, eoque nomine gingivæ excreſcentiam circa dentes molares ſignificant, quæ immanè quantum nonnunquam creſcit, ita ut loquela, & manducatio inde præpediantur, imo cancroſa aliquando evadat, quod eo caſu calor, dolorque, nec non alia accidentia ſatis indicant; tum tamen intactam illam præſtat manere. Longe idcirco

melius eſt (ſcribente *Barbettio Anat. Pract. pag. mihi* 115.) ſi in tempore excreſcentia filo quodam à ſanandâ parte diſiungatur, ne in cancrum forte vertatur.

Balduinus Ronſſeus epiſtol. med. 7. *pag.* 19. de ſimili cartilagineo tumore loquitur, quem mulier 54, vel plures annos nata ſuper ſiniſtrâ geſtabat maxillâ, qui provenerat è parvis glandulis, verrucis haud diſſimilibus, ac proceſſu temporis in mali Punici magnitudinem excreverat, longèque ex ore propendebat, ita ut dicta mulier non niſi potum, tenuioremque cibum, eumque non abſque ſummâ moleſtiâ, (quoniam ſingulis vicibus minimi digiti ope egebat) in os ingerere poſſet, quam excreſcentiam fruſtatim quatuor diſtinctis vicibus filum contractum ſuſtulit, fæminamque liberavit.

Paræus lib. 7. *cap.* 4. *pag.* 71 ſe ejuſmodi excreſcentias vidiſſe ait tantas, ut magna ſui parte per ipſum os non abſque ingenti vultus deformitate expullularent, ſeque ait, ne redirent, prius eas filo abſcidiſſe, dein ferro candenti aduſſiſſe.

Nonnunquam etiam ſe vidiſſe narrat ejuſmodi carnem in cartilaginem, aliquando & in oſſeam ſubſtantiam longo tempore mutatam. De ſimili gingivæ excreſcentiâ cartilagineâ (quanquam tanta non eſſet, quanta fuit illa, cujus in obſervatione memini) mentionem facit *Blaſius obſ.* 9. *part.* 6. *pag.* 79, quæ forcipe abſciſſa fuerit.

Joh.

Joh. Daniel Major miſcellan. curioſ. med. phyſ. decur. 1. an. 2. obſ. 55. pag. 379. , nec non *Scultetus obſ. 82. pag.* 301 ſinguli de diverſâ excreſcentiâ memorant, utraque tamen filo detractâ. Plura hujuſmodi adferunt *Marcellus Donatus lib. 5. cap. 3. de hiſt. med. mirab. nec non Platerus obſ. fol. 625.*

Albucaſis lib. 2. cap. 28, ſi poſt ſanationem, inquit, hujuſmodi caro iterum creſcere incipiat, (uti ſæpius fit) illam abſcindas denuo, atque aduras poſtea, neque enim tum revertetur.

Zacut. Luſitanus pr: med. Admir. lib. 1. obſ. 93. pag. mihi 22. de melancholicâ muliere refert, cui in gingivâ inferiori釋 externâ caro excreverit dura, quæ paulatim ſpatio unius anni tantâ aucta fuerit mole, ut ovi minoris magnitudinem æquaret, cum dolore ſummo, & gravi odore, nam ex ulcuſculo tumoris ſanies quædam fætida promanabat, cum acrimoniâ conjuncta, cui tumori tollendo promptius nullum abſciſſione viſum fuit remedium, hanc tamen, quamprimum facta eſſet, magnum ſanguinis inſequebatur profluvium, qui cum nullâ ratione ſupprimi poſſet, dicta mulier brevi deceſſit.

OBSERVATIO XVIII.

Plurimum ſanguinis è dente molari emiſſum.

QUidam Militari munere non ſine Imperio fungens: N: G: nomine potui admodum deditus, anno 1657. tantum ſanguinis è dentium molarium quodam emiſit, ut inde valde debilitaretur, tractuque temporis poſt tantam ſanguinis emiſſionem palleſceret valde, ac paulo poſt, quanquam juvenis admodum, extingueretur.

IN OBSERVATIONEM XVIII.

QUam moleſtum, ac quam ſit periculoſæ malum plenum aleæ, ſanguis ex oculis, auribus, dentibuſve profluens, demonſtrat *Tulpius lib.* 1. *obſ. cap.* 49. *p. mihi* 96 ſive (ut ait) propter venas, & arterias, è quibus facile plus effluit, quam partes, quorum uſui deſtinatæ ſunt, ferre queunt: ſive quia remedia fluxui huic ſiſtendo idonea non niſi difficulter admodum ad apertorum vaſorum loca penetrare poſſunt. Narrat & ibidem divitis cu-

cujusdam mulieris exemplum, cui nimio se mero perfundenti hoc ipsum, de quo loquimur, malum supervenerit. Multum quotidie illa è dente molari emittebat sanguinis: hoc tamen malo tandem fuit liberata dicto denti fungi quandam speciem (Belgis *Boviist*) imponendo, cum jam sæpius frustra Chirurgus illi denti vitrioli calcinati pulvere (*Colcothar* dicto) crustam induxisset. De magnâ dentis hæmorrhagiâ testatur *Joh. Helwigius obs.* 27. *fol.* 103.

Per dentis alveum purgatas fuisse mulieres fidem facit *Heurnius*; *Joh. Rhodius obs. med. cent.* 3. *pag.* 172 de mensibus è dentis alveo stillantibus refert. Simile quid notavit *Joh. Hollerius comm.* 2. *sect.* 2. *lib.* 2. *Coac. Hippocratis prænot.* Item *Bald. Ronsseus de vitæ humanæ primordiis cap.* 28.

OBSERVATIO XIX.

Sanguis è palpebris erumpens.

IPse novi nautæ filiam etiamnum, dum hæc scribo, viventem, cui, cum paulò cessant menstrua, irasciturve, sanguis guttatim lacrymarum instar per genas volvitur ex inferiorum, palpebrarum poris proveniens, præcipuè verò, quando easdem detergit.

IN OBSERVATIONEM XIX.

MEnstruus sanguis solito tempore profluere si cesset, diversis corporis partibus, ubi commodissima datur via, ejicitur; aliquando per nares, gingivasque, nec non per dentes, os, ac mammas, pulmonesque, sæpe etiam per umbilicum, ac per inguina, etiam per manum, genu, per pedem, talumque, &c. uti variorum artis Medicæ minimè ignarorum scripta, ac ipsa experientia observant.

Bartholinus cent. 1. *hist. Anatom.* 13. *pag. mihi* 23 de notâ sibi narrat muliere, quæ sanguine abundabat, præque ejusdem copiâ sæpissimè cephalalgiâ infestabatur, menstruis plerumque minori, quam par erat, copiâ fluentibus. Instante itaque profluvii tempore, sæpissime animadvertebat, si cutem sinistræ manus, malæve dextræ quam levissimè fricaret, sanguineas inde guttas vi quâdam, salientesque provenire.

Rembert. Dodonæus obs. med. cap. 15. *pag.* 37. vidisse se ait sedecim annorum puellam, cui nec dum menstrua fluebant, sanguineas emittere lacrymas; quoniam superfluus, & in motum actus cruor hac viâ sibi exitum quæsivit: guttæ enim illius, tanquam lacrymæ sæpius ex puellæ oculis proveniebant. Non dissimile quid *Thom: Bartholinus centur.* 1. *hist.* 16. *fol.*28, *Philip. Höechstetterus obs. rarior. decad.* 1. *pag.* 1,

Fore-

Forestus obs. medic. lib. 11. *obs.* 13, *Zacutus Lusitanus pr. adm. lib.* 1. *fol.* 13. *obs.* 54. *Zod. Med. Gall. an.* 2. *fol* 42 : Nec non *Ludov. Mercatus lib.* 1. *de mulier. Morbis cap.* 7, *Helwigiusque schol. obs.* 140. *fol.* 582. *memorant.*

Jobus Mekeranus cap. 4. *pag.* 55. de Mercatore quodam narrat, cui è sinistro oculo tam abundè flueret sanguis, ut ille vix detersus siccatusque hoc continuò repleretur.

Fabrit. Hildanus obs. 16. *Centur.* 1. *pag. mihi* 92. etiam vidit seni 60 jam annos nato sanguineas guttas ex oculis provolvi, quia varices in ejus cruribus non apparebant amplius, illos enim quotannis ibidem cernere consueverat, qui tum etiam sanguinis nonnihil emittebant.

OBSERVATIO XX.

Ranula.

SUb linguâ tumor nonnunquam oritur *Ranula* dictus, quod eo laborantes inter loquendum tanquam ranæ coaxent. *At M. Sebisius Manuali, sive speculo Med. pract. cap.* 21: *pag: mihi* 491. ita dici scribit à figurâ, quam repræsentat: *Lazarus* quoque *Riverius lib. prax. pag.* 219. rimâ mediâ, dextram tumoris partem à sini-

ſtrâ dirimente poſteriorem ranæ partem referre tradit. Ante triginta, & qui excurrunt, annos, ipſe p uperem novi mulierculam, ſub cujus linguâ abſceſſum hunc ab unâ primum, deinde & ab alterâ parte animadverti. Quem cum, cujus modo facta mentio, Chirurgus *Allertus Barringa* ſcalpello aperiret, plurimum inde puris viſcoſi admodum, albo ovi non diſſimilis, effluxit. Idem tamen poſt menſem, aut ſex hebdomadas priorem magnitudinem æquaverat, ita ut iterum ſcinderetur, ac paulo poſt tertiò repeteretur ſectio: quare requiri videbamus, ut poſt ultimam exonerationem quædam corrodentia, ac ſiccantia abſceſſui huic tollendo applicaremus.

IN OBSERVATIONEM XX.

CErtiſſimum eſt humorem, unde hujuſmodi abſceſſus oritur, in glandulis, quæ ſub linguâ, ac propè ejuſdem vaſa ſitæ ſunt, contineri, ac propterea hunc abſceſſum inter eos, qui membranâ quâdam concluduntur, poſſe referri. Quod ipſum tunc [quidem] temporis me etiamnum ignoraſſe ingenue fateor, quoniam apud priſcos ſcriptores hujus rei omnino nullam, aut

certè

certè perparvam mentionem reperi. Si itaque cum humore non ſimul tollatur ambiens membrana, ſive manu Chirurgi, ſive corrodentibus, ac ſiccantibus, facile dictus abſceſſus iterum accreſcet; videtur enim accedere ad naturam *Meliceridis*, quia materia in folliculo continetur, in quo interdum calculus ſublingualis creſcit, uti diximus Scholio ad *cap.* 12. ac *Schenckius obſ.* 388 *lib.* 10. Nec non lithogeneſiæ *hiſt.* 4. teſtatum reliquit. *Paræus lib.* 7. *cap.* 5. dicit, ſi quis hoc impedimentum tutò tollere conetur, cauterio ignito potius, quam ſcalpello utendum, quoniam illud facillimè denuò redit; demonſtrat & ibidem aduſtionis modum.

Petr. de Marchettis poſt tumoris inciſionem ipſam membranam ſingulari dexteritate tollere norat ſucci Chelidonii nonnihil eidem applicans. Quod & ipſum demonſtrat *Velſchius obſ. med. Epiſagm.* 26. *pag. mihi* 17. Idem *Marchettus obſ. med. Chirurg.* 31. *pag.* 73 de haud abſimili tumore ſub linguâ orto memorat, qui jam ovo magnitudine par erat, ſeque pone colli latus dextrum propè venas jugulares, ac carotides arterias ad fauces uſque infra tonſillas, & æſophagum extendebat, quique arteriam tracheam uſque adeo vi ſuâ, & pondere premebat, ut parum abfuiſſet, ni illam ſingulis menſibus diſſecuiſſet Chirurgus, quin ſuffocatus fuiſſet æger, vel nihil omnino, aut certe perparum per fauces immittere potuiſſet. Hunc tamen

ille tumorem non tantum longâ aperuit incisione, simulque venas, unde ille alebatur, hic illic dissolvit, atque pro parte radicibus privavit, verum etiam postea candenti ferro ipsum tam intus in ore, quam extra ad collum adussit, ac secundum artem porro intra dies 40. sustulit. Tantus interdum hic apparet tumor, ut dentes inferiores superet.

Nicol. Tulpius obs. med. lib. 1. *cap.* 52. *fol.* 103 ait, juvenem quendam Gallum ranula sub linguâ fuisse afflictum, quæ ipsi ita oberat, ut vix loqui, nec deglutire satisve inspirare aërem posset. Cum vero Chirurgus, ut hunc angorem tolleret, statueret scalpello aperire viam phlegmati emanaturo, jam induruisse illud comperit, quare ferro ignito id consumpsit, simulque redeundi occasionem sustulit. Hic autem seriò monet Scriptor, si mollis, ac sequax sit ranulæ materia (quod facile attactu dignoscitur,) ne aduratur, sed excidatur duntaxat summa ipsius tunica.

Barbettius Anatom. Pract. pag. 115 pulverem quendam describit, quo sublatum sæpius hujusmodi tumorem memorat. Cui ego tum accesserim quodammodo, si ille recens sit, vel pueris accidat.

Refert *Petrus Forestus lib.* 14. se brevi temporis spatio curasse puellam solâ applicatione salis Armoniaci sub linguâ sæpius detenti. Idem se ab hoc malo liberasse ait studiosum sequenti

reme-

remedio, absque operatione Chirurgicâ.

℞. *Cort. granat.*
hyssopi sicci
Salis comm: ã ℥ij.
misce
Fiat pulvis sub linguâ detinendus, & frequenter iterandus.

Tum etiam decoct. balaust. aluminis, & gallarum ã *part. æquis. Ac denique partem aff: sale tosto, & gemmæ fricari jussit.*

P. Matth. Rossius obs. Chirurg. p. 143. duos vulgo errores in hujus mali sanatione à Chirurgis committi indicat, queis fiat, ut sæpius ulceratio post apertum tumorem remaneat, unde iterum (quoniam difficulter tollitur) accrescere non desinit. Horum autem errorem primum dicit nimis angustam incisionem, dum illud tantum agunt Chirurgi, ut incluso humori satis idoneum præparent transitum, cum illa requiratur magna, & secundum totius tumoris longitudinem facienda sit: alterum vocat omissionem remediorum membranam consumentium. Quare ipse post satis magnam incisionem, tenacisque humoris evacuationem, molli linamento carpto cavitatem replet, præscribitque simul oris collutionem, inflammationis evitandæ, humorumque novi affluxus supprimendi ergò, ex refrigerantibus, siccantibus, adstringentibus que remediis. Postridie linamenta aquâ alumi-

aluminis destillatâ imbuit, quo remedio semel tantum uno die utitur, matutino nempe tempore, ne sæpius imponendo nimius oriatur dolor, vespertino autem tempore cavitatem iterum replet linamento sicco, syrupo tamen rosarum paululum imbuto, tandem vero ipsam membranam abstergentibus remediis paulatim dissolvit, consumitque.

OBSERVATIO XXI.

Frustum fistulæ, quâ Tabaci Amatores fumum imbibunt, faucibus inhærens, causa mortis.

IPse inter alia rariora servo frustum anterioris, tenuiorisque partis fistulæ quâ Tabaci fumus in os transmittitur, longitudine digiti articulum æquans, quod post mortem viri cujusdam intus è collo excidi. Hic cum multo sese oblectaret fumo, fistulam dentibus tenens versâ in terram facie procubuit ita, ut illa fauces intraret, ibidemque rupta exiguam sui partem in colli musculis hærenrentem linqueret, quæ ipsi vehementis doloris, inflammationis, tumoris, nec

non

non angoris, febrisque causa fuit, quoniam autem illa non conspici, nec ullâ ratione tolli poterat, ipse tertio post die occubuit.

IN OBSERVATIONEM XXI.

SImillimi huic nostro casus nisi quod, de quo narrat, mortem evaserit, menimit etiam *D. Ioh. Muys prax. Chirurg. rationalis Decad.* 3. *obs. 6. fol.* 28. Ubi refert de Viro 50 annos habente, & vexato abscessu infra aurem, quo aperto, prodiit una cum pure albicante frustum fistulæ, per quam ante 6 menses, dum per plateas obambulabat, tabacum suxerat, quod in fauces intrusum post casum in terram, easdem intus valde læserat, è quibus sæpius magna sanguinis copia effluxit, unde tandem inflammatio suborta est, & abscessus hic originem suam habuit.

Plura passim occurrunt rerum in faucibus hærentium exempla, sive illæ aviditate quâdam, nimiumque subitâ ingurgitatione ibidem fixæ remansêre, sive per jocum, ac de industriâ, infortuniove quodam per os immissæ in guttur irrepsêre.

Olaus Vormius lib. 6. musei sui cap. 9. fol. mihi 374 exemplum profert buxeæ tibiæ quatuor pollicum latitudinem longitudine æquantis, quâ dum Juvenis annorum 17 *Nicolaus Erasmus* nomi-

nomine canebat, Condiſcipulus, cujus erat fiſtula, eam à ſocio repetiit, quam cum ille reddere nollet, ac canere pergeret, hic incandeſcens colaphum ipſi impegit, qui eum ita tetigit ut in ipſas fauces fiſtula introceſſerit, adeo ut nec manuum, nec inſtrumentorum ope educi potuerit, plurimo interea ſanguine ex ore emanante. Cum jam per horæ quadrantem faucibus inhæſiſſet fiſtula, in ipſum tandem ſubſidit ventriculum, ita ut in dextro animadverteretur latere; quare acerrimis oppugnatus doloribus lecto ſeſe continere debuit, per integrum triduum victus potuſque impatiens, ſomnique neſcius, tertio autem, qui erat lunæ, die, ultrò fiſtulam, non ſumptis medicamentis, per alvum ejecit, ac pedetentim ſanatus eſt, licet propter faucium excoriationem per dies aliquot non abſque moleſtià cibis, potuque frueretur.

Similia exempla habet *Schenkius obſ. med. lib.* 2. *cap. de ſuffocatis à rebus per errorem ingeſtis, impactiſque pag. mihi* 232, ut & *Marcellus Donatus lib.* 3 *cap.* 7. *&* 8, nec non quædam noſtrarum, quæ ſequentur, obſervationum.

OB-

OBSERVATIO XXII.

Annulus gemmâ insignis ab infante in fauces ingestus, eique mortis causa.

HOc ipsum, quod proponam, ac secutura aliquot exempla, abunde evincunt periculis plurimis infantes objici ab illis, qui ipsis, contenti ut sint, aliquid durioris materiæ, quodque fauces intrare possit, porrigunt. Viginti jam, & qui excedunt, anni sunt, cum conspicui cujusdam Domini infans 20. circiter menses natus, matris annulo aureo, cui gemma inhærebat, luderet, eumque, nesciâ, cui infantis demandata erat cura, famulâ, per os in fauces ingereret: matre vero paulò post annulum repetente, nullibi is apparuit, ipsâ suspectâ famulâ. Interea infans nihil absque summâ molestiâ deglutire, ac maximo angore corripi, parentes autem omnem movere lapidem, si forte infantis dilatari possent fauces. Omnibus autem nequicquam tentatis, ille post sex hebdomadas interiit. Ipse autem inquirendæ

dæ mortis causâ ergo diſſectus tam diu amiſſum annulum reddidit, famulamque ſuſpicione liberavit.

IN OBSERVATIONEM XXII.

PLaterus *obſ. lib. 2. pag. mihi* 386 de infante memorat, cui nutrix brachio ejus inſidenti nummum, quo luderet, tradiderat, cum vero hunc in os mitti cerneret, illicò extrahere conante illâ, per fauces is tranſiit, at Oeſophago inhærens nullâ tamen evelli, aut propelli ratione potuit.

Theod. Kerckringius obſ. 1. *fol.* 1. de infante quinque annos nato narrat, qui argenteæ monetæ noſtræ nummum minimum (Batavis vulgò *een beſem-ſtuyver*) deglutiverat, à quo tamen ipſe per totum triduum nihil acceperit incommodi. Quarto autem die de ventris torminibus, extinctoque appetitu conqueſtum ait, ſumptumque ejeciſſe cibum, atque ita, diminutis tandem viribus, decimo die mortuum eſſe. Cùm vero extincti apertum eſſet cadaver, dictus nummus jacens ſupra circulum, qui pylorum undique cingens coarctat, non ſecus ac operculum ollæ incumbens, omnem nutrimento ad inteſtina tranſitum præcludens repertus eſt.

Höechſtetterus dec. 6. *caſ.* 10. aurei Portugalenſis Ducatonis crucis ſigno notati mentionem facit;

facit, quem civis quidam Augustæ Vindelicorum dentibus doloris tollendi causâ admoverat; has enim auro vires esse persuasus erat.

Cum jam expergefactus eundem non reperiret, ac nihilominus satis benè deglutiret, nec multum impediretur linguæ usus, dubitavit, num etiam guttur intrasset aureus nummus. Sed cum paucos post menses raucesceret admodum, ac macresceret, Medicorum Chirurgorumque imploravit opem, hi vero usque ad nummum manus suas, instrumentave penetrare non potuêre. Ipse tamen illum post duos annos, ac menses totidem ore ejecit, eratque ejus pars inferior omnino candida, tanquam argento vivo illita esset.

Eundem hunc casum *miscell. med. phys. curios. German. decur.* 2. *an.* 2. *hist.* 134. *fol.* 299. descriptum invenio.

De deglutitione variarum rerum vide sis, *Helwigii observationem* 62. *fol.* 207.

OBSERVATIO XXIII.

Armi Vitulini ossiculum in arteriam tracheam ingurgitatum.

CUm filia *N. de Swart* mense Novembri an. 1682. inter prandendum sorberet liquorem, in quo vitulini armi

ossa cocta erant, infortunio quodam ossis particula inæqualis admodum, atque acuta prius in arteriæ asperæ caput, mox & in tracheam pervasit arteriam, undè non levis ipsi natus angor, sed ad ipsum pulmonem penetrante particulâ osseâ, continua ferè orta tussis, quam postea sanguinolenta sputa, ac continua febricula, ipsiusque sequebatur pulmonis ulceratio. Tandem vero post quatuor mensium intervallum ossiculum hoc simul cum purulento sputo tussi eiecit, eâque ipsâ, ut ut tam assiduâ, nec non pulmonis ulceratione jam tabem minitante satis feliciter liberata est.

IN OBSERVATIONEM XXIII.

Asperæ arteriæ operculum aliquod est, cui nomen Epiglottis, quod linguæ parti posteriori affixum etiam tegumenti vice fungitur, ne cibi, potusve quidquam viam non suam intret, utque spirandi meatus omni careant impedimento. Plurimis enim contingit, ductibus his obsessis, quàm cîtissimè suffocari.

R. Dodonæus obs. pag. mihi 304. *ex Alex. Benedict. lib.* 3. *Anatom. cap.* 18. memorat de muliere quadam, cui avellanam nucem morsu fran-

frangere conanti subitus admodum supervenerit risus, quo dicta nux in spiritus meatum protinus respirando devoluta sit, ipsaque illicò veluti mortua humi procubuerit. Dumque hac opprimeretur anxietate mulier, nux in internas descendit pulmonis partes; quo contigit, ut melius se haberet illa, quamquam & tum satis molestè, nec sine sonitu quodam obsesso meatu respiraret: tum vitæ spem habere cæperunt, quoniam confractis quibusdam venulis, vomica in pectore exorta est, quæ tandem percurata licet obsessis meatibus reciprocantis animæ raucus sonus perciperetur.

Non multum differt, quod refert *Th. Bartholinus centur. anatom.* 2. *hist.* 27. *pag.* 197. de fæminâ, quæ inter ridendum avellanæ nucis nucleum dicto modò deglutiebat, undè tussis gravis, & violenta ipsi supervenit, quæ per duos menses duravit, cui etiam febris, nec non totius corporis macies accessit; illa tamen dictum nucleum tandem tussi egessit atque ita convaluit.

Alardus Herman. Cummenus miscell. curios. med. phys. German. obs. 3. *decur.* 1 *an.* 3 *pag. mihi* 181. De quodam narrat, qui nucis avellanæ putaminis frustum tussi ejecerit, quod jam tredecim menses pulmoni incubuerat. Quo expulso, cùm antea valdè macuisset, integræ sanitati restitutus fuit.

Tulpius lib. 2. *cap.* 7. *pag. mihi* 114. avellanæ nucis putaminis mentionem facit, quod digiti unguem magnitudine referebat, quodque propè

arteriæ asperæ caput in gutture civis cujusdam Amstelodamensis fixum hæserat per integrum septennium, qui inde continuâ infestabatur tussi, nec sine molestiâ respirabat, unde macrescebat valde: Quamprimum autem dictum putamen vehementi emiserat tussi, minuebantur accidentia, vitæque periculum, quod ei instabat, tum mox evasit.

OBSERVATIO XXIV.

Pulvis Pyrius è tubo ferreo (Musquettam *nostrates vocant*) *in gulam explosus.*

JOh. *Goblyn* Gallinas, ac id genus, aves, vendere solitus, hîc Hagæ habitans 6. May an. 1649. nundinarum tempore, quo cives in armis esse solent, ex ejusmodi tubo explodere pulverem gestiebat incensum, cum vero dubitaret (ab alio enim cive acceperat) num gravidus esset tubus, eum alterâ sui parte in terram demissum, orique admotum inflavit, quod cum faceret, contigit, ut adstans aliquis casu instrumentum illud, quo ignitus fomes pulveri admovetur,

tur,

tur, ita pede tangeret, ut incensus in inflantis os prosiliret pulvis.

Hinc ejus palatum, gula, gingivæ, nec non lingua ustulabantur, atque adurebantur leviter. Cumque ipse cum Chirurgo *Cornelio de Jong* ad hunc vocatus essem, post venæ sectionem illi mox oris collutionem præscripsi ex aquâ plantag. sperm. ranar. & muccilag. sem. psylly, ac cydonior. præparatam, nec non idoneos linctus, lactisque cremorem dulcem &c.

Quamvis autem ille hæc, uti par erat sumebat, nullum tamen potum, adeòque minus cibum deglutire valebat, viâ iis occlusâ omnino, atque siccatâ ac ita partibus illis ad deglutitionem minus aptis redditis. Quæ alimenti refectionisque abstinentia per octo, vel novem (quod magnoperè admirabamur) dies continuos durabat; post quos tamen separatio quædam facta fuit, cœpitque ille aliquantum in guttur posse immittere ope canthari, cui tubulus affixus erat. Sed cum sese jam omnino sanatum credebat, maloque liberatum, majore inter deglutiendum, quam

unquam antea, dolore afficiebatur, separatis ſcilicet particulis uſtulatis, mortuiſque â vivis, & integris, omnibuſque circumquâque planè excoriatis. Ipſe tamen, poſt diuturnam veluti cum morte colluctationem, tandem plenè convaluit: quamquam poſt ſex, octove ab hoc incommodo hebdomadas, oſſea quædam â palato illius fragmenta ſepararentur.

IN OBSERVATIONEM XXIV.

FElicior longè, nec minus miranda fuit exploſio, quâ (teſte *Thom. Bartholino Centur. Anatom. 6. hiſtor. 98. pag. mihi 376.*) è tubo ferreo ejectus globulus plumbeus, & in Præfecti cujuſdam militum os intrans linguam ejus tangebat, contrahebatque in obſidione *Naſchovianâ*, quod eſt Daniæ oppidulum in occidentaliori Langlandiæ inſulæ parte ſitum; dictus etiam globulus læſi maxillæ inferioris dentium ordinem perrupit, ac per fauces deſcendens poſt quinque dierum ſpatium, ope leniter purgantis remedii per alvûm ejectus eſt; Præfecti illius lingua, guſaque, narrante *Bartholino*, poſt três hebdomadas ita, dante Deo, ad priorem rediêre ſanitatem, ut victum deglutire, ac, ut antea, loqui perfecte poſſet. Globuli hujus impetus non fuit tantus, quia obſtaculo dentium

defer-

deferbuit, jam antea itineris longitudine languidior, unde absque earum, quas prætererat, partium detrimento, sive adustione ad interiora transmitti, ac postea per alvum emitti haud difficulter potuit. Ceseberrimus Medicus *Steph. Blankardus Collect. Med. phys. centur.* 4. *obs.* 39. *fol.* 310. De quodam narrat, qui consimilis tubi periculum facturus gravidum quidem eum reperit, sed obturato foramine, per quod ignis intrat, pulvis etenim interior ad ictum non prosiluit: quare ille ignito in tubum immisso clavo, &, necdum emisso pulvere pyrio illum inflavit; quo tempore erumpente pulvere nitrato per os in linguam introiit clavus, ad digiti latitudinem, ita ut nihil omninò appareret. Ipse tamen, nullis præcipuis partibus læsis, â perito admodum Chirurgo, qui idoneo adhibito instrumento eduxit clavum, brevi injectionibus, & collutionibus oris curatus est.

OBSERVATIO XXV.

Abscessus in faucibus cum cibi, potusque per novem dies continuos abstinentiâ.

GUbernatrix Nosocomii *Scheveringani* corpore tenuis admodum, at sanguine abundans violentâ vexabatur febri, non sine magnâ gulæ inflamma-

tione, ac tumore, quem *Synanchen* dicunt. Quamvis ipſi vena ſciſſa, aliaque remedia uti decebat, admota eſſent, muſculi tamen œſophagi ita ipſi obſidebantur, ut per 9 dies nec cibum, nec potum intromittere poſſet, nihil etiam liquoris (ita ipſa retulit) per fauces deſcenderet, at omnia in os immiſſa per naſum emitterentur; ita ut vita ejus periclitaretur, accedente etiam vocis defectu. Verum nono die liberata fuit, ruptuſque unâ faucium parte fuit abſceſſus, dieque ſequenti pariter alterâ parte: ita ut temporis tractu ad priorem redierit valetudinem.

IN OBSERVATIONEM XXV.

QUærere haud immerito quis poſſet, anne talibus caſibus, quales poſteriores duos propoſui, clyſteriis nutrientibus non ſit utendum? an & inſuper horum beneficio corpus nutriatur? Quamvis valvula, quæ tenuia inteſtina à craſſis ſeparat, contrarium velle videatur, ac licet veroſimile ſit requiri, ut cibus antea in ventriculo fermentetur, ibique in album vertatur chylum, nihilominus tamen opinor aliquo modo clyſteria nutrire poſſe, quam-

quam

quam non ita, quàm si idem nutrimentum per os in ventriculum fuisset demissum.

Hoc ipsum quotidianus usus docet; quia ejusmodi clysteres nutrientes à plurimis jam olim medicis non sine laborantium commodo abhibiti fuere. Hicque agendi modus apud Italos, Hispanosque medicos tam viris, qui non aliter possunt ali, quam fæminis, quæ Uteri suffocatione laborant, maxime in usu est.

Idipsum *Galenus etiam admitit lib.* 3. *de caussis symptom. cap.* 2, ubi apertè fatetur clysteres in quibusdam tam altè ascendisse, ut per vomitum fuerint ejecti, velut in volvulo, aut in herniâ fieri solet, quâ de re 57. observatione agetur.

Placuit jurulentorum infusio per alvum etiam *Celso lib.* 3. *cap.* 20, nec non *Abenzoari, Oribasio, Mercuriali quæst. Pisanis hist.* 21. *Andr. Laurentio lib.* 6. *quæst.* 14, *Bartholino Controvers. anatom. quæst.* 12. *pag.* 401. *Tulpio obs.* 42. *lib.* 1. *pag.* 83., *M. Sebisio exercitat. med. pag.* 245, *Peyero de glandulis pag.* 91. *& seqq.* Ut & *Anthon. Musæ Brassavolo, comment. ad sect.* 35. *lib.* 4. *Hippocratis de morb. acutis pag.* 114. *& comm. ad Aphoris* 15. *lib.* 2. *Hippocratis.*

Hic enim, servavimus, inquit, in vitâ mulierem religiosam Synanche laborantem 9. dies continuos solo clysterum usu, quæ post convaluit. Habemus ergò ait, ubi fauces sunt oc-

clusæ

clusæ, medium quoddam, quo homo conservari potest, licet aliquot dierum spatio nihil deglutiat.

G. Fabrit. Hildan. cent. 4. *obs.* 30. *pag.* 311 de gravidâ muliere refert, quæ per 6 hebdomadas à cibo, potuque penè quovis abhorruerit, ac clysterum nutrientium usu salva cum fætu suo evaserit.

Forestus lib. 15. *schol. ad obs.* 30. *pag.* 168. testatur de *Joh. Tiengio*, qui medicinam fecerit devotæ cuidam, quæ abscessu faucium laborabat qui vigesimo demum perrumpebatur die, ita ut tum demum victum per gulam immittere potuerit; interea dictus Medicus ipsi enema ex lacte ac ovorum vitellis constans præparari jusserat.

Amatus Lusitanus cent. 1. *curat.* 100. *pag. pag. mihi* 133. de Nobili memorat matrona, quæ anginâ laborabat, quæque per octo dies nec edere, nec loqui poterat, quam ipse injectis per clysteres jusculis sustentabat, ac vivam conservabat.

Quin etiam missâ experientiâ, ipsa docet ratio nutrientia enemata prodesse multum posse. Quamquam enim hoc qualecunque alimentum ad intestina tenuja non transeat valvulæ intuitu propè initium Coli sitæ, intestina tamen ejusdem ferè sunt temperamenti, ac substantiæ, cujus est ventriculus: Ita ut cum eo etiam potentiam quandam chylificandi nacta sint, præcipue Co-

lon,

lon, quod eſt carneum, uti loquitur *Galenus lib. 4. de uſ. part. cap. 17.* habetque hoc inteſtinum diverſas cellulas, in quibus quod in anum injectum eſt, aliquomodo continetur: illud etiam ſitum eſt in loco ſatis calido ſub ventriculo ſcilicet, ac diaphragmate prope jecur, & lienem, &c.

Nonnulla etiam in inteſtinis craſſis dantur vaſa lactea, ac glandulæ, quæ nutrimentum ibidem nonnihil alteratum ſuſcipiunt, & deferunt ad ſanguinem, quo mediante per totum diſtribuatur corpus, licet enim ea adhuc (quod ſciam) in homine non ſint detecta, quod in cadavere ſubitò diſpareant, & conſpectum fugiant, nihilominus obſervarunt quidam in cuniculis recenter mactatis lactea eſſe conſpicua in craſſis inteſtinis, quid ni hoc etiam locum habere poſſit in nobis, quamvis homine jam mortuo non appareant? quid ni etiam nutriens ſuccus æquè ibidem penetrare, vimque ſuam intus exercere poſſet, quam compertum fuit olim purgantia, ac narcotica remedia ſuam monſtraſſe virtutem?

Nec dubium eſt, quin blandi vapores clyſterum nutrientium per poros inteſtinorum eant ad ſanguinem, ingrediendo poros vaſorum ſanguiferorum, & eodem modo reficiant, quo vini, panis calidi, aquæ vitæ, carniſque aſſatæ odor naribus receptus vires dejectas reficit.

Nonne eâdem ratione clyſteres anodyni, & emollientes operantur in dolore Nephritico?

Nonne

Nonne videmus clysteres valde penetrantes aquas Hydropicorum ex addomine elicere, quatenus eorum liquor poros intestinorum aperit, unde particulæ aquæ fluxiles transire possunt, & per intestina excerni? Huc accedit, quod ejusmodi nutrimentum, per intestinum rectum infusum, facilè intus mutetur, & digeratur, quoniam ad chyli substantiam quàm proximè accedit, nostroque corpori valde aptum, & amicum est, uti verbi gratiâ sunt lac, jusculum carnis cum vitellis ovorum, &c.

Quod antem *Galenus dicto loco lib.* 3. *de symptom. causis* dixit, de ventriculo, qui malè se habet, intelligit: benè enim se habente illo, nunquam liquor per clysteres ingestus eò transferetur; Sin contra, ac magnus illi sit appetitus, non tantum injectum liquorem, sed & fæces alvi attrahet: Duplex enim intestinorum motus peristalticus est, secundum naturam alter, alter præter eam: Quod autem ad dictam valvulam attinet, quod de eâ dixi, cum hac distinctione accipias, velim, quod hæc membrana difficulter quidem aliquid ab inferioribus partibus transmittat ad superiores, ac hoc omnino fieri non posse, quis asseret? *Th. Kerckringius obs. ana.* 31. *fol.* 27. testatur variis experimentis sibi videre contigisse valvulam istam coli notissimam non ita occludere intestinum, ut nihil unquam pertransire possit. Narrat ille de fæminâ Harlemensi, quæ, dum clysteres injiciebantur, eos halitu suo ita sursum

attra-

attraxerit, ut nauſeabundus ſtomachus ea ejiceret, quæ manifeſtè eum, qui materiæ clyſteris fuerat, ſpirarent odorem.

Licet craſſa, & oculis expoſita clyſterum ſubſtantia (inquit *Velthuſius de generatione fol.* 275.) ad ſuperiora inteſtina, aut ſtomachum non pergat, pars tamen ſpirituoſior, vaporis modo ſanguini & ſpiritibus miſcetur, quibus roborantur, & detrimentum reſarcitur, quod frequenti circulatione paſſi ſunt ſpiritus.

Si quis autem vereatur, ne impuritate excrementorum alvinorum nutriens liquor inquinetur, atque ita incaſſum fiat labor; poterit ille detergente enemate aliquoties inteſtina abluere.

OBSERVATIO XXVI.

Pus ex abſceſſu ad exteriorem colli partem per nares emiſſum.

NOn ita diu eſt, quod ad infantem tres annos habentem hîc hagæ vocarer, qui in collo propè venam jugularem abſceſſum habebat pugno ſuo magnitudine parem, quo loci contenta materia jam ante ſex hebdomadas ſeſe conferre cœperat; quando idem ſubitò minuebatur, quoniam infans puris partem benè

benè magnam naribus emittebat, quod ipſe mirabar ſummopere; ſtatueram namque jubere abſceſſum ſcalpello incidi, quâ operâ tum ſuperſedi, ac poſtridiè iterum puris aliquantum dicto modo effluxiſſe intellexi; narravitque mihi tum infantis mater eundem ante ſex menſes in adversâ parte eodem loco haud abſimilem abſceſſum habuiſſe; quo tum temporis ſectione aperto, ac poſt puris ejectionem mundato, ſanatus fuerat ille.

IN OBSERVATIONEM XXVI.

VIam, quâ iſta effluxerit materia, me non noſſè ingenuè fateor, ſicuti nec memini ullum unquam exemplum tranſlati puris mihi acci- diſſe circa illas partes. Verum fortuiti eventus aliquando ægris nec opinantibus ſalubriter obveniunt, & monſtra in Medicinâ fiunt, quæ mirari magis, quam ratione aſſequi licet.

R. Dodonæus Medicinal obſ. cap. 16. *fol.* 38. puellæ meminit binos annos natæ, cujus utraque tonſilla admodum inflammata erat, ac licet ipſa, propter ætatem, ſatis idoneis uti non poſſet remediis, ejus vires tamen adeô invaluere, ut ad exteriora malum propulſum ſit. Ab utrâque enim

colli

colli parte infra aures abſceſſus apparuit, quo utroque ſcalpello inciſorio aperto, pus effluxit illicò, ac puellula tonſillarum tumore liberata, atque priſtinæ valetudini reſtituta eſt.

Cuidam in brachiis ambobus vulnerato, pus per alvum exiit, vulneribus ſiccis, uti fidem facit *Höechſtetterus obſ. med. dec.* 7. *caſ.* 6. *fol.* 120.

Pus à læſis artubus in alvum fluxiſſe ſcribit *Schenkius fol.* 433.

Certum eſt in corpore viventi omnia magis fluxilia, ac conſpirabilia eſſe, quam in mortuo, in quo omnia non tam benè oculis apparent, ita ut mirari nemo debeat vias quandoque ad exonerationem dari nobis incognitas planè, atque occultas. Namque ad expellendum quidpiam quod obeſt, via ſæpe ſternitur alioquin inuſitata, atque antea omninò invia: cujus rei plurima quotidie occurrunt ſpecimina, Ita *Fabrit. Hildan. centur.* 1. *obſ.* 81. *ait*, cum apoſtema propè humerum infantis tres menſes nati repertum ſerius aperiretur, pus per partes inferiores exitum quærens, in abdomen ad partes ſpermaticas deſcendiſſe, ibique, motu ſanguinis tardiore facto, & ſpiritibus deficientibus, poſtea putrefactionem, ac deinceps gangrænam ortam eſſe.

Ac *centur.* 5. *obſ.* 51. *pag. mihi* 438. quandam nobis proponit matronam, quæ aniſi ſemen, carbonum fruſta, nec non pilos unà cum urina reddidit.

Pigraus

Pigræus de vuln. in specie cap. 14. *lib.* 4. *pag.* 390. scribit militem quendam globo plumbeo pectus saucium, postquam tres, quatuorve menses jam curatus esset, costæ frustum abruptum satis latum, ac tres digitos latos longum, per arteriam asperam emisisse.

Ambros. Pareus lib. 24. *operat. Chirurg. cap.* 19. *pag. mihi* 567. itidem de milite narrat, cujus abdomen tubi minoris globo ictum erat; quem globum ille post gravissimos dolores, cruciatusque nono demùm ab accepto vulnere die per alvum ejecit; atque intra tres hebdomadas sanatus fuit.

Mercatoris etiam cujusdam uxoris dextram natem acu læsam fuisse casu refert, dum illa equo extra urbem veheretur, ac tam profundè sese insinuaverat acus, ut nullâ ratione evelli posset; illa tamen post menses quatuor jam ferruginea ex ejusdem lateris inguine educta est.

Alex. Bened. observ. Dodonæi pag. 300. meminit cujusdam virginis, quæ acum, ornatus ergò inter capillos gestari solitam quodam tempore inter dentes somnum captura posuerat, cumque eandem per errorem sopore penè victa deglutiisset, decem post menses eandem cum urinâ reddidit.

Th: Bartholinus Cent. 6. *hist.* 99. *pag.* 378. de virgine memorat, quæ acum deglutiverat, cuique ab illo tempore per quatuor annos insequentes nihil supervenerat mali: illa tamen pun-

gentem

gentem admodum dolorem denique cum tumore intus in crure animadvertit, unde poſtea prodiit acus.

Narrat etiam de milite quodam Sueco, cujus abdomen in Hafniæ obſidione fragmine ferreo inæquali è tormento erumpente ſaucium erat, quod ipſe haud diu poſtea, ſed non abſque acerrimis cruciatibus, ſimul cum urinâ excrevit, atque ita ſanatus eſt.

De furioſo quodam homine dictus ſcriptor ibidem narrat, qui tria ferrea fruſta per fauces tranſmiſerat, quæ decimo poſt menſe per ejus tergum, atque ex abdomine extrahebantur.

Plura ejuſmodi huc adducere non uſque adeo utile, ac vix operæ pretium duco.

OBSERVATIO XXVII.

Raucitas inſanabilis è frigidæ cereviſiæ hauſtu.

QUam multa, ac quam diverſa non hominibus tantum, verum & animalibus majoribus, ac fortioribus multò, ſuperveniant incommoda, cum ipſa anteà labore calentia externo occupantur frigore, frigidove paulo poſt ſitim reſtinguunt potu, plus ſatis ipſe

rerum demonſtrat uſus. Sæpiuſne contingit multis hâc de cauſâ aut in graviſſimos morbos, periculoſoſque, ut ſunt vehementiores febres, Pleuritis, Peripneumoniâ, paralyſis, &c. incidere, aut diututno tempore veluti contabeſcere? Quamquam non ita periculi plenum ſit, incommodi tamen multum adferens, rariuſque mihi videtur, quod exponam, exemplum. Mulieri cuidam defeſſæ laboribus, ac ſudore toti quantæ perfuſæ, frigidoris cereviſiæ hauſtus inſignem ſine tuſſi, catarrhove ullo raucitatem attulit, ut vix ſonum reddere poſſet, quod diu admodum ipſi adhæſit incommodum, nec unquam, quod ſciam, eo fuit liberata, idoneis licet ſæpius uſa remediis.

IN OBSERVATIONEM XXVII.

VEriſſimum eſt illud effatum *Hippocratis lib. de aëre, aquis, & loc. ſect.* 3. *fol.* 283. *Per hyemem glaciatæ, frigidæque & tum à nive, tum à glacie turbidæ ſunt aquæ, adeoque maxime pituitam gignunt, & raucedinem excitant.*

Laz: Riverius centur. 11. *obſ.* 80. *pag.* 173. tradit hiſtoriam de virgine quadam, quæ exter-

no

no aëre frigefacta gravissimâ laboraverit raucedine, quæ itidem ipsi absque tussi, & dyspnæâ, nec non præsentibus catarrhis supervenerat: Illa quidem per sex menses duravit, variis nequicquam remediis adhibitis. Tandem vero è dormientis aure modica aquei hnmoris portio effluxit, atque exinde iterum rectè loqui posse illa cœpit. Concludere hinc quisquam posset dicti humoris quandam fuisse in cerebro collectionem, eumque in aliquem illius nervi incidisse ramum, qui à quinto pari ad musculos laryngis pergit, quo vox ipsa formatur, unde factum sit, ut musculi illi veluti paralysi fuerint affecti: Quamquam plerumque hinc oriatur raucitas, quod nempe membrana, quæ laryngem, tracheamque arteriam investit, aspera, atque inæqualis fiat destillatione quâdam, quæ è cerebro proveniens in vocis instrumenta manans incidit. Cum enim aspera arteria lævis facta est, & ea benè sese habet, vox lenis, & moderata editur, si vero naturalis lævitas, & æqualitas tollitur, inæqualiter etiam aër illisus repercutitur, atque inde vox rauca efficitur. Cui incommodo pellendo idoneum valde esse *Syrupum Erysimi Matth. Lobelius scribit, qui hist: stirpium pag.* 103. *se non tantum puellam quandam, decennali, sed & alios diuturnâ admodum, ac propè inexpugnabili raucitate dicti syrupi ope liberasse refert.* Sed & ipse sæpius ejusdem virtutem sum expertus, videruntque

 præ-

præter me optimas illius operationes ſcriptores optimi *Simon Schultzius miſcell. curioſ. med: phyſ. decur.* 1. *an.* 3. *p. mihi* 275, ac *N: Fontanus prax. c.* 11. *de Raucedine p.* 131.aliique.

Dictus *Riverius* poſt quatuor menſes ſimile ſibi obueniſſe in quadam virgine exemplum memorat, quam per octo jam menſes illud infeſtaverat malum: quare ille de puellæ incommodo jam omnino certus ejus corpore venæ ſectione, ac purgantibus requiſitis præparato, ipſam porro decocto *ligni Guajaci*, *ac rad. ſalſæ parillæ*, quod etiam purgabat, quodque viginti dies continuos cum ſimplici dictæ *ſalſæ parillæ* decoctione, ac denique per triduum continuato in balneo ſudore percuravit.

OBSERVATIO XXVIII.

Varii Lapilli è pulmone per tuſſim ejecti.

CONſanguineorum meorum aliquis Juvenis admodum, ac aſthmate laborans, licet haud ita graviter, ſæpius querebatur lecto ſeſe vix continere poſſe veſperi, cum cubitum iret, ita ut ab eodem revertens quandoque ad inferiores ædium partes ſeſe conferret, quandoquidem maximo circa pectus angore ſe corripi diceret, quantum ad reliqua

ſa-

ſatis bene ſe habens. Longo poſt tempore compertum eſt illum aliquot lapillos piſis ſimiles, quoſdam etiam iis majores, ac nonnullos minores, æquales alios, alios autem inæquales admodum, aſt univerſos foraminibus plenos, ac ſpongioſos, tanquam pumices tuſſi ejeciſſe, quam poſtea ipſius ſequebatur pulmonis ulceratio, ac poſtremo letifera tabes, intra biennium eum ad plures rapuit.

IN OBSERVATIONEM XXVIII.

CReſcente Aſthmate viſcoſus, ac lentus pulmonis humor in lapillos vertitur propriâ ſingulos membranâ veſtitos, ſcribente *Joh. Fernelio Patholog. lib.* 5. *c.* 10. *pag. mihi* 106. Id ipſum confirmat *Matth. Tilingius miſc. curioſ. med. phyſ. decur.* 1. *an.* 6. *pag. mihi* 176, nec non *Caſp. Hoffm. apud Cratonem conſil.* 91.

Hoc autem malo laborantes vix lecto contineri poſſe demonſtrat *Williſius cap.* 12. *De Aſthmate Pharmacop. rationalis part.* 2. *pag. mihi* 151, cum ait: quod corpore ſtragulis
„ coöperto, & concalfacto ſanguis in motum
„ paulo citatiorem concitetur, & ferveſcat,
„ quare uberiorem aeris inſpirationem requirit,
„ quam per tracheæ ductus coarctatos ſuppleri

 „ queat

„ queat: Quo enim plus ſanguinis ſingulâ ſyſtoles, & diaſtoles vice pulmones traycit ideò propter accenſionem, ſimulque eventilationem ejus, aer copioſius, & celerius ingeri, regerique debet: cui penſo (cum propter impedimenta non facile abſolvitur) tamen quoquo modo peragendo, partium omnium reſpirationi dicatarum, cum magnâ totius pectoris contentione, conatus ultimi exeruntur. Porro ſanguis agitatus in prædiſpoſitis non tantum aſthmatis occaſio, ſed aliquatenus etiam cauſa exiſtit: nam proinde vaſa ſanguifera intra pulmones magis impleta, & diſtenta ductus tracheales jam jam anguſtos comprimunt, & multo arctiores reddunt.

P. Ægineta cap. 31. *pag. mihi* 320. quendam ſe noviſſe ait, qui, poſt quatuor vel quinque lapillorum è pulmone proventum, tabe interierit.

Anthon. Benivenius obſ. med. cap. 24. *p.* 175 mentionem facit lapidis, avellanam nucem æquantis magnitudine, ac tuſſi è pulmone producti.

Paulo majoris menimit *Prævotius* apud *Rhodium obſ. med. cent.* 2. *pag.* 67. *Zacut. Luſitanus prax. med. admir. lib.* 1. *obſ.* 95, de calculo etiam nucleo Dactyli magnitudine non cedente narrat.

Bartholinus actis tom. 1. *pag.* 192, de alio refert, qui primo pollicis articulo par erat.

Ipſe nuper anno 1682. unum vidi tantum, quan-

quantum est gallinaceum ovum minus, quem faber lignarius, cui Joh. Jacobi nomen, 25 annos natus, gravi admodum tussi post diuturnum asthma, quod maximus comitabatur angor, anno 1681. ejecit, sanatum se omnino jam credens, nec tamen ultra sex, septemve ab eo tempore vitam producens hebdomadas.

Nucis juglandis magnitudine in pulmonibus se invenisse ait *G. Fabrit. Hildan. cent. 2. obs.* 29.

Ottho Heurnius suis obs. refert de Scoto quodam annorum 28 extincto crudis tuberculis, quæ totum pulmonem obsidebant.

Scio, præsenti Nobiliss. Viro & expertiss. Anatomico *D. Ludov. Bilsio*, hic Hagæ ultra trecenta, & quinquaginta dura, variæ magnitudinis, & figuræ corpora, quorum alia lapidosæ, alia vero cartilaginosæ, & aliis modis compactæ erant substantiæ, è pulmonibus Molossi educta fuisse, quorum maxima castaneæ, minima vero pisi magnitudinem æquabant.

OBSERVATIO XXIX.

Vulnus in osse Sterni.

CUjusdam hic Hagæ habitantis ante aliquot annos gladio læsum erat os Sternon: Quamquam autem Chirurgus du *Foix*, vulgo *Lucq*, specillo non satis

diſcernere poſſet propter dicti oſſis cartilaginem, an in ipſam pectoris cavitatem penetraſſet vulnus, nec ne; ſymptomata tamen eum poſtea docuere dictum os illius gladii punctione omnino fuiſſe perforatum: Quoniam vulneratus præter Dyſpneam, ponderis nonnihil medio in pectore animadvertebat, licet pus non eo modo huc illuc agi ſentiret, quam quidem eo propter ejuſmodi collectionem in Diaphragma demiſſo percipi ſolet: Credebatur itaque illud contineri intra mediaſtini duplicaturam. Quare concluſum fuit trepano aperiendum dictum os; quo non ſine multi puris exoneratione facto, læſus tractu temporis perfectæ reſtitutus eſt valetudini.

IN OBSERVATIONEM XXIX.

IPſe ſæpius, cum primum Medicorum numero adſcriptus aliis Medicinam facere inciperem, diſceptavi, haberetne Mediaſtinum naturaliter intus circa os ſternon quandam cavitatem nec ne. Tandem vero diſſectione cadaveris comperi in eodem nullam quidem eſſe cavitatem, verum ejuſdem duplicaturam plurimis intervenien-

nientibus fibris, ac membranaceis filis cohærere, haud aliter, quam pia mater duræ, aut hæc cranio alligata eſt.

Mediaſtinum, ſcribente *Barbettio Anatom. pract. fol.* 137. viſibilem in hominibus cavitatem non habet, quæ ipſi in canibus, aliiſque quibuſdam animalibus eſt. Interdum tamen poſt inflammationem aliquam intra binas has membrans pus, quod per pulmones ejici, neutiquam poteſt, colligitur. Quare terebret Chirurgus os Sternon dicto caſu, penicilliſque, ac ſpongiis, ſimilibuſque aptis inſtrumentis pus educat, rerequiritur.

Inter mediaſtinum, inquit *Columbus Anatom. lib.* 9. *cap.* 3. quod in duas partes Thoracem dividit, aliquis humot colligi poteſt, qui itidem per apertum os ſternon ſatis tutò emittitur. Illud tamen vix admittit *Ambr. Paræus lib.* 3. *anat. de part. Thoracis cap.* 7. *fol.* 82. dicens: Velle „ equidem ſibi à Columbo demonſtrari, quibus indiciis certò quis confirmare poſſet ejuſmodi materiam eò loci conveniſſe.

Verum enim vero è gravitate quâdam ac pondere, nec non cordis oppreſſione, difficilique reſpiratione illud ipſum cognoſci poteſt, quod mox alio exemplo probatum imus.

Carpus in hac cavitate etiam fiſtulas vidit, quibus puris aliquot unciæ contineri poterant.

Sanguis, notante *Wepfero obſ. Anatom. pag. mihi* 354. copioſe inter Mediaſtinum, atque os

Sternum colligi poteſt; vaſa enim ſanguinea per hunc locum tranſeunt, dictaque membrana quam facillime ab eo oſſe recedit; ita ut inde nonnulli (at perperam) concluſerint vacuum quendam locum inter illam membranam, ac dictum os naturaliter dari. Porro, novi inquit, „ Ruſticum ſenem, qui multis annis ſub ſterno „ empyema ſuſtinuit, quod juxta cartilaginem „ enſiformem in ſiniſtro latere ſibi exitum para- „ verat, quoties fiſtula occludebatur, aut à pu- „ re concreto obſtruebatur, à pure ſtagnante „ valde angebatur circa præcordia, difficulter „ reſpirabat, ac dolorem aggravantem, & ten- „ ſivum patiebatur: quamprimum vero fiſtula „ turundis è radice gentianæ dilatata pus copio- „ ſe profuderat, ſtatim meliùs habuit, & ali- „ quot annis ſatis commodè vixit. De ejuſmodi abſceſſu inter duplicaturam mediaſtini poſt mortem invento mentio fit *Scholio ad obſerv. noſtram* 32.

OBSERVATIO XXX.

Vulnus per pectus penetrans.

ANte annos aliquot quidam *Etteley* nomine, vulnus in tergo accepit gladio, compertumque ejus fuit prope omoplatam initium, finis autem non longè

à mammillâ, inter musculos pectoris intercostales anteriores, toto pectore, exceptâ cute anteriore perforato. Ille mox post inflictum vulnus ingentem sanguinis tussi ejecit copiam, me nec non Chirurgo *Arnoldo de Wilde* non dubitantibus de considerabili ipsius pulmonis læsione. Tumor etiam non levis circa papillam conspiciebatur instar solitæ mammæ fæmineæ. Nihilominus tamen ille, his sese ita habentibus nobisque haud parum de ejus curatione sollicitis, intra binas hebdomadas omnino percurato vulnere, convaluit.

IN OBSERVATIONEM XXX.

FIdem vix invenerit quisquis perforato, & transfosso pectore toto, læsum nihilominus pristinæ valetudini restitui posse dixerit. Verum nullus dubito, quin nostro *Etteley*, dum aërem exhalaret, vulnus illatum fuerit, ac vasa majora, contrahente se pulmone, atque intus adducto, ita manserint intacta. Quod etiam *Bartholino cent.* 6. *hist.* 81. *pag. mihi* 338. ut & *hist* 96. *cent.* 5. *pag.* 17 . nec non *Foresto lib.* 6. *obs. Chirurg.* 17. *pag. mihi* 30. *observatur.*

Nobilis quidam, referente *Pigræo de vuln: thora-*

thoracis lib. 4. cap. 14. pag. 390. in anteriore pectoris parte non longè à mammâ vulneratus fuit ense, ita ut vulnus anteriori pectoris parte intrans, posteriori exiret, quod equidem illæso pulmone fieri non potuit: Vulnus erat valde strictum, simplex, nec aliud pus habens, quam quod habet id vulnus, quod sanitati proximum est, corpus nullâ febri, nullisque aliis symptomatis laborabat. Id cum animadverterem, reliquam curationem, inquit, naturæ reliqui, morbusque paulo post sanatur, & convalescit æger, functionibus naturalibus utitur, sed quadragesimo circiter die febre corripitur, cum aliquâ respirandi difficultate, tertioque exinde die per tracheam arteriam plus, quam libram albicantis, ac satis probe cocti puris ejecit, atque tum postea ad priorem rediit sanitatem. Non multum abhorrentia legas apud *Francisc. Arcæum lib. 2. cap. 1. de curand. vulneribus; & ejusdem lib. cap. ult.* Nec subsistet hîc fortean, quisquis hæc legerit, sed, unde ille mammæ tumor, quo de superius sermo fuit, ortus sit, inquiret.

Certum equidem est, nos in dicto patiente potuisse animadvertere non nisi flatum quendam dictum tumorem excitasse, quoniam ille & mollis erat admodum, & ejus contactu nullo omninò, aut levissimo saucius afficiebatur dolore, aliquod insuper inter premendum exaudiebatur murmur.

Th: Bartholinus centur. 5. hist. 12. pag. mihi

19 *& centur.6. hist.* 89 *pag.* 354. haud absimilis tumoris mentionem injicit; erat autem ille non membri partisve tantum unius, sed totius plane corporis è vulnere pectori inflicto ortus. Hujus autem ille tumoris causam dubiam omninò statuit, cum dicit: *Intumescere fortassis corpus, quod, pulmone læso, sanguinis retardetur circuitus, unde frigore corripitur corpus, adeoque factis tumescit flatibus.*

H. Smetius lib. 10. *miscel. med. pag.* 541. Juvenis cujusdam meminit, cujus pugnantis latus sub axillâ dextrâ intra tertiam, ac quartam costam non sine ipsius pectoris perforatione tenui gladio lædebatur, cuique postridiè totum intumescebat corpus; integrum quippe pectus, nec non tergum, venter, scrotumque imò etiam collum, humeri, brachiaque, ac ipse vultus, cervixque ita tumebant, ut nec palpebras aperire posset. Insoliti autem hujus, monstrosique Symptomatis causam dictus scriptor statuit pectoris efflationem per vulnus axillare obstructum subter cutem accidentem, quo modo videmus vesicam recentem, flaccidamque, inserto calamo per flatum intumescere, & sicuti laniones pellem ovillam, antequam, & quo facilius deglubant, flatibus distendere alicubi solent.

Laz. Riverius obs. communicatis à Petro Estanove Chirurgo Monspeliensi obs. 1. *fol.* 370. „ ita scribit: Quidam miles hastâ confossus, „ est, in parte thoracis anteriori, vulnere ad

„ illius

„ illius capacitatem penetrante: intra duas horas ab accepto vulnere, universus corporis truncus unà cum scroto utris instar inflatus est, quæ tamen inflatio surfure torrefacto, & calente, variis sacculis incluso facile discussa est.

Simile admodum vulnerati pectoris exemplum vidisse se refert *Sennertus lib.* 3. *prax. part.* 6. *sect.* 2. *cap.* 4. *fol.* 339, placetque illi à *Smetio* data tumoris causæ ratio; *Willisio* autem displicet. Hic enim *Pharmaceut. rationalis part.* 2. *cap.* 4. *pag.* 211 inconcinno spirituum ordini tumorem hunc attribuit: „In pectore enim, inquit, prope axillas, magni, & perquam insignes (quales se descripsisse dicit suâ neurologiâ) extant nervorum plexus, per quos nervi totius corporis inter se communicant: quapropter plexu isthoc nerveo per gladii puncturam forte transfixo, primo spiritus ibidem hospitantes irritati ἀταξίας ineunt, dein consensu per nervos alios eximios statim facto, & quaquaversus huc illuc transmisso, spiritus alii, & subinde alii pares inordinationes concipiunt, atque membranas, fibrasque nerveas (quas ubique tumultuarie subeunt) inflantes, totius corporis affectionem quasi Tympaniticam inducunt. Propter similem furorem, sive oestrum virulentum spiritibus alicubi impressum, & inde mox longe, lateque diffusum, toxica quædam epota, telorum, aut

„ fe-

„ ferarum ictus, vel morsus venenosus, sepenumero partis unius, plurium, aut totius corporis intumescentiam inducunt. Complures alii subsunt casus, & instantiæ, quibus clarissimè evincitur spiritus animales irritatos. & in excandescentias actos, quatenus fibras nerveas impetuosius subeunt, partes imprimis membranaceas intumefacere, & multas ex iis passiones excitare, quæ vulgo, sed perperam flatibus adscribi solent.

Roget quispiam: cum sanguis post inflictum vulnus è vasis pulmonis discissis per vulnerati os statim magnâ copiâ effluxerit, cur idem, aut saltem ejusdem portio versus diaphragma non descenderit? Respondendum, ejusmodi descensum sanguinis fieri non posse his, quibus pulmo sub puncturâ costis annectitur.

OBSERVATIO XXXI.

Vocis defectus ac Paralysis post læsum pectus.

JUvenis cujusdam 18. circiter annos habentis, hicquæ Hagæ habitantis gladio vulneratum fuit pectus, unde ille mox procubuit, ac tanquam mortuus domum portatus diu absque ullo sono, motuve jacuit, ac prope quatuor sexta-

tarios ſanguinis tuſſi ejecit. Multo ille tempore mutus, atque alterâ corporis parte paralyticus fuit. Tandem vero ſatis feliciter ſanatus eſt. Quamquam autem linguæ priorem uſum paulatim receperit, cruris tamen non, niſi quodammodo, motum, qui fuerat, recuperavit, manu omnino paralyticâ remanente.

IN OBSERVATIONEM XXXI.

VIx cuiquam perſuaſeris pectoris læſione nervos ad femur tendentes fuiſſe vulneratos; cum quod ipſi è vertebrarum lumbarium foraminibus, atque oſſe ſacro oriantur, tum quod dictus patiens crus ſuum poſt curam movere potuerit. Credibile autem eſt alterum nervorum recurrentium fuiſſe tactum, hincque illi loquendi difficultatem natam. Unde tamen ei alterius lateris brachium paralyticum manſerit, vix eſt, ut explicem: quoniam, qui verſus brachium tendunt nervi, è cervicis vertebris ut plurimum proveniunt, ſicuti illi, qui è pectoris vertebris ortum ducunt, in intercoſtales plerumque, ac lumbares ſeſe diffundunt muſculos.

Narravit mihi Chirurgus *Du Foix*, vulgo *Lucq*, de quodam qui, vulnerato pectore cæcus

cus evaserat. Verum quidem est quosdam nervos è capite ad exteriorem pulmonis partem procedere, quid autem illis cum nervis opticis intercedat commercii, non video.

OBSERVATIO XXXII.

Vomica Membranâ suâ conclusa.

DUos ego anno 1680. visitavi, virum nempe quinquagesimum ætatis annum jam supergressum, cælibemque ejusdem ætatis virginem, vomicâ utrumque labotantem; horum autem alterius pus usque adeo foetebat, ut vix ei adstare liceret. Uterque tamen intra duos menses curatus est.

IN OBSERVATIONEM XXXII.

F*Ernelius lib.* 5. *pathol. cap.* 10. *fol. mihi* 109. de vomicâ agit suâ etiam membranâ cinctâ, ac postquam de ejusdem indiciis locutus est, de juvene quodam narrat, cui post validam corporis exercitationem, vehemens admodum tussis, ne momentum quidem temporis intermittens supervenerat, unde ille vomicam integram, at totam membranâ ambiente cinctam, columbinique ovi instar emisit, in quâ apertâ

albens, ac purum putum pus repertum eſt: dictus tamen Juvenis poſtea convaluit. Quamquam idem *Fernelius* ſcribat nonnunquam contigiſſe, ut vomica major ne horæ quadrantem quidem laborantis vitæ conceſſerit, in quo poſtmodum diſſecto non alia leti animadverſa ſit cauſa, quam repentina ipſius vomicæ pulmonis perruptio, cujus pus ad uſque cor penetrans illud ipſum inopinanter invaſerit, ægrique vires ac robur omne infregerit.

Experientiſſimus Medicus D. G. Liebergen retulit mihi viſitaſſe ſe olim quendam, qui tuſſi vomicam ejiciebat, gallinacei ovi minoris inſtar, ac deindè ſanabatur.

Illius autem filio *Theodoro Liebergen* itidem Med: Doctori celeberrimo, videre contigit, quendam vomicâ etiam infeſtatum, è quâ perruptâ duodecim quidem puris libræ (illud enim à curioſis appendebatur) diverſis temporibus provenere; fuit autem ille priſtinæ ſanitati reſtitutus, pluresque recte valens annos tranſegit.

Hoc quicquid eſt incommodi, ſcribente *Tulpio obſ. med. lib.* 2. *cap.* 10. *pag. mihi* 118, nullibi pene reperitur, præterquam in noſtrâ Hollandiâ, ſive illud ab humido alimento, ſive ab humidis paſſim, ac penè aquis innatantibus locis, hincque vaporibus continuis propè obſito aëre contingat. Initio quidem illud, quo de agimus, vitium, ita ſe celat, ut vix ulla ejus reperias indicia, præter tuſſiculam primum ſiccam,

cam, ſed mox humidam: cui non ita diu poſtea reſpirationis difficultas, virium defectus, paulatimque ipſius corporis accedit macies, ſic affecti ſublivido fere ſunt faciei colore, licet interim nec pus, nec ſanguinem præ ſe ferant ſputa. Sed ſi rumpatur nec inopinanti vomica, occiditur homo. Si verò aliquandiu ſuperſit, febriculâ pedetentim contabeſcit, ſive propter pus, ſive propter ſanguinem in pectus effuſum. *Ita quidem interdum contingit, verum novi plures*, inquit *Thom. Williſius pharmaceut: rational. part. 2. ſect.* 1. *cap.* 11. *pag.* 142, *qui cum è pulmonis vomicâ ortâ, maturatâ, & demum ruptâ, pus copioſum, & fætidum expuiſſent, cumque tale ſputum per multas hebdomadas, imò menſes quotidie excernentes debiles adeo, & veluti tabidi evaſiſſent, tandem medicamentorum ope, cum ulcus detergeretur, & ſiccaretur, integrè convaluiſſe.* Hujuſmodi abſceſſus, docente *Fernelio*, tum fere oritur, cum ſanguis ex apertâ, ruptâve, aut etiam exeſâ venâ prodiens alicubi ſeſe parvo pulmonis continet loco, ibique putreſcit, ac tandem in pus vertitur, tum vero tandem ſupernè ſiccior evadens membranam, ſive tunicam ſibi format.

Quod autem hujuſmodi vomicâ laborantes, nullis ferè ſymptomatibus infeſtentur, id mihi, ait idem, *perſæpe ejus loci memoriam refricavit, quo inquit Hippocrates* (quibus ſuppu-

„ratio in corpore abdita non innotescit, ea „propter crassitudinem vel puris, vel loci deli- „tescit) *etenim haud rarò efficit obvolventis membranæ densitas, ut nihil tetrum à pure in cor vitæ fontem inspiretur: Vel* (ut observentur circulationis sanguinis leges) *nihil inde in sanguineam massam deferatur:*

Bartholinus cent. 2. hist. 59. fol. 249 mentionem facit vomicæ pure repletæ, ac post mortem intra pectoris mediastinum repertæ.

OBSERVATIO XXXIII.

Gravidæ, ac partui propinquæ mulieri bis vena scissa.

ANte annos viginti mense Julio ad Uxorem *Adriani Westerbaan* sartoris vocatus fui, quam vehementi admodum Pleuritide laborantem inveni, ac, quamvis instantis partus tempori octo tantum deessent dies, omnis in eo fui, ut ipsam permoverem (morbi enim vehementiam nec non periculi cui illa exponebatur, perpendebam magnitudinem) uti venam sibi scindi pateretur: quod ipsa post necessariorum hinc inde considerationes tandem permisit, atque illo qui-

quidem tempore octo, vel novem unciæ sanguinis ipsi detractæ fuerunt. Cum jam illa, aliis etiam medicamentis sumptis, intra quatriduum convaluisset, octo post diebus eodem affecta fuit morbo, quare denuo ipsi venam secari præcepi, nec parum illud ei attulit levaminis eodem quippe die sanum, ac robustum fætum edidit, qui cum illâ hodieque vivit, ac optimè valet.

IN OBSERVATIONEM XXXIII.

ROd. à *Castro lib.* 3. *cap.* 21. *pag. mihi* 435 memorat sese quater venam scindi jussisse mulieri pleuritide itidem laboranti, octavo graviditatis mense, cujus etiam morbum insanabilem alii dixerant Medici: Illa autem hinc non tantum sanitatem recuperavit, sed & bene se habentem filium peperit.

P. Salius Diversus de affect. particularibus cap. 22. *pag. mihi* 360. „ Testor, ait, me „ plurimas ab abortu, in quem frequenter „ inciderant, solâ sanguinis missione primis „ mensibus factâ, præservasse. Non ita tamen „ censendum est de hac sanguinis missione, „ vel moderatâ, vel parcâ, in utero gerentibus „ administrandâ, ut nunquam non veniat „ in usum, si copiose fiat, interdum enim

„ ultimo menſe copioſa ſanguinis miſſio facta
„ non ſpernendum attulit juvamentum. Et
„ ego aliquando hanc venæſectionem copiosè
„ factam ultimo menſe, inſtante partus tempo-
„ re, dum utero gerentes ardenti conflictaren-
„ tur febre, plurimoque abundarent ſanguine,
„ tentavi, & hinc remiſſionem febris, ac par-
„ tus accelerationem ſperans, utrumque è ſan-
„ guinis miſſione conſequutus, ſummâ cum
„ utilitate adminiſtravi, fœtumque & matrem
„ unà periclitantem hoc ſolo remedio ſalvavi.
„ Quod remedium in aliquibus prætermiſſum,
„ & à Medicis, verba ſolum *Hippocratis*, &
„ non ipſam rem ponderantibus, neglectum,
„ fuit in cauſâ, ut conceptus ſæpe unà cum
„ matre, à plenitudine, & fervore ſanguinis ſuf-
„ focatus miſerabiliter perierint.

B. Timæus non ſolum ultimo menſe, ſed & inſtanti partus tempore, feliciter venam aperuit, ut teſtatum reliquit *reſponſis medicis pag.* 128. De ſanguine octies puerperæ in pleuritide miſſo refert *N. Tulpius lib.* 2. *obſ.* 2. *pag. mihi* 110.

OBSER-

OBSERVATIO XXXIV.

Pus ex abſceſſu pectoris per alvum emiſſum.

ARceſſitus fui menſe Octobri an. 1645. ad *Eliſabetham Royè*, pleuritide laborantem; hàc autem in abſceſſum degenerante, illa per quatuor dies continuos nonnihil puris haud abſque levamine per alvum ejecit; deinde autem quicquid erat puris reliquum per os tuſſi emiſit, atque ita curata eſt.

Idem obſervavi in aliâ muliere quadragenariâ, quæ decimo â pleuritide die non ſolum pus tuſſi ſurſum, ſed & deorſum per alvum excrevit.

IN OBSERVATIONEM XXXIV.

HIppocrates 7. *Epidem. textu* 14. cujuſdam peripneumoniâ laborantis meminit, cui initio morbi alvi fluxus ſuperveniens ita profuit, ut quarto decimo die corporis ægritudine omnino eſſet liberatus. De hujuſmodi per alvum evacuationibus, quæ tabidis contigêre, idem 3. *Epidem. comm.* 3. *ſect.* 11. *agit.* Nec non *Coac. prænot. lib* 1. *ſect.* 67. *pag. mihi* 304. *Em-*

pijicis, inquit, *à pulmone pus duci per alvum letale eſt.*

At *Lud. Duretus comm.* ad hunc locum magnâ ex parte eos quibus pus per alvum ſecedit, mortem conſequi ſcribit, quod puris acrimonia alvum vellicet, dyſenteriam producat, naturaleſque facultates proſternat. Adeo ut in his alvi fluxus inter letalia ſigna ab *Hippocrate* recenſeatur *aph.* 12. *&* 14. *lib.* 5. *&* 16. *lib* 7.

Rarius contingit, ſcribente *Galeno 6. de loc. affect cap.* 4. ut pectus, ac pulmo per alvum purgentur, quamquam vidiſſe ſe memoret vomicam per vias urinarias, atque item aliud pectoris per inteſtina unà cum excrementis purgari. *Aretæus lib.* 1. *cap.* 1. *&* 9. hæc *Galeni* verba confirmat, ut & *Joh. de Vigo* 2. *de Apoſtem. tr.* 5. *cap.* 1. Refert etiam *Fr. Valleriola lib.* 4. *obſ.* 10. *pag.* 297. de militiæ quodam Præfecto, cui, ſaucio pectore, poſt diem vigeſimum alvi fluxus tantum abſtulit puris, ut brevi poſt tempore convaleſceret.

De non abſimili exemplo agunt *Valeſcus de Taranta obſ. à Dodonæo citatis pag.* 202. ac *Alex. Benedictus lib.* 3. *anatom. cap.* 9.

De pure poſt pleuritidem per alvum emiſſo legeſis *Amatum Luſitanum curat.* 42. *centur.* 7. De Nobili autem Paduenſi, qui poſt exulceratam pleuritidem plus 6. libris purulentæ materiæ per inferiora ejecit, refert *Joh. Rhodius obſ. med. centur.* 2. *cap.* 89. *pag.* 115.

P. de

*P. de Marchettis obs. med. chirurg. rarar. sylloge obs.*43. *pag.* 99. „Observatione dignum, „ inquit, sine sectione pus è vulneribus Thora„ cis superioris per alvum expurgari, quam ta„ men viam sectione Anatomicâ rimari non potui; quod & ab *Hippocrate* etiam *lib. de morbis* observatum.

Galenus lib. 6. *de loc. aff. sect.* 4. *& comm. ad aphoris.* 30. *lib.* 7. subobscure etiam hac de re loquitur, quamvis innuere videatur illam materiam per arteriam pulmonalem in ventriculum Cordis, atque indè in venam cavam, jecùrque, hincque ad intestina deferri: quod licet *Avicenna fen.* 10. *tr.* 4. *cap.* 17. *Ætiusque lib.* 8. *cap.* 65. ac *Paulus Ægineta lib.* 3. cum *Galeno* statuant, horum tamen nemo, haud dubie propter demonstrationis difficultatem, viæ, modive meminit, queis dicta evacuatio fiat.

Idem tamen *Galenus lib.* 5. *de loc. aff. cap.* 3. „ *fol.* 30. Credere oportet, inquit, homini fie„ ri transumptionem; quippe per vulnera pene„ trantia haud obscurè id apparet: deinde, quo „ pacto ea fieri possit, investigare, ut cum in„ venerimus, animo simus quietiori, sed in„ ter quærendum quamdiu nihil nos invenisse „ putaverimus, ruditatem potius nostram ac„ cusare, quam veritatem ipsam negare debe„ mus.

Plurimi enim, iique artis medicæ non ignari, cum multas res quas tamen liquido cernunt,

cum earum rationem non inveniant, existere pertinaciter negant.

Porro tradit dictus *Marchettus* observatum à se, quotiescunque citius materia expurgatur, spatio nempe diei, statim patientes convalescere, materiâ è vulnere non ampliùs manante, &, quod mirum, febre etiam cessante, utpote quæ, eâdem in cavitate thoracis hærente, est continua.

OBSERVATIO XXXV.

Pus è pectore proveniens per renes, vesicamque emissum.

VIsitavi ann. 1645. cum Medico *le Piper*, ac Chirurgo *Henrico Hasselmans* militem quendam, cujus pectus gladio læsum erat, penetrante in ipsam pulmonis substantiam vulnere, quare ipse etiam initio sanguinis copiam benè magnam tussi ejecit, posteaque per aliquod tempus quotidie cum urinâ multum puris albicantis emisit; fuitque hæc illi recuperatæ valetudinis causa.

IN OBSERVATIONEM XXXV.

REperiuntur apud Scriptores celebriores quandoque exempla quorundam, qui, læſis pectoribus, (ſive illi pleuritide, peripneunoniâve, ſive vomicâ, aut Empyemate, vel etiam ipſius pulmonis laborent vulnere) pus, imò, & ſanguinem per renes, & meatus urinarios, aut per alvum nunnunquam (uti ſupra obſervatum) ejecerint. Quod equidem bono ægri temperamento, viribuſque ejus valentibus adſcribendum videtur. Ejuſmodi enim exonerationem non minimum levaminis, ac ſæpenumerò perfecta inſequitur ſanitas.

Benivenius de abdit. morb. cauſis cap. 43. *pag.*
„ *mihi* 98. hac de re ita taſtatur: Cum Antho-
„ nius quidam inquit, vehementi correptus eſ-
„ ſet pleuritide, jamque ad maturitatem perve-
„ niſſet malum, puris ſimul cum urinâ emiſſio-
„ ne (quod rarius contingit) ad ſanitatem re-
„ diit.

Novi, inquit, *R. Dodonæus annotat. prædicti cap. pag. mihi* 99. ruſticum, cujus pectore tantum continebatur puris, ut, inclinato ſimul cum pectore verſus terram capite, illud ipſum per os efflueret, cuique, quamprimum ei purulenta fluere inciperet urina, integra redibat valetudo.

Joh. Rhodius obſerv. med. centur. 2. *hiſt.* 15.
pag.

pag. mihi 75. narrat quo pacto mulier quædam pleuritide infestata probi puris tam tussi, quam cum urinâ, ac simul per alvum factâ ejectione, viginti dierum spatio malo suo fuerit exemta.

Observavit *Plazzonus* quendam, cui dextrum pectoris latus vulneratum erat, per quinque, vel sex dies continuos, purum sanguinem per meatus urinarios emisisse, teste eodem *Rhodio obs. med. cent.* 2. *hist.* 19. *pag. mihi* 177.

Vidi inquit, *Marcellus Donatus*, *pag. mihi* 266. Olitorem serosi sanguinis plurimum septimo die per ductus urinæ exonerationi destinatos emisisse, eumque hac evacuatione, quamquam jam morti vicinum, violentâ pleuritide fuisse liberatum.

D. Sennertus lib. 2. *part.* 2. *cap.* 16. *pag. mihi* 467. meminit cujusdam, cujus læva pectoris pars gladio super costas nothas sursum adacto, læsa erat, ita ut vulnus unius cum dimidio digiti longitudinem æquaret. Quamvis autem vulneratus de nullo quereretur dolore, nec tussi infestaretur, neque quidquam ore emitteret sanguinis, unde constabat non nisi externos pectoris musculos fuisse tactos, contigit tamen, ut subsequente nocte difficulter urinam redderet, ac post quatridui intervallum plurimum sanguinis, partim grumosi, partim floridi emingeret, quæ sanguinis mictio ad duas hebdomadas duravit, donec æger convaluit.

H: Fabritius ab Aquapendente lib. 2. *Chirur-*

„ *giæ cap.22. de vuln. thoracis.* Quidam, in-
„ quit, meus amicus aliquando in thorace vul-
„ nerabatur, vulnus tamen non reperiebatur
„ penetrans à Medicis, quia ob foraminis an-
„ gustiam, non multa styli portio immitteba-
„ tur; caro etiam occupaverat foramen, ut
„ spiritus, seu anhelitus non egrederetur: ex
„ accidentibus tamen supervenientibus pene-
„ trans esse vulnus post cognitum est, super dia-
„ phragma enim sentitur pondus, exspuitur
„ sanguis cum tussi, invalescit febris, accidunt
„ vigiliæ, dejicitur appetitus, angustatur an-
„ helitus, & aliquando livor apparet extra costas,
„ ubi continetur materia. Et propterea Me-
„ dici cum è foramine penè occluso, nihil pos-
„ sent evacuare, volebant thoracem aperire in-
„ ter sextam, & septimam costam. Cum autem
„ postridie id essent facturi, interea accidit, ut
„ æger, cyathum cruoris plenum mingeret è
„ quo à dolore, febre, & omnibus symptomatis
„ levatus est.

Multum profectò, variéque disputatur, quà-nam via hoc quidquid est puris, vel sanguinis è pectore, aut pulmone, ad renes, atque vesicam descendat.

Galenus lib.6. de loc. aff. viam indicat: statuit enim venosam arteriam pus recipere, eamque in sinistram cordis transferre cavitatem, hinc iterum in arteriam magnam, atque inde in emulgentem, ac renes transportandam.

Prisci

Prisci alii Scriptores viam esse credunt venas, quæ in pectore sunt, intercostales, videlicet venæ *Azygos*, sive sine pari ramos, qui inter costas inferiores sese insinuant, & quorum inferior pars cum venâ emulgenti miscetur.

Hos inter reperio *Rudium*, *Matthiolumque*, cum quibus convenire videtur *Gabr. Fallopius suis obs. Anatom*: docet enim hic dextram, sinistramque extremitates venæ *Azygos* versus vertebrarum partem sub inferiori insitione diaphragmatis, ad inferiora descendentes, emulgenti conjungi.

Francisc. Michinus de Sancto Archangelo vidisse se scribit in duobus cadaveribus publice *a Fallopio* dissectis hanc *Azygos* venam emulgenti conjungi, vel etiam quosdam subclaviæ surculos inter superiores costas apparentes, aut etiam ipsam venam Phrenicam, quâ pectus, & pulmones per intestina, & renes expurgari possint. Hæ autem viæ neutiquam sunt admittendæ.

Namque secundum sanguinis circuitum nihil omnino per venas ad renes transit, verum quicquid accipiunt, ab arteriis eò defertur.

Statuit omnino *Diemerbroeckius Anatom. lib.* 1. alias præter renes dari vias, queis largius immissus potus tam subito, ut & duriores mulmulto, ac firmiores materiæ (quales sunt acus, clavi ferrei, varia semina, & id genus, plures) in vesicam transferantur; harumque nonnullas vasa lactea esse contendit, (qualia & versus matricem,

tricem; mulierumque mammillas ad fœtuum nutrimenta pergere arbitratur) quæ occultis, atque etiamnum ignotis viis non in omnibus, at in paucioribus tantum hominibus ſeſe ad veſicam conferunt. In quâ ſuâ opinione firmatum ſeſe ait quibuſdam obſervationibus à nonnullis medicis factis, vidiſſe ſe tradentibus aliquos interdum chyloſam quandam materiam ſimul cum urinâ, alioſque item diverſis temporibus firmioris ſubſtantiæ quidquam emiſiſſe. Ipſe etiam ibidem ſuæ Uxoris exemplum profert, quæ mediocrem aciculam triduo antè ab ipsâ per fauces tranſmiſſam cum urinâ abſque omni incommodo egeſſit; qualium exemplorum ad vigeſimam ſextam noſtrarum obſervat. plures adduximus probationes.

Referunt *Ephemerides Eruditorum Galliæ an.* 1667. *pag.* 158. *D: Gayant* comperiſſe ſub Pleura vaſorum eſſe communionem è pectoris ductu thoracico provenientium, qui ſiniſtræ emulgenti ſeſe miſcet.

Meo quidem judicio ex Empyemate purulenta materia derivatur ad veſicam, quatenus ſeſe inſinuat in vaſa pulmonalia, atque ita ſanguini illac tranſeunti admiſcetur, cum quo ad renes defertur, illicque tranſcolatur unà cum ſero, & per ureteres it ad veſicam, urinamque purulentam conſtituit. Ejuſmodi ægri felices ſunt, quia ſic ſanguis eorum non ita impregnatur pure, quod alias mixturam ejus conturbando febrem

con-

continuam, & lentam excitat, quæ ægros tandem in marasmum trahit.

Quicquid sit, constat utique pro vario circulationis sanguinis motu ad dictas exonerationes aperiri vias medicis, Chirurgisque obscuras, nec satis bene notas, quas, quamquam ignorent existere, tamen minime negent oportet. Inficiari etiam nemo ausit totum corpus (uti supra monuimus) confluxile, & conspirabile esse, ipsumque pus etiam media ossa interdum penettare, ita ut & illic abscessus nasci possint, cujus rei etiam *Hippocrates Coac. prænot.* & nostræ 7, & 26. Observationes mentionem faciunt.

OBSERVATIO XXXVI.

Quassatio aquæ in pericardio, etiam foris auribus percepta.

VIsitasse me quandam pauperculam annorum septendecim puellam memini, cui vultus tumidus admodum, ac pallens erat, neque unquam purgationes menstruæ fluxerant: huic ipse, post idoneè purgantium usum, etiam venam aperiri jussi, ac mox sanguinem valdè aquosum, viscosàque, ac tenaci obtectum crustâ sive pelle reperi. Labora-

borabat hæc puella cordis palpitatione, quin & diſtinctè admodum, pulſante corde, ipſius aquæ agitationem in pericardio audire licebat. Illa tamen tandem præparato ſatis aptè corpore, diaphoreticis, diureticiſque convaluit.

IN OBSERVATIONEM XXXVI.

SIcuti plurimis de cauſis cordis palpitatio oritur, ita variis etiam è corporis partibus provenit, ac præcipue quidem è liene, ac matrice, è qua ſæpenumero acres, ac craſſiores aſcendunt vapores, maximumque cordi angorem adferunt, quod ut hinc ſeſe expediat omni ope nitens, hujuſmodi pulſationis cauſa eſt. Eadem etiam præter ipſius cordis deformitatem (cujus mox ſecutura obſervatio exemplum dabit) à diverſis rebus naſcitur contra naturam in corde, aut pericardio repertis, quales ſunt oſſicula, lapilli, pituita tenax, grumi, tumoreſque, &c.

Ac veluti pericardium naturaliter non niſi tantum aquæ continet, quantum duo, vel tria capiant cochlearia, cum ad facilitandum ipſius cordis nunquam quieſcentis motum, tum ne propter nimiam caliditatem ipſius caloris ſons exareſcat, qui tanquam Sol microcoſmi toti corpori vitam impertit, ita etiam cordis palpitationis cauſa eſſe poteſt nimia aqua pericardio

contenta, uti modo lectâ observatione nostrâ liquet, nec non patet è *cap.* 19 *lib.*4. *obs. Tulpii pag. mihi* 327, ubi ille scribit, se tantum aquæ in pericardio *Stephani Jonæ*, cui multum palpitaverat Cor, invenisse, quantum quindecim cochlearia caperent.

Mirum equidem, ac vix fide dignum videtur, quod scribit *Fernelius lib.* 5. *Pathol cap.* 12. Ait enim nonnunquam usque adeo vehementem, validamque extitisse cordis pulsationem, ut illius impetu vicinæ costæ perruptæ, eæque, quæ supra mammas sitæ sunt, loco fuerint motæ.

Memorat *Forestus lib.* 17. *obs.* 1 de Juvene quodam in pago, cui nomen *Schagen*, habitante, cujus, cum in ædibus suis esset, cordis pulsus, qui cubiculum illius forte præteribant, viatores foris audiebant, præcipuè si clausæ fenestræ aures admoverent. Simile exemplum adducit jam sæpius in partes vocatus *Tulpius obs. lib.* 2. *cap.* 25. *pag. mihi* 141. *Bartholomeus Merclinus Epist. ad Greg. Horstium* 3. *de morb. Pectoris obs.* 17 *fol.* 139 de vehementi admodum cujusdam juvenis cordis palpitatione agit, quâ sinistræ costæ supra os sternum alte elevabantur quem tamen, præparato jam ante, ut fas erat, corpore, venæ sectio malo isti sensim exemit; quamquam dictæ costæ, tanquam loco motæ ita elevatæ remanserint. Quare ipse (ita pergit *Merclinus*) *Fernelii*, *Mercurialisque* opiniones de costarum dislocatione aut expansione violen-

tâ

tâ cordis pulsatione effectâ, quas ego antea, cum studiis etiamnum operam darem, tanquam falsas, ipsique contrarias rationi rejeci, certas omnino, atque veras esse comperi.

A sanguinis missione levamen accepere tam Juvenes, quam adulti plurimi in palpitatione cordis, qui alias rectè valebant. Testatur *Galenus* 5. *de loc. aff. cap.* 2. *fol.* 29, se novisse quendam quotannis verno tempore palpitatione cordis vexatum, qui quum per tres annos à sanguinis detractione se adiutum intelligeret, anno quarto antequam accidens ipsum invaderet, sanguinem misit, idque pluribus deinceps annis faciendo, & idonea etiam post sanguinis detractionem adhibendo medicamenta, attenuantia scilicet, &c.

OBSERVATIO XXXVII.

Cor planum eique adhærens firmiter pericardium, medioque in ventre Lien.

NOvi hic Hagæ Cauponem quendam, cui alterum crus navale prælium abstulerat, *Pipel* vulgo dictum.

Robustus ille, audaxque, atque intrepidus erat, fortioris vini, potusve poculis admodum addictus, cujus maxi-

mâ copiâ aliquot annos jam ufus, imo abufus erat. Hic circiter quadragefimum ætatis annum continuâ, lentâque correptus febri coepit tandem tuffi ejicere plurimum craffioris, nigricantifque fanguinis, unde labefactatus admodum, fentienfque vitæ fuæ appropinquare terminum, rogauit me, uti cadaver fuum vellem diffecare, infoliti quidquam in eo me reperturum affeverans. Quod cum fratre meo *Joh. Stalpartio vander Wiel p. mem.* feci. Ac nos tum in aperti pectoris parte finiftra aliquot libras coagulati fanguinis reperimus, qui ex eo effluxerat loco, in quo pulmo utplurimum coftis affigitur, paulo infra claviculam. Cor ejus mediocre pyrum magnitudine non fuperabat, formæque erat non rotundæ, fed planæ admodum, atque depreffæ. Cordis autem fubftantiæ pericardium adhærebat, accretumque erat, nullo in eo humore contento. Diffecto ventre lienem rotundum, nec majorem manus palmâ in medio ventre fub umbilico invenimus.

IN OBSERVATIONEM XXXVII.

NOn incelebris nuper Medicus ultrajectinus *G. Stratenus* noviſſe ſe militem gallum quondam mihi retulit, cujus defuncti cor planum eſſe compertum fuerat, orbi, quo prandentes utimur, mediocri, magnitudine par, pericardioque carens; ac cujus viventis carpi arteriam maxima ſemper notaverat imparitas.

De corde, cui itidem pericardium & quicquid ei ſimile, deerat, lege *N. Tulpium obſ. lib.* 2. *cap.* 25. *pag.* 143. *ut & cap.* 44. *lib.* 2. *pag.* 176. *Velſchii Epiſagm. pag.* 23. Queis adde *Columbum, Brodbecquiumque*, quos etiam adducit *Bartholinus cent.* 4. *hiſt.* 20. *fol.* 266. Antea autem adfuiſſe quidem pericardium, ſed temporis tractu accretum cœpiſſe cordi cohærere crediderim: qualia exempla videre eſt apud *Peyerum meth. hiſt. anatom. med. pag.* 84. nec non *Lowerum tract, de corde cap.* 2. *ut & Wepferum litteris ad Peyerum*; ita ut hac de causâ viſui non apparuerit pericardium. Sicut aquæ, inquit idem Lowerus, pericardio contentæ nimia copia cordis motui officit, adeo ut ipſum tandem obruat, ſupprimatque, ita ubi illa prorſus deficit, arctè adeo cordi accedit pericardium, ut ipſi tandem undique adhæreſcat: unde cum Diaphragma accreſcat quoque, cordis motum cum illo confundere, & committere neceſſe habet,

quod, quanto utriusque impedimento fieri debeat, cogitet medicus.

Steph. Blankardus collect. med. phys. centur. 4. *obs.* 46. *fol.* 319. lienis hominis cujusdam suspendio necati mentionem facit, qui, naturali relicto loco, medio sese in ventre locabat supra omentum, atque intestina, utraque etenim in latera, ut sibi locum aperiret, detruserat, seque usque ad os Ischii extendebat, adeo ut, quâ erat magnitudine, totam propemodum ventris latitudinem impleret. Hic autem cum ante annum hydropicus fuisset morbo suo liberatus fuerat.

Trium autem librarum cum quadrante illius lienis gravitas erat.

G. Ballonius Epidem. & Ephemer. lib. 2. Memorabile est, inquit, Cognatæ *D. Valeton* exemplum: lienis enim corpus supra vesicam jacens, eique firmiter agglutinatum repertum est.

De maximo splene, quatuor libras ponderante, atque in abdomine supra intestina jacente, videatur *Blasius obs. med.* 14. *pag.* 26. Quo de ipse etiam *Observ.* 49. latius agam.

De parvo liene loco solito sito, deque alio itidem debitæ magnitudinis in ejusdem hominis hypogastrio locato scribit *Justus Scraderus obs. anat. med. dec.* 3. *obs.* 4. *pag. mihi* 218.

Meminit cujusdam *Bartholinus*, in cujus dextro latere locabatur spen, jecur autem in sinistro, singulis ex utriusque substantiâ procedentibus

tibus vasis tam ibidem, quam in pectore, ac ventre ad idem latus apparentibus.

Similem duorum istorum viscerum transpositionem *Petr. Servius ann.* 1643. Romæ vidit: scribitque dicto loco *Bartholinus* id ipsum *Platero* contigisse; quod & de se testatur *Gemma lib. 2. pag.* 75. Quin & *Zodiac. med. Gall. ann. 2. fol.* 128. persimile quid habet.

OBSERVATIO XXXVIII.

Polypus cordis.

INitio Januarii an. 1681. pauper quidam miles natione Gallus, triginta circiter annos natus, morboque comitiali interdum laborans ita correptus fuit frigore, (totam enim noctem sub jove frigido ante ædium quarundam fores transigere coactus, dictoque forsitan morbo superveniente infestatus fuerat) ut mortem exinde objerit, ac multo manè ibidem rigens admodum ejus cadaver repertum sit. Quod delatum in Hagiense Anatomicum nostrum Theatrum carissimus quondam frater *Joh. Stalpartius van der Wiel* publicè dissecuit. In cujus corde inter plura rariora inventus

eſt *Polypus*, cujus corpus membranaceum magis, quam carnoſum craſſitie æquabat pollicis unius, duorum autem cum dimidio latitudinem longitudine: Diffundebat ſe inſuper ille per omnia cordis vaſa eâ longitudine, quæ eſt quatuor digitorum latitudo, eâque latitudine, quæ eſt minimi digiti in latum diviſi, ſeque etiam ita cordi affixerat, ut non abſque ſummo labore avelli potuerit. Valvulæ itidem tricuſpidales membranaceis iſtis germinibus eum in modum erant occluſæ, ut intromiſſo in venam cavam digito minori ad cor nullus pateret tranſitus. Deſiderabatur etiam quartum nervorum par ad guſtum pertinens in hujus cadaveris capite: Erat autem illa cavitas, quæ inter utrumque ſupercilium ſupra naſum in oſſe frontis conſpicitur, præter conſuetum modum tanta, ut in utramque interſtitii, quod in dicto oſſe plerumque eſt, partem digitus immitti poſſet. Interior autem ejuſdem tabula intus ad cerebrum plus quam pollicis latitudine recedebat, adeo ut eò uſque ſeſe protenderet dicta cavitas, quò oculi orbita extendi ſolet. Atque hinc dicta

cere-

cerebri pars necessario fuit depressa, ut mirum videri haud debeat, si ille miles sacro nunnunquam laboraverit morbo: quoniam jam diu *Dom. le Ducq Zod. med. Gall. ann.* 1. *obs.* 7. *pag.* 50. observavit omnibus, qui in Nosocomio morbo Herculeo interierant, fuisse quandam cranii deformationem. Ipsi enim compertum in omnibus, quotquot aperire licuit, cranium capacitate justâ majore donatum fuisse, proportione habitâ partium, quas continebat: idque crassum semper fuisse, & densum aliquando ex unico osse conflatum: at sœpius duobus, tribus aut quatuor constasse, arctâ præterea quarundam suturarum compage, ac duræ meningis â substantiâ cerebri interventu aquarum collectarum separatione, in iis uberius redundantium quibus paroxysmi vehementissimi fuissent.

IN OBSERVATIONEM XXXVIII.

Quamquam cor excellens admodum, ac nobilis humani corporis pars sit, multis tamen etiam malis obnoxium est, vermibus videlicet, ossiculis, tumoribusque, nec non ulcera

tionibus, glandulis, adipi, carneis, atque viscosis excrescentiis, imò aliquando lapideis fragmentis: Qualia med. *Th*: *Liebergius* sese in corde lapicidæ cujusdam post obitum aperto reperisse mihi retulit.

Galenus, *de loc. aff. cap.* 7. *pag. mihi* 6. fieri posse negat, ut ulcus cor perferat. Huic accedit *Avicenna fen.* 3. *tr.* 1. *cap.* 2. nec non *Haly Abb. Thes.* 9. *cap.* 23. Docuit autem posteriorum experientia, atque accuratior investigatio id ipsum fieri posse.

Polypos quod attinet, hi varias, modò in hoc, modo in illo subjecto formas induunt, & varium in corde nanciscuntur locum. Interdum enim placentulæ instar ventriculorum ejus medietatem occupant, &, elongatis ramosis productionibus, per venas, & arterias hinc inde excurrenti sanguini præbent spatium. Interdum vero circa cordis columnas, & carnosos lacertos hærent, & quasi radicibus implantantur. Obscurum est dicere à quâ materiâ excitetur Polypus. Pluribus pinguedinis frustulum esse placuit: Alii concretam pituitam, alii crudum esse humorem, & affinitatem habere polypum cum pelleâ crustâ in supremâ extracti, & refrigeratâ sanguinis parte concrescente putant.

Pinguedinem autem non esse hinc liquet, quod hæc igne liquescat, Polypus vero abit, dum omne quod tenue est, avolat, remanentibus tantum membranis cui involutus erat. Non

esse phlegma probatur inde, quia igne induratur.
„ Verisimile est (inquit *Malpigius de viscerum* „ *structura fol.* 269.) polypos suscitari quoties- „ cunque sanguinis massa non in totum debito „ gaudet fluore, & compage, sed præcipitatis „ quibusdam, albis scilicet particulis, quæ præ „ cœteris fortasse graviores sunt, vel saltem „ conglobatione, & aggregatione tales reddi „ possunt, contexturæ quædam subsequuntur, „ quæ ex continentium partium, & reliqui san- „ guinis viribus, figuram, & molem sortiun- „ tur, quas Polypos appellare placuit.

Generationis autem hunc esse credit modum: Sicut in lapidis Bezahar, & consimilium concretione accidit, ut ex multis superpositis veluti laminis, tractu temporis coagmentatio subsequatur, ita etiam polyporum contingit productio: nam extensis multiplicibus constare videntur pelliculis, inter quas ichor, & alia sanguinis portio quandoque mediat, & ex mutuo fibrarum contactu, & excurrentis sanguinis pressione, & ictu, ita ad invicem approximantur, ut in solidum corpus compingantur.

N. Tulpins obs. med. lib. 1. *cap.* 27. hujusmodi Polypum, nostroque ferè convenientem in sinistro cordis ventriculo inventum memorat, cujus rami tam arteriam magnam, quam venam pulmonalem obturaverant, ita ut laboranti, vivoque etiamnum difficilis admodum esset respiratio. Denique *G. S. Jung. miscell. curios. med. phys.*

Germ

Germ. dec. 1. *ann.* 1. *obſ.* 28. *fol.* 97. cujuſdam non diſſimilis meminit, ut & *Bartholinus cent.* 3. *hiſt.* 17. *fol.* 39. nec non *Blaſius obſ.* 1. *part.* 6. *pag.* 73.

Coaleſcunt interdum polypi in vaſis Apoplecticorum tum majoribus, tum minoribus, per cerebri meninges extenſis, ut multorum teſtantur obſervationes, nec non in pulmonum ſubſtantiâ polypoſæ interdum concretiones, præcipue in pleuriticorum cadaveribus conſpectæ fuerunt, quin & in Uteri vaſis nonnunquam Polypos reperiri certum eſt, & tantos utique, ut illorum canales ad diſtentionem uſque adimpleant, imo & in ſcirroſos, nec unquam ſanabiles degenerent tumores.

OBSERVATIO XXXIX.

Ipſius ventriculi ima pars vulnerata, ſanataque.

P*Aulus Godefridus* exercitus Fœderati Belgii Chirurgus, dum viveret, ſuperior, narravit mihi de quodam, cujus ventriculi ima pars ita læſa erat enſe, ut quicquid fere cibi intraret, illico hac efflueret: quod vulnus, inteſtinorum more, ita conſuebatur, ut ſimul ventris

tris musculi filo trajicerentur. Cum his enim partibus, ut pote carneis, adeoque calidioribus membranaceæ magis conjungi amant. Fuitque ille hoc modo valetudini restitutus.

IN OBSERVATIONEM XXXIX.

J*Acob. Oetheus lib. obs. propr.* Simillimum quid refert de rustico quodam, cujus in pago *Marpag*, qui est in Episcopatu Fuldensi, stomachus venabulo lædebatur, fiebat enim hoc ex eo palam, quod immissus in eum cibus per vulnus effugeret. Quare operam dedere Chirurgi, ut, prædicto periculo, læsam ventriculi partem ad ventris vulneratos musculos attraherent, ut unâ eâdemque suturâ ventriculi apertura cum cute simul, musculisque læsis contraheretur, ligareturque; quæ ita successere, ut non sanitatem tantum rusticus, verum & pristinum robur, viresque recuperarit.

Hippocrates Aph. 18. *sect.* 6. letalia statuit ventriculi vulnera; non quod simpliciter talia sint, nam vox διακοπέντι non simplicem aliquam vulnerationem, sed magnam violentiam, & discissionem involvit, ac denotat, ut multi olim animadverterunt, ipseque *Galenus comm. in Hippocratem* magna vulnera διακοπὰς nominare consuevit.

Cel-

Celsus lib. 5. *cap.* 26, ac *Avicenna lib.* 4. *Fen.* 4. *tr.* 1. *cap.* 2. plerumque mortifera talia censent.

Schenckius lib. 3. *obs. medic. pag.* 381. nonnulla adducit exempla quorundam, quorum saucii curati sint ventriculi. Hujus curationis historias sibi visas describunt *G. Fallopius de cap. vuln. cap.* 12, *Jul. Alexandrinus annot. ad lib.* 6. *cap.* 4. *Therapeut. Galeni.* Qualem etiam se vidisse ait *Isbr. de Diemerbroeck pag.* 33 *cap.* 6. in rustico juvene.

Facienda itaque, cum idem vulneratus est, distinctio, quantum ad vulneris prognosin. Perpendendum quippe est, sintne vulnera magna, nec ne, penetrantia sint, an minus, sintne in dextro, an vero in sinistro ventriculi orificio, an denique in fundo.

Galenus comm. 6. *in Aph.* 18, superficialia, sive externa sæpius, penetrantia autem rarius sanari tradit.

Gravissima sunt, quæ sinistro ventriculi orificio infliguntur, vulnera. Multum namque commercii intercedit huic parti cum corde, cerebroque, sensibilis etiam admodum propter nervos suos est. Accedit, quod nihil huic superimponi, quod sanet, queat, quodque insuper hîc oriatur appetitus, quod gravia denique inde utplurimum symptomata originem trahant.

Minus autem letifera ea sunt, quæ in imâ ventriculi parte fiunt: Crassior enim hæc multo,

to, atque carnosior est, adeoque citius sanari potest, tradente *Galeno 6. meth.cap.* 4. Vulnerarii potus insuper aliquo tempore ibi commorari possunt, multò denique minus subtilis hujus est sensus, quam illius; nisi latum forte in fundo ventriculi, ejusque venas, ac arterias penetrans vulnus foret. Cujus rei exemplum apud *Baldaß. Timaeum resp. med.* 19. *pag. mihi* 34. videre est. *Math. Cornax Epist. respons. ad D. Ægid. de Hertoge med. Doct:*, nec non *Julius Alexandrinus Annotat. cap.* 4. *lib.* 6. *Therapeut.med. Galeni.* De rustico Bohemo memorat è pago *Puggebrot* oriundo, cujus ventriculus paulo infra sinistrum os lato venabulo læsus erat, quod mortiferum, ac late hians vulnus nullis sanari potuit remediis, ejus autem labia sensim callo fuere obducta; ita ut per annos aliquod etiamnum superesset vulneratus, qui tandem instrumento affabrè constructo vulneri imposito, fasciisque interdum, ac spleniis, turundisque læsi loci aperturam tam ingeniose clausit, ut quandocunque vellet ventriculum, immisso in eum per os humore, purgaret, comesumque cibum potumve per illud foramen emitteret. Longe autem mirabiliora sunt duorum cultellivororum exempla, quorum alterius *Oswaldus Crollius præfatione Basilicæ Chymicæ meminit*: cum dicit Bohemum itidem rusticum anno 1632 Pragæ cultellum novem pollices longum devorasse, cujus acumen paulo supra ventriculi fundum ad sini-
strам

ſtram partem extuberabat verſo ad dorſi ſpinam manubrio. Hic autem culter poſt duos menſes per Chirurgum *Florianum Matthis* feliciter poſt ſciſſionem extractus, locuſque dein percuratus eſt. Huncce autem cultellum ipſe S. R. I. Imperator inter pretioſiores, rarioreſque theſauros aſſervari juſſit.

Alterius autem ita menimit *Joh. Cluverus Epitom. Hiſtor. lib.* 11. *Append. pag.* 723.
„ Per idem, inquit, tempus (videlicet 29 May
„ an. 1635) adoleſcens quidam ruſticus (22 *an-*
„ *norum fuiße tradunt*) in Boruſſiâ novum vitæ
„ periculum novo, atque audaci remedio evita-
„ vit. *Andr. Grunheide* vocabatur, ex Grun-
„ waldâ, qui locus ſeptem à Regiomonte mil-
„ liaribus diſtat, oriundus. Is diu ſtomachi
„ languore laborabat, atque ideo vomitionibus
„ aſſuetus, cum aliquando pro more ſuo arrep-
„ to cultello, manubrium ejus in fauces immit-
„ teret, gulæ ad vomitum ſtimulandæ cauſâ,
„ cultellus forte è manibus elapſus gulam pro-
„ fundius ingreditur, ac demum, etſi ægrè,
„ in ſtomachum ipſum deſcendit. Certe non
„ erat officina hæc, quæ ferrum concoqueret.
„ Neque Natura viam idoneam, quâ ſe novus
„ hoſpes ejiceret, præparaverat.

„ Igitur ancipiti malo & haud dubium in exi-
„ tium hominis vergenti, anceps quoque, &
„ ſtrenuum remedium conſilio Medicorum Re-
„ giomontanorum adhibetur, quod ejuſmodi
„ fuit.

„ fuit. Ægro firmis aſſeribus fortiſſime alliga-
„ to, conſtrictoque, ne verſando ſe, curam ma-
„ giſtri turbaret, Chirurgus paulo infra coſtas
„ ſiniſtri lateris aptâ ad id novaculâ aperire cor-
„ pus ad ipſum uſque ventriculum coepit, tum
„ pertentato eo, apertoque levi è vulnere cul-
„ tellum extrahit. Æger dein adhibitis fomen-
„ tis, & debitâ curatione brevi plane convaluit.
„ Cultellum teſtem miraculi Rex Poloniæ per
„ idem forte tempus Regiomontem intrans ad ſe
„ recepit, &c.

Eadem fere literis ſuis datis ad *D. Otthonem Heurnium* Profeſſorem Lugdunenſem in Batavis ſignificavit *Daniel Beckerus* Academiæ Regiomontanæ Profeſſor, ac Sereniſſimi, Poloniæ Regis Archiater, Juveniſque, ac cultelli picturam tranſmiſit, quæ hodieque in Lugdunenſi Theatro Anatomico conſpicitur.

Quod ſi quis itaque objiciat; Si letalia ſint ventriculi vulnera, quî fit, ut multi, cultello in eum immiſſo, atque hinc perforato eo, perfectæ nihilominus ſanitati reſtituti fuerint? Illi utique regerendum putem hujuſmodi perforationem ſtomachi lente admodum ut plurimum fieri, planeque aliter ſeſe habere rem, ſi recens ſit vulnus, ac ſi ſecus. A ſolutione enim continui tum demum periculum imminet, cum ſubito, & per vim infertur. Nec ſine maximo Boruſſi ruſtici bono contigit coagulati ſanguinis è vulnere provenientis per ductus urinarios emiſſio.

OBSERVATIO XL.

Fungi comesi repentinæ mortis causa.

TRes Juvenes hic Hagæ in hospitio quodam commorantes 20 die Septembr. an. 1679. fungos quosdam comedêre, quos Hagiensi in nemore collectos, butyro tantum admixto, frixerant quâvis alia præparatione posthabitâ. Eorum dein potus spiritus vini fuit. De maxima autem præcordiorum oppressione postridie pariter conquesti, vomitionibusque continuis fatigati omnes tamen intra triginta sex horas extincti sunt.

IN OBSERVATIONEM XL.

CUm fungi, boletique delicatissimum luxuriosorum Romanorum ferculum, ac, boleti præcipue, ipsis Imperatoribus in deliciis fuerint, ne quis miretur Neronem boletos deorum cibum appellasse. Quotus enim quisque est, qui nesciat Dis optima quæque, ut Nectar, Ambrosiam, boletos, &c. apponere, (ut solent infantes nostrates in Cælo degentibus) atque affingere solitos fuisse paganos? Boletos autem genus fungi inter omnes optimi fuisse constat ex *Satyra* 5. *Juvenalis*, ubi *Vili-*

Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino.

Exquisitissimo condiebantur namque condimento, præsertim à ditioribus, quos idem exagitat *Sat.* 4. his verbis.

Boletum condire, & eodem jure natantes
Mergere ficedulas didicit nebulone parente.

Cum vero Deos gentilium hodiernis Dæmonibus, nec immerito, comparemus, ne cui mirum sit, si fictione Romanorum, barbarorumque fictionibus accommodatâ fungos, boletosque Batavi *Duyvels-broot*, quasi dicas *dæmonum panem*, vocent. Verum enim vero, cum injurius esset, qui ipsis tam subtilem nominis derivationem obtrudere gestiret; en ad veritatem forsitan propius accedentem opinionem. Non credunt scilicet Batavi Dæmones quicquam edere; At, cum fungos, sive bonos, sive malos, sæpius inopinatæ fuisse mortis causam constet, non distinguunt inter illos; ac, quoniam vulgi opinio est Dæmones in locis subterraneis utplurimum degere, illos hujusmodi noxiis fructibus inescare homines statuêre, quibus plura nosse non contingit. Atque ita vulgo (penes quem jam olim hisce in regionibus plurimis rebus nomina imponendi jus, & norma vocandi fuit) hanc appellationem deberi crediderim. Accedit, quod quæ pulchiore sunt adspectu, ac læ-

tiore effectu Dei res ſæpius vulgus appellet, quæ vero tetriore, Diaboli: Quod pluribus demonſtrare non lubet.

Sunt, qui à funere fungos dici volunt eò quod veſcentibus priculoſi ſint, & funera minentur. Hos & *Plinius* iis, quæ temere manduntur, accenſet. Italorum autem *Pradelli* à *prato* Latinorum, illorum item *Campinioni*, ut Gallorum *Champignon*, noſtrumque *Campernoelje* à Latinorum *Campo* deſcendunt.

Fungos telluris quoddam fermentum eſſe ſcribit *Nicander*. atque ex eadem acido quodam ſucco, atque humore turgente, ac fermenteſcente ortos.

Illi etiam humidi admodum, ac quibuſdam temperamenti etiam in tertio gradu extremo frigidi eſſe cenſentur; quare ad venena quam proximè accedit eorum natura, teſte etiam *Galeno* 7. *ſimpl. medicament*; ſucci enim frigidiſſimi, viſcoſi admodum, atque craſſi ſunt, ſcribente eodem *libro ſuo de bono, ac malo ſucco cap*. 4. Ut vel hinc quivis ſtatuat, fungis, quanquam optimis, malè credi. Quod ſi verum ſit, de iis, qui habentur ſaluberrimi, (quos tamen *Galenus* ipſe dicti libri eodem loco faſſus eſt quibuſdam fuiſſe *choleræ morbi* cauſam, licet rite præparatos, cui *Rudius* etiam *de morbis occultis, & venenatis lib*. 3. *cap*. 6. ac *Sennertus inſtitut. medic. lib*. 4. *part*. 1. *cap*. 3. adſtipulantur) quid de iſtis dicemus, qui, venenatæ, ac peſſimæ cum ſint

na-

naturæ, copiosè tamen, nec præparati, nec sale, aceto, aliisve aromatibus adhibitis ingurgitantur?

Facilè itaque ipsâ ex origine constat minus salubres eos esse, quam citissimè enim, imò unius tantum noctis spatio è crassiore quadam terrenâque, ac vaporibus refertâ nascuntur materiâ, ita ut nec internus calor, nec aër maturitatem iis adferat.

Ipsa insuper substantia spongiosa admodum, atque rara, ideoque valde nocens est, quales etiam sunt spongiæ, quæ butyro liquefacto turgidæ, frictæque, in canum, à quibus comeduntur, (sunt enim iis mortis plerumque causa) humore repletis corporibus turgescunt, eosque tandem strangulant.

Non equidem mihi animus est de bonis, malisve fungis, quorum species dantur plurimæ, vel de eorum diversis formis variisve notis latius, accuratiusque hoc loco differere. Prævenit enim me jamdudum laudanda *D. Sterrebekii* diligentia, qui copiosè admodum de fungis scripsit. Bonorum ego tantum, malorumque differentias, quam potero brevissime indicabo. Sciendum itaque est venenatos non tantum, sed & probos nasci fungos. Illi maligni sunt vel ex suâ naturâ, quia ex infecto, malignoque succo, nec non ex putredine proveniunt (unde & *mucoris terrestris* nomine quandoque notantur) sæpiusque microscopio munito oculo mucidi apparue-

re, certiſſimo indicio omnes malignos ortum ſuum incrementumqne putreſcentibus, mucidis, ac præfocatis, corruptiſque particulis debere: Vel etiam maligni ſunt, quod eos Serpentes, buſones, araneæve, aut ſimilia venenata animalia inquinent, vel herbæ, arboreſque in propinquo creſcentes, aut etiam infectis locis maligni aſſurgentes vapores contaminent; Vel denique pravâ hac polluuntur qualitate, ſi paulo diutius nativitati ſuperfuerint. Hos autem omnes, ſuadente *Galeno*, ne tangere quidem præſtat. *G.* enim *Frabritius Hildanus pag. mihi* 317. *obſ.* 35. *centur.* 4. peſſima quædam memorat ſymptomata, quæ alicui, qui manibus tantum fungos verſaverat, accidêre. *Foreſtus de venenis pag. mihi* 36. *obſ.* 11. odore ſolo nunnunquam illos comitialis, ſimiliſve malè affecti cerebri morbi, imò ſubitæ quandoque extitiſſe mortis cauſam ſcribit. Idem confirmat *P. de Abano cap.* 44. *lib. de venenis.* licet fatendum ſit alios præ aliis magis eſſe letales, ſicuti & inter bonos fungos alii aliis melius, leviuſque concoquuntur.

Fungi autem, quies tanquam cibo, ſive condimento ejus utare nihilque ſubſit mali, plurimorum ſcriptis fidem facientibus, duum ſunt generum. Suntque vel *fungi pratenſes* (proprie *Campernoelien* noſtratibus) de quibus *Horatius lib.* 2. *ſat.* 4.

--*Pra-*

------ *Pratensibus optima fungis*
Natura est:

Vel *Boleti*, qui inde dicuntur, quod justam rotundi boli mediam partem constituant. Hos etiam *Galenus libro dicto de cibis boni & mali succi* minimè noxios, Imperatorque *Nero* per jocum, scribente *Mercuriali*, aliisque, deorum cibum dixit. Quanquam autem nonnulli satis tutò edantur, vel optimi tamen malignæ nonnihil qualitatis in sese continent, ut quemvis facile fallant, testibus *Dioscoride lib. 4. cap.* 83. ac *Galeno de aliment. lib. 2. cap. 68. fol. mihi* 25. ubi ita loquitur:

„ Ex fungis boleti, si bellè in aquâ elixi fue-
„ rint, proprie accedunt ad cibos insipidos, non
„ tamen sic solis ipsis, ut vulgò utuntur, sed ap-
„ parant variè & condiunt, ut alia omnia, quæ
„ nullâ insigni qualitate sunt prædita. Alimen-
„ tum autem ex ipsis est pituitosum, & frigi-
„ dum videlicet, pravique est succi, si quis ip-
„ sis largius utatur. Equidem novi quendam,
„ cui post boletorum non satis elixorum (qui
„ innocentissimi esse putantur) usum largiorem
„ os ventriculi pressum, ac gravatum, coarcta-
„ tumque, & difficilem habuit respirationem,
„ atque in animi deliquium incidit, sudoremque
„ frigidum sudavit; ac demum servari ægrè,
„ sumtis iis, quæ humores crassos incidunt, po-
„ tuit.

Imo præſtantiſſimi, atque omnium optimi, ſcribente eodem *Dioſcoride*, ſi quis nimium eos comedat, nocebunt. Ille etiam *lib.* 6. *cap.* 23. eorum quoſdam genere, quoſdam copiâ nocere, univerſos autem ſtrangulatus ſuſpendio ſimiles concitare ait. Quod ipſum *Ætius* quoque *Tetrab.* 4. *ſerm.* 1. *cap.* 73. ac *P. Ægineta lib.* 4. *cap.* 55. confirmant.

Matthiolus lib. 4. *cap.* 78. tum demum letalem boletorum uſum ſtatuit, cum nimis abundè unâ vice ſumuntur. Mirari itaque jure merito liceat, cur illi & quondam apud Romanos uſque adeo in deliciis fuerint, hodièque apud multos ſint.

Plinius lib. 22. *cap.* 23. *fol. mihi* 418. de fungis noxiis agens, familias, ait, nuper interemêre, & tota convivia, Annæum Serenum Præfectum Neronis vigilum, & tribunos, & centuriones. Quæ voluptas tanta ancipitis cibi?

Memorat *Suetonius Agrippinam* marito ſuo imperatori *Claudio* boletum medicatum obtuliſſe ciborum talium avidiſſimo. Quo ſumpto ſtatim obmutuiſſe Imperatorem idem ſcribit, ac tandem veluti ſenſim contabuiſſe, ac interiiſſe tradit *Tacitus*. Atque ita *Agrippinæ* doli latuêre.

Quo moneantur, hoc habeant, quotquot fungos in deliciis habent. Diſcernuntur à malis boni non viſu tantum, ſed & odore, ût ſupra monui.

monui. Omnium autem longe optimi ſunt, quibus bonus, vividus, aciduluſque odor eſt, quique fracti, candicantis, firmioriſque ſunt ſubſtantiæ. Quamquam autem (quod animadvertendum) fungi quidam optimas viſibus humanis qualitates oſtendant, ut ſe probos eſſe perſuadeant, ſi prædicta tamen duo deſint indicia, ac præterea illi ipſi fæteant, graviorisve, aut mucidi, vel alioquin ingrati odoris ſint, præſertim perruptâ internâ cuiaſſiore ſummitate, relegandi, ſecernendique ab aliis ſunt, haud ſecus ac corruptis carnibus, piſcibuſque contingit. In apertis pratis optimi naſcuntur, quamvis & illic mali proveniant. Illi autem mali habendi ſunt, quibus caules intus cavi, nigrique, ac pileoli, ſive ſuperiora capita plana ſunt, aut convava, ita ut aquam contineant dum pluit, queiſque diviſis protinus decedit candor, ſummitateſque poſt diſſectionem, aliove modo factam diviſionem, ceruleæ, rubræ, aut nigræ, vel etiam virides, flavæve fiunt; nec non illi qui flavis maculis, cinereiſve notantur punctis, quibuſque barbulæ ſub capitibus nigreſcunt. Ejuſmodi fungi *Botallo* ſtrangulatorii dicuntur, præterquam, quod in ingens diſcrimen hominem conjiciant, peculiari inſuper modo hoc agunt ſuffocationem inducendo. In genere vero de omnibus pernitioſis fungis hoc aſſerit *Dodonæus lib.* 15. *cap.* 24. nec non *Cluſius Appendice.* Notatum reperi *miſcell. med. phyſ. curioſ. German. decur.* 2. *ann.* 2. *obſ.*

73. *fol.* 169. quendam aquam, quæ è fungis putrefactis emanaverat, & insuper aliquantulum fungorum putrefactorum, immisisse in vasculum Porcellanum Indicum, illudque inverso vitro probè clausum, & tectum soli exposuisse. Sed vitrum à vasculo tollere aliquando cum vellet, deprehendit id ita firmiter agglutinatum vasculo, ut simul illud in altum sustulerit, usque adeo apprimè tenax viscus sive glutinum hæ cupediæ habuerunt.

Judicium ergo penes omnes esse potest quid salutis in commestis fungis sit? E fructibus arborem cognoscimus, sicuti illi, qui post inventum frumentum, glandibus non vescebantur, ajebant: *sat quercus*: ita & omnes fungos fastidiant, & aversentur.

Ipse autem jam ad utilitatem, auxiliumque eorum, qui malignis decepti fungis, vel palati instinctu copiâ bonorum (quos vocant) abusi sunt, aliquot historias adducam eorum, quibus hujusmodi cibus nocuit, unde & horum sanandorum rationem, modumque breviter quivis addiscere poterit.

Fabrit. Hildanus centur. 4. *obs.* 34. *fol. mihi* 317. Principissæ cujusdam mentionem facit, quæ cum inter prandendum etiam fungos edisset, maximis sub vesperam ventris torminibus, nec non cardialgiâ correpta fuit, mox quoque vomitus, & fluxus ventris supervenerunt, nec non denique sanguinis per inferiora ejectio, animique

que defectus, ac frigidus sudor, imo & ipsius mentis exilium, ita ut illa sumptis 40. lapid. Bezoard. granis sudans valetudinem perfectam recuperaverit.

Amatus Lusitanus centur. 1. *curat.* 39. *pag. mihi* 70. de rusticâ 17. annorum puellâ refert, quæ, post fungorum etiam usum, maximam erosionem, doloremque sensit in ventriculo, cui febris, respirationis difficultas, animique deliquium accedebant: quare ille huic puellæ vomitorium mox præscripsit, datâque post hujus effectum Theriacâ, brevi illam tempore sanitati pristinæ restituit.

Baldassar Timæus casibus med. lib. 7. *de morb. venenos. & malign. cas.* 4. *pag.* 311. refert scribam suum aliquot fungos in quodam nemore collectos vesperi, inscio se, satis avidè comedisse, noctu autem illum validissimis intestinorum torminibus, & distensione ventriculi divexatum fuisse, non sine singultu, ac difficillimâ respiratione, adeo ut penè suffocaretur, tremore etiam, frigidoque sudore subsequente. Huic autem sese initio quidem vomitorium, postea vero Theriacam cum oxymelite mixtam, denique clysteres præparari jussisse, ægrumque his medicamentis convaluisse memorat.

Deplorandum sanè casum, qui accidit familiæ *Brusatorum*, affert *Joh. Bapt. Sitonus miscell. med. curios. tract.* 4. *pag. mihi* 17.

Dominicus Panarolus Pentecost. 3. *obs.* 45.

opti-

optimum hoc contra fungorum noxios effectus proponit remedium quo etiam *Galenus lib. dicto de aliment. facult.* usus est: Ægris initio vomitum ciet, Theriacam deinde cum oxymelite mixtam, sive simplice, sive composito bibere jubet.

Neminem autem, hoc sumpto remedio discessisse, ast omnes Dei gratiâ malo suo liberatos esse affirmat. Illius autem hanc promit ipse rationem: Quoniam duobus modis fungi nocent (scilicet cum propter malignum eorum qualitatem, quam vel à se habent, vel à rebus vicinis collegerunt, tum propter viscositatem, ac tenacitatem, queis multis causam dant malis) ideo viscositati incisione, atque attenuatione, malignitati autem antidoto quodam opus est. Statuit etiam *Galenus* aceto hoc casu utendum esse: Prudenter itaque agunt, qui comedendos fungos antea aceto perfundunt, intermixtis passim aromatibus. De pluribus malis post malignorum fungorum esum ortis, eaque paulo post subsecutâ morte, *legi* poterit *Sterrebeke* fol. 341, &c.

OBSER-

OBSERVATIO XLI.

Graviſſima poſt uſum pomi Colocynthidis Symptomata.

RUſticus quidam caupo Juvenis admodum, atque alacer ad eam Hagienſis nemoris habitans partem, quâ illud Meridiei obvertitur, alvi purgationem ante aliquot annos animo verſans Colochynthidis in Pharmacopolio ponum emi juſſit. quod contuſum deglutivit. Poſt cujus uſum non tantum ineffabiles ventris cruciatus, verum & dyſenteria, taleſque illi artuum ſupervenere contractiones, ut echinum referret: fateor profecto nunquam me tam horrenda in quoquam conſpexiſſe ſymptomata. Ille tamen, favente Numine clyſteribus per inferiora, oleiſque atque amagydalatis per os aſſidue immiſſis, brevi ſane tempore iſti malo fuit exemtus.

IN

IN OBSERVATIONEM XLI.

Haud dubie quam maxime nocet Colocynthidis pomum. Ipsa enim sacra scriptura de eo testatur 2 *Regum* 4. *cap.* 39; uti *Elisæ* famulus domini jussu Prophetarum filiis olera præparaturus colocynthidis folia ignarus collegerat, quæ cum apposita gustassent Prophetarum filii flentes exclamarunt: *O vir Dei! Mors hac latet olla,*

Liebautius de Venenis pag. mihi 340, colocynthidis pomum intus sumptum, eadem, quæ Euphorbium, mala excitare tradit.

Dioscorides pag. mihi 382. Sanguinolenti secessus, ulcerum intestinorum, membrorumque convulsionum illud causam esse scribit.

Illius autem agendi vis, ac vehementia hinc eò magis elucet, quod nempe ejusdem solo contactu, odoreque nostra corpora non sine maxima commotione ad alvi exonerationem adigantur. Quod norunt, quotquot dictum pomum contundunt, cribrantve, vel aliis modis contrectant.

Idem etiam ad alvum exonerandam facere, si eo adipe mixto infantis venter inungatur, docet experientia. *Sennertus lib.* 3. *part.* 2. *sect.* 2 *cap* 4. *fol. mibi* 110. novisse se medicum quendam memorat, qui quoties Colocynthidis pomum manu sua, concludebat, quoad calesceret ad alvi, exonerationem incitabatur.

Testatur etiam *Casp: Hoffmannus lib.* 1.

de

de medicam. officinal. pag. 25. *cap.* 9 solo tactu, & odore abunde, & cum magna perturbatione illud pomum alvum dejicere, quod experiuntur, qui eam pinſunt, aut alioquin tractant.

Tulpius obſ. lib. 4. *cap.* 25. *fol. mihi* 334 ſcribit virum quendam inopem, ac tardi ventris onera ejicere aventem impulſu cujuſdam trium colocynthidis pomorum decoctum bibiſſe; quæ acrimoniâ ſuâ prius muco, quo naturaliter obſita ſunt inteſtina, avulſo, uſque adeo tanta ipſi alvo excitarunt tormina, ut ille, apertis vaſorum ſanguiferorum oſtiolis, propter ingentem ſanguinis fluxum brevi vitam cum morte commutaſſet, ni immiſſo in os ac inferiora oleo, illico remedii vim corroſivam refrenaſſet, ac domuiſſet, ſeque hoc pacto non niſi mortem minitantibus malis eripuiſſet.

Schenkius obſ. lib. 7. *de Venenis è plantis pag. mihi* 980 ſcribit quendam robuſtum uſum clyſteris remedio, cui immiſta erat dragma colocynthidis non diu ſuperfuiſſe, atque illico poſt mortem, per aliquot horas continuas ingentem ſanguinis copiam per alvum emiſiſſe.

Platerus etiam obſ. lib. 2. *pag. mihi* 805 de Principe quodam refert, qui, acceptis à Medico pillulis, quarum invalidus nimis erat effectus altera vice aliquot ſumpſerit, quæ pauca colocynthidis recipiebant grana unde ipſi non tantum vehementes dolores, ſed & ſanguinis per alvum ejectio excitabatur haud abſque ipſius vitæ periculo.

De

De alio item ſcribit, qui alvum purgare cupiens, integrum Colocynthidis pomum haud diviſum, per unam noctem vino immaceraverat (quod antea ſæpius jam fecerat) unde in funeſtum incidit alvi profluvium.

Quæret autem quiſpiam, cur, cum adeo noceat, pomi colocynthidis etiam aliquis in medicina ſit uſus? Is vero ſciat illud non ſolum rarius, verum etiam quam minimâ uſurpari copiâ, ac tum fere tantum, cum in diuturnioribus morbis medico animus eſt humorem quendam è capite, à nervis, externiſve membris, vel remotioribus partibus deorſum derivare, cum illud ipſum communibus purgantibus perfici nequit. Præſertim autem requiritur, ut ante uſum recte præparetur, bene ſcilicet contundatur, cribreturque, ne craſſiores quædam illius particulæ ſtomacho, vel præcipue inteſtinis hic illic adhæreant.

Corrigitur præterea adipe gummatibuſque, ejuſdem acritas. Incautius autem hic ruſticus illud non præparatum, ac negligentius contuſum deglutiverat.

OBSERVATIO XLII.

Opium ad dimidiam dragmam ſumptum.

QUidam I. R. nomine ætate jam graviori hic Hagæ degenti an. 1680. de-

decoctum, quo manus, cutaneo quodam malo affectos, abluerit, præscripsit medicus quidam addito & seorsum, quo ventriculum evacuaret, vomitorio, quæ remedia cum ad ædes illius attulisset Pharmocopæus, patiens incuria quadam lavamentum imbibit, quod erat hujusmodi.

℞. *opii crudi* ℨß.
Spiritus vini ℥v.
caphuræ ℈j.
M. fiat Lavamentum.

Cum jam paulo post errorem agnosceret, non sine trepidatione ad Pharmacopæi, measque ædes, utpote magis vicinas, curritur. Ipse ad laborantem veniens Pharmacopæum reperi, qui mihi, quænam Pharmaca reciperet lavamentum, quod alter biberat, exposuit: quare illi confestim vomitum excitare tepida aquâ, butyroque cœpi, utque totam noctem insomnis transigeret, à tribus viris diligenter eum asservari præcepi, vinique Hispanici interdum nonnihil porrigi. Postridie longè melius sese habuit, atque ita periculum evasit.

Sicuti ſatis feliciter res hæc cecidit, ita infauſtum plane, quam referre aggredior, ſortita eſt exitum; quæ haud diu poſtea nundinarum tempore hic Hagæ puellæ cuidam cui nomen *Corneliæ Verhaar*, accidit, quæ ſumpta mane pilulâ ſibi data à muliere quadam ſanandi gnaram ſe mentita, ſub veſperam extincta eſt. Quam, poſt meridiem arceſſitus, ſoporoſam, ac valde oppreſſam reperi, nec quidquam reſponſi ipſi extorquere potui: Qui vero adſtabant, quidnam ſumpſiſſet illa, non indicabant, ſed pilulæ tantum, quicquid id erat, veniebat nomine, quam cum ipſe poſt inquiſitionem ad alvum exonerandam nihil feciſſe comperiſſem, clyſterem, qui ventrem purgaret, cardiacumque quoddam cochleatim ſumendum præcepi. Cum vero ſequenti die ipſam viſitare veniſſem, vita jam orbam intellexi, ac tum demum, ſed ſero, reſcivi puellam à circulatrice remedium petiſſe quo odontalgiam pelleret, hancqne illi dictam pilulam dediſſe, dicentem: Confer ſodes te jam domum, amica, lenis corripiet te ſopor, nec ullus poſt hac dolor infeſtabit. Credo

do equidem nunquam veriora locutum; æternum namque ſopita manet puella, ac quovis dolore liberata.

IN OBSERVATIONEM XLII.

PRæterquam quod hoc remedium nocens ſit valde, puellæ tamen iſti imprimis obfuit, utpote quæ aſthmatica eſſet, ac dorſo ingentem gibbum portaret. Gibboſis enim cautiores ſcriptores narcotica præſcribi nolunt, quos inter & *Beverovicius* eſt qui, *Theſauri ſanitatis part.* 1. *cap.* 14. *pag. mihi* 142 ait anheloſis, & pectore oppreſſis, nunquam opium, hypnoticave exhibenda eſſe, quod pulmonis jam antea quodammodo obſtructos tubulos porro claudentes reſpirationis vias omnino præcludant; idque ſe non ſemel compertum affirmat.

Neque ſane mirum eſt opium intus ſumptum tales producere effectus, quoniam illud ipſum ſuppoſitorii formâ multos è vivis ſuſtulit, ut teſtantur *Rhaſis cent.* 4. *Galenus* 2. *de morb. vulgaribus*, *Avicenna*, *Zacutus*, *Marcus Gatinaria comm.* 9. *ad Almanzorem cap. de ſodâ cholericâ*, *Antthon. Betta ſuis comm. in Avicennam*: nec non *Nicolus ſerm.* 2. *cap.* 11. Idem *Nicolus ſerm.* 2. *ſum.* 2. *tract.* 1. *cap.* 15. ſenem quendam ſe vidiſſe tradit, qui ventris dolori levando enema præpari juſſerat, quod opii

aliquot grana inter alia recipiebat, unde ille decesserit.

Platerus obs. lib. 1. *decocti* clysteris, opii portionem recipientis applicationem linguæ titubationem secutam fuisse scribit. *Alex. Benedictus lib.* 3. *cap.* 6. *& lib.* 7. *cap.* 17. *part. morb.*, *Paduæ* contigisse memorat, ut *Justinianus* quidam gente *Venetus* conspicuâ admodum, atque antiquâ, cum maximo laboraret dentium dolore, molarem è loco suo evelli dentem jusserit, ac, cessante minime dolore, quorundam impulsu aliquoties opium in vacuum ingesserit locum, unde æternum soptus manserit.

Cardanus lib. de subtilitate cap. 18 refert, *Nelphum* quendam, cum in certamine equestri Patavii victor extitisset, deposita galea, ut respiraret, ab invidis, quod plebejus esset, copioso illito intus opio, extinctum fuisse.

Caveant itaque, atque observent sedulo quotquot curæ suæ traditos infantes custodiunt mulieres nutricesque, ne illis, quamprimum molestiâ, doloreve quodam afficiuntur, continuo somnifera propinent. Contingit enim sæpenumero ut hæc, quamvis non occidant, infantum cerebrum, nervosque tamen crebro usu debilitent, artuum tremorem, paralysimque, uti ipsa docet experientia, nec non fatuitatem iis excitent.

Tilingius tract. de Laudano Opiato pag. 103.

cap.

cap. 8. ſcribit famulæ cuidam Embdæ habitanti fuiſſe injunctam fictiliorum Pharmacopolii purgationem, illique forte ollam obveniſſe laudano Opiato refertam, hincque ipſam nonnihil ſumpſiſſe Theriacam eſſe credentem, unde ei illico ſenſuum ſtupor, & ſomnolentia per totum corpus obrepſerit.

Interroganti autem *Tilingio*, in iiſdem forte verſanti ædibus, quid illam læderet, ſe ex olla, quæ in angulo ſtaret, aliquantum deglutiviſſe reſpondit. Quare ipſi mox vomitorium præparavit, quod laudanum illico per os egeſſit, juſſitque poſtea varia inſuper antidota ſumere. Multo autem poſt tempore illi dictus ſtupor, ſomnolentiaque adhæſit, nec unquam priorem valetudinem recuperavit.

D. Cocq Medicus Hagienſis experientiſſimus retulit mihi ſe noviſſe Juriſconſultum, qui, morbo per aliquot hebdomadas continuas durante correptus, ſomni, quamquam invitus, parciſſimus fuerat: quare hortatu nonnullorum ad opii tincturam confugit, cujus uſui ſeſe aliquandiu ita aſſuefecit, ut, cum convaluiſſet, muſeumque intraret, uſque adeo ipſi labefactata eſſet memoria, ut ne ſatis quidem ſciret quonam loco litium inſtrumenta (ita J. C. vocant) poſuiſſet; quamvis poſtea priſtinus illius ſenſim redierit uſus. Me quidem non fugit, inquit *Schneiderus de catarrho lib.* 4. *cap.* 8. *fol.* 531. cujuſdam Regis Indiæ filium uſu opii mentem,

memoriamque amisisse. Novi (ait *Willisius Pharmac. rational. part.* 1. *fol.* 306) quendam à laudani dosi majori, cum febricitaret, assumtâ, memoriam penitus amisisse, &c.

OBSERVATIO XLIII.

De noxio admodum, nec non letali herbæ, radicisque Oenanthes veneno.

Cum civis quidam Hagiensis die 20. Aprilis ann. 1677. cum amicorum quodam manè circa septimam horam hortum suum, haud longè Hagâ distantem intrasset, radices è terrâ quasdam eruit, ut domum portatis vesceretur, petroselinique eas Macedonici ratus illico post eradicationem cum amico gustavit, editque, ut animo obsequeretur nimium curioso. At ecce! non ita diu post utrique magnus faucium, ventriculique ortus est ardor, quem mentis perturbatio, vertigo, cardialgiaque, nec non nausea, alvique profluvium subsecuta fuere, alteri eorum sanguinis per nares fluxu, alteri vero violentis admodum convulsionibus supervenientibus.

Ita

A
B
B
C
A

Ita ut ambobus, alteri quidem, quod plus comedisset, post duas, alteri autem post tres horas hujus radicis esus fuerit letalis. Ipse ego ad alterum vocatus jam mortuum reperi. Fuit mihi tum monstrata infelix radix, quam frondibus adhærentem (ut multi notam caveant) ærique incisam his adieci, literis A: A: primæ tab. notatam. B: B: autem frondem, quâ crescit, magnitudine notant. C. vero Oenanthes semen monstrat.

Hac autem in re non levem mihi navavit operam. *D. Franciscus à Sevenhuysen* Hagiensis olim senator, vir tam indigenarum, quam exoticarum herbarum aromatumque notitiâ admodum insignis, qui unam harum plantarum etiamnum recentem è defuncti horto, haud diu post ejus obitum translatam in suo adolescere curavit: Quæ, cum hæc primum Belgicè conscriberem, adultis florebat foliis, viribusque. Et nos quidem post exactiorem investigationem radicem cujusdam *Oenanthes* speciei esse comperimus, facie cicutæ, testante *Dodonæo Append. cap.* 1. *lib.* 3. *fol. mihi* 74. Ipse etiam *Lobelius pag. mihi* 892. eandem

vocat *Oenanthen facie cicutæ*, *ſucco croceo*, *& viroſo*, quamquam fatear equidem folia illius magis referre ea, quæ ſunt Apii, quam quæ *Cicutæ*. Ipſe etiam id innuere videtur *Strabo*, cum *lib.* 3. *pag. mihi* 331. ſcribat Cantabros olim quoddam venenum ex herbâ quâdam Apio non multum diſſimili confectum ſecum portare fuiſſe ſolitos, quod, in interiora demiſſum, nullum inferret dolorem, quodque in quamvis fortunæ aleam, ne quid pace, bellove in ipſos decerneretur durius, paratum eſſet. *Theophraſtus hiſt. plantarum cap.* 15. *fol.* 116. apud ſcythas reperiri radices tradit, quæ comedentes ſtatim interimant; quod non ſine ſanguinis coagulatione fieri autumat.

Secundæ tab: literæ A: A: Cicutæ folium vivi inſtar notant, B: vero ejus oſtendit ſemen. Tertiæ tab: litera A: Oenanthes ſemen, B: B: ejuſdem radicem vibæ inſtar. C: C: vero hanc ipſam tranſverſim diſſectam monſtrant.

B
A
A

IN OBSERVATIONEM XLIII.

Simile exemplum de infausto radicis esu extat apud *Henr. Smetium*, quondam Professorem Academiæ Heidelbergensis, *miscell. suis Medicis lib.* 10. *pag.* 569. 8. *Martii an.* 1591. (inquit) „ *Caroli Bombergi* vidua, matrona nobilis in „ villâ suâ *Weileranâ* prope oppidum Otterber- „ gum præfecturæ Cæsaro-Lautrensis, delirio „ absque febri, subitaneo, unà cum totâ familiâ „ obruebatur, ex occasione radicum quarun- „ dam, quas ex hortis, agrisque vicinis erutas, „ in opsonium coxerant, &, opinati salubres, „ bonasque esse, comederant. Historiam ma- „ trona ipsa menti restituta, suâ manu conscrip- „ tam ad me misit in hunc modum.

„ Mense martio priusquam radices, germi- „ nare occipiant, ideoque haud facile dignosci „ possint: radices quasdam effossas ancillæ, ex- „ trinsecus à sordibus, & cuticulâ radendo pur- „ gatos, in turundas oblongas, tenuesque mi- „ nutatim consciderunt, quo more rapa, aut „ pastinacæ hortenses apparari solent. De elixo „ hoc, percoctoque edulio, comederunt con- „ vivæ octo. Inter quos tres erant mulieres, „ vir unus, adolescentes duo, totidemque puel- „ læ. Ad me, inquit, quod attinet, permag- „ nam mihi obortam sensi oppressionem angus- „ tiamque, adeo ut intra 24. horarum interval-

„ lum, aut nihilum, aut perparum mei compos fuerim, nec quid agerem, sciverim. Fui siticulosa admodum, in ventriculo, gulâve fervorem immodicum percepi. Quum vero jam ad me redire inciperem, tunc omne avicularum, & cuniculorum genus mihi obversari videbatur, &, quoscunque circa me videbam homines, omnes vel mortui, vel ægroti apparebant, quorum singulis opitulari, & medicari allaborabam, aut saltem, qua possem, solari. Interea immemor ipsa mei, propriique ignara pericli satagebam, & anxiè defatigabar in sublevandis, ac transportandis tam viris, quam mulieribus, qui opinione meâ ægrotabant. Alii vero imaginabantur se videre lacertas, serpentesque, alii arreptabant in ignem, alii saltabant, & per dumos, sepesque vagabantur. Dispar quoque erat ægrotationis tempus, his longius, illis brevius. Quo quis plus de illis ederat, eò diutius & vehementius, quo parcius assumpserat, eò moderatius delirabat, mihi sanè mens per 4. dies errabat. Hactenus illa. Cicutæ fuisse radices conjicit *Smetius*, quod albedine, glabritieque pastinacæ radices imitentur, nec non quod *Matthiolus comm. in lib.* 4. *Dioscorid. cap.* 74. *de Cicutâ pag. mihi* 988. *ut & lib.* 6. *cap.* 9. persimile quid memoret; Uti etiam *Hieronymus Tragus hist. stirpium lib.* 1. *cap.* 19. *fol. de Cicutâ* ejusmodi delirantis matronæ exemplum adducit.

Vidi,

Vidi, inquit, honestam quandam mulierem cum inter pastinacas cicutæ radicem forte coxisset, edissetque hinc veluti inebriatam, furibundamque evasisse, ita ut in altiora ascendere, ac volare gestiret, quam tamen aceti haustus ad sanam reduxit mentem.

Christoph. Roeslerus miscell. med. phys. curios. ann. 3. *obs.* 345. *fol.* 553. de Comite *Hanoviæ* narrat, quæ cum famulis inter coctas pastinacas etiam cicutæ radices facie, gustuque cum illis valde convenientes comederat; undè illis omnibus Vertigo supervenit, tanquam ebriis, insequebaturque quoddam delirium, singultusque, ac alia satis gravia accidentia. Harum autem nulla interiit. Unde infert non adfuisse multas radices noxias, adeoque non fuisse multas comesas.

Non multum differt, quod narrat *Baldassar Timæus cas. medicin. lib.* 7. *cap.* 4. *pag.* 310. de Oenopolà Colbergensi qui dictas radices cum carne bovillâ coctas comederat, quemque statim præcordiorum angor, respirationis difficultas, visusque obtenebratio invasit singultu comitata. Hunc autem post vomitorii usum, ac deinceps post vini cum Theriacâ misti haustum valde sudasse, ac porro cardiacis sanatum scribit.

Quod si quis dicat, si hæc eadem est radix, quæ illa, quam isti duo (de quibus observatum) comederant, quî fit, ut nemo octo, pluriumve modò memoratorum, interierit?

Respondere poterit facilè, quisquis consideraverit radices horum non tantum fuisse purgatas, coctasque, verum insuper, decocto effuso, easdem aromatibus, butyrique pinguedine fuisse aspersas: quibus omnibus venenum obtunditur, & plurimum virium amittit. Illi duo autem eas crudas admodum, recentesque sumpserunt.

Sic etiam *Montanus Americæ descriptione* pag. 69. *Jucæ* radicem pastinacæ non multum dissimilem tradit, lacteum quendam in sese continentem succum, quo turget, dictumque liquorem crudum sumptum letalem, prælo autem expressum, coctumque sanum esse refert.

Rochefort de Insulis Americæ pag. 31. succum radicis frigidum esse testatur, tanquam cicutæ, violentum etiam esse venenum, sæpiusque eodem usos fuisse Indos, ut Hispanorum crudeles enses, rabiemque evaderent, affirmat, quod ipsum modo de Cantabris narravi.

Quoniam vero plerique scriptores hanc plantam cicutam esse credidêre, aut eandem inter illius species descripsere, ut pote quæ etiam venenatæ sit naturæ, plurimaque gravia symptomata, imo & mortem quibusdam attulerit, operæ pretium fore arbitror, si, ut clarius omnia constent, ad harum plantarum distinctionem, præcipuas utriusque, notabilioresque adducam differentias.

Exponam autem antea, cur *Mathias Lobelius* hanc

hanc plantam *Oenanthen* dicat, *facie cicutæ*: cum tamen illam in borealibus Angliæ partibus ad rivos, paludumque margines creſcere ſcribat, ubi & Apium provenit, cui foliis valde ſimilem ſtatuit.

Quamvis autem Apii folia facie, formâque referat, color tamen plantæ noſtræ foliorum obſcurius virens eſt, ac nonnihil ad cicutæ colorem accedens. *Oenanthes* etiam umbellæ cicutæ ſimiles ſunt, exiſtimaturque illa hujus eſſe quædam ſpecies, veneni intuitu, animi enim deliquium excitat, caputque veluti in gyrum illico torquet.

Quantum autem ad differentias: ſciendum eſt primo, hanc *Oenanthen facie cicutæ* (ita vocat *Dodonæus Append. cap.* 1. *lib.* 3. *pag. mihi* 74.) foliis tamen a cicutâ differre, *Oenanthes* namque folia coloris obſcurè viridis, cicutæ vero leviter viridantis ſunt.

Illius etiam magnitudine ſuperant folia hujus, ac magis accedunt ad ea, quæ ſunt Apii, ut modo dictum. Illa autem quæ ſunt cicutæ, magis ſunt ſimilia foliis cherefolii, undè Belgis, aliiſque furibundi cherefolii nomine venit cicuta.

Præterea minoribus inciſuris cicutæ, quam *Oenanthes* frondes diſtinguuntur, nec adeo lævia, fulgentiave ſunt illius, quam hujus folia.

Caule deinde etiam differunt, *Oenanthes* enim caulis inferius, quâ parte è terrâ exit, coloris purpu-

purpurei eſt, & verſus cacumen aſcendendo paſſim viridior illius caulis eſt, quam cicutæ. Hæc autem (ſcribente Dodonæo) glabrum admodum habet caulem nodis multis, membriſque interſtinctum interiuſque cavum, at exterius rubicundis aliquot maculis, ut ſerpentum pelles ſolent, notatum.

Differunt tertiò etiam ipſo odoratu. Cicuta namque inamænum planè, ac fædum, gravemque odorem ex omnibus ſuis diffundit partibus, longè alio tamen modo, quam quo *Oenanthe*, quæ hoc vitio etiam laborat: Ipſe enim reverâ confiteor *Oenanthes* radicis modo è terrâ eductæ, ac tranſversè diſſectæ odorem cerebrum nobis aliquantulum turbaſſe, ac neſcio quam pro tempore attuliſſe inconſtantiam.

Quarto diſtinguuntur loco, quo proveniunt. Cicuta enim abunde extra urbes, pagoſque naſcitur, locis paſſim frigidioribus, fundoque umbroſo, ac pingui in aggerum vel rivorum marginibus propè dumos, vel pratorum, agrorumve Cerealium, aut paſcuorum lateribus, teſte eodem *Dodonæo part*. 3. *cap*. 35. *Oenanthe* autem hiſce in terris longe infrequentior, ac minus nota eſt, quam in regionibus magis Arcton accedentibus, præcipue tamen in Angliâ Boreæ propiore, ubi illa in fluentorum, lacuumque ripis copiosè cum Apio provenit, ut ante dictum.

Quintò utraque hæc planta vel maxime ipſa diſtin-

diſtinguitur radice: neque enim unicâ tantum, veluti cicuta, ſed plurimis, iiſque majoribus, radicibus firmatur *Oenanthe*, quæ ſingulæ tenuiori multo cauli affiguntur, quamobrem etiam filipendulæ ſpeciebus annumeratur *Oenanthe*. Adde, quod Cicutæ radix & longitudine, & craſſitie longe ſuperetur, cumque primum prodit hujus caulis, radix cava ſit, ac vacua fere, quæ tamen alioquin plena, atque firma eſt. Flavæ itidem, variæque in tranſverſe diſſectâ *Oenanthes* radice conſpiciuntur maculæ, ſuccuſque inde flavus quodammodo provenit: ideoque monet *Dodonæus*, ut hujus rei maximè habeatur ratio, utpote qua illa à filipendulâ montanâ diſcernatur.

Sexto, & ultimo longe diverſi ſunt utriuſque plantæ effectus, quamvis enim, teſte *Galeno*, frigida ſit utriuſque natura, vertiginemque, atque animi perturbationem ambæ excitent, cicuta præcipue tamen artus obſtupeſcentes, homineſque ſomniculoſos reddit, ita ut ad opii naturam quodammodo accedat, cum *Oenanthe* delirium potius excitet.

Ad probationem narcoticæ & obſtupefacientis cicutæ qualitatis ſequentia faciunt exempla.

Simon Pauli tract. de febribus malignis p. 2. §. 2. de tribus narrat, qui veris tempore olera comederant diverſis herbis conſtantia, qualia tum temporis ſanitati conducere exiſtimabant: inter ea tamen cicutariam inſcii miſcuerant,

poſt

post cujus usum illi in continuum animi deliquium inciderunt. Unus autem ex his tribus qui Centurio erat, jam objerat, cum is, qui hæc narrat, ad curam vocaretur.

Hic verò reliquas, cæteræ enim mulieres erant, usu cardiacorom sudoriferorumque sanavit, postquam speciatim jussisset, ne somno illas corripi, qui adessent, paterentur; Scribit etiam porro has mulieres, postquam sudassent, purpureis aliquot maculis, quæ ultro prodierant, fuisse notatas.

*Amatus Lusitanus cent.*5. *curat.* 98. *pag.* 555 de undecim annorum puero memorat, qui *Pisaurâ* urbe egressus, summisque cicutæ fastigiis per jejunas fauces in interiora immissis, ad torridum solem illico dormiverit, cumque â somno expergisceretur, non viderit, nec mente constiterit, sed domum portatus brevi diem suum obierit.

Notior est infelix *Socratis* exitus cicutæ succo extincti, quam ut hic adscribi debeat: *Plato* namque *Phædro*, *Ciceroque* 2. *Tuscul. quæst.*, nec non *Beverovicius Thesaur. valetud. adversæ cap.* 24. *pag.* 248. late eum describunt. *Æmilius Macer lib. de herb. virtutibus cap.* de cicutâ ita loquitur.

Frigida letiferæ vis noscitur esse cicutæ,
Unde necat gelidi potantes more Veneni, &c.
Publica pæna reis hæc esse solebat Athenis,
Hac sumptâ magnus Socrates fuit exanimatus.

Quam-

Quamquam nec ignorem etiam esse, qui cicutæ venenum Socrati propinasse Athenienses negent, sed mixtum quoddam toxicum, quod cicutæ succo temperatum cicutam dixerint, fuisse asserant, cui opinioni etiam adstipulatur *Valerius Maximus lib. 2. de Ext. Institutis, distinct. 8. fol. 181. Ælianus lib. 9. de variar. rerum hist.* scribit *Theramenem* à 30 Tyrannis coactum fuisse bibere cicutam, quam uni ex prædictis, pulchro scilicet Critiæ, forti animo propinavit, & non multo post vivere desiit. *Euphrates Philosophus* (uti refert *Dion Cassius hist. Roman. lib.* 69) sponte de vita cicutæ haustu excessit, veniam impartienti *Adriano*, quod esset annis fessus, & præterea morbo divexaretur.

Thusci asini, scribente *Matthiolo comm. in caput* 745. *lib.* 4. *Dioscor.* si quando cicutam dedepascantur, in profundum incidunt soporem, artus ipsis flaccescunt, ac veluti sensu carent, eoque illi non tantum orbi, sed & jam defuncti videntur.

Hoc ipsum rusticos nonnullos quondam hujus rei inscios valde decepit: His namque asinis pelles detrahentibus (mortuos enim credebant jam diu) postquam jam multum processerat ipsa detractio, medium inter opus surrexere asini, ingentemque ipsis tremorem, spectatoribusque ridendi causam attulere.

Ratione loci natalis venenum ejus majus, minusve observari, ex *Diosc. & Plinio* notum est.

Ne vero quiſquam dubitet, quin etiam hiſce in regionibus cicutæ ea ſit vis, qua ſomniculoſos reddat homines, placuit huc adducere exemplum quoddam è *Nicol. Fontani* celeberrimi quondam Medici Amſtelodamenſis *Reſponſ. & Curat. med. pag. mihi* 16. Qui quinquagenariæ mulieris mentionem facit, quæ jam pridem peſte liberata, at, quamquam eo morbo ceſſante, per noctem tamen ſomnum capere non poterat.

Quare alias mulieres conſuluit, atque ex his una ut veſperi lactucam, quam cicutæ aliquot foliis adſpergeret, loco aliarum herbarum condimentariarum ederet, ſuaſit: quod illa ſecuta conſilium ſequenti nocte optime quievit; nec ita agere deſtitit, donec ipſe *Fontanus* illam vigiliis liberaturus viſitaret; continuâ namque tum temporis, atque periculoſâ admodum febri infeſtabatur, lectoque inhærebat. Ille eam refrigerantibus atque humectantibus, nec non veneſectione, ac purgantibus juvare ſatagebat: unde factum, ut poſt unam, & alteram hebdomadam febris omnino ceſſaret; Illa nihilominus inſomnes ſe tranſigere noctes quotidie conquerebatur, ideoque duo grana laudani Opiati ipſi exhiberi juſſit; neque ſic quidem illa ſatis quievit; ita ut his etiam tria adderentur, ſed nequicquam. Quamobrem ſenſim aſcendens novem ipſi grana præbuit ſed & hæc effectu caruere, nec tantopere expetitus ægrotantem fovit ſomnus.

Inquiſivit itaque in cauſam, ob quam ceſſaret ſom-

ſomnus, reſcivitque tum quicquid ſupra narratum. Ipſe ergo remedii genus mutans ad ea confugit medicamina, quibus jam aſſueta erat mulier, ſolitique ipſi permiſit oleris eſum: poſt cujus uſum ſomnus, ut ante, noctu rediit; Illa autem Omnipotenti Deo, medicoque propter recuperatam valetudinem ſummopere gratias egit.

Sicuti opium, licet extrinſecus admotum, noxium eſt, uti præcedenti ex obſervatione patet,) ita etiam cicuta eſt, quam ne quis inflammatis, aut dolore oppreſſis admoveat partibus, monet *Sterrebeke fol.* 337. obſtupefacit etenim, atque invalidos cicuta reddit artus, nec tollit omnino morbum, doloremve, quamvis hunc per aliquod tempus quidem minuat, caloremque temperet, illud autem corpus, membrumve, quod vexat dolor, ſtupidum, ac ſemimortuum evadit, ita ut nec morbum, nec dolorem ſentiat. Corpore autem membrove priſtinum vigorem recuperante, longe major eſt dolor, quam fuit antea, difficilius etiam multo morbus eo caſu tollitur, quia pars frigefacta eſt, quæ contumacem efficit morbum. Quamobrem, niſi maximâ urgente neceſſitate, non erit admovendum membris extrinſecus quicquid hoc herbæ eſt.

OBSERVATIO XLIV.

Aqua fortis pota.

AD *Francisci* cujusdam *Valette* infantem an. 1645. vocabar tres circiter annos habentem, qui aquam fortem, quæ patri in promptu semper erat, ad opus mechanicum quod exercebat requisita, biberat. Hinc autem non ita diu post continuè, ac vehementer, haud absque maximo angore, vomere coepit. Quamquam vero quicquid aquæ fortis sumptum esset, vomitu illico ejiceretur, nonnihil tamen illius liquoris villosis ventriculi adhæsit membranis quod nihilominus corrodentem suam vim illic exserebat. Quare infanti statim oleum tradi jussi, quo ejecto per os, aliud, ac postea item aliud immitti præcepi, donec ipse aliquid, quod cochleatim uteretur infans, præparari curarem: Hic autem syrupus violarum erat, cum duplo mucilaginis sem: cydoniorum. Mandavi præterea, uti, nihil amplius egerente stomacho, lac dulce,

sed

ſed tepidum infanti bibendum propinaretur. Atque hoc quidem pacto brevi temporis ſpatio ille infans convaluit.

IN OBSERVATIONEM XLIV.

IPſe equidem necdum tum temporis de ejuſmodi caſu quidquam audiveram, quandoquidem tam gravis quam rariſſime contingit error, ut mirum non ſit, ſi pauci admodum ejus mentionem faciant. Diu tamen poſtea, cum *Balduini Ronſſei Epiſt. Medicinal. 9. pag. mihi* 27. legerem, intellexi nautam quendam Leydâ Goudam navigantem cantharum reperiſſe, quem probè obturatum ſpiritu vini repletum ſuſpicabatur, cumque ſitiret valde, multum inde ſimul hauſiſſe, quod illico totas ejus fauces, ventriculumque, veluti aduſſit, non ſine acerrimis ſtimulis, contractionibuſque, quæ ſpaſmo ſimiles erant. Hic tamen poſt olei raparum uſum, linctumque è mucilagine ſem: cydonior, ſem: altheæ, Gum: Tragacanthæ cum aqua roſarum extractâ, cui mel roſarum, & ſyrupus violarum miſcebantur, ſanatus eſt.

Bruno Seidelius de morb. incurabilibus p. 13. puellam maxime ſitientem memorat incautè lagenam arripuiſſe, quâ aqua fortis continebatur, hanc autem cum bibiſſet, horrendis cruciatibus doloribuſque vexata miſere deceſſit. *Henricus ab Heers obſ.* 16. *pag. mihi* 152 meminit juvenis

cujuſdam 20 annos nati, qui itidem aquam fortem, vini ſpiritum ratus, poſtquam bibiſſet, extinctus eſt.

Borellus cent. 4 *pag.* 300. *obſ.* 28 de duabus refert puellis, quæ cum in aurifabri ædibus ſimilem aquam imbibiſſent, vehementibus doloribus comitatam mortem obierint.

Nobiliſſimus Dom. *Joh. Ludovicus Hannemannus* communicavit mecum per literas ruſtici hiſtoriam, qui Aurifabro Lunæburgi lignum vendens, auctariique loco hauſtum vini aduſti petens, juſſus fuerit ingredi hypocauſtum, ubi cum ſolus vitreum poculum aquâ forti plenum vidiſſet, vinum phlegmate orbatum ratus, ingentem fecerit hauſtum, & aurifabro non multò poſt vini ſpiritum apportanti, reſponderit, ſe jam bibiſſe ex hoc vitro, nec ultra appetere, unde illico punctiones, & lancinationes in ventre ſentiens, aſſumto largo olei amygd. dulcium hauſtu curatus eſt.

OBSERVATIO XLV.

Lapis è jecore per abſceſſum detruſus.

D. G. *Liebergen* Medicus Hagienſis haud incelebris noviſſe ſe quendam, eique cum Chirurgo *Allarto Barringa* medicinam feciſſe teſtatur, cujus hepar,

par, poſtquam ille diu continuâ febriculâ infeſtatus fuiſſet, tandem invaſit abſceſſus. Quoniam autem illud intumeſcebat admodum, ad puris exonerationem inciſio facta eſt, per quam ingens probè cocti puris emanavit copia, quod cum jam aliquamdiu fluere non deſtitiſſet, ſubito admodum apertura fuit obturata, ita ut omnis puri præcluderetur exitus, cujus quidem obturationis calculus quidam cauſa erat, qui arctè factum foramen clauſerat, adeo ut ad hujus materiæ ulteriorem evacuationem dictæ inciſionis requireretur dilatatio; quâ factâ, qui tam diu latuerat, internus hoſtis apparuit lapis ovi columbini inſtar: undè multum lætatus æger paulò poſt priorem ſanitatem recuperavit. Quoniam vero duriorem, atque aſperiorem cibum (uti ſolebat antea) nimis præmature edere incipiebat, in novum iterum, non ſufficientibus illius ad ejuſmodi cibi concoctionem viribus, morbum incidit, qui letalis ei fuit. Aperto cadavere abſceſſus intus omnino ſanatus, ipſum autem jecur (propter amiſſionem partis corporis illius ulcere fac-

tum) mediâ sui parte truncum reperiebatur.

IN OBSERVATIONEM XLV.

CAlculos in vesicâ fellis repertos fuisse, jecurque pro parte induruisse non usque adeo novum est, illi autem si in ipso Hepatis corpore, ejusve membranâ nascantur, id rarissimum duco. De lapillis in jecinore repertis vide *Dodonæum notis ad cap.* 3. *obs. med. Anthon. Benivenii* fol. 141.

Cælius Rhodiginus, ac *Cardanus* de lapide referunt, qui instar olivæ majusculæ propè vesiculam fellis in hepate provenerat.

Renodæus de materiâ med. lib. 3. *cap.* 23. *fol. mihi* 679. de tribus calculis agit, in jecore conspicui cujusdam viri repertis, de similibus, etiam testantur *Fallopius*, *Columbusque*, *ac Forestus.*

Mœbius Fundament. Medicæ Physiolog. cap. 14. *pag.* 341. plurimos lapillos angulosos, quales sunt aleæ, ex hepate uxoris cujusdam præfecti militibus extrahi vidit: Lapidis cujusdam, qui propè ovo gallinaceo magnitudine par in inferiore lobi hepatis parte repertus fuerit meminit Greiselius *miscell. curios. ann.* 1. *obs.* 86. *fol.* 165.

Hujusmodi lapidum eo loci repertorum mentionem faciunt quoque *C. Fallopius*, *Chrystoph.* *Col-*

Columbus, *Forestus*, *Scaliger*, *Matthiolus*, *Kentmannus*, &c.

Godofredus Thilesius dicti lib. obs. 150. *fol.* 241 de innumerabilium prope lapillorum cumulo narrat, qui quingenti, imo sexcenti penè numero, omnes variæ formæ erant, hique tres, illi quatuor, sex alii habebant angulos, quos ipse per hepatis exulcerationem, subsecutamque fistulam provenire vidit, quorumque maximi fagorum fructibus, minores autem granis ericæ bacciferæ pares erant.

Gerardus Blasius obs. med. 19. *fol.* 84. lapidis mentionem facit limacis formam exprimentem, medioque in pure penduli, qui post jecinoris inflammationem in eodem provenerat.

Anthon. Benivenius obs. medic. cap. 3. *fol.* 140. de nobili quadam fæminâ memorat, quæ diu de partibus jecinori proximis conquesta tandem objerat. Plurimi autem colore, formâque diversi lapilli post cadaveris dissectionem in inferiore hepatis membranæ parte reperti fuere; qui suo etiam pondere ex illâ tunicâ aliquid sacco non dissimile, palmæque manus magnitudine par, ac duos digitos longum sibi confecerant; unde maximus necessario dictæ mulieri ortus fuit angor.

Paulus de Sorbait Miscell. med. phys. curios. decur. 1. *an.* 2. *obs.* 106. *fol.* 179. de lapide agit ex Comitissæ cujusdam hepate educto, qui anserino ovo magnitudine par ipsius jecoris membranæ adhærebat. OB-

OBSERVATIO XLVI.

Pus ex abſceſſu jecinoris continue per pulmonem, atque hinc per fauces tuſſi ejectum.

IPſe olim cum D. *Theod. Liebergen*, Medic. Doctori celeberrimo viſitavi quendam *Joh. Henrici* Nobiliſſimi D. *Quintini de Veer*, Balivi (quem vocant) quondam Hagienſis miniſtrum, qui diu de latere ſuo dextro ſub coſtis nothis conqueſtus erat; unde ſuſpicabamur, poſtquam alias ſatis intellexeramus circumſtantias, hepar malè ſe habere: Cum vero ille aliquoties ſputa purulenta per os tuſſi egereret, nec ulla ſeſe affecti pulmonis proderent indicia, toti in hoc eramus, ut, unde pus progrederetur, expiſcaremur. Quod tamen tum demum nobis ſcire licuit, cum aperto cadavere, præſente fratre meo quondam cariſſimo *Joh. Stalpartio vander Wiel*, ingens nobis apparuit jecoris abſceſſus, ſimulque vidimus illud inferiori diaphragmatis parti ad latus dextrum, in pecto-

pectore autem pulmonem ad idem latus superiori diaphragmatis parti adhærere, & accretum esse, ita ut pus è dicto abscessu per fistulam quandam illo loco diaphragma perforantem ex hepate in pulmonem haud difficulter transire, atque ita ejus pars tussi egeri potuerit.

IN OBSERVATIONEM XLVI.

RArior profectò hæc via est, modusque puris è ventre per ipsum os eijciendi. Verosimile videtur jecur inflammatum atque intumescens sese non tantum alligasse diaphragmati, verum etiam hoc ipsum tumore suo ita sustulisse, ut pulmoni obvium factum sese conjunxerit.

Tulpius obs. lib. 2. cent. 27. pag. 146. de novo marito, eoque etiamnum juvene refert, qui, cum ipsi Hepatis supervenisset inflammatio, venæ sectionem neglexerat, unde factum, ut inflammatio in ulcus degeneraret, ac ipse primum puris partem per alvum, & versus morbi finem tantundem per os tussi excerneret.

De rarissimâ Hepatis cum pulmone conjunctione, earumque & vicinarum partium constitutione admirandâ, lege, sodes, *Isbr. de Diemerbroeck anatom. lib.* 1. *cap.* 13. *fol.* 122.

OBSERVATIO XLVII.

Bilis in Infantibus per Poros ipsius fellis vesiculæ transmissa pravorum symptomatum causa.

IN apertis infantum cadaveribus aliquando sum expertus ventris dolorem, nauseam, vomitumque, ac febrem, convulsiones, nec non cardialgiam orta fuisse ex eo, quod Bilis per poros ejusdem vesiculæ transiisset, atque eadem intestinum duodenum, nec non ventriculum non tantum flavo suo colore extrinsecus infecisset, sed & intrinsecus per earum partium membranas penetrasset, quandoquidem fellis vesicula iisdem partibus fuisset contigua.

IN OBSERVATIONEM XLVII.

QUid jam de his statuetur? Equidem fieri potuit, ut humor quidam viscosus felli mixtus aliquam in hisce partibus viam obstruxerit, ita ut per poros tenuissimæ Bilis vesiculæ tenuior humoris eâ contenti pars facilius transire, dictasque partes colore suo inficere

facere, ac, quæ memoravimus, accidentia excitare potuerit: quod ipſum etiam ſum expertus in quibuſdam, quibus Bilis veſiculas calculi obturaverant, & in quorum cadaveribus inteſtina flavo maculata erant colore, cum illi ipſi omnia ferè, quæ numeravi ſymptomata ſenſiſſent.

N. Tulpius celebris olim apud Amſtelodamenſes medicus *obſerv. lib. 2. cap. 27. fol. mihi* 160. hiſtoriam adfert prægnantis, in cujus cadavere aperto, præter abſceſſum meſenterii à partu diſruptum, colon tam liberè bili flavæ innatare repertum, ut eam cochleari inde eximere licuiſſet, quam bilis affluentiam quum frequentius hîc loci animadvertant Anatomici, veriſimile eſt eam tranſudare paulatim per tunicas folliculi fellis huic inteſtino, quam aliis, viciniores.

Refert *D. Melchior Fribe Ephemerid. med. phyſ. German. dec. ann.* 3. *obſ.* 100. *fol.* 162. de Aurigâ febre continuâ ardente defuncto, in cujus cadavere exenterato inter cætera obſervaſſe ſe ait è cyſtide felleâ adhuc integrâ, & illæſâ, ovo columbino majore, exſudaſſe tenuiorem bilis portiunculam, duorum, vel trium tranſverſorum digitorum ſpatio, circumcirca ſuperas, inferaſque, & adjacentes partes undequaque croceo colore tingentem, irrigantemque ac ita corrodentem, ut partes eâ illinitas, & attactas putredinem acquiſiviſſe manifeſtè non ſolum conſtiterit, verum & præter hepatis ſubſtantiam, magnam partem hypochondrii dextri tingendo, roden-

rodendoque putridam reddiderit, illæsâ planè vesiculâ bilariâ.

OBSERVATIO XLVIII.

Lien vomicâ circumquaque cinctus.

CUm mulier quædam, utrimque datâ nuptiarum fide, post coitum gravida facta esset, seque postea elusam videret, usque adeo fuit contristata, ut toto graviditatis tempore continué ploraret, ejusque viscera assiduâ animi inquietudine temporis tractu pravâ afficerentur dispositione, ac ipsa de latere sinistro multum conquesta jam mortuum eniteretur fœtum, cujus in lucem adventui ipsa octo tantum dies superfuit. Cadavere ejus à Chirurgo *Arnoldo de Wilde*, me, Collegiique Chirurgici superioribus, aliisque præsentibus aperto, abdomen tenui, fætentique pure repletum apparuit: Causam hujus quærentes lienem satis mali coloris invenimus, durumque admodum, ac medio hoc in pure natantem, nec non undique membranaceo succo vestitum, è quo jam dif-

fracto illud pus prouenerat, quique in partu nimiis pressionibus fuisse disruptus videbatur.

IN OBSERVATIONEM XLVIII.

JObus Mekeranus pag. mihi 461. sese in liene rotundam vesicam aquâ repletam, suâque conclusam membranâ reperisse memorat, è quâ apertâ pura, albaque lympha, ac rotunda pellucida, crassaque membrana prodibat.

Coïterus libello obs. Anatom. & Chirurg. reperisse se ait in corpore cujusdam fune interemti vesiculam quandam duobus pugnis magnitudine parem, quæ aquâ plena inferiori splenis parti annectebatur.

Carolus Piso de morb. à serosâ colluvie sect. 1. *pag. mihi* 45. splenem alterum, eundemque præcipuum serosi liquoris in corpore fontem statuit, quod ipsum ibidem probare nititur. *Sectione autem* 7. *cap.* 4. *pag. mihi* 433. de aquoso agit tumore, sive de singulari quodam lienis hydrope: Porro *pag.* 439. non omnino eum ratione carere ait, qui statuit serosam sanguinis partem in spatium membranam inter, & parenchyma jecoris, splenisque interjectum excuti posse, aut sensim exsudare, colligique eâ copia, quæ tumorem excitet, quod etiam *Hippocrates* testatum reliquit.

Peyerus

Peyerus hist. med. ad Theoph. Bonetum de muliere quâdam scribit, quæ ascite interierat, cujusque in cadavere splen naturali quidem colore, substantiâque, verum ne quidem majorem fabam magnitudine superans apparebat; cujus etiam exterior tunica, pro sextâ parte putrefacto sero exesa erat.

Thom. Bartholinus act. med. obs. 13. *fol.* 23. famulæ cujusdam mentionem injicit, cui itidem ascites letalis fuerat, ac è cujus defunctæ ventre centum, ac viginti aquæ libræ depromebantur: Illa tertio decimo ante obitum anno, gravis admodum ponderis lignum sustulerat, atque ex eo mox tempore de lateris sinistri dolore questa fuerat, subsecutus deinde internus tumor fuit, qui vix loco moveri videbatur, at digitis pressus huc illuc inclinabat: postea contigit, ut è curru decidens disrumpi tumorem sentiret, atque hinc illico intumuit, nec non exinde indies ventris tumor accrescebat, illa autem miserrima, ac dolore immenso victa, per octo menses continuos ab illo tempore lecto incumbere coacta erat. Videtur autem (ita pergit *Bartholinus*) illius lien, qui duriusculus, atque exsiccatus post reperiebatur, dicto casu pressus, atque ita vasa hujus lymphatica seroso humore jam antea valde extensa, externâ tandem vi rupta fuisse.

OBSERVATIO XLIX.

Insolitæ admodum magnitudinis Lien in infante repertus.

ARnoldus Boschius Medicus non infelix, atque ex eorum numero, qui speciatim hujus Urbis Magistratui fidem dedere, retulit mihi vocatum se fuisse ad viduæ cujusdam militis hic Hagæ habitantis filiolam septem annos natam, atque de acri dolore, ac tensione in sinistro latere conquerentem, nec sane immerito, quandoquidem memoratus Medicus idem latus ab usque nothis costis ad inguen adeo extensum, tumidumque reperiebat, ut ipsa hinc viscera in ventre pressa fuisse crederet. Macida admodum hæc filia erat, quoniam nihil fere, quod aleret, intus retinere poterat, at statim evomebat, febriculaque insuper continua paulatim consumebatur propemodum, ita ut misella hæc filiola post quævis medicamina tam intrinsecus, quam extrinsecus per quatuor menses continuos secundum artis præcepta

necquicquam adhibita tandem occubuerit. Cadavere ab Urbis Chirurgo *Rolando Goutier* aperto, presente dicto D. Boschio Medico, usque adeo præter naturam insolitæ magnitudinis apparuit lien, ut totum sinistri lateris ventris circuitum ab ipso usque diaphragmate ad inguen inferius repleret, unde factum, ut intestina solito colore privata essent eum in modum, ut gangræna circa eadem sese jam manifestare coepisset. Ventriculus etiam adeo apparebat compressus, ut mirum non esset nihil alimenti per eundem deorsum potuisse descendere, ideoque dictam filiolam, cessante nutritione, non superfuisse amplius. Ipse lien quamquam maximus, atque immensus, naturalis tamen erat coloris, substantiæque. Quod autem hac in narratione præcipuum, atque omnium maxime miratione dignum putem minime silentio prætereundem est. Mater quippe intellecta filiæ mortis causà, illico in lacrymas effusa quintum hunc jam patre orborum infantem esse dixit, qui, continuata serie, simili plamodo circa septimum ætatis annum decesse-

cesserit, uno eodemque morbi, mortisque genere. Illa etiam unicum sibi restantem infantem ostendit, in quo etiam tum quædam ejusdem mali sese prodebant indicia, quemque ipsa non immerito, cum ad septimum annum pervenisset, eadem fati lege rapiendum metuebat, huic tamen ut parceret Deum T. O. M. precabatur.

IN OBSERVATIONEM XLIX.

HIppocrates *lib. prædict. 2. sect. 2. fol. mihi* 111 ait illis, quibus splen magnus est, gingivam esse corruptam, atque os foetere; Deinde, quod si illi ipsi non emittant multum sanguinis sive per nares, sive per alias vias, nec os male oleat, tibiæ eorum pravis ulceribus obnoxiæ sunt.

Verba tamen præstantissimi illius senis sano accipienda sunt sensu. Distinguendum namque arbitror inter splenem, qui magnitudine tantum adolevit, nec alio laborat vitio, atque inter eum, qui ulceratus, putrefactus, vel corruptus aliquo modo esse reperitur: Hunc enim modo memorata necessario sequuntur symptomata.

Naturalis, solitaque splenis longitudo ea est, quæ palmæ manus, vel sex digitorum latorum, latitudo autem est talium digitorum trium, crassities

ſities vero unius digiti, vel potius pollicis eſt. Hic etiam rarius in ſanis corporibus infra notharum coſtarum ultimam deſcendere compertus eſt. Certum etiam inſuper eſt lienem non tantum differre magnitudine reſpectu diverſitatis, diſpoſitioniſque hujus vel illius corporis, verum etiam pro regionum vivendique rationis varietate.

Naſcuntur enim quandoque nonnullli quibus lien quodammodo laxus, fungoſus, ac ſpongioſus naturaliter eſt, ideoque ad plurimos humores recipiendos idoneus, ſive arteriarum ſanguis ſubtilior, quo vaſorum genere lien abundat, utpote quæ cæteras corporis partes hac in re longe ſuperet, ſive ſuperfluus vaſorum lymphaticorum humor, taliſve materiæ, quæ poſt præcedentem morbum humorumque efferveſcentiam per metaſtaſin ſeſe in lienem exonerat, à ſplene propter laxam ejus ſubſtantiam recipiatur, intromittaturque.

Bartholinus epiſtol. med. cent. 4. *epiſt.* 13. *pag. mihi* 50. multum huc facere ait arteriæ magnitudinem, quæ lienem intrat, illiuſque, venæ quæ ex eodem exit. Obſervavit etiam *Spigelius* magnos iis lienes eſſe, quibus magnæ ſunt arteriæ, ideoque hoc parenchyma longe majus eſſe macris, quam pinguibus. Sæpius etiam iis grandior ſplen eſt, qui humidas regiones habitant, atque aquam turbidam, vel copioſius lac ebutyratum, ſerumve bibunt; nec non illis, qui abunde potant, multumque durioris cibi, ac

ſæpe

ſæpe ſumunt. Utique verum eſt, quo plus decedit, corpori, eò plus huic viſceri accedere. Quare imperator Trajanus fiſcum lieni comparavit, utpote qui multitudinis ſpoliis ditetur.

Memorat *obſervatio 2. miſcell. curioſ. decur. 2. ann. 1. fol. 15.* Comitiſſæ Franciſcæ Elizabethæ Furſtenbergiæ, fuiſſe lienem qui quinque palmas latas longus, quatuor ſimiles latus, atque unam cum dimidiâ craſſus erat, ac ſex libras communes ponderabat; Illius autem initium prope notharum coſtarum finem, finis vero propè os pubis erat, ut ita vacuum repleret locum, qui inter coſtas, ac dorſi ſpinam ab oſſe ileo eſt; ſurſum vero ſeſe ille extendebat uſque ad lineam albam.

De tanto liene, quantum eſt hominis caput, videri poteſt *Diemerbroeck anat. lib. 1. cap. 15. fol. 137. Cabrolius* autem *obſ. 6. pag. mihi* 5. meminit cujuſdam, qui quinque libris gravior, omnibuſque ſolutus vinclis per totam ventris cavitatem ſine lege fluitabat.

Th: Bartholinus epiſt. 14. cent. 4. fol. mihi 54. Romæ ſe vidiſſe tradit à ſplenis magnitudine talem in ventre natam fuiſſe preſſionem, ut hinc impediretur deglutitio.

De alio quodam viginti ponderante libras, ac cartilagine cincto vide *Columbum lib. 15. Anatom.*

Bonetus Anatom. Pract. lib. 1. ſect. 2. obſ. 27.

duorum etiam cartilagineorum corporum meminit ſupra lienem repertorum.

De ſplene pro dimidiâ parte duro, cartilagineoque vide ſis *obſ.* 168. *miſcell. med. phyſ. curioſ. decur.* 1. *an.* 3. *pag.* 288.

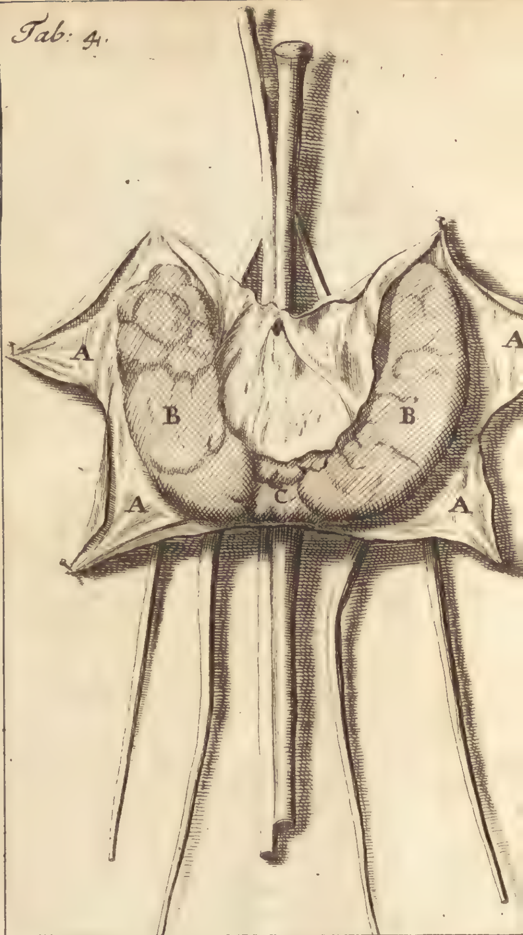
Eadem *miſcell. med. phyſ. decur.* 1. *ann.* 1. *obſ.* 29. *fol.* 100. de maximo agunt liene, cujus membrana gibbosâ maxime illius parte cartilaginea erat, ac perquam facile à ſubjecto corpore diſiungi poterat.

Retulit mihi Chirurgus quidam celeber Groningæ degens, nomine *Cornelius Iben*, ſe aperuiſſe nuper cadaver virile, cujus lien, quò loci peritoneo alligabatur, ſolidâ, & fere cartilagineâ cute, digiti circiter craſſitiem æquante, obtectus fuerit.

OBSERVATIO L.

Renes inferius uniti.

NOn ita diu eſt, quod in ædibus Dom: *Samuelis Cabeliavi* Medici Hagienſis non incelebris fætus perfecti ſceletum viderim, cujus renes arte à corruptione defenſi inferius conjuncti, atque uniti reperiebantur. Quorum tamen ſinguli apertè (uti plerumque in recens natis

Tab: 4.
A
A
B
B
C
A
A

natis infantulis solent) diversis distinguebantut interstitiis, prout tabulà quartà notatum reperies.

Cujus literæ A. A. A. A. membranas renum superficiem investientes. B. B. utrumque renem denotant. C. Locum unionis monstrat.

Ejusmodi renum combinationem nuper in Theatro Anatomico Hagiensi ostendit nobis celeberrimus Dissector *D. Anthon: Nuck*, in cadavere quodam virili.

IN OBSERVATIONEM L.

DOcuit jam olim, ac quotidie monstrat experientia miris modis humana corpora formari. Vix enim contingit, ut in aperto quodam cadavere non reperias aliquid, quod in alio desit, quodque à solito, naturalique formæ modo recedat.

Bartholinus hist. Anatom. rarior. cent. 2. *hist.* 77. Paduæ anno 1643 in mulieris cujusdam cadavere renes utroque latere more solito sitos supra divisionem vasorum in ramos Iliacos in unum concrevisse observavit.

Idem *Anatom. reformat. lib.* 1. *cap.* 17. *pag. mihi* 113, contingere sæpius tradit, ut renes in infantibus etiamnum utero inclusis inæquales,

 minus-

minuſque glabri reperiantur, tanquam è plurimis parvulis renibus, ac glandulis conſiſterent, uti illi ipſis in vitulis apparent.

D. Blankardus anatom. cap. 16. *fol.* 58. exteriore parte renes glabros, æqualeſque eſſe, in recens autem natis eoſdem è diverſis partibus conſtitutos videri tradit, quod ipſum in adultioribus non niſi ſagacior animadvertet Anatomicus.

G. Blaſius anat. hominis cap. 10. *fol.* 108. in gravidarum fœtibus renes veluti glanduloſæ ſubſtantiæ eſſe ſcribit. At *obſ. anatom. pag.* 6. eoſdem in abortu quatuor menſium in plurimas particulas extrinſecus fuiſſe diſtinctos aſſerit, tanquam ex variæ formæ multis glandulis conſuti eſſent.

Idem ſcriptor *part.* 1. *anatom. Brutorum fol.* 127. *cap.* 40. in urſo renes non uno reverâ corpore conſtare, verum eoſdem è plurimis, minimiſque corporibus, quæ ſingula parvi renes videntur, conſtare teſtatur: Hæc autem à ſe invicem ſingula propriâ membranâ diſtincta, tenuibuſque filis conjuncta reperiri aſſeverat. Id etiam *Part.* 3. *dicta anatom. cap.* 35. de Phocenæ renibus affirmat.

OBSERVATIO LI.

Urinæ tranſitus renis Calculo per ſedecim dies obſtructus.

PLurima reliquere nobis doctiores exempla diuturnæ urinæ obſtructionis renum calculis exortæ; nullus tamen eorum, quod ſciam, animadvertit accidiſſe, ut urinæ curſum prædicta cauſa per ſedecim dies ſtiterit. Mihi tamen illud anno 1661. in *Mauricio Gerardi Boſchvliet* moderatæ vitæ homine, ac ſeptuagenario, valido tamen etiamnum, ac ſano videre contigit. Is per horas aliquot curru vectus in aggere ſecundum Moſam flumen, ac deſcendens, ut urinam excerneret, eandem ſanguinolentam vidit: Ac, quoniam lapis rhedæ agitatione, corporiſque hinc orto motu mobilior, minuſque adſtrictus factus exinde ſenſim in inferius vergeret, omnis omnino lotii retentionis cauſa fuit, ac ſexto decimo demum die tranſitus lotio patuit, poſtquam varia emollientia tam interna, quam externa clyſterum vide-

 licet,

licet, fomentorum, balneorumqne, &c. à diversis medicis illi præscripta, atque adhibita essent, quo etiam tempore calculum ille oblongum emisit, qui nuclei pini magnitudine par erat. Interea tamen per illos dies ipse præ nimia oppressione, urinæque impedito exitu hanc, at salsissimam aliquoties vomitu ejecit.

IN OBSERVATIONEM LI.

DUm ille, de quo narravi, adeo miser absque ullâ urinæ per solitas vias emissione decumbebat, proximis consanguineis interdum prædixi illum, quamquam urinam solito modo imo & caculum redderet, nunquam tamen integræ fore valetudinis, propterea, quod lotium nullum ad vesicam transitum inveniens, atque ita in vasis conclusum, ideoque magis, magisque salsum redditum partes ejus internas fædâ labe inquinaret, visceribusque propter salsedinem pessimum adduceret habitum.

Confirmavit processus temporis prædictionem meam: Ille etenim, quamquam jam sanatus, pallidi admodum semper erat coloris, mihique obviam factus dicebat se quidem nunquam antea ventriculi sui situm novisse, sese tamen jam primum quod doloret, eum satis sensu ipso percipere. Vixit autem idem post has miserias integrum circiter annum.

Bar-

Bartholinus cent. 4. *hist.* 56. *pag. mihi* 254 de Juvene quodam memorat, cujus meatus urinarii per trecedim dies adeo obturati erant, ut nihil omnino urinæ excerneret, quare ipsi venæ per totum corpus ita intumuere, ut varicosus crederetur, ruptionisque videretur imminere periculum, at procurato medicamentis diureticis lotio venarum distensio, & metus rupturæ cessavit.

Joh. Rhodius obs. med. cent. 3. *cap.* 28. *pag. mihi* 146 ait narrasse *Joh. Dominic: Salam* Professorem Paduensem doctissimum, peritissimumque virum semel se tantum vidisse urinam in quodam per 15 dies fuisse suppressam, cui etiam interea venæ ad pollicis crassitiem tumefactæ fluente denuo urina ad naturalem statum rediere. Secus, urinam supra quinque vel sex dies nunquam meminerat retentam.

N. Tulpius obs. med. lib. 2. *cap.* 45, refert *Margaretam Nicolam* viduam 40 annorum aliquamdiu à dolore lumborum infestatam procidisse tandem in crudele calculi renalis tormentum multis pravis symptomatibus stipatum, & tantâ urinæ suppressione, ut totos 18 dies nihil lotii reddiderit, unde excitabatur ipsi è sero sursum recurrente, primum sopor, sed mox tam gravis nervorum contractio, ut cogeretur vitam cum morte commutare. Hinc patet à vero valde alienum esse, quod pronuntiarunt Medicorum non pauci, scilicet ischuriam,

si

ſi intra ſeptimum diem non finiatur, letalem eſſe.

Sed quotus tandem dies ſuppreſſo lotio laboranti funeſtus erit? Alii equidem citius, tardius alii intereunt. Valentia corpora ut interdum vigeſimum excurrunt diem, ſic attingunt infirma vix ſeptimum, vel octavum.

Certum eſt, aliquos duraſſe ad undecimum, & tamen omnino iterum convaluiſſe. Sed poſt illum diem, equidem certe vidi (inquit modo adductus *Tulpius*) neminem enavigaſſe periculoſum hoc ſyrtium æquor. Quamvis enim cedat dolor, & fluat iterum lotium, reddit tamen diuturnior illa mora urinam interea uſque adeo acrem, & veſicam ita effoetam ut ne præſtantiſſima quidem medicamenta poſſint ab interitu vindicare naturam, hac ratione non ficte, ac ſimulate, ſed plene emortuam.

Job. Mekeranus obſ. c. 42 tradit ſe mulieris veſicam, quæ ſpatio 23 dierum nullam reddiderat urinam, poſt obitum intus nigrâ pituitâ obductam reperiſſe.

OB-

OBSERVATIO LII.

Renum alter Ulceribus totus quantus exesus.

NOvem, decemve annorum puella non ſine magno dolore jam diu urinam reddiderat, ſanguinis nonnihil quandoque, puriſque, ac pituitæ aliquid cum ea ſimul emittens, ſolicitis interea multum, ſuſpicantibuſque parentibus calculo eam laborare, Cum eadem jam duos, treſve annos inter maximas haſce anguſtias tranſegiſſet, in latere ſiniſtro abſceſſus conſpectus fuit ſupra locum, quo renum alter ſitus eſt, qui ope cataplaſmatum tandem ſeſe aperuit, atque à Chirurgo poſtea magis apertus multum puris variis temporibus emiſit, quæ emiſſio continuata eſt, uſquedum poſt annos aliquot totus ille ren ſiniſter ulcere tandem exeſus, conſumtuſque eſſet, claudereturque externa apertura quamvis dolor inter mejendum nunc major, nunc minor puellam ſemper affligeret. Vixit autem illa octodecim, vel

vel viginti annos poſt abſceſſus inciſi curationem modicâ ſanitate, febri tamen quartanâ, lieniſque languore denique extincta.

IN OBSERVATIONEM LII.

ILlud in hac puella obſervatu dignum erat; quod nempe ejus corpus in unam partem nonnihil inclinaret. Cujus quidem inclinationis cauſa erat alterius renis conſumptio, adeoque locus ibi vacuus relictus, in quem corpus ſidebat, trahebaturque. Accedit, quod ambo renes ſana corpora veluti in æquilibrio ſuſtineant, quorum altero deficiente, neceſſario eò ſuperior corporis pars vergit, quoniam tali caſu contiguæ etiam partes inde damnum ſentiunt, atteruntur-que, ac macriores multo fiunt.

Aperto illius puellæ cadavere renum ſiniſtrum totum quantum conſumptum repiri, membranulâ tantum exiguâ, eâque valde contractâ, ſuperſtite, quæ renum vaſa eorumque, extremitates contegebat, eratque eâ parte ureter paſſim craſſum pollicem latus propter continuum haud dubie puris ex ulcerato rene ad veſicam deſcenſum.

P. Barbette lib. 4. *prax. cap.* 8. *de dolore nephritico*, refert ſe pauperrimi cujuſdam Viri, qui dolore nephritico, & dyſuriâ triginta per annos

la-

laborasset, cadaver dissecuisse, reperisseque renis sinistri substantiam totam consumptam, ita ut præter membranam nihil superfuerit, sed solitò longe crassiorem.

Interdum magna fit ureteris distensio ab obstructione calculi, aut materiæ sabulosæ, adeo ut interdum disrumpantur, quale exemplum adfert idem *Barbette Anatom. pract. fol.* 156. Item *Joh. Helwigius obs.* 111.

Bartholinus l. anatom. reform. c. 19 in calculosis dissectis sæpius vidisse se ait cavitatem eorum duos digitos admittere, imò æqualem intestinis fieri. N. *Higmorus* ex *And. Spigelio* refert ureteres calculo laborantes instar intestini extensos fuisse, idem testantur *Ephemerid. Germanorum. Decur.* 2. *an.* 1. *obs.* 19. *fol.* 43.

OBSERVATIO LIII.

Hernia Umbilicalis grandior.

MAriæ *Theodori* viduæ *Gerardi de Graaf* fabri lignarii anno ætatis trigesimo, tertio partu hernia umbilicalis nata, quæ triginta sequentibus annis, quo tempore, præter alios tres, illa undecim infantes peperit, ita crevit, ut anno 1681 adulti hominis caput magni-

tudine longe ſuperaret, adeo ut inteſtina hoc tumore concluſa externâ parte apte ſentiri poſſent. Maxime illa oppreſſam ſe ſentiebat, cum nec flatus, nec fæces per alvum emittere poſſet, ac ante quinque, vel ſex annos uſque adeo obſtipatâ alvo erat, ut occluſo verſus inferiora tranſitu, per os ſe erumperent excrementa. Cui malo illam variorum clyſterum uſus denique exemit. Cumque ea erecto ſederet corpore, ſemoribus ejus ſuſtinebatur hic tumor, vacuuſque omnino fere venter erat, quamvis vinclis tumorem aſſidue frenaret.

IN OBSERVATIONEM LIII.

P*Laterus obſ. lib.* 3. *pag.* 713 ſcriptum reliquit de fœmina ſibi in oppidulo *Thanenſi* viſa, cujus ventri propter ejuſmodi herniam velut alter acceſſerat venter, in quem prope omnia ſeceſſerant inteſtina, ita ut ille flaccidus omnino intuſque recedens appareret, atque ipſa hoc quicquid erat ponderis faſciis, quæ ab ejus collo ſemper pendebant, ſuſtentare teneretur. Haud abſimile quid habet *Benivenius pag.* 144. *cap.* 5

Novimus mulierem, inquit, cujus inteſtina, perfractâ tunicâ, à ſumma umbilici cute, tan-

quam

quam in sacculo dependebant in vulvam, hæc cum hoc malo, licet miseram vitam duceret, consenuit.

G. Fabritius Hildanus Respons. ad literas Michaelis Doringii pag. mihi 900. Item *cent.* 3. *obs.* 63. *fol.* 246. vidisse se mulierem quandam annorum quadraginta Bernæ in Helvetiâ memorat, cui, corpore pinguis cum esset, post gravem partum, umbilici supervenit dilatatio, quam cum peritonæi magna sequeretur extensio, maxima suborta est umbilici prominentia, hic namque instar magni cujusdam sacci extra abdomen dependebat, retinente tamen solitam proportionem ventre. Nec unquam intus tumor hic recessit, sed sui semper mansit similis; quamquam illa alvum exoneraret, imò vel supina jaceret.

Refert & ille eodem loco aliud cujusdam fæminæ exemplum, cui itidem post graves partus dolores non ipse umbilicus, at paulo supra eum, peritonæum, tanquam ad extremum gravidis, extra corpus protuberaret, quo non omentum, sed & intestinum continebatur, murmuris enim aliquid interdum in eo exaudiebat, dolorisque nonnihil sentiebat.

Dubitabunt fortassis plurimi fueritne hoc nostro, & aliorum casu hernia, an vero peritonæi dilatatio.

Michael Doringius, ac *Fabrit. Hildanus* peritonæum mirum in modum extendi, ac dilatari

poſſe ajunt, uti illud ipſum non tantum in Hydropicis conſpicitur, ſed & circa alias membranas. Sic verbi gratiâ maxima fit extenſio membranæ cerebri in Hydrocephalo, nec non membranæ ſcroti ortis in eadem herniis; nonnunquam etiam in ipſis venis, arteriiſque, videlicet in aneuriſmatibus, & varicibus, quorum mirum in modum ſæpe extenduntur membranæ.

Paulus Barbette cap. 7. pag. mihi 34. chirurg. recte equidem animadvertit quam rariſſime rumpi peritonæum, ſeque in apertis cadaveribus non ſemel obſervaſſe, ac demonſtraſſe tradit umbilicum cum inſequentibus inteſtinis protuberaſſe majori tumore, quam eſt viri caput, ita ut abdominis recti muſculi hinc ad latera preſſi, & à ſe invicem ſeparati eſſent; Extenſum tamen tantum erat peritonæum, nullibi autem ruptum.

OBSERVATIO LIV.

Hernia inteſtinalis incuriâ quâdam loco bubonis aperta.

ANni 1664. menſe Auguſto adoleſcenti cuidam quindecim circiter annos nato poſt ſaltationes tumor natus erat in inguine: Celabat autem matrem,

Chi-

Chirurgumque quonam modo illud vitii ſibi accidiſſet, ignarus forte & ipſe, quid ſibi obeſſet. Dumque ille interea de maximo dolore atque angore conquereretur, vomeretque, Medicus, Chirurguſque arceſſiti (ſæviente forte tum temporis illic peſte (tumorem hunc bubonem peſtilentem eſſe credidere, quare ejuſdem diei veſperi illi cauſticum quoddam applicare, ac poſtridie eundem phlebotomo aperire ſtatuerunt. Quo facto inteſtinum (quod eo caſu plerumque ſeſe quam proxime cuti admovet) inciſione etiam læſum fuit ita, ut inde fæces effluerent. Per varias autem, plurimaſque moleſtias adoleſcens ille priorem ſanitatem recepit.

IN OBSERVATIONEM LIV.

UT hujuſmodi errores caveant, circumſpicere Chirurgos decet, ac cauſas, tumorumque inguinum differentias, probè diſcere, atque animadvertere oportet: Similium enim quandoque venerea lues ibidem tumorum cauſa eſt, quos bubones venereos dicunt. *Petrus de Marchettis pag. mihi* 125. *obſ.* 55. ſimile quid de ruſtico tradit, qui, cum bubonocecle laboraret,

ret, tonſorem Caſtrenſem ad ſe vocabat, qui hunc tumorem bubonem venereum ratus, illico inciſionem urgebat, quâ factâ excrementa profluere illico, patiens autem animi deliquium pati non ſine imperiti illius Chirurgi trepidatione.

Ipſe de *Marchettis* quantocius arceſſitus digito in ſuum locum compulit inteſtinum, applicito ovi albumine cum Draconis ſanguine, atque linteolo quadruplicato arctius nonnihil compreſſione factâ, quatuor dies conſtrinxit, à quibus Cerato demum ad Herniam *Aquapendenti* familiari uſus eſt, atque ita decem dierum ſpatio disjunctæ vulnerati inteſtini partes coaluerunt, quamquam majoris ſecuritatis ergo perſuaderi ſibi paſſus ſit ille ruſticus, ut, donec viveret, apto cingulo ventrem muniret.

Non multum differentia herniarum inteſtinalium incautè apertarum habent exempla *Galenus de loc. aff. lib.* 1. *cap.* 1. *Joh. Rhodius obſ. med. cent.* 2. *cap.* 92. *fol.* 117. ut & *Aquapendens obſ. cap. de bubonocele, pag.* 85. nec non *Hoëchſtetterus dec.* 10 *fol.* 403.

Literis olim notum mihi fecit *D. Joh. Lud. Hannemannus* ſeſe, cum munere phyſici, & medici ordinarii Buxtehudæ fungeretur, à Chirurgo quodam ductum fuiſſe ad civem, qui bubonocele laborabat, cuique effluebat ex herniâ aperta olus, quod ipſo die comederat, emplaſtro ſemper adhærente materiâ quadam tam excrementi, quam alimenti. Hic tamen induſtriâ

Chi-

Chirurgi, qui vocabatur *Paulus*, sanitati restitutus fuit, cum interea *D. Hannemannus* intrinsecus potiones vulnerarias ipsi propinare non destitisset. Sic etiam quodam naturæ lusu, aut errore testiculum in inguine reconditum habentes, aut tertio insuper præditi, tanquam herniosi miserrimè frustraque diu vexati fuere, quales vidisse se testatur *M. Geigerus Kelographiâ*, nec non *Ambros. Paræus lib. 7. operat Chirurg. cap. 16.*

Ut itaque strangulata hernia, quæ nec dum in scrotum descendit, à bubone pestilenti discernatur (utrumque enim ut plurimum febris, cardialgia, vomitus, atque inguinis tumor comitantur) sciendum est rubicundum plerumque esse bubonem pestiferum, nec tam cito apparere, quam herniam intestinalem, licet hujusmodi tumorem temporis tractu inflammari posse minimè diffitear. Herniæ etiam tumor non in ipso proprie inguine, sed paulo supra illud est. Quantum ad bubonem Gallicum attinet, dignoscitur ille ab herniâ intestinali, quod hæc ab ipso initio molli constet tumore, cum tamen ille initio minime sit mollis; deinde etiam, si non nimium arcte cohibeatur intestinum, supinusque jaceat patiens, hæc intro cedet, & illo surgente denuo prodibit, illius autem tumor assiduè apparet, remanetque.

OBSERVATIO LV.

Tarda admodum alvi exoneratio.

SIcuti variis de causis mortales alvi profluvia inquietos reddunt, ita etiam contra ipsorum excrementorum ejectio per alvum nimis tarda eos valde molestat. Hujus autem exemplum obvenit jam antea memorato *D. Samueli Cabeliavo* Medico hîc Hagæ an. 1677. in famulâ, quæ morbo laborans quinque amplius hebdomadarum spatio semel tantum alvum exoneraverat, primum scilicet quarto decimo die, ac deinde post trium hebdomadarum intervallum, quamquam & quotidie sufficientem alimenti portionem sumeret, unde factum, ut ei valdè anxiæ venter multum intumesceret, atque ipsi purgantibus opus esset; quæ licet ei jam ab alio Medico præscripta, injectionesque per alvum adhibitæ essent, illa tamen neutiquam per alvum quidquam excernere potuit, Quare supra dictus Medicus ipsi tandem præparantem, & simul pur-

gantem

gantem mixturam præbuit, atque hinc nonnihil ſingulis horis cochleatim ſumere juſſit, quod cum illa per duodecim, quatuordecimve horas, uti decebat, feciſſet, denuo ipſi alvus enemate fortiori, atque emollienti ſimulque purganti, at necquicquam, fuit ſtimulata. Quare ejus venter per viginti quatuor horas in anteceſſum fotus fuit ſacculo emoll: ac attenuant: herbis, nec non ſeminibus repleto, quæ in vino albo Gallico, tenuioriſque cereviſiæ ſimili copiâ cocta erant: poſtea autem purgans potus è fol. ſennæ, Rhabarbaro, ſpec. Diacarth. & mannâ conſtans matutino tempore ei datus eſt, cujus uſum tempore pomeridiano durorum admodum, atque argillæ ſimilium excrementorum ſecuta eſt terque, quaterque emiſſio, ipſamque famulam non ita diu poſt angor, ventriſque tumor deſeruit; quamquam perſuaſerint ei medici, ut dictæ mixturæ uſum non intermitteret; atque ita deinde ipſa convaluit.

IN OBSERVATIONEM LV.

PLurima quandoque ex tardâ, impeditâque alvi exoneratione nasci incommoda notius est, quam ut multis adstruam. His annumerantur capitis dolores, torpor, flatuum proventus, turbata ventriculi concoctio, cibi fastidium, imò interdum perversus intestinorum peristalticus motus; quem excrementorum per fauces utplurimum sequitur ejectio. Quin etiam letifera quandoque fuit dictæ exonerationis impeditio, fidem faciente *la* 3. *Riverio obs. communicatis à Sam. Formio obs.* 18. Quamquam hujusmodi tardiori excretioni assuetis paulò diutius cessans exoneratio vix obsit.

Ita *Brassavolus de medicinis purgantibus Cap.* 6. Juvenem se aliquando per novem, interdum & per duodecim dies nihil excrementorum ab alvo emisisse tradit, licet cibi minime foret parcior, tantumque abesset, ut ægrotaret, ut optimè valens equo quotidie veheretur.

Bartholinus etiam *act. med. philosoph. part.* 4. *pag. mihi* 165. præcipuam mulierem visitasse se confirmat octoginta duos annos natam, quam lecto morbus affigebat: eam ipse, num etiam alvum exoneraret, (neque enim cibos appetebat, multum de lateris dolore questa) interrogavit. Hæc verò jam decem dies esse, quibus idipsum non egerit respondit; hanc autem exonerationis

tar-

tarditatem jam inde à juventute ſibi notam fuiſſe, nec unquam nocuiſſe, imo vel per ſeptuaginta amplius annos non niſi octavo, nonove, vel etiam interdum duodecimo die alvi onera depoſuiſſe ſe aſſeruit.

Non diſſimili alvi obſtipationi ſenem quendam honeſtæ familiæ fuiſſe obnoxium ſcribit *Hoëchſtetterus obſ. lib.* 2. *Decad.* 10. *caſ.* 12. *fol.* 377.

Fernel. lib. 6. *Pathol. cap.* 10. quendam ſe noviſſe ait, qui non niſi duodecimo alvum exoneraret die, quique interdum abſque ullo viſibili corporis incommodo per quadraginta dies nihil per alvum excerneret.

Henricus ab Heer obſ. med. lib. 1. *obſ.* 29. *pag. mihi* 249 de nobilibus aliquot dominis teſtatur, quæ alioquin ſanæ, ac quotannis parientes nunquam ante vigeſimum diem, ſed poſt eum quidem alvi onera ejecerint, quibus tamen, licet puerperis, nihil inde mali fuerit natum. Addit ſeſe cum ſacerdote ſatis familiariter vixiſſe, cui docto admodum, linguarumque orientalium peritiſſimo nunquam ante quartum ſupra vigeſimum diem ab ipsâ uſque juventute ventrem fæcum emiſſio levaret, quamvis ſano ſatis corpore, nec unquam laxantibus alvum eſſet uſus.

Joh. Heurnius in Hippocratem de purgantibus Remed. text. 14. *pag. mihi* 171. noviſſe ſe puellulam memorat, cujus venter vix per tres menſes exonerationem urgeret. A quo non

multum differt, quod est apud *Salmuth. cent.* 2. *obs. medic. lib.* 3. *fol.*437.

Horum autem exemplorum quædam cum *Hippocr. Aphoris.* 20. *lib.* 2. pugnare videntur, ubi, *quibus*, inquit, *per juventutem alvi sunt humidæ, iis senescentibus exsiccantur: quibus vero in juventute alvi sunt siccæ, iis senescentibus humectantur*, nec non cum ejusdem lib. *Aphor.* 53. ubi iterum, *quicunque*, ait, *alvos humidas habent, siquidem juvenes fuerint, melius degunt his, qui siccas habent. At in senectute deterius degunt; nam senescentibus ut plurimum siccantur.*

Exonerandi ventris modum ætatis processu immutari mirum non est (præsertim si quis nec alimentorum genera, nec cælum &c. mutet) quandoquidem juniorum, seniorumque corpora, habitusque immane quantum differunt.

Humidiores namque alvi (quales sunt juvenibus, aliis tamen magis, minusque) plus alimenti ut plurimum expetent, quam quidem sicciores, quod id ipsum multò citius deorsum vergat, nec tam diu intus contineatur, adeoque mesaraica vasa non tantum ex eo recipiant. Cum siccæ alvi contra minus cibi petant, quia interiores partes semper aliquid ex diu retento alimento in se recipiunt. Accedit, quod junioribus, utpote calidioribus, non tantum plus fellis, sed & illud multo acrius nascatur, quod si non assidue cum fæcibus per inferiora emittant, in graves

ves admodum morbos quam facillimè incident. Felle autem per bilarium ductum in inteſtina effuſo, caſſior ille in iis contentus humor flavo colore imbuitur, ſtimulanturque ipſa inteſtina detergenti fellis qualitate, ejuſdemque acrimoniâ, utque ſeſe citius contentis excrementis exonerent, impelluntur.

Ita ut omnibus fere, quibus mollior, humidiorque eſt naturaliter alvus, ſeneſcentibus multo fiat ſiccior, illis autem, quibus junioribus propter caliditatem præ aliis ſicciores ſunt alvi, ac quibus ille humor, qui alioquin alvi fæces fluidas, magiſque mobiles efficit, pro majori parte conſumitur, exſiccaturque, quibuſque propter bilioſam temperiem non tantus eſt edendi appetitus, quantus aliis, qui frigidioris ſunt temperamenti, his, inquam, alvus ſenioribus humidior fit: illud autem propter temperiei differentiam junioribus, ac ætate provectioribus accidit, ut ſupra notatum eſt.

Licet, teſte etiam ipſo *Hippocrate* dicto *Aphoriſmo* 53 illud non ſemper, ſed plerumque eveniat. Quamquam autem tot dies memoratis hominibus continuata alvi conſtipatio quaſi naturalis nonnullis, atque à conſuetudine dependere viſa ſit, quoniam nihil ipſis, aut minimum ſupervenit incommodi, crediderim tamen ipſe præter naturam aliquid in iiſdem fuiſſe, quod alvi exonerationem ſpeciatim impedierit, retardaritque: ſive craſſa fuerit, lentaque pituita,

tunica, quâ interius veluti vestiuntur intestina; unde eadem fellis stimulos non adeo sentire verosimile est, sive ipsorum intestinorum quaedam obstructio, contractiove, cujus rei secutura observatio, ejusque scholium exempla manifesta dabit. Sanis alioquin tarda dejectio ex vivendi errore nascitur, veluti ab esculentis siccioribus, acerbis, & adstringentibus: ad haec ex immoderata ciborum copiâ, qui parvo tempore neque vinci, neque distribui potest. Ex otio denique, & decubitu, somnoque multo. Inopiam ciborum facere ad alvi duritiem inducendam praeter *Hippocratem* 2. *de acutis* testatur etiam *Eusebius Caesariensis lib.* 3. *de praeparat. Evangelicâ*, & ante eum *Porphyrius lib. de abstinentiâ*: Qui scripserunt Essaeos ob victus parcitatem consuevisse vix semel in Hebdomadâ emittere alvi purgamenta. In nimiâ alvi constipatione interdum materia excernenda ita induratur, ut exitum reliquis faecibus praecludat, quale exemplum habet *Dom. Panarola Pentecost.* 3. *obs.* 128. *p.* 85. De mirâ Baronis alvi adstrictione fit mentio *Ephemerid: German. decur.* 1. *an.* 1. *fol.* 228. *obs.* 98: Hic, usurpatis frustra omnibus artis remediis, jubet apportare cochlear ligneum majusculum, hoc inversum & acutum redditum, jubet famulo ut fortiter intrudat in anum, paruit hic jussus, & obstaculum in intestinis inventum tam diu cochleari huc illuc agitat, donec saepius con-

concussa materia tandem succederet, & exiret, spithamæ longitudine, compacta, & adeo tenaciter cohærens, ut nec acutâ securi potuerit in particulas dividi, sic rudi hoc novoque instrumento, non ubivis tamen admittendo, æger morte liberatus fuit.

Simile quid proditum video iidsem *Ephemerid. decur.* 2. *an.* 2. *fol.* 74. De nobili Marchico, qui in ejusmodi casu, omnibus frustra tentatis, tandem arripit suculam (Germanice *Eisern spanner*) intruditque in anum, quantâ poterat violentiâ, ita etiam, ut sanguis profluxerit, unde glande hac ferreâ anus irritata suo satisfecit officio non sine ægri levamine.

OBSERVATIO LVI.

Tumor durus in intestinis repertus.

NArravit mihi ille, cujus jam antea mentionem feci, D. *Stratenus* se initio Martii ann. 1658. ad D. *Berchemi* filiam vocatum fuisse, *Risvici* Toparchæ uxorem, quæ cum diu tardâ, molestâque alvi exoneratione, nec non colico dolore laborasset, eo tandem deducta est, ut per sex hebdomadas quotidie circa tertiam post prandium horam sump-

ſumptum cibum ore evomeret, quamvis alioquin non adeo male ſe haberet, nihilque, aut perparum per alvum excerneret; Quod ut copioſius fieret, quævis purgantia, aliaque incaſſum adhibebantur, ita ut tandem 18. Aprilis ejuſdem anni cum morte vitam commutarit. Cum itaque quilibet tanti incommodi noſcendæ cauſæ cupidus eſſet, ſequenti luce apertum eſt cadaver, repertuſque fuit in inteſtino colo cartilagineus tumor inſtar ovi gallinacei, qui chyli ad interiora tranſitum impedierat; dolor autem, ac excrementorum preſſio adeo infeſtarunt iſtud inteſtinum, ut, eodem ſphacelo obſeſſo, in ventris cavitatem fæces deſcenderint.

IN OBSERVATIONEM LVI.

EXcrementa in inteſtinis diverſimode ſiſti, ac, quo minus deſcendant, impediri poſſe agmen ſequentium exemplorum probatum it.

Jacob. Hollerius de morb. intern. lib. 1. *c.* 41. *ſchol. pag. mihi* 401. ſe obſervaſſe refert Medico *Zolin*, & Advocato *Gillot* inteſtinum colon, quo loco proxime reni adiacet collectâ veluti cartilagine durâ in ſcirrhum obduruiſſe, interiore

cavi-

cavitate eo tumore intercepta, ut nihil transcurreret.

Callum quendam in sancti monialis intestinis natum refert *Joh. Georg. Schenkius Institut. pag.* 425, qui vix alvi fæces ad inferiora descendere siverit, ac tandem illi mortis extiterit causa.

Benivenius cap. 34. *abditorum* de virgine sacrâ memorat, quæ per multos menses intestinorum dolore laboraverit, ac cujus alvus vix, ac ne vix quidem parum excrementorum, sed crassorum admodum, decimo tantum, vel circa, die emitteret, sumptis licet quibusvis remediis. In hujus autem cadavere intestina callo quodam ita reperiebantur coarctata, ut angustissima tantum superesset via, atque non nisi difficulter hac transire potuerint fæces.

Idem *cap.* 19 de lapide ovum columbinum magnitudine æquante scribit, qui lentum admodum, ac difficillimum fæcibus permiserit descensum. Plura lapidum in intestinis repertorum exempla *schol. obs.* 12 adduximus.

Henricus ab Heer obs. med. lib. 1. *obs.* 29. *fol. mihi* 250. inauditum quid, ac profecto mi-
„ rabile scriptis mandat: Generosus, inquit,
„ quidam jam multos annos ita vivit, ut fæcum
„ alvinarum nihilo plus per anum, quam per
„ oculos excernat; Accumbit sub meridiem
„ mensæ opiparæ, convocatis utplurimum ali-
„ quot nobilibus; comedit, bibit nihil à quo-

„ quam

„ quam accumbentium discrepans. Sub ho-
„ primam surgit à mensâ, pridianum prandium
„ revomit, retentis accuratissime omnibus re-
„ cens ingestis; postridie illa, ut hesterna ege-
„ sturus, putidissima atque ab alio stercore non
„ differentia. In vomitione conatus nullus:
„ mora nulla: simul, & semel magnam quanti-
„ tatem exstomachat. Abluto aquis odoratis ore,
„ ad mensam redit: ventriculum iterum, quod
„ illi in sequentis diei meridiem satis sit, resu-
„ mere cogit; Jentacula, cœnasque ignorat, solo
„ prandio contentus. Sic jam ultra vicesimum
„ annum continuat. Sæpe mihi in mentem ve-
„ nit duos illi ut animantibus ruminantibus, es-
„ se ventriculos, quorum unus altero recens
„ impleto, vomitu se depleat, cæterum rei ve-
„ ritas sola anatome, si permittetur, ipso mor-
„ tuo, elucescet.

Ruminationis humanæ paradigmata quædam afferunt *Philip. Salmuth. observ.* 100. *cent.* 1. *fol.* 59. *Joh. Rhodius obs.* 59. *cent.* 2. *pag.* 99. *Greg. Horstius obs.* 9. *lib.* 4. *pag.* 163. &c. *Burneti thesaurus med. practicus fol.* 794. *Velschius Episag. pag.* 23.

Mercurialis lib. 2. *cap.* 4. *de excrementis* refert de quodam Romæ, qui toto fere vitæ tempore alvi fæces per os egerebat. Similium meminere etiam *Caspar Wolphius*, ac *Joh. Posthius*, *observationibus suis.* Nec non *Thom. Bartholinus*, qui *hist. anatom. rar. cent.* 1. *hist.* 65. *fol.* 103.

103. testatur in Latio se vidisse virum annorum 40. qui ab ineunte ætate sine podicis, penisque notâ vixerat, durioresque fæces certis periodis finitâ ventriculi concoctione per cornu ori imposito evomebat.

Ipse equidem quondam in cujusdam scriptis legi in medio intestino jejuno interiorem scilicet inter, atque exteriorem ejus tunicam tumorem fuisse repertum juglandem magnitudine superantem, propriâque cinctum membranâ, ac continentem in se corpusculum quoddam mirificè admodum fibris, vasisque sanguineis intertextum. Prohiberi etiam potest transitus alvi excrementorum nimiâ crassæ pituitæ copiâ, intestina intus obducente, cujus rei observationem 62. Scholium ulteriorem mentionem faciet. Hanc pituitam in cæci, aut coli intestini cellulis diutius coercitam, nonnunquam concrescere in calculos tradit *Fernelius pathol. lib.* 5. *cap.* 9. *fol.* 157. quales sæpe vidisse se ait instar nucis juglandis, & in quodam magnitudine castaneæ, quarto, aut sexto quoquo die, dolore nullo exturbatos.

Novisse se monachum quendam refert *Bartholinus Cent.* 4. *pag.* 420. *hist.* 40. qui, quotiescunque alvum exonerasset, semper ita lassus evadebat, ut illico reficienti quodam alimento egeret. Omnes enim partes exteriores tanquam moribundi hominis erant, frigidaque illius ac languida comperiebantur membra. Tradit idem ex *Ballonio lib.* 1. *Epidem. ad an.* 1574. intesti-

num jejunum in cujuſdam nobilis cadavere (qui non, niſi lentiſſime, ſemper alvum exonerare potuerat) anguſtum admodum, atque cartilagineum apparuiſſe.

Contingit etiam quandoque, ut inteſtina poſt ulcus deterſum aliquomodo intus coaleſcant. Quâ de re vide ſis *miſcell. med. phyſ. decur.* 1. *ann.* 2. *obſ.* 87. *f.* 140. ac *Marcell. Donatum lib.* 4. *de med. hiſt. mirab. cap.* 10. *fol.* 351.

Franc. Ign. Thiermairius conſult. & reſp. med. lib. 1. *ſchol. ad cap.* 15. *fol.* 190. *Non ita pridem* „ *eſt*, inquit, *ex quo viro* cuidam erudito in- „ teſtini recti portio ima ob ulcus profundum „ coaluit, ut nullo ingenio coalitus ſolvi potue- „ rit; rectum igitur inteſtinum fæcibus diſten- „ tum veſicæ agglutinatum fuit arctiſſime, ut „ tandem fæces continuo impulſu inteſtinum, „ & veſicam perruperint, ac miſer homo longo „ tempore fæces cum urinâ per urethram, ſæpe „ maximis cum cruciatibus excreverit. Si forte „ fæces duriores evaſerunt, dolores non abſimi- „ les iis, quibus calculus in veſicâ eſt, patieba- „ tur, ut non raro injectionibus emolliri debue- „ rint.

Inteſtinorum etiam coarctatio fieri poteſt, quando illa meſenterii, alteriuſve cujuſdam viſceris tumore premuntur, demonſtrante id ipſum dicto *Cap. Fernelio*.

Meminerunt etiam puellulæ cujuſdam *miſc. med. phyſ. curioſ. ann.* 1. *obſ.* 126. *fol.* 285. in cujus

cujus ileo tres reperiebantur nodi, singuli spithamæ intervallo disiuncti, in quorum singulis magna dicti intestini pars, quæ mensenterio non affigebatur, latebat.

OBSERVATIO LVII.

Excrementorum vomitus post Herniam.

Anus quædam diu non sine dolore indies accrescente inguinali laboraverat herniâ. Cum jam illa quodam tempore ad ipsum usque femur extensa esset, insecuta fuit post gravem cardialgiam ipsorum excrementorum vomitio, cui paucos tantum dies superfuit. Ejus cadavere à Chururgo *Guilielmo Borgoigne* me præsente aperto, magnâ jam parte emortuum apparuit ileum.

IN OBSERVATIONEM LVII.

Censent plerique tam vetustiores, quam recentiores scriptores veram ac completam (uti vocant) herniam fæminis supervenire non posse, quod illæ peritonæi productionibus careant. Verum illa eodem modo fæminis, quo viris contingit. Licet enim membrana perito-

næi exterior fæminarum vaſa ſpermatica eodem modo, quo in maribus, extra ventris cavitatem non deducat, colligere tamen eſt eandem membranam integumentum ligamentis rotundis præbere; idque ſatis ad inferiora productum, ut epiploo, & inteſtinis ad vulvæ uſque labia procidendi occaſio ideo concedatur, ut herniæ completæ ſpecies inde emergere poſſit, quatenus ſcilicet peritonæum eo in loco ubi ligamenta exeunt, præter modum dilatatur. Liquet id exemplo *R. de Graaf lib. de organ. mulier. generat. inſervientibus*, qui in cadavere filiæ cujuſdam herniâ laborantis eo in loco, ubi rotunda uteri ligamenta abdomen deſerunt, peritonæum adeo relaxatum ſe inveniſſe refert, ut integram foveam ſive burſam efformaret, per quam inteſtina in inguen deſcendendo herniam inteſtinalem producebant. Ligamenta hæc ubi abdomen derelinquunt, oblique ſupra pubis oſſa verſus pinguedinem ibi copioſe exiſtentem excurrunt, in eaque prope clitoridem in multas partes diviſa terminantur, ac evaneſcunt.

Nicol. de Blegny tract. de hernys puerperam ſe tractaſſe ait, cui inteſtinum uſque ad vulvæ labium ſiniſtrum deſcenderat, ſeque idem pugni craſſitie prominens in locum naturalem reduxiſſe.

Atque ita idem herniæ ortus eſt tam in maſculis, quam in fæminis; fit tamen plerumque per dilatationem, rarius per rupturam; hoc autem

ca-

casu hernia proprie non in inguine, sed pone illud paulo versus os pubis oritur.

Fabritius Hild. cent. 6. pag. mihi 588 exemplum adducit observationi nostræ imprimis accommodum. Quare illud ipsum adscribam.

„ Cum, inquit, Francisca Roscia, soror mea
„ natu major, jam ante aliquot menses tumo-
„ rem in inguine sensisset, & in ea parte dolo-
„ rem fere continuum ab aliquibus diebus passa
„ fuisset, isque tumor à sex tantum diebus adeo
„ increvisset, ut molem, pugnorum duorum
„ æquaret, imò exsuperaret, & ab eo tempore
„ dolor, & calor indies intensior perpetuo eam
„ molestasset, sæva & horrenda symptomata,
„ qualia sunt febris, dolores atrocissimi, vo-
„ mitus crebri, vigiliæ continuæ, ructus fre-
„ quentes, & ventris rugitus & tandem die
„ quinto delirium, atque frequentes syncopes
„ ei supervenere, & quod magis mirandum, imò
„ stupendum fuit, illa die, & nocte tres clyste-
„ res per os rejecit, atque hinc volvulum ex
„ hernia profectum esse judicavi, contrectato
„ loco, detectus est mali fons, peritonæi nem-
„ pe ruptura in inguine facta, per quam intestina
„ cum fæcibus devoluta erant, quæ cum per
„ eundem meatum, seu foramen, per quod
„ descenderant remeare non possent, prædicta
„ symptomata invexerant, quare continuo lo-
„ cum tumentem decoctis, & cataplasmatibus
„ ex emoll: & resolvent: diutius fovimus, & tan-

„ dem manibus ſenſim tumorem contrectando
„ inteſtina in ſuum locum ſuaviter omnino re-
„ truſimus, atque repoſuimus: quibus reductis
„ non multo poſt clyſterem laxativum injicien-
„ dum juſſimus, quo alvus laxata, fæceſque
„ fætidiſſimæ expurgatæ fuerunt, hinc dolor
„ atque vomitus ceſſarunt, cæteraque ſympto-
„ mata remiſerunt, & deinceps ea, quæ con-
„ clamata videbatur, per Dei gratiam evaſit,
„ & vivit etiamnum hernioſa quidem ab eo tem-
„ pore, ſed quæ nunquam poſtea in Iliacam
„ paſſionem recidit, & quamvis ob rupturæ
„ magnitudinem, & foraminis amplitudinem
„ inteſtina frequenter, & facile elabantur, fa-
„ cilè tamen reducuntur.

G. Blaſius obſ. med. 8. *fol.* 13 de muliere quadraginta annos nata memorat, quæ jam ante ſex annos gravi hernia, cujus cauſa caſus ex alto erat, laboraverat, ita ut validiſſimo vinculo ſeſe ſemper cingere neceſſe haberet. Aperto ejus cadavere compertum fuit inteſtinum colon magnâ ſui parte ventris cavitatem reliquiſſe, quoniam ruptum peritonæum, exterioreſque ventris partes multum erant dilatatæ.

Ejuſmodi caſum refert *Thom. Bartholinus hiſt. anatom. cent.* 1. *hiſt.* 3. *fol.* 9.

OBSERVATIO LVIII.

Pus, atque Excrementa per Umbilicum emissa.

C. B: viginti quinque circiter annos nata jam diu febre continuâ laboraverat, quæ ipsi gravidæ post multorum recentium fructuum esum supervenerat, prius quidem ex obstructione mesenterii quâdam, deinde vero ex ejus duritie, quam extrinsecus tangendo facile sentire licebat. Postea autem, ingravescente paulo magis febre, tumor quidam non absque inflammatione, summoque dolore supra Umbilicum apparuit, ita ut cataplasma anodynum ei imponendum fuerit. Post cujus usum Umbilici tumore rupto magna bene cocti puris pars non sine maximo laborantis levamine effluxit. Quâ puris emissione dies aliquot perseverante febris continua, dictaque mesenterii durities minuebantur. Verum ipse (quod equidem mirabar) ex ægrâ intellexi simul cum pure flatus quandoque non tantum crepitu,

ac ſtridore, verum etiam fætore comitatos poſt ventris quoddam murmur ex umbilico prodire, quare ſuſpicabar in quodam inteſtino etiam aperturam eſſe; quod verum eſſe non ita diu poſt, propter tenuium fæcum exitum, quas inamænus plane comitabatur odor, quæque per Umbilicum provolvebatur, expertus ſum, certiſſimo indicio aliquod ex inteſtinis ab ulcere meſentery ſimul fuiſſe perforatum.

Primo etiam Octobris die anno 1682, quod illi in multis ſimile eſt, videre mihi contigit exemplum in puellâ quâdam, viginti ſex annos habente, quæ tenui, ac macro corpore, indoleque melancholicâ, ac Bredæ nata, *Anna Maria Mes*, vocabatur, hîcque Hagæ commorabatur. Hæc per ſex quidem hebdomadas febri continuâ multum infeſtata paſſim de ventre ſuo conquerebatur, in quo etiam extrinſecus quædam apparebat durities; ac protuberare poſtea cæpit Umbilicus, ortuſque fuit inſtar columbini ovi tumor, quo dicti anni vigeſimo Septembris ultro rupto, per quinque dies continuos plurimum albi,

tenuiſ-

tenuisque, ac fætentis emanavit puris, quin & ipsæ ex intestinis provenientes effluxere fæces. Hæc autem vesperi tertii Octobris occubuit. Quarto autem ejusdem mensis die anni 1682. ejus cadaver à Fratre longe quondam dilectissimo *Joh. Stalpartio vander Wiel*, me præsente, dissectum fuit. Sicuti vero C: B: (de quâ supra) febri continuâ aliquamdiu, ac post minus accuratum vivendi modum prius mesenterii obstructione, ac postea duritie laboraverat, quam etiam tangendo quivis extrinsecus sentire potuisset: ac sicuti postea tumor quidam non sine inflammatione apparuit, è quo initio quidem pus, mox & post aliquot dies tenuia prodibant excrementa: Ita omnia sese fere eodem modo habuere in dictâ *Anna Mariâ*. Cum vero ista observatio, quæ de C. B. agit, ut & tota mearum observationum prima Centuria, jam impressa, nec dum tamen edita esset Belgico sermone, tum demum mihi obvenit illud *Annæ Mariæ* exemplum, ac sicuti scholio observationis 58 quæsieram cur fæces, quæ ex intestino proveniebant, ac pus, quod ex

mesenterio profluebat, non deorsum in abdomen descenderent, & sicut tum temporis, salvâ cuique suâ opinione, ad quæstionem illam, prout etiam in proxime secuturo scholio legetur, responderam: Ita etiam postea expertus fui veritati meam opinionem esse congruentem, remque ita, uti exposueram, sese habere. Aperto enim *Annæ Mariæ* cadavere (quod in C: B: etiamnum vivente non licuit) comperi non mesenterium tantum, verum etiam ipsum ventrem plurimis abundare exulceratis glandulis (cujus rei etiam 63 Observatio exemplum dabit) quæ minimo fere rumpebantur tactu. Intestina quoque tenuia Peritonæo circum umbilicum spatio orbis, qualis mensis imponitur, adhærentia, ac adnata, plurimis fibris extremitatibus, sive circuitui affixa, sed quo magis meditullium, sive Umbilicum dictæ adhæsionis accedebant, eó firmius annexa, atque unita vidi.

In quem Umbilicum immissum specillum in tenuia usque descendisse intestina, in ipsâ autem umbilici cavitate,

fistu-

fiſtulam ejus latitudinis, cujus eſt minimus digitus, comperimus.

Omnia autem hæc tenuja inteſtina ea, quæ ſunt ovium, magnitudine non ſuperabant, nec ullas continebant fæces, utpote plicata, ac flaccida omnino, cum quod parum alimenti per dies aliquot continuos ſumpſiſſet ægra, tum quod illa vomitionibus infeſtata fuiſſet, ſumptuſque cibus per fiſtulam ſemper fere exiiſſet. Quo loco etiam meſenterio naturaliter annectuntur inteſtina hujus interventu coaluerant, ita ut illorum nulla, niſi difficulter admodum, à ſe invicem ſeparari poſſent, & tum quidem propter abruptionem plurimum albi puris è dictis glandulis promanabat, quo multa etiam ventris pars replebatur. Adeo ut vero ſit ſimile hoc ipſum quidquid erat puris non tantum inteſtina, quæ propter meſenterii tumorem ſuperius verſus peritonæum apprimebantur, verum etiam peritonæum acrimoniâ ſuâ exaſperaſſe, atque ita dictas partes ſuperficietenus eroſas, facile potuiſſe uniri, ac coaleſcere, quin etiam dictum pus ibidem non tantum ulceris, ſed &

dein-

deinde ipſius umbilici perforationis extitiſſe cauſam.

Præterea in ventris cavitate ſupra inteſtina ad latus dextrum prope hepar duo reperiebantur ingentes, atque etiamnum tum viventes vermes, ſinguli quartam ulnæ partem cum dimidia longi, qui haud dubie per memoratam fibroſam texturam porro in ipſam ſe penetrarunt ventris cavitatem.

IN OBSERVATIONEM LVIII.

SIcuti aqua in Hydropicis quandoque ſeſe ultro per umbilicum exonerat, cujus rei plurima adferunt ſcriptores exempla, ut *Foreſtus lib.* 19. *obſ.* 33, *Benivenius cap.* 42, ac *Marcellus Donatus de med. hiſt. mirab. lib.* 4. *cap.* 21, aliique: ita etiam, quamquam rarius, per eundem locum intus latens pus ultro ſeſe ejicit.

Tulpius obſ. med. lib. 2. *cap.* 4 exemplum adducit viduæ ſexagenariæ cujuſdam pleuritide laborantis, ac cujus pectoris inflammatio, quod ſerius illa medicorum imploraſſet opem, in abſceſſum jam degeneraverat. Cum jam in ſummo verſaretur vitæ diſcrimine, non ſine ejus ingenti commodo magnum, poſtquam plurima fruſtra adhibuiſſet, inter coſtas, ac poſtea non diſſimile,

mile, aut majus circa umbilicum ortum est ulcus. Per quas vias, quamquam tardius, satis tamen salubriter antea pectore conclusum pus emissum est, ut haud diu post ad priorem illa redierit sanitatem.

I. B. de Lamzweerde Append. ad Armamentarium Chirur. pag. mihi 267. meminit pueri novennis, qui, cum aliquamdiu veluti contabuisset, plurimum tandem fœdioris materiæ per umbilicum ejecerit; hæc enim ibidem collecta in abscessum vertebatur, ac ipsum perforabat umbilicum, ita ut quotidie sumptum alimentum inde effluere cerneretur. Hic puer tamen probâ curatione, aptisque sanatus est remediis.

Bartholom. Cabrolius obs. 19. *pag. mihi* 11. puellæ quatuordecim annos habentis mentionem facit, quæ ventre admodum tumens, ac macilenta per integrum quadriennium continuâ laboraverat febri, post quod tempus prominere valde cæpit umbilicus, ac cum idem ultro rumperetur, per decem menses continuos plurimum inde emanavit puris, ac tres denique vermes spithamam singuli longitudine, digitumque minimum crassitie æquantes inde prodiere; ista puella satis feliciter tamen convaluit, variosque postea bene se habentes infantes enixa est.

Simile quid est apud *Hoëchstetterum obser. med. decad.* 2. *in Scholio pag. mihi* 175. qui agit de muliere quâdam, quæ tardâ languerat febriculâ, cujusque ex umbilico tres viridis, fœten-

tentiſque ſaniei libræ provenerant, cum illa melius valeret; quamquam ea poſt detergentium medicamentorum uſum, repetitumque majorem peſſimè olentis puris fluxum tandem deceſſerit.

Plura ejuſmodi afferunt *Job. Mekeranus obſ. cap.* 23. *pag.* 150. *Bauhinus Anat. lib.* 1. *cap.* 2. *Hoëchſtetterus dec.* 2. *ſchol. caſus* 10. *fol.* 175. nec non *Ephem. German. decur.* 1. *ann.* 3. *obſ.* 135. *fol.* 547. ut & *dec.* 1. *ann.* 5. *obſ.* 135. *fol.* 186.

Quantum vero ad fœcum per umbilicum emiſſionem attinet, de hac etiam nonnulli docti, ac fide digni agunt medici.

G. Horſtius lib. 9. *obſ.* 19. *fol. mihi* 448. de infante unum annum cum dimidio nato agit, cui fiſtuloſum umbilici ulcus erat, per quod excrementa eâdem formâ, quâ ex inteſtinis proveniebant. Quoniam vero hoc non umbilici tantum, ſed & inteſtinorum malignum erat ulcus, infans jam multum debilitatus interiit.

Alex. Benedictus Prax. lib. 20. *fol. mihi* 573. vidiſſe ſe refert infantem, cui poſt dyſenteriam, ac vehementem, febrem inteſtinorum natum eſſet ulcus, unde pus exeſis inteſtinis per umbilicum ſeſe erumperet.

Schenkius obſ. med. lib. 3. *pag.* 430. è *Cardano de ſubtilitate* caſum pueri octennis refert, qui evacuatis per umbilicum fæcibus nihilominus curatus diſceſſerit. Plura idem eò loci exempla addu-

adducit illorum, quibus post inflictum vulnus, vel internum quoddam apostema, alvi purgamenta per umbilicum exierint, quique nihilo secius sani evaserint.

G: Fabrit. Hildanus cent. 1. *obs.* 51. *fol.* 43. duodecim annorum Adolescentis mentionem facit, qui ventris excrementa per umbilicum itidem exonerabat, ac post cujus mortem mesenterium, pancreas, ac intestina &c. circumquaque duris tumoribus, steatomatibusque referta reperiebantur, in intestino autem colo oblongum apparebat ulcus.

Joh. B. à Lamzweerde obs. 65. *pag.* 267. de novenni puero memorat, cujus intestina, ac umbilicus abscessu exesa erant, ita ut post prandium illac alimenta effluerent, quod, quamvis letale, malum feliciter tamen fuit sublatum.

Roonh. part. 1. *obs.* 12. *fol. mihi* 50. obstetricis cujusdam meminit, è cujus rupto umbilico excrescentia carnea infantis caput magnitudine superans, simulque per intestini cujusdam aperturam excrementorum pars exibat; fuitque hoc ulcus ita percuratum, ut apertura tantum Phaseoli instar relinqueretur, per quam quotidie alvi exonerabat fæces, ne minimâ quidem earum parte per anum, imo ne flatibus quidem emissis. Illa autem, cum hæc scriberet *Roonhusius*, jam sex annos ita vixerat; valuit tamen bene, quamdiu superfuit, ac ducentas & octoginta libras appendit; quinimo trecentos cum viginti

ginti quatuor fætus ex uteris maternis recepit.

Mirabuntur autem fortean nonnulli, quare in C. B. ægrâ (de quâ me in hoc ſcholio dictu-rum jam ſupra monui) fæces ex inteſtino, pus vero ex meſenterio provenientia non deſcenderint in abdomen?

Judicet quivis, quodcunque voluerit: meâ autem opinione propter obſtructas, tumenteſque meſenterii glandulas, quin & propter inflammationem, quæ ulcus præceſſerat, dictum inteſtinum unà cum meſenterio peritonæo appreſſum, & contiguum, temporiſque tractu unitum, ac agglutinatum fuit. Idque eò facilius fieri potuiſſe reor, quod, illâ jam gravidâ, atque ab eo uſque tempore meſenterii obſtructione vexatâ, inteſtinum ſimul cum meſenterio fætu intumeſ-te, ac turgente utero, facillime verſus peritonæum propelli, eique conjungi potuerit. Neque enim fieri poteſt, ut abſque inteſtini cum peritonæo combinatione fæces per umbilicum tranſeant; neque id facilius fit, quam pus ex jecore in pectoris cavitatem, atque ita in ipſum pulmonem ſe penetrat, cujus rei quadrageſima ſexta obſervatio mentionem fecit. Hanc autem meam opinionem veram eſſe, quod longo poſt tempore aperui, dictæ *Annæ Mariæ* cadaver docuit.

Plurium labiorum unionum tam ventriculi quam inteſtinorum vulneratorum, eorumque

cum

cum peritonæi, diaphragmatis, nec non musculorum abdominis, aliarumque ejus partium læsarum labiis, nexuum, mentionem fecimus *obs.* 39, 46. sicut etiam infra *schol. obs.* 60. nec non *cent.* 2. *obs.* 23. *Scholioque obs.* 25. facturi sumus.

OBSERVATIO LIX.

Purgamenta alvi ex intestino colo per lumbos ejecta.

NObilis quædam Domina quadraginta circiter annos nata, postquam à quarto ætatis anno aliquamdiu sanguineam excrevisset urinam, ac ea tandem cessaret sanguinis emissio, per duodecim fere annos continuos plurimum fætentis puris non sine magno dolore simul cum urinâ diversis vicibus ejecit, usquedum tandem parvus abscessus non sine maximo sinistri lateris dolore, quo loco renum alter situs est, extrinsecus apparuit, quo indies accrescente anno 1674. me, Fratremque *Joh. Stalpartium vander Wiel*, nec non Chirurgum *Cornelium vander Hoogh* consuluit, nos-

tramque de isto malo quæsivit sententiam. Perpensis omnibus, hoc esse renis ulcus judicavimus; quare illico causticum ei admovere placuit, quo, nec non incisione postea satis feliciter factis, probe cocti puris copia bene magna effluxit, quod aliquamdiu majori quidem multitudine, postea minori, ad duas videlicet, tresve uncias quotidie per integrum annum hâc viâ eductum fuit. Tandem autem, deficiente pure, fistula ibidem orta est, per quam non tantum initio male olens pus, sed & tenuiora intestinorum prodiere excrementa: Cum puris haud dubiè acrimonia ex ulcerato rene provenientis simul etiam intestinum colon reni adiacens exedisset.

IN OBSERVATIONEM LIX.

NOn equidem negaverim plurima literis mandata esse exempla eorum, qui fæces intestinorum insolitâ, ac præternaturali viâ, sive ex inguine (ut mox dicetur) sive ex umbilico (ut paulo supra) sive denique ex utriusque sexus pudendis, aliisque alvi locis exonerarint.

Con-

Contingit autem illud ipſum, cum vel inteſtina exterius acuto quodam telo, aut plumbeâ glande, caſuve læſa ſunt, vel interius abſceſſu quodam, acrive quâdam materiâ ulcerata, aut exeſa ſunt, quo caſu temporis tractu etiam fiſtula naſcitur, per quam per plurimos annos abſque ullo vitæ periculo excrementa ita fuiſſe egeſta variis probat exemplis *Schenkius obſ. med. lib.* 3. *pag.* 430. quamquam autem plurimorum ſcripta perlegerim, nullus eſt, quod ſciam, qui evacuationis puris ab inteſtinis exemplum eodem loco, modoque, quem diximus, adferat.

Si quis quærat, quare ex inteſtino colo provenientia excrementa non in ventris deſcendant magis cavitatem, quam per hanc fiſtulam, ac lumbos ſeſe egerant? Sciat veroſimilius, ac rationi longe eſſe convenientius, ſi dicamus labia dicti inteſtini aperti, quo loco exeſio contigerat, ſeſe labiis membranæ dicti exulcerati renis univiſſe. Dicere etiam quis poſſet renem illum ante exulcerationem inflammationi fuiſſe obnoxium, ac valde tumentem, proximeque inteſtino colo (qui præterea etiam naturaliter reni conjungitur) admotum paulatim ſeſe affixiſſe, ita ut renis membranâ pure exeſâ inteſtinum facile lædi, perforarique, atque ibidem fiſtula naſci potuerit, per quam illa Domina non quotidie, ſed quandoque, præcipue cum multum cibi ſumpſiſſet, multive flatus in inteſtino colo continerentur,

tur, maxime fætentem saniem emittebat: futuræ autem ejectionis deliquium animi fere præsagium erat, ac tum sanies impellentibus flatibus per dictam aperturam egerebatur.

David ab Hoogstraten dissertat. epistolicâ de hodierno medicinæ statu ad N. vander Kappen; Memini, inquit, nobis præsentibus, sectioni cadaveris fæminei intentum fuisse Celeberrimum Virum, & Dexterrimum Anatomicum Carolum Drelincurtium, in quo, reni exulcerato adnatum intestinum colon, perpetuum pus per rectum intestinum deturbabat.

OBSERVATIO LX.

Fæces per ingune exclusæ.

HAgiensis cujusdam civis infantem biennem, vocatus abscessu inguinis laborare vidi, è quo simul prodibant excrementa; causa autem illius, ut suspicabar, intestinorum erat inflammatio. Ipse illud malum detergentibus, ac consolidantibus tam extrinsecus admotis, quam intrinsecus injectis per alvum, brevi tempore curavi.

IN

IN OBSERVATIONEM LX.

Fidem faciunt ſcriptores plurimi diverſas interdum excrementis aperiri vias, cum fæcibus, uriniſque tranſitus clauduntur, parteſve quibus dicta continentur excrementa, internè læſæ, exulceratæve ſunt.

Schenkius pag. mihi 430. varia eorum producit exempla, quibus inteſtina ſive per internum abſceſſum, ſive per externum vulnus perforata eſſent, quique nihilominus multos annos poſtea ſani vixerint, ac fæces per fiſtulam inguinis egeſſerint inſtrumento, ſive vaſe quodam, provenientia excrementa excepturo aſſidue uſi. *Gale-*
„ *lenus lib.* 1. *cap.* 1. *de loc. aff.* ait ortum ſu-
„ pra inguina panum cum medicus incideret,
„ ſtercus ſubſecutum in colo abſceſſum eſſe de-
„ claravit.

G. Fabrit. Hildanus pag. 54. *cent.* 1. *obſ.* 74. Juvenem quendam ſe vidiſſe memorat, cujus abdomen, quoniam in acutiorem inciderat palum, ita læſum erat, ut ipſa ex vulnere prodirent inteſtina, ac quoniam ille ante tertium diem Chirurgi ope levari non potuerat, in ſuum locum reduci inteſtina nequivere, niſi dilatato ante per novaculam vulnere, quamvis illa ipſa, dilatatione factâ, ac quavis curâ requiſitâ adhibitâ, ſatis aptè intus contineri non potuerint: Ita ut paulo ſupra inguen dextrum ad latus Ilii

oſſis inteſtinum unam ſpithamam cum dimidiâ longum, ac ejus craſſitiei, cujus eſt brachium juxta carpum extra ventrem propenderet, quod ille tamen juvenis pro lubitu aliquo modo intromittere, atque introrſum adigere poterat: Erat autem hoc inteſtinum toti vulneris circuitui unitum, adnatumque, nec ab ipſo uſque vulneris initio juvenis per anum fæces alvi emittebat.

Simile exemplum adfert *H. Smetius miſcell. medic. lib.* 10. *fol.* 566.

Platerus obſ. lib. 3. *pag.* 827. Centurionis cujuſdam mentionem facit, qui vulnerato ventre, multis annis per fiſtulam alvum exonerabat. Idem *pag.* 828. mulieris gravidæ meminit, cui tuberculum nucis juglandis magnitudine, in ſiniſtrâ abdominis ſede tranſverſæ manus ſpatio ab umbilico exſuperabat, quod in abſceſſum, indeque ulcus ſinuoſum abjerat, è quo aperto primum pus, & ſanies, deinde poſt partum aliquot annis purgamenta ventris, nullâ eorum parte per anum ejectâ, egerebat; id autem manuum ope, quibus corpus premebat, efficiebat.

OBSERVATIO LXI.

Varii pinguiores, viridesque globuli per alvum excreti.

ARcessitus fui cum fratre *Joh. Stalpartio vander Wiel* ad Dominam quinquagenariâ minorem, quæ, post aliquot dies continuatum alvi fluxum, simul etiam plurimos virides, ac pingues admodum globulos uvas crispas pro parte, pro parte etiam nuces moschatas minores magnitudine æquantes per alvum egessit, qui cochleari contenti, prunisque impositi haud secus, ac butyrum liquescebant, & in ignem conjecti, tanquam oleum, flammam concitabant. Hos autem cum mulier illa nullâ tabe languesceret, crediderim natos fuisse inde, quod cum passim de imbecillo ventriculo conquereretur, pinquibusque delectaretur, ventriculi fermentum jam antea debile, hisce magis obtuderit, in hæc enim difficulter agit fermentum, quare pinguedo in ventriculo parum im-

mutata, ulteriusque ad colon intestinum deducta, & ob motus ineptitudinem moram ibi trahens, eodem modo, quo sicca in oviūm intestinis solent excrementa, tandem in globulos efformata est.

IN OBSERVATIONEM LXI.

LAzarus Riverius Professor quondam Academiæ Magdalonensis *cent.* 2. *obs.* 23. *pag. mihi* 133 id ipsum in trienni puellulâ conspexisse se memorat, quæ ejusmodi itidem virides, at paulo minores globulos emittebat, nullam autem unquam hujus rei mentionem apud scriptores se reperisse asserit. Narrat porro medicinam se fecisse melancholico cuidam, perversâque imaginatione agitato, putantique nonnunquam venena quædam sibi propinari, ad quæ reprimenda, ac obtundenda plurimum interdum sumebat olei. Atque hic etiam, teste *Riverio*, ejusmodi virides exonerabat pilulas, quas ipse liquefaciebat, atque in lagenis conservabat; quæ materia ita servata viridi amurcæ non multum dissimilis erat, nullumque diffundebat odorem.

Quare judicasse se idem refert scriptor istam olei multitudinem non omnino potuisse intus immutari, sed crassas ejus particulas in corpore ali-

aliquamdiu conclusas, atque indies crassiores redditas ejusmodi pilulas procedente tempore evasisse.

De globulis pinguibus butyraceis per infantum alvum magnis cum torminibus ejectis referunt *Miscell. med. phys. German. curios. decur.* 2. *an.* 2. *obs.* 152. *fol.* 340, *&c.*

Muliercula quædam macro, ac tenui corpore sæpius (scribente *Tulpio obs. med. med. lib.* 3. *cap.* 18. *fol.* 216) tertiana febri, obstructoque laborans liene per quatuordecim tandem menses continuos plurimum subflavæ pinguedinis excrementis haud secus, ac si butyrum esset supernatans, per alvum excrevit tantâ etiam aliquando multitudine, ut (si collecta fuisset) phialas aliquot, ac laguncula impleßet: Eadem insuper in ignem conjecta multa ardebat flammâ; sin vero hæc ipsa pinguedo, postquam aliquamdiu fæcibus inhæsisset, frigesceret, instar adipis coagulabatur.

Pinguedinem meram per alvum exclusam observavit *Möellenbroccius Ephemerid. German. decur.* 1. *an.* 2. *obs.* 19. *&* 20. Materiam humanæ pinguedini similem, singulis diebus per alvum excretam à fæmina contabescente vidisse se narrat *Mæbius fundamentis Phsiyolog. cap.* 11. *sub finem.*

OBSERVATIO LXII.

Pituita aliquamdiu cum fæcibus alvinis ſimul excreta.

VIdere quondam mihi contigit duos maſculos, qui, quoties alvum exonerabant, diſtinctam ſimul pituitæ copiam ovi albumini non diſſimilem poſt ventris tormina emittebant, quæ ſæpius in pelvi à reliquis fæcibus ſeparata, atque accumulata reperiebantur. Verum equidem eſt me plus centies ejuſmodi pituitam præſertim ſimul cum poſterioribus excrementis poſt purgationis uſum emitti vidiſſe; cujuſmodi ejectio plerumque etiam poſt præcedentes ventris cruciatus contingit, qui utplurimum oriuntur pituitoſæ materiæ abraſione, qua inteſtina naturaliter ad defenſionem ſcilicet oſtiolorum vaſorum ſuorum intus veluti veſtiuntur. Verum ingenue fateor ſatis diu me hæſiſſe in quærenda dictæ pituitoſæ ejectionis cauſa: neuter enim horum dyſenteriâ, diarrhæave laborabat; alteri autem ulceratus erat

pul-

pulmo, alter diuturnâ, benignaque (quam vocant) infeſtabatur gonorrhæa. At poſtea edoctus ſum hunc craſſum mucum, ſive viſcidum humorem è lenticularibus craſſorum inteſtinorum glandulis (gracilibus enim ſunt aliæ, ſuccumque non adeo tenacem profundentes glandulæ) nimio muco ob ſuam debilitatem ſcatentium provenire, quam opinionem confirmavit ſubſequens curatio, cum uterque calefacientibus, roborantibuſque, tum per os aſſumptis, tum per clyſteres infuſis, ab hoc malo ſatis brevi temporis ſpatio fuerit liberatus.

IN OBSERVATIONEM LXII.

F*Ernelius Patholog. lib.* 6. *cap.* 20. *fol. mihi* 171 puri ſimilem materiam quandoque cum fæcibus exonerari tradit, quamquam nec pus ſit, nec ex ulcere proveniat; hanc autem puris ſpecie plurimos decepiſſe idem ait, mucoſas vero & ſubalbidas ſordes, ac veluti limum, fæcemque ſanguinis melancholici aſſerit, quam podicis expuunt vaſa, ac multo interdum tempore poſt diuturnos fere melancholicos morbos, duramque & laborioſam equitationem eructant.

Idem *Pathologiæ lib. 6. cap. 9. fol.* 157. in Inteſtinis craſſam nonnunquam, copioſamque produci pituitam ait, quæ non alvi è cibis proveniens, ſed peculiare quoddam inteſtinorum ſit excrementum, quæque ibidem ſecundum naturam gignitur, concreſcitque; è quibus cernitur, quandoque ſponte fæcibus circumquaque adhærentem deſcendere, quandoque clyſtere manifeſte deduci, aliquando dyſenteriæ vi corradi.

Interdum vero, inquit idem, è craſſâ, lentâ, vereque gypſeâ pituitâ, præter naturam ſenſim, & copioſius collectâ, firmiuſque inteſtinis adhæreſcente, omnis fere eorum cavitas repletur. Quale exemplum idem de legato: Caroli Quinti Imperatoris Adducit, *qui dolore torquebatur, nec non tumore à dextro hypochondrio per ima ventriculi in ſiniſtrum exporrecto. Huic quum ſexennio toto remedii genus omne tanquam emolliendo ſcirrho adhibitum fuiſset, injecto tandem acriori clyſtere, durum ac firmum quippiam, medio ductu pertuſum, pedis longitudine detractum eſt: quod ille inteſtini portionem eſſe metuebat. Sed cum repente levatus videretur, adhibito conſilio, iterum, ac tertiò clyſtere prolutus eſt; rurſuſque ſimili evulſà materià continuo priſtinæ eſt valetudini reſtitutus. De altero etiam narrat, cui ſimilis, ſed gravior affectus alvum prorſus cohibuerat, qui tandem ventre ſupra modum intumeſcente deceſſit è vivis,*

vis, inventumque est colon intestinum usque adeo infarctum pituitâ concretâ, ut solidum prorsus censeretur, nihilque omnino fæcis in alvum delabi sineret.

Memini me legisse in scriptis *Otth. Heurnii* dicentis se Professori cuidam Lugdunensi in Batavis purgationem alvi præbuisse, post cujus usum hic simul cum excrementis maximam firmiter sibi adhærentis, lentissimæque pituitæ copiam exonerans illico *Heurnium* arcessi jusserit tremebundus, cum jam intestinorum suorum partem ejectam arbitraretur.

P. Salmuth: cent. 1. *obs.* 78. *pag.* 49. à *Peucero* narratum sibi tradit de Italo quodam, cui morbo colico letali multum fatigato post mortem totum intestinum colon pituitosâ materiâ intus obsessum fuerit, relicto solum fæcibus ejus latudinis transitu, cujus est digitus.

Idem cent. 2. *obs.* 21. *fol.* 68. de ægro quodam nobili narrat, cujus sanandi initium purgatio erat; solitis autem fæcibus expulsis, per aliquot hebdomadas continuas tantum pituitæ prodiit, ut, quo magis istam purgantibus mediis ille uteretur, eò plus ejusdem exoneraret, donec nulla sanabilis arte tandem occumberet.

OBSERVATIO LXIII.

Infantis cujusdam abdomen passim exulceratis glaudulis refertum.

MEnse Junio 1665. vocatus sui cum *Jacobo Sena* medico, ut quatuor annorum infantis cadaver aperirem, qui longo ante obitum tempore continuâ febriculâ emaciatus erat, atque hæc quidem ex glandularum abdominis obstructione (quod exinde etiam tumescebat admodum) orta erat. Dissecto autem cadavere hepar, lienemque usque adeo firmiter diaphragmati ventriculoque annexa reperimus, ut nullâ ratione ab eo separari possent. Pulmonem insuper ad latus dextrum membranæ pleuræ affixum, & concretum, plenumque parvulis abscessibus, iisque singulis cocto pure repletis comperimus. Totus venter durioribus scatebat glandulis; quibus mesenterium etiam, omentumque, ac pancreas passim obsidebantur. Salsiores cibi semper appetentior fuerat, hic

hic infans, qualem præbent locuſtæ marinæ, haleces ſale conditæ, aliique ſalſi, ac vento indurati piſces, unde illius viſcera pravum admodum contraxerant habitum; quoniam vero malo ſucco abundabat corpus, hic illic cutis herpete, nec non caput, facieſque fædâ obſidebantur ſcabie: laborabat porro hic infans ophthalmiâ, atque aſthmate; ut mirum non ſit, ſi tam male affectum corpus anima cito deſeruerit.

IN OBSERVATIONEM LXIII.

HEnricus Roonhuſius Chirurgus, dum viveret, Amſtelodamenſis *parte* 2. *pag.* 158. ſimile quid de juvene tradit, in cujus cadavere non tantum totum collum, verum etiam meſenterium ſtrumis refertum inveniebatur, quæ ſeſe etiam in pectoris viſceribus manifeſtabant.

Otth. Heurnii Lugdunenſis in Batavis quondam Profeſſoris *Ephemerid. pag. mihi* 14. inter rariora hoc etiam puellæ quatuordecim annorum exemplum habent: Illa enim, cum diu multis magniſque, & hinc inde ſuppuratis, atque exulceratis in colli ambitu, & ſub axillâ ſiniſtrâ ſtrumis laboraſſet, diuturnâque confecta eſſet ipſa macie, tandem anno 1638. in Noſocomio Lugdunenſi deceſſit. Illius autem viſcera eo modo,

quem

quem obſervavimus noſtro caſu, unita, concretaque erant, atque intus ubique innumeris ſcatebant ſtrumis, ne exemtis quidem Peritonæo, mediaſtinoque, ac diaphragmate, imò ne uteri quidem ligamentis: Strumarum autem aliæ caſtaneæ, aliæ avellanæ nuci, piſoque pares erant aliæ magnitudine: jecur, pulmo, lien, præter ſtrumas majuſculas, quas hinc inde obtinebant tota interius, exteriuſque quaſi grandine conſperſa erant. Multæ etiam milii coriandrive granum vix ſuperantes in inteſtinorum tunicis repertæ ſunt.

Plurimum inſuper aquæ in ventre, ac pectoris dextrâ parte apparebat malo Citreo colore par; Eadem etiam, ſed coloris pallidioris, in pericardio, cerebrique ventriculis, illiuſque baſi abunde conſpiciebantur; ut plenius dictæ *Ephemerides* narrant.

Similia reperias apud *Fabrit. Hildanum cent.* 1. *obſ.* 51. *pag. mihi* 43. *&* *obſ.* 70. *cent.* 1. *pag.* 23, nec non *Theoph. Bonetum Anat. Pract. pag.* 540. ut & *Barbette cap.* 2. *pag.* 25. *prax. med.* qui glandularum totius corporis non dubium ſtatuit officium lymphæ percolationem, & ſecretionem, ideoque concludit craſſiorem liquorem, hujus mali eſſe cauſam, unde initio quidem ipſarum glandularum obſtructio, mox & durities, denique & ſenſim accreſcentes ejuſmodi pertinaces tumores naſcantur.

OBSERVATIO LXIV.

Cerasorum nuclei in intestino Colo per sex circiter menses latentes.

EXonerantur per alvum quandoque ea, quæ ante aliquot menses, priusve sumpta erant. Sic ipse ante annos aliquot inter excrementa J: D: V: Civis Hagiensis varios cerasorum nucleos (purgaverat enim alvum ægrotus) mense Januario vidi, quos præcedentis anni æstate haud dubie deglutiverat. Neque enim postea alia cerasa sive recentia, sive alio quovis modo præparata, conditave comederat.

IN OBSERVATIONEM LXIV.

QUoniam cellulis abundat intestinum colon, ne citius descendant corporis excrementa, contingit nonnunquam, ut durioris materiæ aliquid illis contineatur.

Thom. Bartholinus (ita enim liquet ex *misc. med. phys. decur.* 1. *an.* 2. *obs.* 74. *pag.* 134.) narrat literis suis fabrum se novisse ferrarium, à villâ suâ non longe habitantem, qui dentem suillum

forte cum olere) deglutiverat, quique de continuo lateris conquerebatur dolore; ita ut, cum antea esset corpore pingui, paulatim macesceret admodum, donec post biennii intervallum, dente illo tandem per alvum excreto, doloribus istis eximeretur.

Philip. Salmuth. obs. med. cent. 1. *fol.* 16. per integrum annum cum dimidio scybalorum copiam bene magnam in intestino colo fuisse retentam observavit, quæ non nisi post multa enemata ventrisque fomenta potuerint expelli.

In magnis obstructionibus alvi apertionem difficilem esse, in multis se observasse dicit *Schenkius pag. mihi* 433. sibique aliquoties in praxi occurrisse, ut, cum alvus potionibus purgantibus probe evacuata videretur, & excrementa liquida egererentur, tamen excrementa alia sicca, eaque plurima in intestinis nihilominus subsisterent, & novam obstructionem, repetitosque dolores excitarent; ita ut post peractam purgationem reliquum enematibus educere opus habuerit.

Felix Platerus obs. cent. 3. *pag.* 844. de quodam refert, qui, cum plurimum edisset casei, diu vehementi morbo colico, interdum & nervorum contractionibus vexatus fuerit, quique post variorum clysterum usum, maximam obdurati, coagulatique casei copiam per alvum excreverit, cum tamen ejusmodi cibi nihil omnino (vetuerat namque Medicus) per multum temporis sumpsisset.

Agit

Agit idem de fæminâ quadam, inter cujus excrementa plurima gallinarum pedum ossicula, quæ variis temporibus cum liquore quodam per fauces transmiserat, post diuturna alvi tormina fuerint reperta.

Meminit *Zod. Med. Gallicus an. 2. fol.* 88. pueri decennis, qui plus 50. aciculas 12. aut 15. dierum spatio emiserit ante 6. vel 5. annos sensim, at incautè deglutitas.

OBSERVATIO LXV.

Mulieri uno, eodemque fœtu gravidæ quadragies, ac novies vena scissa.

MEmini matronam quandam an. 1653. Harlemi habitantem sanâ gaudentem temperie, sanguinisque divitem, atque optimo ætatis vigentem robore, sæpius quam citissime adeo oppressam fuisse, ut vix respirare posset: quare ex ejus brachii venâ, consilio experti admodum Medici *M. la Febure* sæpius apertâ, aliquot unciæ sanguinis depromebantur, post quam exonerationem illa denuo ad se rediit. Ipse etiam cum forte Harlemi essem decimo quarto

ante ejus partum die adfui, cum dictæ Matronæ ante bene se habenti, ac lætæ, iste angor, respirationisque difficultas cito admodum superveniret, ita ut Chirurgum continuo arcessi juberet. Illa autem, postquam me præsente septem, octove sanguinis unciæ essent detractæ, tanquam nihil ei obesset, iterum cum aliis mensæ accumbere cæpit, nec edere, nec animo esse læto destitit. Hæc autem, cum primum fætum ferret, repetitâ quinquies venæsectione, nihilominus filiam, etiam nunc viventem edidit. Cum vero secundò uterum ferret, toties dictâ anxietate infestata fuit, ut brevi tempore trigesies, ac sexies venam sibi secari præceperit. Illius autem necessarii non parum hac de re solliciti (quamquam, si hoc vitii excipias, bene valeret illa) Medicum *G. Stratenum*, ac me de malo isto consuluerunt. Perpensis autem omnibus, nec inventis aliis remediis, quæ ipsam tantis eximerent angustiis, non omnino rejiciendam, urgente necessitate, statuimus phlebotomiam; fuitque illi postea ter, ac decies aperta vena (ita ut quadragies, ac no-

novies hoc modo, dum ultimo intumefceret fætu, ſanguinem emiſerit) nec minus recte illa uſque ad graviditatis finem valuit, ita ut eo, qui partus tempus præcedebat, die avide ſatis, multumque hepatis Aſelli majoris comederet. Ipſa autem, ſive non ſufficientibus viribus, ſive aliis de cauſis, tumente corpore, nullâ oris uteri interni apertione factâ, ſub noni menſis finem vivis intereſſe deſiit.

IN OBSERVATIONEM LXV.

HIppocrates *ſect.* 5. *Aph.* 31. *Mulier*, inquit, *uterum ferens abortit ſectâ venâ, eoque magis, ſi ſit fætus grandior.*

Datque ad Aphoriſ. hunc *Galenus commentario ſuo* hanc cauſam, quod nempe fætus deſtituatur alimento ſuo, ſi ſanguis minuatur, unde ſequatur abortus.

Verum enim vero contrarium ſæpiſſime ægris, gravidiſque mulieribus contingit, verbi gratia, Pleuritide, peripneumoniâve, aut Synanche laborantibus, vel febribus continuis, ardentibuſque (quas vocant) vexatis, ubi venæſectio perutilis, ac neceſſaria eſt, nec ſine ratione non prioribus tantum, mediiſve, ſed & poſte-

rioribus graviditatis mensibus fit (uti ex obs. nostra trigesimâ tertiâ satis constat) quâ omissâ sæpius mater cum fætu suo interit. Qui itaque hoc casu mulieri gravidæ venam scindi præcipit, in *Hippocratis*, *Galenive* doctrinam non peccat: sentit enim uterque ideo tantum abortire gravidam, quod sanguinis detractio fætui suum adimat alimentum. Si itaque talis fiat sectio, que fætui nihil detrahat nutrimenti, non metuetur abortus: talis autem fit sanguinis primis graviditatis mensibus emissio, fætu etiamnum parvo, nec multum requirente alimenti, præcipue, si tum adsint copiosi sanguinis, roborisque gravidæ indicia. Mediis vero, posterioribusque cautius agendum est mensibus, propterea quod major sit fætus, ideoque plus nutrimenti ei sit necessarium, nam unà cum sanguine matris, portio quædam chyli postea ad uteri tubulos pro nutritione fætus deferendi, emittitur. Quod si tamen eo casu abundet sanguine mulier, nec multum detrahatur cruoris, poterit & tum vena tutò scindi, quod ita minuatur morbus, nec tantum detrahatur ei, qui in utero est, ut abortus inde metuendus sit.

Considerandum etiam est gravidarum venæsectionem veteribus insolitum fuisse remedium, ita ut non multam hujus mentionem faciat suis scriptis *Hippocrates*.

Celsi autem tempore, non adeo timendam ejusmodi scissionem usus docuit; nos etiam hodie

die hoc modo sæpius periculosissimis eripimus matrem, fætumque morbis, imo vel sub ipsam graviditatis finem. Tanta enim quibusdam mulieribus sanguinis est abundantia, ut eo fætus sæpius non tantum suffocetur, sed & ipsa mater maximo exponatur discrimini, quandoquidem periculosior longe mulieri est abortus, quam partus perfectus.

Joh. Beverovicius Thesauri sanitatis pag. mihi 571. de Medico quodam agit, qui à duabus diversis mulieribus consultus erat, in quarum alterius utero quatuor octavo, in alterius autem duos sexto mense sanguinis abundantia extinxerat fætus. Illæ autem, cum quinto à conceptione mense multum iis detraxisset sanguinis, sæpius postea, feliciterque perfectos edidere partus.

Similia habent *Paulus de Sorbait miscell. cur. med. phys. decur.* 1. *ann.* 2. *pag. mihi* 186. *Zacutus*, *Amatusque Lusit*: *Primirosius*, *Rodericus a Castro*, *Dominicus Panarolus*, *Henr. ab Heers obs. med. lib.* 1. *obs.* 14. *aliique*. Omnium vero notatu dignissimum est, quod narrat *Lazarus Riverius pr. lib.* 9. *de morb. mulier. cap.* 16. *pag. mihi* 498.

„ *Uxor*, inquit, *Joh. Vieules civis Mon-*
„ *speliensis, tres abortus consequentes passa fue-*
„ *rat variis temporibus gestationis: dum quarto*
„ *gravida esset, circa finem mensis secundi, cor-*
„ *repta est iisdem ventris, & lumborum dolori-*
„ *bus, qui aliorum abortuum prodromi esse con-*

" *sueverant. Vocatus ad eam, & advertens*
" *mulierem sanguineo temperamento præditam,*
" *& plethoricam, statim sanguinem mitti ju-*
" *beo ad* ℥viij, *& intra dimidiam horam præ-*
" *dicti dolores omnino quieverunt: & mulier ita*
" *bene habuit, ut reliqua remedia, ad præcau-*
" *tionem aborsus à me præscripta admittere no-*
" *luerit: Illa autem symptomata apparuerant*
" *eo prorsus tempore, quo ipsa extra gravidita-*
" *tem menstruas purgationes pati consueverat.*
" *Tertio demum graviditatis mense eâdem pe-*
" *riodo similia redierunt symptomata. Illa me*
" *statim vocatum rogat, ut iterum phleboto-*
" *miam præscriberem, cum præterito mense*
" *adeo præsentaneum levamen ab eâ percepisset.*
" *Me igitur votis ipsius annuente, sanguis de-*
" *nuo mittitur, pari prorsus eventu. Quarto*
" *itidem mense, quinto, sexto, octavo, iis-*
" *dem symptomatis periodice recurrentibus ite-*
" *rata fuit venæ sectio, & mulier statim libe-*
" *rabatur. Ultima phlebotomia celebrata fuit*
" *octo diebus ante principium noni mensis, cum*
" *eodem fructu; & circa finem noni mensis dic-*
" *ta mulier peperit filium vitalem, & bene ha-*
" *bitum.*

Accedit, quod longe aliter nunc apud nos, quam olim apud veteres *Hippocratis* ævo fiat venæ scissio: Illi enim sanguinis libras aliquot, nos uncias detrahimus, nec minus quam caperet cotyla, depromebant primâ vice, repetendâ

dâ tum etiam brevi post venæ sectione: singula autem cotyla decem vini (teste *Galeno lib. de ponderibus & mensuris*) duodecim autem sanguinis capiebat uncias, propterea quod hic vino sit gravior, scribitque idem *lib. de curandi ratione per sanguinis missionem cap.* 12. meminisse se sex quandoque simul sanguinis libras è vena demissas fuisse. Quin & ipse dicto *Cap.* 12. ut & *lib.* 9. *meth. med. cap.* 4. ex iis, qui acutis, continuisque febribus laborant, ad animi deliquium usque depromi sanguinem permittit, sive id unâ fiat vice, seu duabus, tribusve, dummodo ægrotantis virium habeatur ratio.

Aliam insuper vivendi rationem servant hisce temporibus mulieres, quam quidem olim. Dantur enim haud paucæ, quæ probe cuticulam curent, nec victus, potusve largioris impatientes sint.

Cur autem gravidis non æque vena scindi queat, quam alvus purgari, quod tamen admittit *Hippocrates*? Ventris enim purgatio olim periculosius fiebat, quam sanguinis emissio, quandoquidem prisci illi medici lenius purgantibus destituti, *Elleboro* plerumque, ac Scammonio, Colocynthideque utebantur.

Præterea, qui scissione fit, pro libitu supprimi potest sanguinis fluxus, quod quidem in humorum purgatione non æque factu est facile.

Permultæ insuper reperiuntur, quæ sanguine abundant, mulieres, quæ uterum ferentes bis,

terve utplurimum venam ſibi aperiri jubent poſterioribus etiam menſibus, quo omiſſo, herpete, aliiſque cutis affectibus infantes multum infeſtantur.

Denique anne ſæpius contingit, ut gravidarum corpora copioſo ſanguinis per nares, variceſque, aut hæmorrhoides, ac ipſum uterum fluxu, ſuperfluam ejuſdem ejecerint multitudinem?

Teſtatur *Savanarola* optime ſe habentem fætum productum à muliere fuiſſe, cui gravidæ duodecim dierum ſpatio plus decem ſanguinis libris per nares effluxerit.

Alii cuidam fæminæ, referente *Foreſto lib.* 29. *de Arthritide obſ.* 24. octavo graviditatis menſe varices prope talum ultro excſi erant, ita ut plus tribus ſanguinis libris emitterent, atque ipſa inde animi pateretur diliquium, hæc tamem ſatis feliciter peperit.

L. Benjamin Scharffius miſcell. med. phyſ. an. 9. *pag. mihi* 43 de triginta annorum muliere memorat, quæ corpore craſſa, ac plethorica à primo menſe prioris graviditatis uſque ad ultimum magnam puri, ac laudabilis ſanguinis copiam qnotidie plerumque ad octo uſque uncias, interdum & plus, minuſve abſque notabili incommodo evomuit; vixit etiam illa ſana, ac quamvis tam copioſe ſanguinem exoneraſſet, bene valuit. Cumque illa à venæ ſciſſione multum abhorreret (quam tamen præceperat Medicus)

cus)

cus) præ mali cujuſdam timore illam nunquam admiſit.

Nec deſunt plura ejuſmodi variis ſcriptoribus jam diu notata.

Quoniam itaque conſtat ſpontaneam ſæpenumero contingere exonerationem, quid ni hæc arte etiam quandoque fiat?

Quotus etiam quiſque eſt, qui neſciat malè caſtas viduas, puellaſque ſæpenumero necquicquam ad ſaphænæ ſectionem confugere?

Unicum tantum, quod nobis inſerviat, animi gratiâ adducam, nec minus tamen memorabile è *Zacuto Luſitano* exemplum. Scriptor hic *lib. 2. prax. med. admir. obſ.* 144. *pag. mihi* 77 ita loquitur.

„ Mala quædam mulier, juvenis, bilioſa, &
„ gracilis, quum ſeptimi menſis fætum in utero
„ gereret, ob metum abſentis mariti aborſum
„ procurat, plurima auxilia parat, aſſumit pur-
„ gantia valida, applicat utero fortiſſima un-
„ guenta, apponit peſſaria violenta, & alia fæ-
„ tum enecantia medicamenta per os devorat.
„ Demum omni prorſus deſtituta auxilio, ex-
„ actiſſimâ inediâ incaſſum tamen, corpus mace-
„ rat: Tandem quaſi deſperata, viribus licet in-
„ validis, ad ſaphænæ phlebotomiam decies,
„ & ter celebratam, & hirudines in ſede ter ap-
„ plicatas ſe convertit, ſed nunquam voti ſui
„ compos evadere potuit, immo geminos
„ nono menſe obeſos, & ovantes (mirum dictu)

„ edidit

„ edidit in lucem. At Chirurgorum teſtimo-
„ nio apud magiſtratum à Marito accuſata,
„ meritas, truncato capite, adulterii luit pænas.

Conſtat itaque *Hippocratis* dictum intelligendum de infirmioribus mulieribus, iiſque, quibus non ita multum eſt ſanguinis, quæve facilius abortiunt, morbiſve obnoxiæ ſunt, quos venæ augeat ſciſſio.

OBSERVATIO LXVI.

Uteri ruptura.

CUm *Jonæ Pergo* filia jam quater peperiſſet, nec ſine maximo dolore atque incommodo ſingulis vicibus edidiſſet partus, quinto uterum ferens haud minoribus agitata cruciatibus, ac ſatis diu antequam pareret vehementius longe, quam quidem præcedenti tempore infeſtata fuit uſque ad tertium ante partum diem; ab hoc enim tempore multum ſibi obveniſſe levaminis fatebatur. At, cum jam ipſe inſtaret pariendi actus, nullo modo emittere obſtetricis ope valuit fœtum, qui jam ante dies aliquot extinctus videbatur (uti poſtea ex mutatione, ac ſeparatione

ne cutis illius ſatis liquebat) quique flexis poſt cervicem manibus, atque ore oblique ſurſum ad os pubis elevato reperiebatur: ita ut varia, ac gravia admodum jam parturienti ſenſim magis, magiſque ſupervenirent ſymptomara; videlicet non deliquium tantum, oppreſſio, horror, ac febris, ſed & plurimarum obſcurè viridium fæcum vomitu rejectio, quoniam fætus inteſtinum rectum, cui proximus erat, ita premebat, ut excrementis per inferiora negaretur tranſitus. Ad hanc mulierem tantis preſſam anguſtiis, nec parere valentem arceſſitus tandem mecum fuit experientiſſimus Chirurgus *Cornelius Solingius*, nunc etiam Medicus, qui, me preſente, brevi poſtea jam mortuum eduxit fætum. Quo facto, quia non ita facile educere ſecundas poterat Chirurgus, in ipſius mulieris corpus immittere manum, quam funiculus ducebat, cæpit: tum vero inteſtina prius, quam Uteri placentam ſenſit. Hanc vero illico poſtea reperiens, tribus partibus propendentem ſenſit in abdomine, extra uterum, quem, quoniam jam ante aliquot

dies fætum emiserat, pro maximâ parte, dure admodum compactum, atque in se contractum comperit, ita ut initio scirrhum crederet. Ille itaque porro secundam, ubi etiamnum abhærebat, ab utero separavit, cartilaginemque, cujus ope pubis ossa coniunguntur, omnino mollem evasisse, ac dicta ossa ad digiti latitudinem à se invicem recessisse haud dubie paulatim diducta sensit. Ipsa autem mulier tantis victa laboribus, angoribusque eodem die vivere desiit. Postridie autem, me, fratreque *Joh. Stalpertio vander Wiel* præsentibus, illius cadaver à dicto *Silingio* fuit apertum. Tum vero venter ante dissectionem mirum in modum extensus, ac protuberans apparuit, illâ autem factâ, ex magno isto tumore nihil à nobis effluere animadversum est, præter foetentem flatuum copiam, nec non parum coagulati, bonique coloris sanguinis, qui ex Cotyledonibus, aut multo magis ex uteri vasorum ostiolis, quo tempore ab eo avelleretur placenta, illuc defluxerat. Postea dictus *Solingius* manum ab exteriore parte per vulvam in cadaver

immiſit, atque iterum tum inteſtina, recedentemque ſupra os pubis uterum reperit, cujus partem inferiorem paulo ſupra internum os verſus poſteriora (quo ſcilicet loco communis membrana à peritonæo proveniens inteſtinum rectum, ſimul cum utero cingit, veſtitque) ruptam invenit, per quam aperturam totus fœtus exceptis capite, brachiiſque, ut modo dictum, poſt cervicem flexis, in matris ventrem tranſierat. Atque hæc quidem cauſa eſt, quod idem, ampliori ſpatio reperto, levamen aliquod matri, ut ſupra narratum, paucis ante partum diebus attulerit.

IN OBSERVATIONEM LXVI.

QUandoquidem pauca admodum rupti in gravidis uteri legere eſt exempla; ad meæ obſervationis veritatem confirmandam plura ex aliis ſeligere, atque hîc apponere placuit.

Schenkius obſ. lib. 4. *pag. mihi* 611. fætus, cui ſitus alioquin ad faciliorem partum in utero accommodatus erat, mentionem facit, quique capite deorſum, facie ad poſteriora reclinatâ, corporiſque trunco in longitudinem extenſo, nullo

nullo neque velamine, aut membranâ, neque utero cinctus, sed liber in ventris inferioris capacitate, vasis tamen umbilicalibus placentæ etiamnum affixis, in matris cadavere fuit repertus.

Simon Scholzus Ephemerid. med. decur. 1. *ann.* 2. *obser.* 84. *pag.* 159. refert de partu præternaturali, quo fætus altero brachio extra matris corpus exerto conspiciebatur. Defunctæ cadavere aperto, disruptus apparuit uterus, fætusque cum secundis extra illum inter intestina reperiebatur. Uterus in fundo dissectus ad palmæ crassitiem scirrhosâ duritie tumidus apparuit. *Dicti lib. obs.* 254. *pag. mihi* 378. mulieris cujusdam meminit, quæ 35. annos nata jam quatuor robustos ediderat fætus, jamque quinto tumescens passim pessime sese habuerat. Hæc autem postquam quatuor dies in gravissimo hæsisset partu, dum jam altera fætus manus vaginæ uteri inhæreret, quinto die extincta est: cujus aperto cadavere satis bene valens infans extra uterum in sinistro ventris latere omnibus involucris liberatus repertus est, in dextro autem durus apparuit tumor, in convexum usque ad cervicem uteri instar globi se extendens, in concavo hujus ulcus nigrum gangrænosum illius tumoris causa, qui fætui viam præclusit, repertum est. Sectus per medium tumor crassitiem 4. transversorum digitorum superabat.

De

De hujusmodi Uteri laceratione, & capitis infantuli in ventris capacitatem dimiſſione, cujus cauſa matricis ſcirrhus infantis caput propemodum æquans, mentionem facit *G. Fabrit. Hildanus centur.* 1. *obſervat.* 67. *pag. mihi* 51. Idem etiam *obſerv.* 54 exemplum adducit fætus, cujus caput in lævam ventris capacitatem per matricis rupturam tranſierat, cujus ſubſtantia, utpote nervoſa, circa infantis collum contracta reperiebatur, quæ ipſum haud dubie ſuffocarat. Idem & *cent.* 4. *obſ.* 57. *pag. mihi* 329 de fætu agit, qui tranſverſè jacens altero pede uterum perforaverat, manu altera extra orificium propendente.

I. Guillemaus lib. Gall. de proſpero partu duas refert hiſtorias mulierum, quarum fætus, perforato utero, in abdomine inventi.

Henr. Roonhuſius lib. 2. *pag.* 12 caſum narrat quo fætus in medio ventre inter inteſtina colo affigebatur, ut ſine forcipe ab eo avelli non poſſet: Cauſam ſtatuit non internam (qualis eſt uteri internum os anguſtius, vel ipſa matrix intus tumore laborans, vel etiam tranſverſe ſitus fætus) ſed externam, caſum ſcilicet, ictum, illiſumve, cujus quidem opinionis illic nonnullas adducit rationes.

Ex hac noſtra obſervatione patet non male judicaſſe eos, qui ſtatuerunt oſſa pubis in partu divelli poſſe, licet id negent quamplurimi, quorum in numero eſt *Bartholinus lib.* 4. *de*

ossibus hac de re agens, nec non *Mauricæus lib.* 2. *fol.* 199. *Laurentius Joubertus lib.* 4. *cap.* 1. *fol.* 144. aliique plures.

Nec solum pubis, sed etiam ipsa ischii ossa interdum in partu distrahi affirmat *Paræus lib.* 23. „ *cap.* 13 his verbis. Puerperas, inquit, statim „ à partu dissecui, in quibus animadverti ossa „ Ilium ab osse sacro digiti intervallo distracta, „ quin etiam plerisque parientibus, qui me, „ auxilii in tam difficili conatu gratiâ, advoca- „ runt, subjecta coccygi manu, certò, & au- „ ribus hausi, & contactu percepi crepitantium „ divulsionis vi ossium strepitum. Sed & nar- „ rarunt mihi honestissimæ matronæ multæ se „ aliquot ante partum diebus eorum jam se dis- „ trahentium fragorem cum dolore percepisse. „ Multis etiam post partum diebus, coccygis „ regio, ossisque sacri (quam renum regionem „ appellant) sic plerisque dolet, ut natura solu- „ tam ossium Ilium continuitatem reparare haud „ valente, in reliquum vitæ claudicent.

Idem statuit *Jacob: Guillemæus lib.* 2 *de pros-* „ *peris mulierum partibus cap.* 1. *fol.* 298. „ Novi equidem, inquit, à plurimis, magnis- „ que viris hanc agitatam fuisse quæstionem, ac „ inter eos etiam nostro tempore *Laurentium*, „ *Pinæumque* numerandos, ad quos lectorem „ remitto. Ipse autem isthæc credo, quæ mi- „ hi, monstrante experientia, videre contigit, „ quoniam 40 annis proximis plus quingentis

„ ad-

„ adfui parturientibus, è quarum nonnullis
„ fætus excipiens, perſpicue admodum crepitan-
„ tia, atque à ſe invicem recedentia oſſa animad-
„ verti, ſeparationem immiſſa manu manife-
„ ſtam inter duo oſſa pubis inveniens, quin &
„ omnes fere in difficili partu mulieres eo caſu
„ de iſtius loci dolore multum conqueruntur.
„ Præterea miſſa ſub earum oſſe coccygis manu
„ oſſium Ilium ab oſſe ſacro diſiunctionem re-
„ peri: in quibuſdam inſuper, quæ in partu
„ obierant, illico poſt mortem ſectione cæſa-
„ rea (ut fætibus conſervarem vitam) apertis,
„ dicta etiam oſſa ſeparata, atque diducta, li-
„ gamentis eorum mollibus admodum, ac laxa-
„ tis, vidi, quoniam hic locus maximam ſu-
„ perimpoſitæ, præmentiſque ſuſtinet matri-
„ cis partem.

OBSERVATIO LXVII.

Ipſius Uteri corporis inverſio.

IPſe cum dicto Chirurgo, medicoque *Cornelio Solingio* hic Hagæ ann. 1673 14. Aprilis ad M. J. Uxorem vocatus fui, quæ pridie robuſtum ediderat partum, cujuſque è corpore ignorantia obſtetricis ſecundarum loco uterus eductus erat, quem inſtar inverſæ manicæ, in-

terioribus partibus exterioribus redditis, inter femora propendentem invenimus, infantis minoris caput æquantem magnitudine; Dictam quoque puerperam post dimidiam à partu horam decessisse intelleximus: Altera autem paulo post accedens obstetrix secundas cum funiculo umbilicali ab inverso utero, cui etiamnum affigebantur, separavit. Nos autem inversum hoc corpus bene perspectum, facto in fundo foramine, in suum reduximus locum, atque tum illico per dictum foramen ipsa sensimus intestina.

IN OBSERVATIONEM LXVII.

SI contingat forte, ut productum fœtum non statim sequantur secundæ, rumpaturque funiculus umbilicalis, non tantum maximâ cum cautione junioribus, & sacra isthæc nondum satis recte intelligentibus obstetricibus agendum est, ne videlicet, eas citius, aut fortius attrahant, quam par est, ac veluti avellant, quo quidem major contingit sanguinis fluxus, sed ante omnia caveant necesse est, ne secundarum loco simul & uterum educant, quod contigisse nostrâ observatione liquet.

Fa-

Fabritius Hildanus Responso ad Mich. Doringium pag. mihi 904. intellexisse se ex *D. Stapedio* memorat, obstetricem quandam secundinam educere conantem uterum unà adduxisse, atque abscidisse, unde misera eodem die interierit puerpera.

Item quoque *centur.* 4. *obs.* 66. *pag. mihi* 334. de matronâ quadam agit, quæ sexto impraegnationis mense mortuum produxit fœtum. Obstetrix alterum restare fætum ignorans, secundasque vi attrahere gestiens tantum puerperæ lumbis attulit dolorem, ut illico desistere cœpto teneretur. Ipsa autem matrona, vocatâ aliâ obstetrice, mortuum iterum edidit fætum; At quamquam posterior hic partus non ita male succederet, lumborum tamen, partiumque genitalium, ac ventris totius non cessavere dolores, nec potuit pugni magnitudine extra corpus propendens in locum suum matrix ab ullâ reduci obstetrice. Puerpera autem per duos jam menses noctu, atque interdiu cum hujusmodi doloribus colluctata tandem ab ipso *Fabritio* priori restituta est sanitati.

Sed dubium me tenet hæc viri hujus celeberrimi historia, non enim crediderim fuisse ipsum, qui propendit, uterum, sed tantum ejus vaginam. De simili enim errore ab obstetrice ruri degente commisso, sequens observatio mentionem facit.

Bartholinus cent. 2. *hist.* 91. *pag.* 303. nobilis

 cujus-

cujuſdam, ac maritatæ Dominæ in Holſatiâ meminit, è cujus corpore poſt partum uterus unà cum ſecundis fuerit extractus, unde illicò animam efflaverit.

Petr. de Marchettis obſ. 61. *pag.* 138. ſcribit etiam obſtetricem quandam, cum non ita citò ſequerentur ſecundinæ, atque ipſa uterum nonnihil à partu laxatum ſentiret, hunc illarum loco vi attraxiſſe, & extra pudendum præcipitaſſe, non ſine maximo puerperæ dolore, quorum causâ incidit in lypothymiam, mox utero valde inflammato, & hærentibus ſecundinis, quæ uteri gravis inflammatio in gangrænam, & mortem puerperæ migravit.

Plura ejuſmodi exempla vide ſis *miſcell. med. phyſ. curioſ. German. decur.* 1. *ann.* 3. *fol.* 238. & *Decur.* 2. *ann.* 1. *obſ.* 141. *fol.* 344. nec non apud *Roſſetum*, *Nic. de Blegny Zod. med. Gall. an.* 3. *obſ.* 8. *Franc. Mauricæum de morb. mulierum lib.* 2. *cap.* 12. *& lib.* 3. *cap.* 6.

Veterum plurimi uterum non omnino ad vitam requiri ſtatuêre, quos inter *Fabrit. Hildanus pag.* 901. Verum *Th. Bartholinus centur.* 2. *hiſt.* 91. *pag.* 303 *& Job. Mekeranus pag.* 301. id negant. *Barbette autem part.* 1. *Chirurg. cap.* 8. *pag.* 36. abſque vitæ diſpendio exſcindi eum non poſſe, dictæque ſententiæ aſſentiri bono Anatomico intolerabile tradit.

OBSERVATIO LXVIII.

Vaginæ uteri extenſio.

CUm an. 1667. ad nautæ cujuſdam uxorem Hagam inter ac Delphos habitantem fuiſſem vocatus, ipſi à partu etiamnum recenti, magnum in ipſius uteri vaginâ tumorem eſſe comperi, non ſine ejuſdem exitu, extra corpus enim propendebat ovo Struthio-cameli ſimilis, ac purpuraſcentis, lividique erat coloris. Chirurgum itaque arceſſi, prædixique haud dubie mox gangrænam inſecuturam, atque illicò ChurURGUS *Nic: Wintercamp* Riſvico veniens adfuit, qui, me præſente, dictum tumorem variis in locis incidit, ne ſentiente quidem muliere. Nos vero tumorem illum (atque ita quidem fueram ſuſpicatus) coagulato ſanguine reperimus refertum. Quare talia ipſi cataplaſmata, fomentaque præparavimus, qualia hujuſmodi requirit malum. Atque ita quidem illa poſt factam ſeparationem, carniſque ac-

cretionem intra mensis spatium convaluit, pluresque dein liberos peperit.

IN OBSERVATIONEM LXVIII.

QUoniam vaginæ uteri procidentis nulla à Veteribus, recentioribusque fit mentio, atque id vitii olim ipsum uterum procidentem credidere, non vanus videbor fortean, si de ejusdem causis nonnihil dixero.

Henricus Roonhusius Chirurgus Amstelodamensis *obs. lib.* 2. *pag. mihi* 93. externas, atque internas vaginæ uteri procidentiæ causas statuit. Internam primam ait graves matris conatus, nixusque, cum in ipso partus labore fætus capite in orificium uteri quidem prono, attamen est majore, quam cui transitum præbeat mater, quo casu ita premitur, urgeturque vagina, ut rugarum illius aliæ super alias, extensæ à locis, quibus cohærent, avellantur.

P. Barbette Chirurg. part. 1. *cap.* 8. *pag.* 36. compertum se addit præcepue illis, quibus alvus obstipata erat, ventrisque torminibus infestabantur, vaginæ uteri membranas usque adeo fuisse extensas, & dilatatas, ut imperitiores eas ipsum crediderint esse uterum, atque etiamnum credant.

Secunda *Roonhusii* interna causa est, quod in male se habentis corporis uterum, ejusque vaginam viscosæ sæpenumero, humidæque materiæ, aliive

aliive ſimiles longo tempore defluant humores, unde hæc pars magis, magiſque procidat, atque ita dilatetur, extendaturque, ut notabili magnitudine extra corpus propendeat. Atque id eo fere contingit modo, quo infantibus, poſtquam diutius laxa ipſis fuit alvus, inteſtinum rectum quandoque procidit, quoniam ejus ligamenta affluentis humoris nimia copia ſenſim laxat, atque ita proceſſu temporis extendit.

Tertiam, eamque internam, ſtatuit cauſam, incautius prehendentem obſtetricem, quæ digitis, loco fætûs, ſecundinæve, haſce rugas adducit, unde vagina à ſubjectis avellitur partibus, ac prominere incipiens ingentis cauſa eſt difficultatis

Illud autem de quo obſervatione noſtrâ egimus, obſtetricis culpâ natum fuiſſe incommodum patuit: Quandoquidem coram præſentibus, aliâque obſtetrice poſtea advocatâ, faſſa eſt, ſe poſt partum etiamnum nonnihil intus ſenſiſſe, nec dubitaſſe, quin alterius infantis eſſet caput. Ita ut illîus digitorum vi magnâ hujus partis contuſio, atque hinc ipſa contigerit procidentia.

OBSERVATIO LXIX.

Vera totius uteri procidentia.

QUamquam plurimi ſcriptores ac inter eos recentiores multi (quales ſunt *Theod. Kerckringius*, *Roonhuſius*, *Mekeranus*, aliique) negent totam vulvam procidere, ipſe tamen cum ſæpius memoratis Fratre meo, ac *C. Solingio* Medicis, poſt debitam inquiſitionem comperi, *Martinæ* cuidam *Mottyn* non vaginam tantum, ſed & ipſum procidiſſe uterum, qui durus admodum, ac duorum pugnorum inſtar conjunctorum reperiebatur. Internum etiam matricis os quam facillime ſentire poteramus, quod extrinſecus tanquam os Cyprini (Carpam vulgo dicimus) nobis apparebat.

IN OBSERVATIONEM LXIX.

NOn ita facile procidit ligamentorum relaxatione uterus, ſcribente *P. Barbettio Chir. part.* I. *cap*, 8. *pag*. 25. ac multo minus diſruptione,

tione, quod tamen fieri imaginantur plurimi. Quanquam contingat nonnunquam, ut post gravissimos parturientium labores, vel propter incautius eductam secundinam inversum matricis fundum in pudendis, atque extra eadem conspiciatur, cujus casus observatione 67. mentionem modò fecimus.

Regn. de Graef de mulierum organis pag. mihi 144. licet uteri procidentiam omnino negent quidam, aut eandem tam raram credant, ut vix, ac ne vix quidem semel contingeret, se tamen eorum adstipulari opinionibus non posse tradit: quandoquidem docet ratio à toto corpore defluentes humores uteri ligamenta relaxare, in humidioribus locis id ipsum sæpius accidere, quin & in virginibus ejusmodi procidentiam sibi visam, sanatamque scribit.

Thom. Bartholinus Actor. med. part. 2. *cap.* 44. *pag. mihi* 139. procidere posse matricem, ac præcipue hydropicis concedit: cujus rei bina sibi obvenisse exempla memorat. Quoniam enim, abundanti illo humore in ventre præter naturam collecto, necesse est, ut laxiora evadant uteri ligamina, à vero non absonum est, si dicamus eum, cum, quod lubricus sit, tum propter gravem aquarum multitudinem deorsum deprimi.

G. Blasius observ. part. 3. *pag. mihi* 42. de verâ totius uteri procidentiâ distincte admodum scripsit, qui procidens tantus erat, ut extremâ

sui

ſui parte ſtantis mulieris genua contingeret: addit porro in hujus cadavere non repertam fuiſſe matricem, ſed inverſam plane extra corpus propendiſſe, ac teſtes, & ipſa vulvæ ligamenta, cavitate ſuâ (exceptâ dextrâ alâ, quæ ventri inhærebat) comprehendentem. Deinde matricis fundum prolapſum, teſteſque, ac cæteras adhærentes partes, non ad extremum hujus tumoris, genubus proximum, at dicto fundo concluſa ad uteri os internum tantum decidiſſe, extenſam etiam admodum vaginam ipſamque matricem inſolito plane modo craſſam, duramque repertam fuiſſe tradit.

Bis terve accidit, inquit idem, *comm. ad cap. 7. ſyntagm. anatom. Joh. Veſlingii fol.* 104. *D. Marchetto* in Xenodochio Patavino, quod uterus extra pudendum muliebre exierit, quem repoſuit, & medicamentis adſtringentibus curavit.

Thom. Bartholin. Act. Haffn. volum. 2. *cap.* 44. *pag. mihi* 139. notaſſe ſe poſt partum ipſum quandoque uteri ſe explicuiſſe globum, & propendiſſe ait, qui fomentis calidis iterum reponebatur.

Laxantur aliquando ligamenta uteri propter vim partus, nimiam corporis humiditatem, aut aliis de cauſis; adeo ut uteri oſculum in ſinum pudoris decidat, & inverſâ vaginâ extra propendeat, cujus rei exempla adfert *Platerus obſ. lib.* 3. *pag. mihi* 714, *&c.*

Re-

Retulit mihi nuper, Nobilissim: *D. Egidius Euth. Saxoniæ Ducis Archiater* se ann. 1683 die Octobris 16 hîc Hagæ ad Matronam I. D. V. 19. annos habentem ocyssime fuisse vocatum, quæ ex Carpenti, seu essedi saltu præcipiti abortum difficilem, & violentum non sine uteri prolapsu passa erat. Quem ipse, obstetrixque, nec non Matronæ Mater, aliæque conspexerint: Suasit itaque, ut appropriatis adstringentibus in vino coctis foveretur, oleosisque intruderetur uterus, atque ipsa elato tranquille cubaret podice, brodiaque analeptica per epicrasin sumeret. Atque ita quidem intra unius mensis intervallum pristinæ restituta est sanitati, quotannis sine ullo parturiens incommodo. Quod si illa quidem ætate fuisset provectâ, res hæc non tam felicem, opinor, habuisset exitum.

OBSERVATIO LXX.

Pseudo-partus Hydatidum.

CIvis quidam Hagiensis uxor 46 circiter annos annos habens, postquam jam novem menses fuisset impraegnata, multo affici cæpit dolore, quare & obstetricem ad se arcessi jussit. Hæc autem cum ipsi inter eos labores

jam

jam totum triduum auxilium tulisset, nec quidquam appareret, vocata fuit *Elisabeth Tomboy* itidem obstetricis fungens munere, quæ post exactiorem examinationem nullum fœtum, sed aliud quid, quod præsentibus se illico ostensuram sperabat, adesse affirmavit. Postea puerperam aggreditur, ejusque è corpore, præsentibus Fratre meo *Joh. Stalpartio vander Wiel*, nec non Chirurgo *Cornelio vander Hoogh*, magnam hydatidum copiam eduxit, racemorum more sibi invicem adhærentium, membranis extrinsecus tenuioribus, quam queis vestiuntur fœtus, ambientibus.

Quales quintæ figura prima adjecta Tabula exhibet. Quanquam autem dicta mulier nullum ederet fœtum, puerperarum tamen more lochiorum fluxum passa est: Illa etiam postea imprægnata perfectum, vivumque enixa est infantem.

IN OBSERVATIONEM LXX.

QUanquam rarissimus est noster hic casus; similes tamen annotatos reperio à *Christoph. à Veiga lib.* 3. *sect.* 10. *cap.* 13. *art. med.*, ubi

Tab: 5: Fig: 1

Pag 20 frustum Ossis Sphœroidis. Fig: 3

Fig: 2.

Pag 20 frustum Ossis frontis.

ubi *Leonoram Sanctaren* ſexto impraegnationis menſe miriquid protuliſſe tradit, quod obſtetrix majori exceperit pelvi, plus ſeptuaginta videlicet aquoſas veſiculas, ſingulas caſtaneæ magnitudine pares, ſibique invicem fibris, ac membranulis adhærentes, Lymphâque refertas.

Valleriola lib. 1. *obſ.* 10. *pag.* 71. junioris ac robuſtæ mulieris exemplum adfert, quæ gravidam ſe rata, quod omnia graviditatis in ſe experiretur ſigna, ac cum per ſex, vel octo menſes onus quoddam geſtâſſet, poſt graviſſimos dolores ingentem, membranaceamque edidit maſſam, aqueis veſiculis totam, tanquam ovis piſcium, refertam; quæ omnes rotundæ, tumidæ, ac tranſlucentes, & aquoſo, ſubflavoque liquore plenæ, necnon fætentes, ac per totam membranam, quâ tegebantur, tantâ diſperſæ erant copiâ, ut fere numerari non poſſent. De aliâ quadam idem etiam memorat, quæ ſexto à conceptione menſe haud abſque vehementioribus præcedentibus ſymptomatibus, non diſſimilem membranam innumeris refertam hydatidibus protulerat. Utramque tamen aptis remediis valetudini priſtinæ reſtitutam fuiſſe ait.

Similia habent *Mercatus de mulier. affect. lib.* 3. *cap.* 8, ac *Schenkius fol.* 685, *N. Tulpius obſ. lib.* 3. *cap.* 32.

Pichart Zod· med. Gall. an. 3. *fol.* 73 narrat mulierem quandam de graviditate ſuâ non dubitaſſe ob menſtruorum ceſſationem, anorexiam,

nau-

nauſeam, ac vomitiones, nec non propter ventris tumorem, aliaque: Huic vero circa quartum menſem tales superveniſſe refert dolores, quales parturientes ferre ſolent, quamquam nec externa vi, nec ſanguinis fluxu præcedente. Ipſa rotundam fere maſſam poſtea duos pugnos magnitudine æquantem enixa eſt, totam quantam veſiculis majoribus, minoribuſque conſtantem: hæ tamen communi membrana ambiente non cingebantur, nam ſua peculiaris unicuique erat tunica, à cujus tergo exurgebat ligamentum quoddam ſingulas annectens loco cuidam, aut vaſi ejuſdem fere longitudinis, cujus eſt brachium, adeo ut minimæ illi proximiores eſſent, majores amplius diſſitæ. Hinc exurgebant ordines, illis propemodum ſimiles, qui in gallinarum ovariis conſpiciuntur.

Veſicularum autem majores ovo columbino pares, univerſæ autem puro, tenuique liquore repletæ numero quater, vel quinquies mille erant. Lorum autem, cui tanquam meſenterio affigebantur, conſtructum videbatur ex plurimarum divaricationum vaſorum conjunctione, originem è carnea maſſa placentæ haud multum diſſimili, ac ſecundarum partem conſtituente, ducentium.

Similem huic hiſtoriam narrat *Scholiaſtes decur.* 2. *an.* 2. *Ephemerid. German. obſ.* 95. *fol.* 237 de ingenti numero veſicularum denſè ſibi conjunctarum cum hepate uterino excluſo,

in

in quo continebantur veſiculæ hæ magno numero, quæ recipiebant humorem limpidum inſtar cryſtalli; Per medium ferebantur vaſa ſanguinea in varios ramos diremta, qui ſurculos impertiebant veſiculis ſingulis. Credit ille ſerum in hoc caſu â ſanguine diſſolutum è venis, & arteriis, oſtiolis adapertis, vaſiſque lymphaticis ruptis, aut eroſis, in abdominis cavitatem exſudaſſe, quod fit, ubi ſanguificatio læditur, & loco boni ſanguinis aquoſus, & ſeroſus gignitur, quo caſu ſerum cæteris ſanguinis partibus minus arcte junctum eſt, quare facilius, & minimâ quavis occaſione ab ipſis ſecedit &c.

OBSERVATIO LXXI.

Fœtus materno in corpore putrefactus.

COntingit nonnunquam, ut matris in corpore fœtus corrumpatur, ac, carne, partibuſque tenuioribus tanquam pedetentim liqueſcentibus, oſſa fruſtatim emittantur Hujus rei exemplum in paupere mulierculâ videre mihi contigit, quæ diverſis vicibus, ſimul cum urinâ oſſiculorum tantum emiſit numerum, ut fœtus trium circiter menſium

 ſcele-

sceletum constituissent, quæ omnia accurate etiamnum servo.

IN OBSERVATIONEM LXXI.

AD majorem rei confirmationem è nonnullis quædam exempla non adeo recentium, sed perfectorum fætuum adducam.

Rosetus Hist. 5. *pag.* 250. testatur mulierem quandam viginti, ac tres annos natam excludere fætum non potuisse, quamquam robusta, valensque videretur. Contigit autem, ut mortui fætus molliores partes jam putrefactæ per vulvam aliquamdiu diversis temporibus, nec non postea corrupta, exesaque ossa (quæ per novem menses corpore fuerant contenta) ex ulcerato, ac versus intestina perforato utero quotidie prodirent, unde in ventre ortus est abscessus, è quo aperto corrupta paulatim extrahebantur ossa, & qui, illo scribente, sanabatur postea, quamvis remanente fistulâ itidem denique curatâ.

Idem *Rossetus p. mihi* 228. *è Matth. Cornacis Historiâ* 1. de muliere quadam narrat, quæ per integrum quadriennium mortuum tulerat fætum, passimque putredinis fædæ plus, minusque per pudenda emittebat, ac è quâ diu postea variis temporibus pro dimidiâ parte putrefactus educebatur fætus.

Ex eodem *Cornace hist.* 4. *pag.* 246. de infante

te in ventre putreſcente agit, cujus corrupta oſſicula per abſceſſum paulo ſupra inguen ortum unâ cum pure penetrabant, quam tamen mulierem convaluiſſe addit.

Simile quid eſt apud *Alex. Benedictum lib.* 26. *cap.* 33. necnon *M. Cordæum comment. ad lib.* 1. ac *R. Solenandrum lib.* 5. *conſilior. cap.* 15. *artic.* 40.

B. Ronſſeus Epiſt. med. 1. *pag. mihi* 3. de fæminâ agit, quæ integro anno geſtati fætus minora oſſa primo cum urinis, mox & majora per alvum excreviſſet. Confirmat hæc *Tulpius obſ. lib.* 4. *cap.* 39. *fol. mihi* 358. cum meminit infantis cujuſdam, qui ex utero ulceratione detruſus per anum excludebatur.

Confirmant etiam *Joh. Langius Epiſtol. tom.* 2. *Epiſt.* 39 *pag.* 670. *Marcelluſque Donatus de med. hiſt. mirabili lib.* 4. *cap.* 22. *fol.* 438. ac *Franc. Roſſetus de partu Cæſareo ſect.* 4. *hiſt.* 2. *pag.* 74.

Albucaſis lib. 2. *Chirurgiæ cap.* 76 *pag. mihi* 221. vidiſſe ſe mulierem tradit, quæ, quamquam mortuum geſtaret fætum, nihilominus fuerit imprægnata, licet & hic extingueretur fætus. Diu autem poſtea prope umbilicum abſceſſus intumuit, è quo aperto pus effluxit, ac, procedente tempore, plurima oſſa ſeparatim prodiere. Huic autem mulieri, quamvis ſanatæ fiſtula remanſit, quæ puris aliquid ſemper emittebat. *Thom. Bartholinus cent.* 2. *hiſt.* 2. agit de vituli

ſceleto in utero vaccæ, dum mactaretur, invento, oſſibus ſiccis, & omni prorſus carne deſtitutis.

Idem *centur.* 4. *hiſt*: 14. *pag.* 238. mulieris mentionem facit, quæ per ſex annos omnino conſumpti fœtus oſſa ventre ſuo geſtarit, ac interea impraegnata nihilominus vivum produxerit infantem.

Felix Platerus obſ. ſuis duas adfert hiſtorias, ubi mortuo fætu in utero reſtante, mater nihilominus conceperit. Similis caſus meminit *Jacob. Primiroſius de morb. mulierum pag.* 316, *& ſeqq.* Nec non *Joubertus de vulgi error. lib.* 3. *cap.* 1. *fol.* 100, ac *G. Harvæus exercitat. de partu fol. mihi* 499.

Marcellus, cujus modo memini, *Donatus cap.* 22. *lib.* 4. *fol. mihi* 436 itidem de fæminâ agit, quæ, poſt geſtatum aliquamdiu mortuum fætum, ejuſque corporis molliores partes per uterum emiſſas (concluſis tamen interea eodem oſſibus) nihilo ſecius iterum conceperit; cum vero poſtea peſſime ſeſe haberet, ac veluti in mortis verſaretur diſcrimine, inciſione ipſi apertus venter à circumforaneo quodam, eductiſque oſſibus, conſutus fuit, atque illa ſanata eſt. Quodque vel maximâ dignum eſt admiratione, tradit illam non tantum debito tempore conceptum fætum, viventemque, ſed nullâ etiam parte læſum edidiſſe, ac poſtea quatuor enixam inſuper fuiſſe partus. Ad confirmandam hujus narrationis veritatem varios teſtes

ibi-

ibidem nominat, qui interfuerint omni operationi.

Idem *pag.* 437. *ex Ægidii de Hertoge Epist. ad M. Cornacem* de Belgicâ narrat muliere, quæ per 13 annos mortui fœtus ossa corpore suo circumtulerit. Vide etiam *M: Cornacem hist.* 3. *apud Rossetum pag.* 240.

De mortuo, putrefactoque embryone frustatim post 12 annorum intervallum emisso lege sis *Zacut: Lusitanum fol.* 276.

OBSERVATIO LXXII.

Canis è muliere nata.

ELisabetha Tomboy, cujus modo facta mentio, obstetrix eduxit 21. Septembris anno 1677. è cujusdam utero caniculam quandam membranis suis cinctam, viventemque, sed pilis carentem, nec non omnibus rite formatis absolutam membris atque minori digito magnitudine parem, qualem adjectæ sextæ Tabulæ figur. 2. exhibet. Hunc autem minus humanum abortum etiamnum calentem illa continuò ad ædes mei Fratris *Joh. Stalpartii vander Wiel detulit.* Ipsa autem mulier (dictu

mirabile) nihilominus gravida permansit, ac post 14. hebdomadas sanum admodum, ac bene natum, nec non etiamnum viventem peperit filium.

IN OBSERVATIONEM LXXII.

QUotquot in hanc observationem incident, non ita facile, opinor, insoliti hujus animalis conceptum formationemque invenient. Hæc autem (quantum ex iis, qui nullo occupato præjudicio mihi rem narrarunt, intelligere potui) ita contigere; quæ, ut & matrem, quantum quidem in me est, omni suspicione liberem, addo.

Maritus homo plebejus, rudis, & potui deditus insolito plane, inverecundo, ac prorsus inhumano modo uxorem, & quidem invitam, à tergo subinde cognovit, fustibus, & ferri acie ipsi minitatus, nisi perversæ veneri obsequi vellet; quin & vel canis procreationi se daturum operam scelestissimo dictitabat ore. Quæ detestanda dicta, ut & coitus ille vere caninus tam alte, & continuè hæserunt animo ejus, ut imaginatrix vis assiduâ abominabilis hujus dicti, factique reminiscentiâ adeo invaluerit, ut canis hinc tandem fuerit efformata. Similium autem præpotentium imaginatricis facultatis virium apud scriptores passim fit mentio.

Fateor

Fateor equidem ingenuè in eorum quondam me fuisse opinione, qui viva animalia, vel etiam monstra, quæ modo nata per cubiculum currere possint, ideoque sint suffocanda, à muliere unquam fuisse producta negant, ac, quidquid hac de re traditur, non nisi splendidis otiosorum hominum commentis, anilibusque deberi fabulis statuunt. Cujus rei pernoscendæ ergo jam ab ipsa usque juventute plurimas, easque peritiores, ac jam senescentes diligenter interrogavi Obstetrices, quæ utique omnes oculatas sese fuisse negabant testes, utut ab aliis intellexisse se non ignorarent. Ipse autem fide dignissimorum scriptorum hujusmodi partus affirmantium immenso convincor plane numero, cogorque fere, ut, abjuratâ priore erroneâ opinione, in ipsorum secedam partes. En scribentium turbam, en testium nubem: *Matthæus de Grado comment: suis in Rhasin cap. de Molà* de animali alato à muliere producto, quodque illico post nativitatem volaret, testatur. Molæ volatilis effigiem avem quadrupedem referentem exhibet *Thom. Bartholinus Act: med: Philosoph: tom:* 1. *cap.* 26. cujus sceletum in Museo suo servat vir illustris *G: Rozæcranzius Præses Regius Soranus.* De eâdem vide etiam *obs. med. phys. German. decur.* 1. *an.* 2. *obs.* 160. *fol.* 256, *ut & an.* 3. *obs.* 129.

Phil. Salmuth. cent. 1. *obs.* 62. *fol.* 40. De avi quadam simul cum bene nato fætu nascente.

Aves, mureſque, ac ſerpentes è fœminis fuiſſe natos *H. Mercurialis conſilio* 85, ut & *Paræus* teſtantur. De mure craſſiore, cauda carente legere eſt apud *Joubertum de erroribus popularibus*. Idem, de quo mox monui, *Salmuthus* de quinque muribus, iiſque viventibus à muliere in lucem emiſſis, qui è matrice educti perque obſtetricis manus quam citiſſime ſalientes huc illuc aliorum more murium per cubiculum diſcurrebant, mentionem facit. *Phil.* autem *Camerarius* de novem muribus tradit.

De animali Helſenuriæ nato, quod majoris gliris inſtar, ac illico curſu ſeſe oculis hominum ſubtrahens poſtea non fuerit viſum, refert *Bartholinus cent.* 1. *hiſt.* 10. *fol.* 20.

Zacutus Luſitanus prax. admir. lib. 2. *obſ.* 149 *fol.* 79, de animali quadrupede narrat, quod manus palmam magnitudine, pollicem craſſitie æquans, piloſo capite, atque ore acutiore prodibat, quodque in liquore repletam lagenam immiſſum biduum nativitati ſuperfuit. Eâdem obſervat: relatum ſibi fuiſſe à D. *Nicol. Fontano* ait trigenariam, poſtquam enixa eſſet filiam, incidiſſe poſt 12 horas in animi deliquium cum febri acutâ, & delirio conjunctum, ac deinde excreviſſe per uterum rotundum globum tenuiſſima membrana alba contectum, è quo diſrupto exierunt duo animalia longa, anguillarum formâ, viva, rubra, dorſo purpurea lanugine reſperſo, oculis vividis, dimidii palmi longitudi-

ne,

ne, crassitie digiti minimi, quorum caput pro corporis proportione fuerit amplissimum: quæque ambo post duas horas per domum repere visa sint, quibusque excretis fæmina placide abdormiverit.

A. Paræus lib. 19. *fol. mihi* 424 varias etiam monstrorum exhibet species, sicuti & *Gesnerus hist. Animal. lib.* 2. *de ranis*, nec non *Andr. Laurentius lib.* 2, ac *Schenkius obs. medicin. lib.* 4. *de molis vitalibus fol.* 687, *&c. Scholiographus ad cap.* 61. *lib.* 1. *Hollerii de morb. internis*, *Delrio disquisit magic. lib.* 2. *quæst.* 7. *Levin. Lemnius lib.* 1. *de occult. naturæ miraculis cap.* 8. *fol. mihi* 38, *G. Hieron. Velschius obs. med. Episagm.* 76. *fol.* 50.

De bufone multipede *Laz. Riverius cent.* 2. *obs.* 100. *fol. mihi* 203, nec non *Lycosthenes*, *Bodinusque*.

Bartholinus act. tom. 2. *pag.* 98 de monstro capræ non multum dissimili, quod à Lugdunensi in Batavis muliere, quæ indias Asiaticas petebat, productum illico per navim procurreret, scribit.

Bauhinus App. ad Ronsæum de maxima agit millepedâ.

Wierus de Præstigiis Dæmonum cap. 6 de talpis. De mustela, vel animali huic simili, cum humano fætu simul nato *Torquemado Dialogo* 1.

Appianus Alexandrinus de Bello Civili lib. 1. mulierem quandam Romæ serpentem edidisse scribit.

ſcribit. Simile quid narrat *Sabellicus libri* 3.

Celeberrimus Vir *Joh. Ludov. Hannemannus obſ.* 55. *miſcell. med. phyſ. German. decur.* 2. *an.* 2 mentionem facit de ſerpente ſimul cum fætu excluſo qui ventrem ejus juxta regionem ſtomachi inſtar balthei militaris cinxerat.

De fæmina, infante, duobuſque gravidâ ſerpentibus, refert *M. Cornax. hiſt.* 6. *pag.* 251. Idem & *fol.* 254 de muliere memorat, quæ ranam, bufonemque ſimul, nec non Salamandro ſimile quid produxerit, mentionem facit. De monſtro *Wagenheimii* nato, quod 4 pedes acutis haberet unguibus, menſaſque ac ſcamna tranſcenderet legendus *Horſtius lib.* 9. *pag. mihi* 543.

Clara Anthonii (ſcribente *Jobo Mekerano App. obſ. med. Chirurg. fol.* 440) anno 1653, primo parvulum quoddam monſtrum inſtar limacis etiamnum vivens, poſt quatuor autem, vel quinque horas ſex menſium abortum edidit.

Non poſſum equidem hoc loco ſilentio præterire, ſcripſiſſe nuperrime celebrem medicum *Joh. Baptiſtam de Lamzweerde hiſt. nat. molar. uteri cap.* 25. *pag.* 322. *ex merâ obſtetricis relatione me referre* de hac cane. Potuiſſet equidem ille, ſi paulo accuratius celeberrimi D. *Joh. Ludov. Hannemanni verba*, quæ *dec.* 2. *miſcell. med. phyſ. obſ.* 55. *fol.* 91 reperiuntur, legiſſet, non ignorare me, qui Belgico ſermone ante annos aliquot haſce obſervationes edidi, *Cornelium* non *Johannem* vocari *Stalpartium*

van-

vander Wiel. Meus autem frater *Joh. Stalpartius vander Wiel* tum temporis hic Hagæ Chirurgiæ, & Anatomiæ Profeſſor calentem etiamnum canem domi ſuæ ab obſtetrice accepit, atque ipſe cum ſexentis viris, uſque ſatis eruditis (quos inter & ſcriptis Nobiles medici erant D. *Cornelii Bontekoe, ac Solingius*) hanc vidi, manibuſque contrectavi. Quod ſi etiam D. *Lamzweerde* meam legiſſet obſervationem, ſciviſſet adhuc à matre calentem canem fratris mei, (qui illam liquore quodam à corruptione defenſam annis aliquot poſt plurimis oſtendit) domum fuiſſe portatam, nec me ex ſola obſtetricis relatione ſcripſiſſe opinatus fuiſſet.

OBSERVATIO LXXIII.

De Molâ virginali.

PUella quædam viginti quatuor circiter annos nata, hicque Hagæ habitans protulit menſe Auguſto an. 1681 molam, poſtquam jâm per ſeptem hebdomadas menſtruus ceſſaſſet fluxus, qui alioquin (ita enim ajebat illa) ne per unum quidem diem ſolito tempore ceſſaſſet. Magna itaque hinc illi nauſea, membrorumque torpor natus, ac poſt ſeptem

septem hebdomadarum spatium ipsa pessime se habere cœpit, nec multo post sanguinis fluxus non sine animi deliquio supervenit, produxitque illa membranam orbis prandentibus apponendi, si margines demas, instar, ac postridie non coagulati sanguinis, sed carneam, solidamque massam duos digitos in longum extensos longitudine, duos autem cum dimidio pollices in latum patentes latitudine æquantem, ac intus cavam, & cellulis (quales intra Cor) distinctam. Hanc autem emissionem ejusmodi dolores, sanguinisque secuti sunt fluxus, cujusmodi plerumque immaturi fætus abortum insequi solent.

IN OBSERVATIONEM LXXIII.

NOn ita facile admittunt plurimi molæ à fæmina absque ope virili productionem. *Galenus* enim disertis verbis negat *l.* 14. *de usu part. cap.* 8, nec non *Hippocrates lib. de sterilibus. Item tractatu de morb. mulierum*: A quibus non dissentit *Aristoteles.*

Quamvis autem *Hippocrates*, *Galenus*, ac *Aristoteles*, aliique plures absque viri congressu mulierem molam producere posse negent, contrarium

trarium tamem experientia, plurimorumque fide dignorum ſcriptorum monſtrant teſtimonia, qui molas non à puellis tantum, aut viduis, ſed & à vetulis productas fuiſſe tradunt.

Philip. Höechſtetterus obſ. med. decad. 6. pag. mihi 697 meminit generoſæ virginis in gynæceo quodam, quæ ſingulis menſibus cum menſtruo carnoſum quid inſtar molæ deponeret.

Th. Bartholinus hiſt. Anat. cent. 1. *hiſt.* 67. *pag. mihi* 142 meminit tredecim annorum puellæ, quæ in durius pavimentum è ſcalis incidens ſe vix læſam ſenſerat, ſed nonnullis poſt hebdomadibus lumborum ei ortum dolorem ſenſim ipſius ſecutus eſt ventris tumor, cujus diligenter examinandi ergo poſt alias etiam conſulta obſtetrix, perſpecto corpore, gravidam puellam judicavit. Cumque hæc miſera indies deficeret, nec ullo juvaretur medicamine, octavo poſt caſum hebdomada extincta eſt. Aperto parentum conſenſu cadavere uterus ulceribus ſcatens, ſed pure carentibus, ac fætore, in interna autem ejus cavitate ſpongioſæ, putrefactæque carnis fruſtum reperiebatur quatuor cum dimidia libras appendens, ipſa autem viſcera bene conſtituta, ac ſana inventa ſunt. *Idem Act: med: Philoſoph: part:* 3 *cap:* 17 *fol: mihi* 29 ſimile quid de virgine, monaſterii cujuſdam Abbatiſſâ, tradit. Item *part:* 4 *cap:* 11 *fol:* 37, *&* 38. *Greg: Horſtius lib:* 4 *de morb: mulier: obſ:* 39 *pag:* 293 de virgine viginti duos annos habente memorat,

quæ

quæ itidem, cum menstrua fluerent, è scalis decidit, quo casu, mox cessante fluxu, maxima ipsi respirationis supervenit difficultas, quod accidens venæ brachii sustulit scissio, licet ne per sex quidem menses redeuntibus catameniis. Cum itaque tussi, respiratione difficiliori, ac ventriculi dolore, aliisque affligeretur symptomatibus, remediis ad eliciendos menses usa est, sectâque bis pedis venâ, molam muri majori similem, at vitâ carentem non sine maximo sanguinis produxit effluvio.

De viduis, quæ molas emiserint, inter alios testatur *Ioh: Rhodius obs: medic: cent:* 3, *cap.* 53 *pag. mihi* 173, ubi de quâdam, cui sexagenariæ provenerit Mola, narrat, quæque jovem lapidem juraret sese octodecim proximis annis cum nullo rem habuisse.

Petrus à Castro de septuaginta annorum anu refert. Nec absque ratione id fieri autumat *Melchior Sebitzius singulari de molis dissertatione.*

Marcel. Donatus lib: 4 *cap:* 25 *pag. mihi* 451 de nobili, ac honestissima muliere memorat, quæ eusarca, sanguinisque abundans copiâ sexto supra quinquagesimum ætatis anno, jam diu cessante circuitu menstruo, plurimos ediderit carnosos abortus, alios pugno similes, minores alios, durioresque, ac molliores, post quorum ejectionem sanguinis plurimum, uti in verarum secundarum emissione fit, dolenti admodum profluxerit.

De

De molis per multos annos utero inhærentibus agunt *Alex. Benedictus lib. 26. de morb. cap. 36. Schenkius lib. 4. pag. mihi 679. G. Horstius lib: 4. de morb: infimi ventris obs: 53. fol. 244.* Sequentia autem tantum, ut brevis sim, adducam exempla.

Dodonæus obs: med: cap: 49 fol: 119. de carneâ molâ pedem fere longâ, medium latâ, tres autem digitos latos crassâ testatur, quam quindecim prope annis honesta admodum gestarit vidua uteri procidentiam rata, quod circa illius os nonnihil propendere sentiret. Illa tamen, ut idem ait, solito purgabatur tempore, imò magis abunde quandoque, quam expediret, ac tandem post graves labores parturienti similis molam edidit.

Interdum & molas in uteri collo nasci tradunt *P. ex Æginâ medicus lib: 3. cap: 69. Ætius sect. 16. & 80. ut & Marcellus Donatus lib: 4. pag. 457. Hoechstetterus obs: med: dec: 6. pag:457.*

Ioh: Jænisch miscell: med: phys: curios: decur: 1 an: 2 obs: 79 pag. 154. de fœminâ scribit, quæ cum decem perfectos fœtus, ac pene totidem abortus edidisset, jam parere cessans, non, nisi molas, modò unam, modò plures, singulis mensibus per sesquiannum, etiam absente longo tempore marito, haud absque acerbissimis parturientis doloribus, nec non insequente sanguinis fluxu, denique molam produxerit infantis caput instar per totum gestatam quinquennium

uteri

uteri quoque procidentiâ ſeſe laborare credens: hæc autem uſque adeo dura, ac tenax erat, ut vix ſecuri dividi potuerit, abſque putredine, & hinc orti fœtoris moleſtiâ: Quodque magis miremur, ſine omni ſanguinis veſtigio. Quo facto prolapſus uteri quinquennis evanuit, & molæ molem non in utero, ſed extra eum in vaginâ uterinâ circa exterius pudendi orificium tam diu latuiſſe eventus docuit, uteri ſitu inculpato invento.

Omnia hæc, uti par eſt, perpendens ſtatuo nullas molas ſentientes, vel ſe moventes abſque viri ope produci poſſe. Ita & *Paulus Zachias lib.* 1. *quæſt: med: legal: tit:* 3 *quæſt:* 6 *num:* 35 & 36 *pag.* 72 ſentit inter viventem, vitâque carentem, ac plantæ modo nutritam diſtinguens molam: quarum illam abſque viro vix, hanc autem, illæſâ pudictiâ, rarius produci ſtatuit.

Nullam omnino ſentientem, aut ſe moventem molam ſine virili auxilio generari poſſe credit *Marcellus Donatus lib.* 4 *pag. mihi* 455, quamquam non dubitet, quin quædam motu, ſenſuque carentes ſine virorum congreſſibus gignantur.

Anne etiam polypum in naſo, carnoſam in vulneribus, ulceribuſque excreſcentiam, fungos in juncturis, alibique, nec non alias in multis corporis partibus provenire cernimus excreſcentias?

Quidni itaque rudis, indigeſtaque carnis

maſſa

massa in utero generationi à Creatore destinato producatur? Carnosas, rudesque, ac formâ destitutas massas, quæ ultro moverentur, quandoque à maritatis editas fuisse mulieribus ajunt *Joh. Matthæus de Grado comment. in Rhasin cap. de molà*, plures vidisse scribens, quæ per horam post ejectionem moverentur, ac *Zacutus Lusitanus pr. med. mirab. lib.* 2. *obs*. 44. *pag. mihi* 264, ut & *Greg. horstius lib.* 11. *pag*. 543. Si itaque virgines, viduasque molas emittere posse statuamus, quo tamen id fiat pacto, sciamus oportet.

Veluti igitur in alias corporis partes nonnihil sanguinis ex arteriis, aliusve humor ex lymphaticis vasis effundi, ibique coagulari potest, qui postea in Sarcoma, vel Atheroma, Steatomave, aut Meliceriden pro materiæ diversitate mutatur quique tumor, sive excrescentia ab omni parte membrana cingitur, ad quam quotidie affluit alimentum: Ita etiam in viduis junioribus, virginibusque plurimis de causis, præcipue vero præcedente fortiori veneris imaginatione fieri potest, ut sanguinis nonnihil, vel alia materia extra vasa in uteri cavitatem effluat; quo casu uterus in ejusmodi lascivis concipiendi avidus è solo sanguine ob defectum fermenti seminis virilis verum conceptum formare non valentis rudem potius massam profert, quæ sensim incrementum sumit.

Hujus etiam opinionis est *Levinus Lemnius*

de occult. naturæ miraculis lib. 4. *cap.* 19 sub finem, cum quod famelicis quandoque, qui gratissimo dapum odore in culinis quodammodo satiantur, eoque, deficiente alimento, reficiuntur, contingit, id ipsum jam viro maturæ, ac nubili virgini accidere ait, quæ amantem dilectissimum, cum eo potiri nequeat, tacito sinu fovet, illum animo menteque etiam absentem concipit, ita ut illa imaginatione crebra, validissimaque, informem quandam concipiat massam, conglobatis, collectisque in iis partibus humoribus qui conceptui inserviunt, quæ informis concretio imaginaria Venere nullo conceptu, virique opera perficitur.

Hujus etiam sententiæ est *Fernelius physiol. lib.* 7. *cap.* 6. *fol.* 177, ubi de ovis loquitur, quæ subventanea dicuntur, & de rudioribus molis, quas mulieres quandoque nullo viri concubitu concipiunt, in his siquidem procreationis est quædam adumbratio, quam maris semen, si suis instructum viribus accessisset, tanquam multo potentius, numeris, & ornamentis omnibus absolvisset.

Avicenna fen. 21. *lib.* 3. *tract.* 2. *cap.* 18 calidæ uteri intemperiei molæ productionem attribuit. Cui adstipulatur experientia: quæ enim sine maris ope molas gignunt, viragines plerumque sunt, lasciviores que fæminæ, ut & testatur *Marcellus Donatus lib.* 4. *de med. hist: mirab. cap.* 25. *pag. mihi* 455, cum ait vidisse

mul-

multas fæminas, sed salaciores, ejusmodi molas generasse.

Assentitur etiam *Galenus lib. 2. de semine*, calidioris temperamenti fæminas, viraginesve molam concipere posse statuens.

OBSERVATIO LXXIV.

Fætus in secundis repertus.

E*Lisabetha Tomboy*, cujus supra memini, retulit mihi sese è puerperâ geminos excepisse, quorum alterius membranæ amnio quoddam accrevisset corpusculum, haud aliter quam majoribus ostreis minus quandoque adhæret, quod funiculo quodam placentæ conjunctum esset, & in quo parvulus fætus digiti instar lateret. Hic autem masculus omnibus absolutus membris, altera pectori imposita manu, sed durus admodum, ac tanquam è latere cocto consisteret, reperiebatur.

IN OBSERVATIONEM LXXIV.

HUic nostræ de fætu in secundis reperto per omnia similem observationem habet.

Nic: de Blegny Zod. med. Gall. an. 1 *obs.* 8 *f. mihi* 8. *Fœmina quadam*, inquit, *puellam peperit, cujus secundinas perlustrans D. Amiens Chirurgus Regius, tempore partus accitus, in iis latentem deprehendit fœtum marem, manus longitune, membranis propriis adhuc obvolutum, adeoque totâ suâ longitudine compressum, ut vix crassitie quartam pollicis partem adæquaret: ipsa etiamnum cranii ossa, suturarum ratione, eandem constitutionem adepta erant: Cuti, & carni eadem propemodum inerat soliditas, quæ in fœtu diutius spiritui vini immerso deprehenditur, vix in membranis ipsis ulla alteratio animadversa, &c.*

Fœtus hic noster superfœtatio dici nequit, verosimile autem est eum dicto loco induruisse, quod debito alimento destitueretur, subtrahentibus illud geminis, quoniam ille cum his unâ eâdemque membranâ fuit conclusus, sentiat quivis, quicquid libuerit, quamquam nec accedam superfœtationes dari negantibus, quod dixerit *lib.* 5. *Aphoris.* 51. *Hippocrates* gravidis os uteri internum clausum esse; nec non *Galenus lib.* 2. *de symptom. causis classe* 3. *cap.* 3. *fol. mihi* 21, *ut &* 3. *de natural. facultat. Classe* 1. *cap.* 3. *fol. mihi* 302 scribat, quam diu gravida sit, mulieri uterum tam arcte claudi, ut ne acus quidem acies intromittatur. Verum illi *Hippocratem* non recte intellexisse videntur, cum verbum συμμύεσθαι, non prorsus clausum esse, ut

sty-

ſtylum ne minimum admittat, ſed connivere, ut nos palpebris, cum dormimus, ſignificet. *Adr. Spigelius corp. hum. Fabricæ lib. 8. cap. 22 Uteri os*, inquit, *gravidis hiat, tantoque magis, quanto ſunt partui viciniores, quicquid etiam alii crepent ex Hippocrate, cum ipſi nec recte eum intelligant, neque experientiam, quæ veterum ſcriptorum, imprimis autem divini Hippocratis, fidiſſimus eſt interpres, conſulant. Ego vero non tantum centies id tetigi, ſed & obſtetrices inveſtigare docui, ut cognoſcerent, revera gravidæ eſſent mulieres, an molam tantum gererent, cum facile digito id explorare liceat. Docui quoque eaſdem, cum tempore partus maxime hiet, inveſtigare, fœtusne verſus terram capite ſit convolutus.*

Uteri autem os poſtremis menſibus aliquo modo aperitur, quoniam illius ob magnitudinem fœtus extenſi cervix, contractione brevior fit, ut haud difficile ſit per id tempus uteri os digito attingere, præſertim ſi pedibus gravidæ inſiſtant.

Nec metus eſt, ne aër ſubintrans ſætui damnum adferat, nam uteri oſculum cum hiet in gravidis, obturatur craſſâ & lentâ materiâ, quæ non ſolum impedit ingreſſum aëris in uterum, ſed viſciditate ſuâ, partus tempore, uteri ſinum, & pudendum lubricat.

Integrum de ſuperfætatione librum ſcripſit divinus Medicorum Magiſter *Hippocrates*;

„ cujus principio, *Superfœtant autem*, inquit,
„ *mulieres, in quibus uteri os, post primum*
„ *conceptum, non ita valde clauditur, quod*
„ *evidentibus quibusdam signis constat.*

Commodissimum autem superfætationis tempus videntur mihi primi esse menses, quia tum fætus nondum ita accrevit secundum omnes uteri parietes, ut ovulo è tubâ fallopianâ delapsuro ob nimiam ipsorum extensionem idoneus adhærescendi locus adimi posset, nam licet os matricis internum post conceptum claudatur, nihilominus interdum conceptio de novo fieri potest.

Idem *Hippocrates* superfætationis exemplum de muliere Larissæa *lib.* 5 *Epidem fol. mihi* 1144. adducit, quæ quadragesimo à primo partu die, quod præpostere conceptum fuerat, exclusit.

Eam admittit quoque *Aristoteles* 7. *de histor. animal. cap.* 4. Nec non *Plinius lib.* 7. *natural. hist. cap.* 11. ut & *Dan. Sennertus*, *Nicol. Florentinus*, *P. Pereda*, alique innumeri. Sed superfætationis natura, & ratio tantis difficultatum involucris est implicita, ut plerique eam fieri non existimarint, verum audiendi non sunt, inquit *Andr. Laurentius lib.* 8. *quæst.* 22.

Qui testimoniis tot, & tantorum virorum non convincuntur, ait *Theod. Kerkringius obs.* 2. *fol.* 4, *veniant, & videant duo penes me sceleta geminorum uno partu editorum, quorum alter erat* 8 *mensium, alter, quantum nunc ex ossibus*

appa-

apparet, & tunc cum carne veſtitâ mihi offerebantur, è toto corporis habitu apparebat, quartum non attigerat menſem.

Frid. Loſſius obſ. medic. lib. 4 obſ. 14. fol. 355 ſibi in praxi contigiſſe dicit. *Conſultiſſimi Viri D. Joh. Chaſſe uxorem adhuc juvenem ſtato naturæ termino peperiſſe filiolum recte formatum, integrum, & bene ſanum: nono vero à partu die iterum enixam fuiſſe, ſeu perdidiſſe fætum adhuc immaturum, quem nondum trium menſium maturitatem compleviſſe conjecturabat, propriâ ſecundinâ involutum, cui neque oculi, neque aures, neque os patebant, licet ſexus diſtingui poſſet. Vero perquam ſimile eſt, inquit idem, Uterum poſt primum conceptum, non exquiſite clauſum, vel ſaltem ſeminis avidum ex voluptate, quam in congreſſu percipiebat, iterum nonnihil fuiſſe apertum.*

Rariſſimum ſuperfætationis exemplum adfert *Thom: Bartholinus centur. 4. hiſt. 15. fol. mihi* 139, ut & *Rembert. Dodonæus ſchol. ad obſ.* 111 *Anthon. Benivenii.*

Verum, ut brevis ſim, unicum tantum lectoris delectandi ergo, ex D: *S. Vireſio* rarum oppido ſuperfætationis adducam exemplum.

Scribit ille *Theatri magni dulcium, atque utilium hiſtoriarum cap. 61. pag. 433.* De fætu improviſè admodum poſt alium, quocum in utero creverat, quique jam editus objerat, nato, cujus parentes in oppidulo *Hertshornâ* nomine,

haud procul Heidelbergâ habitabant. Hic infans diu poſt patris, qui nobilis, ac dives admodum fuerat, obitum naſcebatur, ejuſque uxor Teſtamento hæres inſtituta in mariti bona allodialia ſucceſſerat, feudis, quæ ampliſſima poſſederat, deficiente prole maſculâ, ad agnatos proximos perventuris. Cum itaque mater mortis conjugis cariſſimi tempore gravidam ſeſe eſſe quodammodo ſuſpicaretur, nec tamen certo ſciret, feudorum poſſeſſionem agnati invaſcre, necquicquam obnitente viduâ, atque, ut id temporis, quo infans naſci poſſet, præterlabi ſinerent, poſtulante. Cum vero aliquamdiu poſt pareret, mortuus prodiit fætus: eoque inſolentiores facti proximi, tanquam jure, feuda inter ſeſe partiti ſunt, atque iis etiam viduam intervertere, coepere, quæ ad ipſam teſtamenti vi pertinebant. Cum verò huic venter poſt partum illum etiamnum tumeret valde, ut balnea Badenſia peteret, conſuluere medici, pravis humoribus illum tumorem ortum dicentes, hydropicamque ipſam judicantes, adeoque balneis reficiendam, ſanandamque. Illa itaque Badenam profecta degentibus id temporis ibi forte Moguntino, ac Saxone Electoribus, ſecundo poſt adventum die parturientis labores ſibi ſupervenire ſenſit, advocataque obſtetrice, pulcrum, valentemque optime edidit filium, qui octavo poſt genitoris obitum menſe, undecimaque poſt ultimum partum pro-

diit

Tab: 6.

fig: 1
Fol 329

fig: 2

diit hebdomada. Miræ ſatis rei fama illico ad Electorum pervenit aures, voluitque Moguntinus infanti, cum ſacro baptiſmatis lavaretur fonte, adeſſe compater: Saxo eidem mille Imperiales (quos vocant) donavit, deditque Heydelbergam ad Palatinum literas, uti ipſe avidos illos, reique non ſuæ inhiantes nimium, poſſeſſione feudorum diinoveat, viduæque illa, utpote Ferdinandi recens nati vaſalli matri, reſtituat.

Quod continuo quidem factum fuit; nec ſua tandum damna noxiâ cupiditate orta doluere agnati, ſed, quod longe durius malum, cachinni dolores auxere.

OBSERVATIO LXXV.

Gemini, ſinguli quidem ſuo utentes umbilicali funiculo, at tertio inſuper communi donati.

ILla, cujus proxima meminit obſervatio, obſtetrix retulit mihi ſeſe hic Hagæ bis diverſis locis geminos excepiſſe ſingulos ſua concluſos membranâ, tribuſque, prout adjecta tabulæ ſextæ primâ monſtrat figura, funiculis utentes. Uterque fœtuum propria donabatur placenta, quæ ambæ (licet non abſ-

que cujusvis infantis membranarum interstitio) sibi invicem propinque admodum matricis fundo, lateribusque affigebantur, quarumque è centris utrique fetui communis ad umbilicalium vasorum radices, antequam placentis insererentur, prodibat funiculus. Tertius etiam funiculus, vasaque umbilicalia communia non aliter gyris, nodisque erant distincta, quam in recens natis plerumque conspiciuntur.

IN OBSERVATIONEM LXXV.

PLurima quandoque insolitâ quadam produci lege observationum nostrarum non paucæ evincunt. Quamvis autem id, quod modo attuli, mirum forte videatur, inveniemus tamen, si accuratius paulo inquiramus, ejusmodi vasorum conjunctionem sæpius alibi nostro in corpore contingere, scilicet præsertim in sanguiducis vasis, ac parenchymatibus. Id ipsum autem fit, ut ex uno vase in aliud sanguis transitum inveniat, ac dubio procul nostro casu factum est, ut, quicquid esset in unius placenta, funiculove sanguinis, in alterius vasa transfunderetur. Cujus placentarum sanguinis communionis ope gemelli isti haud dubie

tem-

temperie, aliisque proprietatibus magis similes erunt.

Certant viri docti, num gemelli in utero impraegnatae unâ, eâdemque semper cingantur membrana, quae in duas, veluti mediastino quodam, divisa partes faetus distinguat? Verum equidem est in superfaetatione, cum nec simul concipiuntur, nec simul eduntur, singulos faetus distinctis involvi membranis, diversisque uteri affigi partibus, ita ut, etiamnum incluso altero, alter emitti queat. Longe autem aliter circa gemellos eodem conceptos tempore res sese habet, qui eadem quidem plerumque inclusi membrana, eodemque contenti loco alterius tamen cujusdam tenuioris membranae interventu distinguuntur, quae aquae pressione post alterius egressum facillime rumpitur. Proprio autem quivis utitur funiculo ab umbilicalibus utriusque vasis producto; distincta est & cuivis placenta: quamvis autem extrinsecus aspecta una tantum videatur, proprius tamen adspicientes duas, pluresve videbunt pro faetuum inclusorum numero, hae tamen omnes vasorum interventu communionem inter se habent, ut ex hac in illam transmitti queat sanguis.

Th. Bartholinus cent. 4. *hist.* 83. *pag. mihi* 403 de gemellis agit, quorum singuli propria cingebantur membrana, quod & nostra docet observatio, ejus tamen casum tertio illo communi funiculo observatu digniorem reddente.

De

De uno, eodemque fætu cum duplici funiculo, duplicique placentâ vide sis *Ephemerides Germ. decur.* 1. *an.* 1. *obs.* 39. *fol.* 127.

Tergeminos quandoque eâdem membranâ conclusos repertos fuisse idem tradit scriptor. Nec videtur illud mihi minus verum, quandoquidem supra memorata obstetrix illud ipsum sibi in rustici cujusdam tergeminis videre licuisse retulit. Eo tamen casu distincto quivis ligatur funiculo.

Tale exemplum etiam adducit *C. Solingius tract. de Embryulcia fol.* 292 sed eo casu tres isti fætus duabus intermediis à se invicem segregantur membranis.

OBSERVATIO LXXVI.

Sanguinis fluxus continuus ad ipsum usque partes diem, novoque insuper singulis mensibus auctus profluvio.

PRæstantissimus Medicus D. *Theod. Liebergius* dixit mihi præcipuam quandam matronam extra Hollandiam degentem plethoricam admodum, & corpore tenui ab ipso usque imprægnationis initio continuo sanguinis fluxui fuisse obnoxiam, qui singulis itidem men-

menſibus novo augeretur genitali effluvio. Plurimi itaque conſulti Medici gravidam non credidere. Contigit autem poſtea, ut Hagam veniens dictum etiam conſuluerit Liebergium, qui unico inductus indicio, mammarum videlicet tumore, gravidam negare non potuit, at dubius tamen paulo diutius perpenſurum omnia, ſequentique ſe redituru die promiſit. Cum vero adeſſet poſtridie, matronam jam ſeptem menſium fœtum edidiſſe comperit, qui quamvis diu non ſupereſſet, baptizatus tamen fuit.

IN OBSERVATIONEM LXXVI.

HIppocrates *ſect.* 5. *Aph.* 60. *Si prægnanti* ait, *purgationes menſtruæ currant, impoſſibile eſt, ut bene valeat fœtus.*

Ut autem recte intelligatur Aphoriſmus ille, diſtinguendum eſt, conſiderandumque, num fluxus ille major ſit, minorve, frequens, an infrequens, num ſe prope graviditatis finem, an verò alio manifeſtet tempore, denique quo modo quibuſve ille fiat viis.

Cum itaque dicat *Hippocrates*, *ſi prægnanti purgationes currant menſtruæ*, non de unico fluxu,

fluxu, ſed de pluribus, qui ſæpius, diverſis temporibus, vel ſingulis menſibus contingunt, loquitur. Ita enim capiendum Aphoriſmum primus ejuſdem de morbis mulierum docet liber, ubi gravidarum uteros, ſi plus juſto aperiantur, ſingulis menſibus ſanguinem eodem plane modo, quo non gravidæ ſolent, mittere ſcribit: libro autem *de Natura pueri* non nocere ait, ſi uno, & altero menſe nonnihil ſanguinis imprægnatæ, dummodo non ſingulis ad partum uſque menſibus, emittant. Hujus autem ratio in promptu eſt: ſi enim ſanguine abundat valde illa, quæ jam concepit, quid ni etiam illius portionem per menſes aliquot abſque ejus, qui in utero eſt, (ut ex veterum loquar opinione) nutrimenti detractione ejiciat? Si vero gravidæ non prioribus tantum, ſed & poſterioribus ad uſque partus tempus menſibus ſanguinis ea decedat copia, quæ non gravidæ fluxit, tum demum plerumque contingit, ut fœtui nutrimentum debitum, nec non robur, & calor adimatur, præterquam quod mulierum, licet non imprægnentur, corpora iſtæ purgationes plus minus, pro illorum conſtitutione, turbent, atque ipſum etiam fœtum participem reddant. Hujus etiam *Ariſtoteles* eſt ſententiæ, qui *lib.* 7. *de hiſt. Animal. cap.* 3. & *lib.* 1. *de generat. Animal. cap.* 19. *Si menſtrua, inquit, gravidæ quovis menſe ſolita fluant copia, fieri non poteſt, ut fœtus eam conſervet ſanitatem, quâ, ſi matri parum,*

nec

nec singulis decederet mensibus, gauderet. Quinto itidem de *hist. Animal.* quasdam reperiri mulieres, quæ per totum imprægnationis tempus sanguinem emittant, has autem parvulos, tenellos, ac rarissime vitales producere fœtus tradit.

Quantum ad vias, quibus utatur effluens cruor, si modicus sit fluxus, ac validæ, beneque se habenti primo gestationis superveniat tempore, nec terror quidam, aut iracundia, nec etiam lassitudo saltusve, aut longiores curruum motationes, vel crebriores sternutationes, graviores tusses, vomitusve, nec alia denique externa casuum, verberum, ictuumve præcesserit vis, certissimum est fluxionem è matricis colli vasis provenire. Confirmat id *Galenus lib. 6. de locis affectis sub finem cap. 5. Item Comment: in Hippocrat. aphorism. 60. sect. 5.* Ideoque non ita metuendus erit abortus, si quandoque menstruum emittat imprægnata sanguinem.

Hieron: Reusnerus obs. med. pag. mihi 55. perhibet, *Jacobum Lochnerum* testari, vidisse se gravidam, cui singulis mensibus absque omni incommodo sanguis flueret, haud aliter quam cum nondum uterum ferret. Similes casus se Vratislaviæ in Silesiâ in duabus diversis mulieribus itidem imprægnatis vidisse memorat.

Thom: Bartholinus centur. 3. hist. 13. pag. mihi

mihi 32. Mercatoris uxorem novit Hafniæ, cui, quotiescunque gravida esset, tantum superveniret sanguinis effluvium, ut propter corporis debilitatem lecto quandoque inhæreret diutius, quod tamen solito cessaret tempore, atque à primo ad usque ultimum gestationis mensem inchoaretur justâ lege, quamvis ipsa validos nihilominus ederet filiolos.

Gravidæ apud *G. Fabritium Hildanum centur.* 5. *obs.* 41. toto gestationis tempore liberalissime fluxerunt menses. De aliâ refert *Solenander sect.* 5. *consil.* 15. *pag.* 492. quæ innoxie majori quantitate, quam aliis temporibus mensium habuerit profluvium.

De plethoricis itaque non erit intelligendus ille Aphorismus, quibusque ea est sanguinis copia, ut hæc, nisi venæ sectione eliceretur, dictâve minueretur fluxione, vel abortus, vel ipsius imprægnatæ existeret mortis causa.

OBSERVATIO LXXVII.

Menstrua Periodus infanti anni unius.

IDem Medicus *Theod. Liebergius* mihi etiam consultum se nuper fuisse memoravit de filiolâ quâdam, cui, quamquam unum tantum annum, vel paulo amplius habenti, sed optime valenti

jam

jam ter repetitâ vice adultarum more (habitâ ſanguinis, infantiſque tenelli corporis ratione) menſtruus fluxerat ſanguis.

IN OBSERVATIONEM LXXVII.

SIcuti mulieribus rarius poſt quinquageſimum annum menſtrua proveniunt, ita etiam vix ante quartum decimum fluunt: quamquam plurimis citius ſupervenerit hic fluxus.

Hercules Saxonia part. 3. *prælect. pract. cap.* 23. *fol. mihi* 257. puellulam quinque annorum noviſſe ſe narrat, cui provenirent menſtrui fluxus, quique pro corporis modulo ſingulis lunæ circuitibus continuarentur.

Fred. Deckers notis ad praxeos Barbettianæ caput 13. *fol.* 247. Lugd. Batavor. ſe obſervaſſe dicit duas puellas, alteram ſeptem annos natam, alteram duorum circiter annorum menſtrua habuiſſe, verum natu minorem poſt tertiam periodum periiſſe, cum major natu, licet jam ſexies ſingulis menſibus rediiſſet ille fluxus, ſana manſerit. Simile exemplum habet *G. Fabrit. Hildanus cent.* II. *obſ.* 60.

Celeberrimus olim Medicus N. Tulpius lib. 3. *obſ. pag. mihi* 255. de puellâ ſcribit, cui, cum à quarto ad octavum annum debito ſemper tempore, modoque purgata eſſet, ac caſus quidam menſtruum illum impediiſſet circuitum, ſurſum

in caput ſanguis aſcenderit, graviumque extiterit cauſa ſymptomatum: quæ res cum illi prope fide videatur major, magis tamen mirum id eſt, quod tradit *Theod. Kerkringius obſ.* 87. *pag.* 168 de infante cui, ab ipſa uſque nativitate iſte adfuerit fluxus: ille etiam nonnullas adducit circumſtantias, dicitque gravidam matrem quodam tempore ita fuiſſe animo commotam, ut illico non tantum plurimum ipſi decederet ſanguinis, ſed & ab eo tempore quovis menſe rediret fluxio, ita ut, num gravida eſſet, dubitaret, eoque magis, cum per quindecim dies continuos prope geſtationis finem ſanguis flueret: quo tempore filiolam peperit, quæ ad quintum decimum à nativitate diem ſimili obnoxia erat effluvio, poſt quod tempus illud ipſum quovis menſe rurſus animadvertebatur. Iſta autem puellula, poſtquam ter ſanguinem, tribus videlicet menſibus, eo modo exoneraſſet, vivere deſiit.

Narravit mihi *D. Cornelius Solingius* Medico-Chirurgus ſe an. 1679 medicinam feciſſe filiolæ Advocati cujuſdam Ultrajectenſis, cui quatuordecim menſes natæ, beneque valenti, ſecundo à partu die menſes, iique ſatis magna pro modulo tantilli corporis quantitate, lunaribus periodis profluxerint.

OBSERVATIO LXXVIII.

Puerpera abſque Lochiis.

C*Ornelii Hugonis* uxor poſt difficiles viginti quatuor circiter horarum partus labores edidit filiolum qui modo non naturali, binis videlicet pedibus, brachiorum alterum inter ſe medium comprimentibus prodiit vigeſimo nono Junii 1680. A quo tempore illa debilis admodum, ac febribus impetita fuit multum: nec (quod mirabar) purgata fuit. Quoniam itaque ipſi hæmorrhoides valde tumere animadvertebam, ſanguiſugas aliquot iis admoveri præcepi, quo remedii genere indies minuebatur febris, vireſque ſenſim redierunt.

Poſt aliquot autem dies torminibus ventrem ſuum, hypogaſtriique dextram partem tumore infeſtari queſta eſt mulier, quem ego preſſione manus alte deſcendere ſenſi, ut minime quidem, quin ipſius uteri tumor eſſet, dubitarem. Ipſe itaque poſt enematis laxantis uſum, idoneum fomentum, linimen-

tumque, ac emolliens denique emplaſtrum præparari juſſi: his autem medicamentis tertia à partu hebdomada convaluit puerpera, nec quidquam ex utero præter parum albentis, fætentiſque humoris omni illo tempore emiſit.

IN OBSERVATIONEM LXXVIII.

HIppocrates *lib. de naturâ pueri, Mulieri, inquit, cui lochia poſt partum non fluunt, gravis ſupervenit morbus; Si vero eorum fluxus aptis quam citiſſime non promoveatur remediis, vitæ diſcrimen incurret puerpera.*

Cujus dicti veritatem quam rariſſime infringit experientia, quamvis & illi, de quâ obſervatio noſtra, mulieri nihil omnino attulerit incommodi lochiorum defectus.

Nec tamen ſimiles noſtro caſus ſcriptores medici obſervare neglexerunt. Narrat quippe *G. Fabritius Hildanus cent.* 4. *obſ.* 41. *pag. mihi* 428 de honeſtiſſima fæmina, quæ morbis nullo infeſtata tempore, at ſana ſemper, valenſque catamenia nunquam ſive cælebs, ſive marita experta fuiſſet, ac, quamquam ſeptem robuſtos enixa eſſet infantes, puerperii tamen tempore minimum ex utero profluere ſanguinis animadvertiſſet. Teſtatur etiam *Joh. Schenkius lib.* 4. *pag.* *mi-*

mihi 913. *Petrum Toletum* vidiſſe mulieris cujuſdam (quæ nec ante partum, nec hujus tempore ſanguinem ſolito fœmineo ſexui more exoneraverat) infantes fædis plerumque capitis, facieique ulceribus vexatos prodiiſſe.

Marcellus Donatus lib. 4. *cap.* 23. *pag. mihi* 160. validæ, animoſæque admodum, nec minus contentioſæ mulieris mentionem facit, quæ menſtrui fluxus ſemper immunis filium tamen, ac dein puellam, utrumque valentem, atque inſuper optime nutritum ediderit, cuique parienti parum admodum, poſt partum vero nihil omnino deceſſerit ſanguinis.

Joh. Rhodius cent. 3 *obſ.* 54. *pag.* 173 *an.* 1628 nobiles duas Paduæ vixiſſe matronas memorat, quæ ſtaturâ proceriori, tenuiorique corpore abſque ullâ fluxione conceperint, nec quicquam toto partus tempore lochiorum egeſſerint. Male tamen ſeſe has imprægnationis tempore habuiſſe idem tradit.

De parturiente ſine aquis, & parum egerente ſanguinis, nullamque vel omnino exiguam vixque ſenſibilem poſt partum lochiorum purgationem habente mentionem faciunt *Ephemerid. German. decur.* 1. *an.* 3. *obſ.* 132. *fol.* 241.

Nec non *obſ.* 265. de ſex liberorum fæliciter partu editorum matre, quæ nunquam qualicunque ſanguinis, vel etiam menſtrui, fluxu laborarit, nec inſuper in partu vel aquam, vel ſanguinem fuderit, nullis etiam ſubſequentibus lochiis;

ut & *decur.* 2 *an.* 1. *obſ.* 41. de muliere, quæ nec ante, nec in, nec poſt partum menſes, aut lochia paſſa erat.

OBSERVATIO LXXIX.

Sanguis menſtruus ex iraſcentis papillis effluens.

ADriana Noſocomii Scheveringani gubernatrix jam prope quadragenaria, ſed corpore macra, tenuiſque, nec bile tantum abundans, ſed & iracundior, anno 1644. ita offenſa erat animo, quo tempore fluxu laborabat menſtruo, ut præ maximâ mentis perturbatione è papillis prorumpens reliquum corpus prolueret ſanguis. Cui ipſe arceſſitus illico pedis venam ſcindi juſſi, ut ſanguini aliorſum deducto commodior daretur exitus: Ipſa autem brevi poſt convaluit.

IN OBSERVATIONEM LXXIX.

*QVibus mulieribus in mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificare Hippocrates ait Aph.*40. *ſect.* 5. Hiſce autem ſignifi-
cat

cat ſanguinem, ſi, obſtructis catameniis ad mammas feratur, majori, præternaturalique imbui calore, vel etiam pro parte ipſum petere cerebrum, atque ita furoris exiſtere cauſam.

Galenus autem ad hunc textum nunquam ſe ſimile quid vidiſſe aſſerit. Quicquid ſit; Noſtro caſu maximam animi perturbationem furorem jure merito dixeris; cui illud convenit *Catonis*:

Ira furor brevis eſt.

Scribit *Paræus lib.* 23. *cap.* 52. *fol.* 33. uxori *P. Fabri* tantâ copiâ per mammas fluxiſſe menſes, ut tria, quatuorve vix capiendo eſſent mantilia. Idem ex Anatom. *Salom. Alberti* adnotat *Dan. Sennertus* de fæmina, cui ſingulis menſibus ſanguis per mammas uberrime evacuabatur.

Id quoque teſtantur *Cordæus (Comment.* 6. *lib.* 1. *Hippoc. de morb. mulier*, *Andr. Laurentius Anatom. lib.* 7. *quæſt.* 19. *pag. mihi* 278. *Dominicus Panarola Pentecoſt.* 4. *obſ.* 13. *pag. mihi* 119. nec non *Anthon Muſa Braſſavolus ad dictum Hippocratis Aphor* 40. *lib.* 5. Queis adde *Marcellum Donatum fol.* 30. *lib.* 1. *de med. hiſt. mirab. cap.* 2. *Amatum Luſitanum Curat. Medicinal. Cent.* 2. *Cur.* 21. *fol. mihi* 163. nec non *Cent.* 7. *Curat.* 48. *fol.* 746. ac denique *Schenkium pag.* 700.

OBSERVATIO LXXX.

Menstruum viris per penem profluvium.

NAturale quid est, si bene valentibus menstruo effluvio sanguis decedat mulieribus. Præter naturam autem fit, atque inaudita res est, si ejusmodi fluxio viris accidat.

Optime tamen memini me in duobus, quos novi, animadvertisse menstruam per virgam periodum: Erant illi autem temperamenti frigidioris, nec multâ lanugine malas tecti, ac poculis admodum dediti.

IN OBSERVATIONEM LXXX.

F*Ranciscus Ignatius Thiermairius Medicus Bavarus Consultat. lib.* 1. *cap.* 15. *pag. mihi* 181. de quorundam geminorum altero narrat ante septimum decimum ætatis annum sanguinis per penem fluxui obnoxio, qui aliquot annos continuabatur: ita ut singulis post novilunium quadris quinque circiter punicei sanguinis uncias per virgam emitteret, præcedentibus tamen semper quibusdam non absque dolore tormini-

bus

bus circa umbilicum, lumbos, ac inguina, uteri doloribus non absimilibus. Cessante item hac exoneratione, acerrimâ affligebatur ille cephalalgiâ.

G. Reyes à Franco Elysio jucundis. quæst. Campo, quæst 86. *Imberbem*, ait, *& toto corpore depilem cognovi effæminatum, mulieris, aut Spadonis instar, cui à vigesimo usque ad quadragesimum quintum annum menstruæ purgationes per pudendum, statis quibusdam mensibus, quatuor, aut quinque dierum spatio non parvâ copiâ emanabant, & si forte non recte fluebant, superveniente cum torminibus dolore, vena secta in talo illi remedio erat: hic ex pleuritide occubuit è retento menstruo subortâ.*

David van Hooghstraten dissertat. epistolicâ fol. 23. refert sibi exemplum esse viri, cui per singulos menses menstruantium fæminarum more sanguis per penem effluxerit. Plura ejusmodi afferunt *Zacutus Lusitanus lib.* 2. *pr. admir. obs.* 111. *fol:* 69, *Thom. Bartholinus hist: Anatom: cent.* 5. *hist.* 33. *fol.* 55, *Amatus Lusitanus cent.* 5. *curat.* 3, *H. Fabritius ab Aquapendente lib.* 3. *Chirurg: cap.* 13. *fol.* 148, *G. H. Velschius Episagm.* 69. *pag.* 43.

Quænam autem, quæso, hujus certo tempore redeuntis effluvii in dicto juvene fuit causa? An profluxit sanguis eo modo (quod multis quondam seculis plurimis contigisse viris etiam *Aretæus Cappadox lib.* 2. *de diuturnis affectibus*

inter alios tradit, ac, quin hodieque fiat, dubitari non finit experientia) per penem, quo Hæmorrhoidalis fluxio singulis mensibus multos vexat? Illud autem de illo juvene non videtur statuendum. Neque enim (ut idem *Thiermairius* ait) urinis mixtus prodiit sanguis, at guttatim colore puniceo profluxit. Ramus fortean exteriorum, interiorumve vasorum hæmorrhoidalium (quamquam contra solitum ordinem) ad pudenda sese contulit, quoniam anus, ac genitalia contigua admodum sunt, atque ita forte quædam inter ea facta est communio. Vel etiam cruor ille ex prostatis, quæ vesiculis seminalibus proximæ, ac intus cavæ sunt, provenit, è quibus humor ad rigandum seminalem ductum, qui Urethra terminatur, prodit, quæ prostatæ notabilibus donantur vasis sanguineis. Sed penes lectorem judicium esto.

OBSERVATIO LXXXI.

Vesicæ Vulnus.

EQues quidam nimium potus lato ense hic Hagæ ita fuit læsus paulo supra os pubis mediâ in abdominis parte non latus, sed anteriora aperiente vulnere, ut se in vesicam penetraret gladius, cujus indicium erat per vul-

nus

nus effluens urina. Ille autem intra tres hebdomadas (utut letalia clamet hujusmodi vulnera *Hippocrates*) percuratus est.

IN OBSERVATIONEM LXXXI.

H*Ippocrates aph.* 18. *sect.* 6. *letale vulnus vocat perfectam vesicam*; ut & *lib.* 1. *de morb. sect.* 5. *fol*: 447 & 450 : *Idem Coac. sect.* 2. §. 509. *fol. mihi* 199. *Ex vulnere autem*, *ait*, *fere mors contingit*, *si cui vulneratum fuerit cerebrum*, *aut spinalis medulla*, *aut jecur*, *aut septum transversum*, *vel cor*, *aut vesica*, *aut quædam grandis vena.* Sed sano iterum sensu accipiendus *Hippocrates*; cum *plerumque* istarum paritium vulnera letalia significet.

Vesicam vero læsam quandoque sanari non adeo novum est, quod ejus substantia nec omnis, nec passim sit membranacea. Quamvis enim hæc extra corpus tota quanta membranis constare videatur, non tamen talis est, quamdiu corpore clauditur, qualis quidem apparet, cum jam diu antea siccata, extensa, ac vento repleta fuit : ita ut multo magis carnium generibus sit annumeranda. Hujusmodi namque plura describit *Galenus. Comment*: enim *in 6. Epidem*: *Hippocratem* non id tantum, ex quo musculi, sed & ex quo intestina, ac vesica constarent, carnem vo-

vocasse ait. *Hippocratem* secutus *Galenus* 7. *de Anatom. administr.* non ubique carnis formam eandem esse scribit, quod rubicundior, molliorque sit musculorum, quam ventriculi, uterive, aut intestinorum caro.

Carnositatis intuitu *Bartholinus*, ac *Aquapendens* exteriorem vesicæ membranam musculum vocant totam cingentem vesicam, ut hæc, cum excernitur urina, contrahi posset, ideoque vulneratum sanari posse statuunt. Licet & ipsam curationem non minimum periculi, difficultatisque comitetur. Non enim vehementiores tantum dolores excitat læsa vesica membranaceæ substantiæ respectu, sed & inflammationis, febris, nervorumque convulsionis causa est. In abdomine illa insuper latet, ut nec uniri læsæ partes, nec sibi invicem queant alligari: Accedit, quod illæ madentes assidue, urinæque acredine stimulatæ non ita facile obducantur cicatrice, quamvis debitis adhibitis medicaminibus. Plurima insuper urinæ pars quandoque in ventris cavitatem destillat, quæ ibidem retenta, collectaque, ut alia taceam symptomata, maximi ventris tumoris, cujusmodi hydropici laborant, causa est, atque ita corrumpens, & labefactans viscera misere vulneratum interimit.

Sequentia etiam vesicæ vulnera sæpe curari docebunt exempla.

Galenus initio de loc. affect. Juvenis Mitylenæi

næi læsam gladio vesicam sanatam fuisse tradit.

Isaacus Cattierius Medicus Regis Galliæ *obs.* 4. *pag. mihi* 18 de vulneris mediæ vesicæ corpori inflicti curatione scribit, ut & *Platerus lib.* 3. *obs. pag. mihi* 797.

Francisc. Rossetus de Partu Cæsareo sect. 3. *cap.* 7. *pag. mihi* 55 lapilli ex infantis cujusdam abdomine artificiosa sectione per Chirurgum *Franconem* educti mentionem facit. Nec multum differt, quod habet *Francisc. Sanches obs. med. pag.* 370, ubi vesicæ lapis ex abdomine educebatur.

Statuit etiam *Rossetus cap. 6. pag.* 50. Calculorum eductionem per sectionem Cæsareæ similem multo minus esse periculosam, nec tot symptomatibus stipatam, quam quæ hodie in perinæo fit: cujus quidem ille rationem dat, docetque, quare lithotomi lapidem per perinæum potius, quam per abdomen extrahere tentent: cum, quod ille gravitate sua desidat, tum quod rem non intelligant melius: hujusmodi lapidum per sectionem eductionis meminit & *P. Barbette part.* 1. *manual. operat. cap.* 26. *fol.* 87.

Ex his itaque abunde liquet non semper letalia esse vesicæ vulnera. Sciendum interea est pro læsæ partis diversitate, vesicæ vulnera magis, minusve esse periculosa. Nam quando infima pars ejus, quæve prope collum sunt, vulnerantur partes, dubitandum non est, scribente *Roonhusio obs. lib.* 2. *pag. mihi* 180, quin sanari possint,

ſint, quod ſint muſculoſæ; nec minus certum eſt circa ſphincterem vulnus curari poſſe, cujus exemplum habet *N. Tulpius obſ. lib.* 4 *cap.* 29. Idem quoque *Roonhuſius pag.* 177. longe periculoſiorem fundi læſionem tradit, quam partis infimæ, membranaceæ ſubſtantiæ intuitu, illudque læſum inſanabile ait propter eas, quas ibidem proponit, rationes, quibus tamen non adſtipuler. Primò enim, ut ſupra dixi, non tota membranacea eſt veſica, quamvis fundum magis membranis conſtet, quam pars inferior; Ac quamvis illud, anteriorem partem lædente mucrone, ſaucium foret, uti equiti noſtro contigit, non neceſſario in ventrem influit urina, quia veſicæ fundum intra peritonæi duplicaturam ventris muſculis admovetur, ita ut in eo, de quo obſervavi, non potuerit è veſica in ventrem deſtillare lotium. Profuit etiam potus minimâ ſimul quantitate (ita enim præceperat Medicus) ſumptus, ſæpiuſque excreta urina, ne unquam repleri poſſet veſica, tantoque minus à deſtillatione in ventrem periculum foret. Ideo autem, equitis illius veſicæ fundum curatum fuiſſe reor, quod per anteriora intraverit gladii acies, ac læſæ inſuper veſicæ labia cum ventris muſculis obviam factis quam facillimè ſeſe conjunxerint: cujus membranacearum cum carnoſis partibus concretionis obſ. 39. memini. Si vero in latus adacto ferro veſicæ conſequenter latus læſum fuiſſet, non potuiſſet hujuſmodi

labio-

labiorum vesicæ læsæ, & musculorum ventris conjunctio, atque agglutinatio fieri. Atque eo casu veriorem *Hippocratis* Aphorismum putem.

OBSERVATIO LXXXII.

Vesicæ Ruptura.

CUm mulier quædam hic Hagæ diffi-cili admodum partu infantem edi-disset, comperit postea quam facillime sibi profluere urinam præcipue, cum erecto incederet corpore, quam tum præter voluntatem non sine dolore acerrimo, ardore, ac fætore per vesicam sensim elabi sentiebat. In ipso etiam effluxu majori affligebatur cruciatu, quam post eum, haud secus, ac iis, quibus ulcerata est vesica, semper contingit.

Postquam illa jam aliquamdiu isto vexata fuisset malo, fratrem meum *Joh. Stalpartium vander Wiel* consuluit. Qui, cum in omnia quam diligentissime inquisivisset, digiti in vulvam immissione, aliisque indiciis vesicæ illius partem inferio-

feriorem versus latus ruptam, ac jam quodam callo rupturæ labia obducta esse comperit; quandoquidem enim urinæ portio inter vaginam, vesicamque contineretur, non potuit non maximi doloris, asperitatisque esse causa. Exulceratione itaque tractu temporis ortâ urina assidue purulenta reperiebatur.

IN OBSERVATIONEM LXXXII.

HEnricus Roonhusius *part. 2. obs. med. Chirurg. pag. mihi* 164, &c. fuse admodum de vesicæ rupturâ egit Epistola ad *Jacobum à Kampen* Nosocomii Hornani Chirurgum datâ, nec à quoquam hoc quicquid est mali, quantum quidem sciat, antea expositum fuisse ait. Internam vero illius causam (præter calculum vesicæ sua conclusum membrana) statuit ipsius fætus vires, roburque, cum in partu difficiliori vesica urinis plena gravidæ nixus, nascentisque fortes motus præ tenuitate sua sustinere non valet.

Externam vero causam casum ait, illisionemve, aut verbera gravius ventrem, cum plena est vesica, afficientia; Vel hanc etiam ponit imperitioris obstetricis vim ossi pubis levando adhibitam, quâ vesicæ collum facile læditur; ita ut post partum urinæ sisti nesciæ volentibus, nolenti-

lentibus profluant mulieribus. Hujus autem incommodi per manualem operationem curandi modum idem *pag.* 181. proponit.

De maximo foramine sub ipso collo ad vesicam penetrante, per quod urina guttatim exstillabat, monet *G. Fabrit. Hildanus cent.* 6. *obs.* 67. *fol.* 582. cujus causa fuerat partium genitalium post difficilem partum inflammatio, ab obstetrice propter summam ignorantiam neglecta, & in putridum ulcus degenerata. De ejusdem rupturà à frustis calvariæ fœtus mortui ortâ *Corn. Solingius embryulciæ fol.* 59. mentionem facit.

OBSERVATIO LXXXIII.

Cantharides corpori exterius admotæ etiam vesicæ noxiæ.

CAntharidas per os in interiora ingestas singulari quadam proprietate vesicæ, meatibusque urinariis magis, quam aliis corporis partibus nocere, efficereque, ut non absque dolore reddatur lotium, satis, superque notum est: easdem vero extrinsecus admotas iis partibus etiam noxias esse, jure merito quivis miretur. Id autem mihi vi-

dere contigit in quadam Dominâ, cui dolore Ischiadico laboranti vesicatorium coxis admovendum præceperam: verum post horas non adeo multas illam de dolore vehementissimo, cum urinam excerneret, querentem audivi, dicentemque assidue se ad illius excretionem impelli. Itaque consultum duxi illud remedium tollere: ac, quibus posterius hoc incommodum, doloremque pellerem, oleum amygdalarum dulc: nec non emulsionem è seminibus frigidis ipsi præbui.

IN OBSERVATIONEM LXXXIII.

NOstram hanc observationem etiam confirmat *Matthiolus in lib. 6. Dioscoridis cap.* 1. ubi testatur vesicæ præcipue, urinæque excretioni inservientibus partibus nocere non tantum in corpus per fauces immissas, sed etiam externæ cuti admotas cantharidas, præsertim etiam, si majoribus admisceantur cataplasmatibus, vel non longe à vesicâ distantibus adhibeantur partibus: quamquam etiam sint, qui asserant illas partibus, quæ post aures sunt, cervicive, aut cruribus, vel brachiis applicitas dictorum malarum symptomatum partibus urinæ recipiendæ dicatis

fuisse

fuiſſe cauſam. Quod etiam tradunt *Paſchalis meth. med. cap.* 41. ac *Langius lib.* 1. *epiſt* 47. *Sennertus* autem *lib.* 3. *part.* 8. *ſect.* 2. *cap.* 5. *pag. mihi* 375. illud nunquam ſibi compertum ſcribit, quamvis eaſdem, tanquam veſicatorium, centies cervici, partibuſque poſt aures ſitis, brachiiſque applicuerit. Alii vero, quod magis mirere, non erubeſcunt dicere illas à collo ſuſpenſas, aut veſtibus concluſas, geſtataſque maxima quandoque viis urinariis peperiſſe mala, imo vel ipſam intuliſſe mortem. Quâ de re videndi *ab Heers lib.* 1. *obſ.* 10. *pag.* 100. *Joh. Michael Paſchalius meth. curandi morb. cap.* 44. *Foreſtus lib.* 23. *obſ.* 19. *Philip. Salmuth. centur.* 3. *obſ.* 23.

Adolphus Occo, monente *Schenkio obſ. med. lib.* 7. *fol.* 968 refert quendam forte in pera cantharides geſtantem ſanguinem minxiſſe, de quo cum quereretur apud eum, juſſus fuit, ut abſtineret cantharidibus, nec eas vel tractaret, vel in pera geſtaret: talem aliquando caſum *Helideum de Paduinis* Medicum Bononienſem inſignem ſibi retuliſſe idem *Occo* affirmat.

G. Fabrit autem *Hildanus centur.* 6. *obſ.* 98. *pag. mihi* 631. caſum narrat, quo cataplaſma cantharidibus, ac fermento acri conſtans, genuque applicitum maximum lumborum, renum, ventriſque dolorem excitaverit, nec non vehementis dyſuriæ, ardoriſque urinæ, cum quâ & guttæ profluebant ſanguineæ, cauſa fuerit. Ille

itaque caute istis quivis utatur, sive intrinsecus, sive extrensecus, nec non circumspectus sit, cum remedia, quibus immiscentur, cantharides, præscribit, monet, nec fallatur copiâ, neve aliorum sequatur præscripta, qui integras quandoque dragmas, imò unciam, vel etiam unciam cum semisse simul, paucis fermenti acris unciis, aliisve simplicibus adjectis, vesicatoriis admiscent: quandoquidem namque levissimæ sint cantharides, imo vel quinquaginta vix dragmam constituant, error facile quantum ad pondus committitur; quare illas numero cum aliis simplicibus præscribi jubet.

Galenus lib. 3. *simpl. cap.* 23. caute observandum ait, ut parvo illæ numero, nec sine aliis remediis admixtis præbeantur, ut hæc tanquam manu, ad vesicam ducant, nec tamen hanc rodant partem.

Mirabitur fortassis quisquam tantam cantharidibus esse efficaciam, ut etiam exterius applicitæ energiam interius exerant. At consideranti illas de sale volatili, & per serum facile resolubili, participare, idque per poros facile in venas, primo capillares, postea ad vasa majora, & sanguinis massam pervenire, eamque citissime transire, & in renibus ab eâ separari, ac cum sero ad vesicam affluere, ibique cruentam mictionem excitare, non usque adeo mirum illud videbitur.

OBSERVATIO LXXXIV.

Membrum virile totum quantum recisum.

SEnis cujusdam in Nosocomio Scheveringano habitantis anno 1665. membrum, quo vir cluebat, anumque gangræna invasit. Cum itaque ad hunc cum Chirurgo *Henrico Molenyser* vocatus essem, dicti membri maximam partem sphacelo obsessam reperi. Quare non melius nos facere posse credidimus, quam penis partem emortuam, atque etiam illæsæ nonnihil partis abscindere. Cupiebamus enim, tantum ei, quantum quidem possemus, exoptatissimi istius ubique gentium membri relinquere: licet eodem jam septuaginta, & qui excedebant, annos natus ad liberorum procreationem non videretur usurus. Portio itaque relicta fuit longitudinis, quæ pollicis non excederet latitudinem, ut hac retentà commodius urinam excerneret, quæque ulteriori obsisterent putrefactioni, admovimus medicamina.

Verumenimvero (sive misericordes nimium fuissemus, sive sanguinis ejus motus provectâ ætate tardior esset factus, quam qui putrefactioni se opponeret, (præsertim in parte, quæ ad hanc semper magis, quam aliæ, inclinat) ad ventrem usque sphacelum pervasisse quam citissime animadvertimus. Siderata autem pars â sincerâ sese separabat (quamvis non absque remediorum ope) tam in pene, quam in ano. Ille tamen senex aliquot annos, quibus superfuit, cornu bovillo inferius perforato usus est, ac per hoc abdomini admotum erupturum exoneravit lotium.

IN OBSERVATIONEM LXXXIV.

Imperitiores clamantes audire videor, dicentesque credere se virum, eo, quo vir est, membro reciso, superesse non posse. Non equidem negem periculosæ esse opus aleæ plenum, si virgam sanam quispiam à sano corpore dividat, quando multiplicia, quibus constat, vasa immane quantum sanguinis post scissionem ejectura non leve læso discrimen parerent. Aliter autem longe sese res habet, ubi sphacelo illa pars laborat: timor is namque tunc cessat.

De

De ſphacelo, ac putrefactione maximæ hujus membri partis vide *Bartholinum hiſt. anat. rar. cent.* 3. *hiſt.* 27. *cap.* 62. ac *cent.* 6. *hiſt.* 96. *pag.* 370. ut & *Tulpium cap.* 33. *lib.* 4. *pag.* 348. De ſphacelo autem, atque reciſione agunt *Platerus obſ. lib.* 2. *pag.* 541. *Scultetus Armament: Chir. obſ.* 60. *pag. mihi* 84. De putrefactione ejuſdem membri è venereâ quadam lue ortâ lege *Foreſtum lib.* 26. *hiſt.* 6. *pag.* 567.

Celebris Medicus *Stephanus Blankardus Collectan. med. phyſ. cent.* 4. *obſ.* 40. *fol.* 310. de juvene quodam memorat, qui viginti circiter annos natus, ac deſperatione in rabiem verſus penem totum quantum uſque ad ventrem reciderit, ac nihilominus à Chirurgo fuerit curatus.

N. de Blegnii Zod. Med. Gallici ann. 1. *obſ.* 6. *pag.* 49. cujuſdam meminit, quem quatuor latrones non nummis tantum, ſed & virili membro ſpoliaverint, unde ipſe tantum emiſerit ſanguinis, ut animo linqueretur. Hinc tamen poſtea paulo magis ad ſe rediens muſco ab arbore, ſub quâ jacebat, avulſo fluxum ſuppreſſit, atque ita repens in proximum pervenit pagum, qui horæ quadrante inde diſtabat, ubi trium menſium ſpatio ſanatus eſt.

Anthon. Benivenius Med. obſ. cap. 68. *fol. mihi* 233. Monachum ſe ſanaſſe tradit, qui caſtitatis Zelo ductus (quamquam non ita jubente Deo, aut ſanâ ratione) colem ſibi & quidem

pubetenus absciderat, quo è vulnere cum sanguis copiosius efflueret, ac propterea medicamenta omnia vinceret, & exuperaret, arduum sane, ac laboriosum fuit ejusmodi profluvium sistere, atque inhibere. Unumquodque enim vas sanguiferum apprehendere oportuit, atque ita deligare ut ora præclusa coirent. Quo facto reliquum curæ genus haud admodum difficile fuit, donec vulnus rite curatum penitus sanesceret.

In Turcia, nec non imperio magni Mogolis Imperatores, ac magnatum præcipui, ut omni omnino suspicione, quantum ad fæminas, carerent, non contenti sunt testes Eunuchis, qui illas custodiunt, exsecuisse, verum & veretra miseris tota recidunt: Hi autem per plumbeos tubulos, quos eum in usum secum portant, urinas emittunt. Vide sis hac de re *Rossetum de partu Cæsareo sect.* 4. *hist.* 6. *pag.* 103. *Busbequium Epist.* 3. nec non *P: Bellonium lib.* 3, *observat. cap.* 29.

Cardanus comment. in lib. Hippocratis de aëre, aquis & loc. sect. 62. *text.* 19. Turcas suo tempore omnia spadonibus, queis viri internoscuntur, demere solitos esse, plurimosque sanari ait, quod plurimo opio antea in profundum trahantur somnum.

Ut autem etiam, quo se delectet, habeat lector, ipsi quidem ridendum quid, sed ei, qui passus fuit, deplorandum adscribere lubet.

ie-

Wierus de Præstigiis Dæmonum cap. 17, pag. mihi 225. scribit Nobilem quendam è Gallia Narbonensi oriundum iter facientem, atque in Turcarum potestatem redactum in Thraciam fuisse deductum, ac Principi cuidam donatum, qui (prout opinatur *Wierus*) fuit *Bellerbecus* ille, qui ab hac Bosphori Thracici parte Macedoniæ imperabat. Ab eo non barbare (ut solent barbari) sed, quod propter ætatem, formamque gyneceo destinaretur, quovis humanitatis genere fuit exceptus. Factum itaque fuit, ut hic tam ciborum, potuumve varietate, quam abundantià in somnum inciderit integri tridui: quo elapso expergefactus, ac lotium excernere cupiens castratum se vidit, ac tum demum non sine maximâ perturbatione animadvertit, quamdiu somno jacuisset obrutus, necnon quidnam in causa fuerit, ut tam opiparo, copiosoque exceptus semper convivio, ac quonam cibi genere tam alto correptus fuisset somno. Reversus autem tandem ad suos illam dedit non initi matrimonii rationem.

Dubitabunt fortean nonnulli, an solis orbatus didymis ad actum venereum peragendum plane sit ineptus?

Cornelius Consentinus Progymnasm: phys. 5. canem, excisis testibus, alios generasse sibi compertum ait. Alii etiam idem de equis, & tauris fatentur. Verum id fit eâ ratione (inquit *Thom. Bartholinus Anatom. reformat. lib.* 1. *cap.* 13)

quod ſuperſit ſine dubio in veſiculis ſeminalibus è teſtium generatione, quod ſemel ſufficiat, ſin ſæpius, jam alter teſticulus fuerat relictus.

Ipſe vidi (inquit *Schröekius ſchol. ad obſ.* 131 *Joh. Hellwigii*) canem libidinoſum admodum, licet duobus orbatum teſticulis, cui tamen tertius inſuper in inguine latebat, contrectatione facile obſervandus.

Verum quidem eſt ſpe prolis Eunuchos fruſtrari, aſt ſemini, ſimilem humiditatem emittere, atque ad Venerem incitari recte concludit idem. Licet enim ob teſtes ablatos nullus ſeminalis humor excerni poſſe videatur, contrarium tamen inde apparet, quod ille non à ſolis iſtis ſuppeditetur, ſed etiam à veſiculis ſeminariis diverſus à teſticulis influat, quæ in caſtratione non auferuntur, adeoque in actu venereo ſemen ſuum effundere poſſunt.

Quærat quiſquam, cur, quod viros à caſtratione præ hæmorrhagiâ nimiâ, non etiam bruta mortis maneat periculum? Ratio eſt: quandoquidem ob pronum inceſſum brutorum vaſa ſpermatica non adhærent firmiter proceſſibus peritonæi, ſed ſine contiguitate hos pertranſeunt, quare hæc reſecta ſurſum feruntur, contrahunturque, ac ſemet occludunt; Accedit, quod brutis terram ſpectantibus hæc vaſa diviſa commodius claudantur: at ſciſſa homini non item retrocedunt, coarctanturque, ſed valide proceſſibus iſtis adnaſcuntur, unde caſtrato (niſi

re-

remediis fluxum ſanguinis reſtringere aptis continuo juvetur) neceſſario moriendum eſt.

OBSERVATIO LXXXV.

Scrotum omne Sphacelo ſublatum.

TRiginta amplius anni ſunt, cum quendam itidem ſenem hîc Hagæ cum Chirurgo *Joh. vander Beets* viſerem, cujus ſcrotum, poſtquam id ipſum jam diu herniâ laboraſſet aquoſâ, tandem gangræna invaſerat, ita ut putrefactione ad ventrem uſque emoreretur, ipſique teſtes ſuis concluſi membranis conſpicerentur nudi. Hic tamen non ſine divinæ gratiæ ope aptis remediis priorem valetudinem conſecutus eſt: cutis enim recens, carnoſitaſque quædam à cute, carnoſâque abdominis membranâ proveniens deorſum crevit, ac teſticulos ſenſim contexit. Recens autem hoc ſcrotum glabrum omnino erat, rugiſque carebat, tamque arcte continebat teſtes, ut loco moveri non poſſent.

IN OBSERVATIONEM LXXXV.

EX hoc, aliiſque ſupra adductis exemplis conſtat non oportere Medicos, Chirurgoſque de mali cujuſdam curatione prorſus deſperare, licet quævis humana auxilia incaſſum adhiberi videantur.

Joh. Baptiſt. de Lamzweerde obſ. 28. *pag. mihi* 250. duos haud abſimiles caſus refert de gangrænâ, quibus Chirurgi totum cum teſticulis ſcrotum recidere parabant, cui conſilio ſe cum aliis vocatis ſatis cautè obſtitiſſe, ac utrumque ægrum convaluiſſe ait.

Duo inſuper alia reperias exempla apud *D, Steph. Blankardum Collect. med. phyſ. cent.* 1. *obſ.* 8. *fol.* 6. ac *cent.* 3. *obſ.* 75. *pag.* 273. Ut & apud. *Fabrit. Hildanum cent.* 1. *obſ.* 48. *pag. mihi* 43. ac *cent.* 5. *obſ.* 77. *pag.* 468. ubi idem plurimos vidiſſe ſe ait, quibus ſphacelus ſcrota inſideret, quorum tamen nullus ſit ſanatus, quod genitales partes quam maxime putrefactioni ſint obnoxiæ.

Fr. Ignatius Thiermairius, cujus modo facta mentio, *lib.* 1. *conſultat. cap.* 8. *fol.* 106. ait *Joh. Ignat. Sattlerum* Med. Doctorem ſibi ſcripto conteſtatum eſſe ipſum Patavii vidiſſe puerulum quinque annorum, cui ſcrotum, occupantibus copioſe variolis ſuppuratis, exulceratum, ulcereque negligentius tractato, gan-

grænâ

grænâ in ſphacelum degenerante, corruptum erat, non ſine metu jacturæ teſticulorum, ſi ſphacelus ulterius ſerperet: quòd præcavere non ſine effectu allaboravit dextre Chirurgus, quo factum, ut, deciduis partibus ſphacelatis, nudos in ſuâ tunicâ vaginali repoſitos teſticulos videre licuerit ſine ſcroti operculo; ejus tamen regenerationem poſt ulceris canonicam curationem per ſarcotica, & epulotica feliciter puerulus obtinuit.

OBSERVATIO LXXXVI.

Infantis penis non perforatus.

SIcuti puellæ quandoque clauſis naſcuntur vaginis (quod pluribus probaverim teſtimoniis) ita pueri interdum occluſis prodeunt virgis. Hujuſmodi exemplum vidi cum Chirurgo *Adriano vander Cruys*, in nautæ cujuſdam filiolo, cujus maſculi membri anterior pars non erat perforata, vel minimum ſaltem aperturæ indicium ſolito gerebat loco, quæ tamen tranſmittendo lotio non eſſet apta. Ita ut procedente tempore aliam ſibi aperuerit urina prorumpens viam, ſub freno videlicet penis. Infans tamen, quoniam

niam recens natus erat, fideli Chirurgi operâ hoc incommodo fuit liberatus.

IN OBSERVATIONEM LXXXVI.

VAria clausarum virgarum exempla passim habent scriptores nostri; quibus, solito deficiente transitu, urina alium sibi aperuit vel infra glandem penis (uti præcedenti observatione patet, ac mox de adultiore dicetur) vel in mediâ urethrâ, aut etiam circa penis radicem prope pubem, ipsove quandoque in perinæo.

D. Melchior Fribe obs. 98. *miscell. med. phys. an.* 3. *pag.* 158. virum quendam se novisse tradit, cui penis non solito loco, sed infra prope frenum perforatus esset; per quam aperturam idem non urinas tantum, sed & genituram egereret. Duxerat bis uxorem ille, ac sex genuerat liberos, nec minus, quam alii, coitu delectabatur. Nec dissimile est, quod tradit *G. Samuel Polisius obs.* 106. *miscell. med. phys. decur.* 1. *an.* 9. *pag. mihi* 265. de senescente, qui ejusmodi male formato pene prodierat; ac licet hic solito loco foraminis quoddam gereret vestigium, seminis tamen urinæque excretioni non sufficiebat; hæc tamen ille per aperturam infra glandem absque incommodo egerebat. Uxorem duxerat, liberos autem non procreabat.

Apud *Benivenium cap.* 90. *pag. mihi* 259. de puerulo legere est, qui, obstructâ anteriore pe-

nis

nis parte, per angustum foraminulum infra glandem urinas ejiciebat, quod earum vi paulatim eo loci factum erat, quamvis non sine lacrimis, membrique illius tumore procederet ejectio. Idem quoque de puero refert, qui, licet pene perforato, meatum tamen urinarium fune mediâ in virgâ, insciis parentibus, ne noctu lectum permingeret, præcluserat. Ita ut vinculum istud, quamquam impete ferretur, removere nescia urina duobus locis tumentem admodum aperuerit penem, quæ foramina, non nisi hac viâ transeunte urinâ, atque oris etiam temporis processu callo obductis, sanari nunquam potuere. Meo quidem judicio, nisi cutis forsan fuerit minus tenuis, foraminis labia incidi, & abradi potuissent, inductâ interim antrorsum in penem plumbeâ, vel argenteâ cannulâ, donec medicamentis idoneis cicatrix nata fuisset, remansurâ.

Simile præclusi fune penis exemplum *Bierlingus obs.* 204. *pag.* 305. *Ephemerid. med. phys. German. fol.* 305. se vidisse ait in puero, cujus virga supra locum, quo præclusa erat, tota sphacelo corrumpebatur, ac putrefiebat. Ille autem per factam, qua proxime ventri adhæret, penis aperturam, postea semper absque incommodo lotium excrevit.

De infante bimulo scribit *Amatus Lusitanus Curat.* 27. *Centur.* 1. *pag.* 42. cui, pene non perforato, nec ullo foraminis loco debito existente

ſtente ſigno, prope teſticulos per aperturam egrederetur urina.

Pueri trimuli meminit *Gerh. Blaſius obſ. med. 5. pag.* 39. qui recte alioquin ſe habens lotium per foramen in perinæo excreverit prope penis radicem, hic enim nullum omnino permittebat tranſitum, nec ullo tegebatur præputio.

Caſus ejuſmodi meminit *Theod. Kerckringius obſ.* 54. *pag.* 115. de egeno quodam, cujus in cadavere infra ſcrotum fiſtula fuerit reperta, per quam multos annos, perforatâ ipsâ etiam veſicâ, nec non tranſitum negante virgâ, urinas emiſerit.

OBSERVATIO LXXXVII.

Fungus Cancroſus in interiori Matricis colli parte.

HOneſta quædam vidua hic Hagæ habitans, quadraginta circiter annos habens, temperamentique calidi, ac ſicci, nec non atrâ (quam jam olim dixere) infeſtata bile de tumore quodam extra corpus propendente mihi queſta eſt, quem non parum incommodi ſibi adferre, quoque velut ſtimulis aſſidue ſe pungi dixit; fætore inſuper in

ingenti illum abundare, ac, instantibus catameniis, extendi, amplioremque fieri multo asseruit.

Quamobrem non parum sollicita meam imploravit opem. Ipse autem suasi, uti, præparato, prout deceret, corpore, quicquid hoc esset tumoris (malignum namque perspexeram) Manuali Chirurgi operà tolli juberet. Cum itaque (neque enim alium mali finem videbat) consentiret, rem cum Fratre *Johanne Stalpartio vander Wiel*, nec non cum tunc quidem Chirurgo, nunc autem & Medico *Cornelio Solingio* communicavi, perpendique. Tumorem itaque hunc exacte perspectum Fungum, sive colli matricis excrescentiam cancrosam, esse comperimus, anteriori quidem parte latiorem, posteriori vero angustiorem. Statuimus idcirco basin hujus excrescentiæ, si contingere daretur, valido cingere filo, ac quotidie paulo arctius vincire, ut, siquidem fieri posset, tumor à sanâ parte separaretur. Rem itaque aggressi duplici fili circuitu anteriorem, crassioremque excrescentiæ cinximus partem;

Chirurgus autem, quod utramque manum eodem tempore vagina non admitteret, digitis ſenſim eo uſque promovit filum, ut baſin attigiſſe crederet: Tum vero ob viæ anguſtias præpediebatur vinculum contrahendi facultas. Id tamen ut perficeretur, nihil conſultius duximus, quam ſi utramque fili extremitatem craſſiori, firmiorique alligaremus ſpecillo, ut, hoc contorto, illud contraheretur, coarctaretque excreſcentiam; hoc autem ita ſucceſſit, ut illa intra quatuor, vel quinque dies alimento deſtituta protinus decideret.

Erat autem magnitudinis hic Fungus, qualem ſeptima dat Tabula, cujus litera A. anteriorem Fungi partem duos digitos latam è vulva propendentem, B. ſuperiorem partem uteri cervici annexam, triumque digitorum latitudine ab anteriori diſtantem, C. C. Baſis craſſitiem, D. autem membranam Fungo adhærentem notant.

Tab: 7.
fol: 570.
A
B
C
C
D

IN OBSERVATIONEM LXXXVII.

CAsum huic noſtro admodum ſimilem refert *G. Segerus miſcell. med. phyſ. Germ. dec.* 1. *an.* 2. *obſ.* 21. *fol.* 200 de honeſtâ, & piâ viduâ, atque temperamento melancholico præditâ, annorum circiter 47. cui excreſcentia fungoſa, fætens, & ſphacelo poſtmodum correpta, uterique prolapſum mentiens propendebat è vaginâ, poſt cujus extirpationem ægra è vitâ diſceſſit, cujus cadavere aperto, ſphaceloſam illam ſubſtantiam nihil aliud fuiſſe compertum eſt, quam excreſcentiam fungoſam ex uteri collo majori prope veſicæ orificium enatam, ac à menſium, & corruptorum humorum affluxu procul dubio ampliatam, atque dilatatam. Ejuſmodi fere excreſcentiæ mentionem faciunt dictæ *Ephemerides German. dec.* 2. *an.* 2. *obſ.* 186. *fol.* 413. &c.

De maligno fungo ſcribit *N. Tulpius obſ. med. lib.* 3. *cap.* 33. *pag. mihi* 247. qui è vaginâ exciſus gallinaceum æquaret magnitudine ovum; Ex hoc autem proxime ſequenti anno eodem apparente loco temporis tractu malignum, fætidumque ulcus natum, cui purgando, abluendoque mulieri aſſidue ſiphone aquâ repleto opus fuerit, addit.

Idem *dicti lib. cap.* 34. *pag.* 251. *de maximâ uteri agit excreſcentiâ*, quæ exciſa pugno magnitu-

nitudine par esset; hanc autem crassâ, firmâque exterius cinctam membranâ, at interius albescentem, ac glandulosam fuisse scribit, at postea non rediisse.

Theod. Kerckringius obs. anat. 53. *pag.* 113. de muliere quadam memorat Coloniæ Agrippinæ habitante, cui in interno uteri ore carnosa fuerit excrescentia, quæ per totam sese diffundens vaginam, atque extra corpus propendens multis uteri procidentia credita sit.

Plura ejusmodi habent *Victor Trincavellus lib.* 9. *cap.* 15. *Aretæus acut. lib.* 2. *cap.* 11. *Hieron. Fabr. ab Aquapendente Oper. Chirurg. cap.* 85.

OBSERVATIO LXXXVIII.

Cancer in Urinario fœminæ meatu.

ANno 1672. cum Chirurgo *Cornelio Solingio* vocatus fui ad mulierem hic Hagæ commorantem, quæ urinas excernere nequiens de maximo pudendorum dolore conquerebatur. Nobis autem, ut obstructi lotii inveniremus caussam, cathetere utendum fuit, cujus ope satis commode urinam deprompsimus: ac tum quidem cancrosum in urethrâ ul-

ulcus latere comperimus, quo illa pene tota exeſa erat. Illa autem nunquam niſi dicti inſtrumenti adjumento lotium egerere valuit, ac non multo poſt miſera admodum vitâ exceſſit.

IN OBSERVATIONEM LXXXVIII.

MUltum, inquit *Tulpius obſ. lib.* 4. *cap.* 37. *pag. mihi* 353. de externo, internoque cancro diſſeritur; quis autem, veſicæ cancri unquam meminit? Hujus tamen ipſe evidens vidi exemplum in Mercatore quodam Brabanto, cui, calculo è veſicâ etiamnum juveni exciſo, nunquam per virile membrum, ſed per inteſtinum rectum urina profluxit.

Nullibi præterea de cancro veſicæ, meatuſve urinarii legiſſe memini; ſed mulierem etiamnum viventem novi, quæ ante ſex fere annos pudendo in durius corpus impacto cadens urethram læſit, quæ læſio cum propter continuum lotii tranſitum nullâ ſanari poſſit ratione in malignum forſitan degenerabit ulcus.

OBSERVATIO LXXXIX.

Anus maligno ulcere exesus.

INter omnia humani corporis membra nullum facilius illuvies, atque excrementa corporis excipit, vel excepta servat, ac ab iis damnum accipit, quam anus, eique viciniores partes, quod & hæ per se humidiores molliores, rarioresque sint, ac propterea superfluitatibus recipiendis magis pateant, consequenterque tanto magis putrefactioni sint obnoxiæ, ut jure merito totius corporis cloacam dixeris.

Carolo de Meester seni anus maligno ulcere ab internis hæmorrhoidibus orto ita successu temporis exesus fuit, ut, abrosis omnino illius musculis, nullo conamine inferiora claudere posset, ideoque non tantum procideret intestinum rectum, sed &, vel invito fæces decederent.

IN OBSERVATIONEM LXXXIX.

TRiſte profecto malum hoc erat, nec multis tantum erat comitatum incommodis, quod aſſidue nunc huic, nunc illi lateri incumbere teneretur, dum ſupinus jacere non poſſet, nec erectiori ſedere corpore, ſed multum præterea adferebat doloris, ac immane quantum impuriſſimi fœtoris. Sicuti autem ejuſmodi circa has partes ulcera multum negotii faceſſunt Chirurgis, ac rarius ab iis (præcipue quando inveterata ſunt) ſanantur, ita etiam noſter ſenex propter ætatem, atque infirmitatem nulla ratione, incaſſum applicitis remediis, curari potuit, ſed inter dolores maximos è vivis exceſſit.

De ſingulari anus exulceratione ſcribit *A. Herm. Cummenus Ephem. German. decur.* 1. *anni* 3. *obſ.* 181. *fol.* 343.

De hujuſmodi malorum cauſis, ac curatione optime ſcripſit *Petrus Marchettus pag.* 148, &c. qui illa è morbo venereo utplurimum oriri ſtatuit, quamvis etiam è dyſenteria, ac hæmorrhoidibus proveniant.

Videri etiam poſſunt *H. Fabrit. ab Aquapendente Operat. Chirurg. fol.* 103. *cap. de ani ulcere, & fiſtulis*, item *lib.* 3. *operat. Chirurg. cap.* 12. *fol.* 146, nec non *Platerus de podicis dolore cap.* 15. *pag. mihi* 544, ac *Montagnana de ægritudine ani pag. mihi* 670.

OBSERVATIO XC.

Calculus per ulcus prope inguen emissus.

MEnse Junio 1660. cum Chirurgo *H. Dorlè*, intellexi filium *J. Brouwer* decem annos natum, ad quem vocatus eram, per aliquot dies nihil omnino lotii excernere potuisse, nec tamen tunc quidem ulla notabilia calculi renum deprehendimus ex accidentibus indicia, cui licuisset urinæ retentionem attribuere. Nulla insuper aderant signa, quæ vesicæ proderent calculum, quoniam Chirurgus, aliquoties immisso ad facilitandum lotii transitum catethere, nihil omnino obstaculi, duritieive senserat. Postquam itaque puer hic dies aliquot satis miser transegisset, in dextra parte prope scrotum, nec procul à virgæ radice, versus inguen abscessus apparuit, qui non ita diu post versus partem exteriorem rumpebatur: hæc tamen antequam fierent scroti, nec non penis cutis, præputiumque ita intumuit, ut incidere hoc necesse habuerimus, ut ap-

te

te ad urinæ tranſitum promovendum intromitti poſſet catheter. Tandem vero calculus phaſeoli inſtar, variegatoque colore, ut ſolet marmor, prodiit. Puer autem tam per virgam, quam per foramen prope inguen continue tribus etiam poſt annis lotium excrevit, quamquam hoc ſenſim minutum, ac tandem ſanatum fuerit.

IN OBSERVATIONEM XC.

DE loco, unde hic originem traxerit calculus, varia conſideranda ſunt. *G. Fabrit. Hildanus lib. obſ. Chirurg. cent. 6. obſ.* 57 memorat, ut *Valentinus Voegler* quadraginta annos natus ſatis diu ſtranguria, ac urinæ difficultate, non abſque vehementioribus cruciatibus, licet nulla (quantum quidem ſciret) exiſtente externa cauſa, fuerit infeſtatus. Quæ cum in duodecimum uſque annum perſeveraſſent ſymptomata, ac graveſcerent indies, poſt ſex tandem annos urina emitti omnino non potuit per penem, & in ſcroto, pudendorumque loco fiſtuloſa nata ſunt ulcera, per quæ ab eo uſque tempore abſque majori incommodo, vel dolore lotium effluxit, nonnullis etiam horum variis temporibus occluſis, alia iterum aperta ſucceſſere. Abſceſſu autem novo, ac ingenti tandem in ſiniſtro

ſcroti latere conſpecto, perruptoque, calculus provenit unciam circiter ponderans. Ex quo tempore per ulcus à lapide factum urinæ abſque dolore aſſidue profluxerunt. Interea autem præter illud ulcus ſex inſuper alia fuere reperta, unum videlicet prope pubem, tria ad radicem penis, ſcrotique initium, aliaque duo ipſo in ſcroto. Hujus autem obſervationis ſcriptor ſibi ſatisfacere non poſſe, ac hærere videtur, undenam ortus fuerit hic calculus, vix enim credere ſe ſcribit in veſica natum propter adjectas rationes. Multo magis autem eundem prope penis radicem, unde etiam prodiit, creviſſe ſtatuit, pro qua opinione nonnulla adducit argumenta.

Verum potuiſſet etiam in corpore glandoſo, quod ad veſicæ collum locatur, naſci hic lapis, cujus rei duo exempla *Marcellus Donatus lib.* 4 *de Med. hiſt. mirabili cap.* 30. *pag. mihi* 523. profert. De lapidibus in glandoſo corpore, quod collo veſicæ adhæret, repertis, mentionem facit *Schenkius lib. obſerv. pag. mihi* 586, ut & *Ephemerid. German. an.* 6 *obſ.* 206 *fol.* 304, nec non *Anth. Benivenii obſ. med.* 78, ac *Thom. Bartholinus centur.* 4 *hiſt* 8 *fol.* 227. Crediderim etiam calculum ejus, de quo obſervavi, eodem loco natum, quod major eſſet, quam qui per uretherem emitti potuiſſet; imo multo magis eidem inhæſiſſet, quod ſequenti probatum imus obſervatione.

OBSERVATIO XCI.

Calculus per inguen prodiens.

VIdit Frater meus *Joh. Stalpartius vander Wiel*, ut & Chirurgus *Arnoldus de Wilde*, in Hagienſi πτωχείῳ quindecim annorum adoleſcentem, cui poſt diuturnum dolorem, cujus cauſa erat ureteri inhærens calculus, tandem ulcus in inguine ortum eſt, per quod ille exiens ægrum dolore liberavit, fiſtulâ tantum ibidem ſuperſtite, per quam continue guttatim urina ſtillabat.

IN OBSERVATIONEM XCI.

HOc profecto miræ quid rei eſt, nec memini quidquam ſimile, ſi ſecuturum mox excipias, legiſſe. *Franciſc. Roſſetus de partu Cæſareo ſect. 3. cap. 7. pag. mihi* 59. de *Trahardo* quodam ex Normanniâ Galliæ orto, ac in pago, cui *Han* nomen, habitante, memorat, ut nempe, poſtquam jam diu nephritico dolore fuiſſet vexatus, ſenſerit cruciatus, priſtinâ ſede relictâ verſus anteriora verti ad ureterem videlicet. Varia illi itaque præparata fuere enemata, quod

quod colico morbo laborare crederetur, quorum nonnulla vomitionibus propter mali ferociam ejecit. Maximus autem inter inguina tandem apparuit tumor, è quo aperto Chirurgus lapillum fabæ inſtar eduxit, nec non puris aliquid urinâ mixti. Ex loco, (ita pergit *Roſſetus*) qui prope anteriorem corporis partem erat, facile ſtatuere licuit lapidem non recenter ex rene, utpote in poſteriori parte ſito, proveniſſe: Quapropter non niſi ex eo loco prodiiſſe dici potuit, quo ureter veſicæ ſeſe conjungit, unitque. Neque enim veriſimile eſt veſicæ fuiſſe calculum, cum quod hæc alibi ſita ſit, medio nempe in abdomine, tum quod urina, quæ per alium ureterem ad veſicam fluebat, ex ægrotantis voto per penem egrederetur.

Ille autem quamquam hæc ſeſe ita haberent, ſemper per factam aperturam lotium egeſſit, ac annos aliquot, non ſine continuâ ſtillatione, ſatis ſanus ſuperfuit ſpongiâ aptatâ urinam excipiens.

Addit & alterum idem *Roſſetus* de muliere exemplum, quæ & calculum ſimilem, & per ſimile apoſtema pari in loco ortum, rejecit: paribus quin etiam ſymptomatibus relictis, ita ut urinam per annos viginti, & plures per vulnus reddiderit.

Magnam interdum fieri ureteris diſtenſionem ab obſtructione calculi, aut materiæ ſabuloſæ, adeo ut interdum diſrumpatur, diximus Scholio

lio ad obſ. 52. Hunc etiam ab acri humore exulcerari poſſe olim mihi videre contigit in lanione, quem curavi detergentibus, & renibus appropriatis remediis.

OBSERVATIO XCII.

Calculi infra inguen ex Ulcere prodeuntes.

QUoniam in cibis, ac potu calculoſa quædam latet materia, non uſque adeo mirum cuiquam videatur, ſi in quibuſvis fere humani corporis partibus, ad quas deferuntur alimenta, etiam calculi quandoque gignantur. Nec hujus rei veritatem uſus diuturnior tantum, ſed & plurimi, jam olim ſcriptis viri confirmarunt; ut ſupra obſerv. 12 probavi.

Ipſe ego cum Chirurgo *Guilhelmo Borgogne* anno 1682. reperi aliquot calculos inſolito quodam corporis loco, videlicet paulo infra inguen cujuſdam triginta annos nati, qui ſex ante menſibus primo tumorem, duritiemque eo loci ſenſerat, cui magis paulatim crucianti,

cianti, intumeſcentique cataplaſma applicuit, ac poſt ejuſdem perruptionem dictus Chirurgus arceſſitus diverſis temporibus lapidum fruſta aliquot inde eduxit, quæ inter unum erat nucis moſcatæ inſtar, ac pumicis ſubſtantiæ admodum ſimile, ſed colore candidiore. Diu etiam poſtea ulcus illud ſuperfuit, antequam omnino ſanari potuerit; veriſimile namque erat lapillum hunc membranâ fuiſſe cinctum.

IN OBSERVATIONEM XCII.

NUſpiam, quod ſciam, de lapillo in inguine orto legi, niſi apud *Joh. Arculanum in nonum libri Rhaſis cap.* 104 *de lapide, fol. mihi* 677, qui talem ſe Veronæ cum præſtantiſſimo Medico *Benedicto de Leonibus* vidiſſe memorat. *Schenkius obſ. medicin. lib.* 5. *pag. mihi* 735 tradit eundem *Arculanum* (prout ipſe teſtatur *comment. ad cap.* 69. *Avicennæ de febre ſextana, ſeptana, & ſimilibus*) ſuo tempore cum eodem *Benedicto* ulcus in mulieris cujuſdam inguine vidiſſe, in quo tres reperti lapides ſinguli caſtaneam magnitudine æquantes, ac forma rotundiore, duritie autem gypſo ſimiles fuerint.

OBSERVATIO XCIII.

Pili in abſceſſu.

NOn experientia tantum, ſed & fide dignorum virorum ſcripta abunde teſtantur dari quandoque abſceſſus, in quibus variæ admodum reperiantur materiæ, quales ſunt arenæ, calx, amurca, lapideſque (de quibus tres proximæ egerunt Obſervationes) nec non oſſicula, pili, ſevumque, ac mucus ovi albumini non diſſimilis, de quo obſervatio noſtra vigeſima. Ipſe ego annis abhinc plurimis cum Chirurgo *Henrico Haſſelmans* mulierem quandam hic Hagæ viſitavi, cui abdomen abſceſſus inſidebat palmæ fere latitudinis infra umbilicum diſtantiâ, è quo quavis obligatione plurimi pili craſſiori, pinguique cuidam materiæ admiſti provenerunt.

IN OBSERVATIONEM XCIII.

ILlo in abſceſſu pilos fuiſſe repertos ne quis adeo miretur, quoniam prope locum erat, quo utplurimum capilli creſcere ſolent; quare

etiam nonnulli ſtatuunt non reperiri apoſtemata, è quibus pili prodeant, niſi locis, quibus hi naſci conſuevere.

Quamquam mulieris cujuſdam mentionem faciat *Joh. Rhodius obſ. med. cent.* 3. *cap.* 44. *fol. mihi* 166 cujus aſcite extinctæ, ac à *Platero* Baſileæ, *G. Fabrit. Hildano*, aliiſque ſpectantibus, diſſectæ teſtis dexter ovo anſerino craſſitie par tumens, ac purulentus minoribus pilis, mediumque digiti longitudine æquantibus, quâdam materiâ putri conglomeratis, interiorique membranæ adglutinatis refertus fuerit. Qualem caſum centur. noſtræ ſecundæ obſervat. 37 legere eſt. Simile quid *Bauhinus* vidit *Lugduni in Batavis* anno 1578, teſte *Schenkio lib.* 4. *obſ.* 116. *pag. mihi* 613, *G. Horſtius etiam lib.* 4. *de morbis infimi ventris obſ.* 53. *pag. mihi* 249 (ubi de pilis quoque ſcribit) ſibi mulierem cernere contigiſſe tradit, cujus in utero pili inſtar lanæ flavæ, pinguiori materiâ admixta, fuerint reperti.

Mirum plane eſt, quod *Benivenius pag. mihi* 252. *cap.* 83 de homidica quodam tradit, cujus cor intus crinibus ubique fuerit plenum; Nec minus admiratione dignum, quod *Amatus Luſitanus cent.* 6. *curat.* 65. *pag. mihi* 623 de quodam Ferraræ diſſecto ſcribit, cujus cor intus paſſim fuerit pilis veſtitum. Idem à *Valerio Maximo lib.* 1 *de miraculis ſect.* 15. *pag. mihi* 125, de Tribuno *Ariſtomenę Meſſenio* memoratur. Ut & a *Plinio lib.* 11. *cap.* 37. *Gale-*

Galenus in Aphoris. 76. *sect.* 4. *Hippocratis*, ut & 6. *de loc. affectis cap.* 3 meminit pilos, vel aliud quidquam his simile; medium pedem longos cum urinis fuisse excretos. *G. Horstius pag. mihi* 249. *lib.* 4. *obs.* 73 etiam de pilis per penem ejectis agit. *Tulpius obs. med. lib.* II. *cap.* 52. *fol. mihi* 187 itidem de capillis scribit cum urinis stato post duarum hebdomadarum intervallum tempore à quodam per annos continuos plus quatuor non sine acerrimo inter mingendum dolore, totiusque corporis perturbatione excretis.

Erant autem illorum quidam integrum, dimidium verò quidam digitum longi, sed muco ita involuti, ut raro separatim, sed plerumque prodierint conglobati: Hujusmodi autem excretio singula per quatriduum continuabatur, cæteris diebus dolore, pilorumque ejectione cessantibus. De abscessu piloso in musculo bovino legatur *Bartholinus cent.* I. *hist.* 100.

OBSERVATIO XCIV.

Ossea excrescentia.

SIcuti carnis nonnunquam excrescentiæ (Σαρκώματα Græcis) hic illic exterius in corpore conspiciuntur, haud aliter, quamquam rarius, contingit, ut ipsa præter naturam quodammodo

excrescant ossa. Hujusmodi satis magnam ossis tibiæ exostosin ipsemet olim cum Chirurgo *du Foix* vidi. Hoc autem quidquid est mali non melius sustuleris, quam si ipsum tibiæ os ad usque sinceram radatur partem, uti & statuit *Marcus Aurelius Severinus de efficaci Chirurgiâ part. 2. cap. 12. fol. mihi* 142: quo facto pulvere catagmatico conspergendum illud, vel si hoc minus juvet, adurendum est.

Aliter etiam diuturnius, ac difficultatis plenum est hoc malum.

IN OBSERVATIONEM CXIV.

HIppocrates lib. de articulis* contusis, ruptis, aliove modo læsis ossibus pituitosum quendam accrescere scribit humorem, quo multum afficiatur ipsum os; hunc autem humorem *Galenus* adeo tenacem, viscosumque ait, ut nullo cataplasmate, nullis emollientibus ad maturitatem perveniat, nec ullis ad exhalationem perducatur fomentis. Lib. autem *de Tumoribus præter naturam cap.* 15. *Classe* 3. *fol. mihi* 84, *&* 14. *meth. cap.* 17. *classe* 7. *pag. mihi* 93 exostosin vocat cujuspiam ossis eminentiam intrinsecus à melancholica superfluitate profectam. Visitur autem hæc, teste eodem his, qui elephantia-

si

si laborant. Certum utique est ipsum os, quamdiu naturali modo nutritur & augetur, solitam semper retinere formam, magnitudinemque: Quando autem aliquo vitio laborat nutrimentum, vel intemperie quâdam afficitur ipsum os, tum non tantum ejus substantia, soliditasque corrumpitur, sed & ipsa mutatur forma.

Martinus Bogdanus obs. med. 12 *post Lyseri Method. pag. mihi* 284. De octodecim annorum juvenis osse tibiæ memorat, quod à supremâ ad usque infimam partem intumescebat admodum, extendebaturque: hoc autem malum jam sex annos juvenem illum summo affecerat dolore, necquicquam Medicorum, Chirurgorumque implorata ope, ità ut ipsum os hic illic jam quodammodo exesum necessario tandem fuerit extirpandum.

Celsus lib. 8. *cap.* 10. *fol.* 126 hoc malum ossis cancrum dicit; *Barbette autem Anatom. pract. pag. mihi* 13: ossis corruptionem duplicem esse ait ὀστόμυζον scilicet (*Beenzuyger* ipsi) & ὀστόφαγον (*Beenvretter*, sive cariem) quæ duo ita differre vult, ut nempe prioris causa sit pituita quædam præternaturalis, quæ os temperie sua, duritieque privat, unde caro illi non ita adhæret, quamobrem & hæc, naturali forma mutata, fungosa evadit, sensimque intumescit. Os autem fit molle paulatimque corrumpitur, Posteriorem autem sive cariem ex acri humore nasci statuit, qui, primo quidem corrupto osse, mox

& membranam exedat, nec non ſubita exulcerationis, quæ carnem, cutemque afficiat, cauſa ſit.

Tulpius lib. 4. *obſ. med. pag. mihi* 315 acidam, malignamque pituitam cauſam ponit, quæ ſolidam oſſis ſubſtantiam corrumpat, emolliatque. Idem & hoc loco exemplum viri cujuſdam adducit, cui os humeri plurimum increverit, intus autem molle, corruptumque fuerit.

Huic *Tulpianæ* opinioni omnino aſſentior; quandoquidem & ipſe olim ejuſmodi craſſam, tumidamque puellæ tibiam viderim, quæ cacochymica admodum erat, praviſque ſcatebat ſuccis, quamvis hæc poſt illius obitum non fuerit aperta. Simile mulieris cujuſdam monſtroſi brachii exemplum habet *G. Fabrit. Hildanus pag.* 341. *obſ.* 69.

Hujuſmodi etiam excreſcentiæ in pecudibus aliquando reperiuntur; quæ autem hominibus obveniunt quamquam non ſemper (uti modo diximus) plerumque tamen lui venereæ inveteratæ originem debent.

OBSERVATIO XCV.

Oſſis tibiæ fiſſi terebratio.

NOn capitis tantum, ſed & tibiæ, ſternique, atque alia noſtri corporis oſſa perforationem quandoque requirunt.

runt. Hujus rei, cum primum laborantibus ſuccurrere inciperem, exemplum vidi in Juvene quodam, tunc quidem temporis *Nobiliß. admodum D. vander Myle* famulo, cui tibiæ os equus calce percuſſerat: Vulnus autem illud ſanatum fuit, nulla intus latentis mali ſuſpicione ſuperſtite, quanquam continuo vexaretur dolore famulus. Conſultus igitur Chirurgus ille, cujus ſæpius memini, *du Foix* fiſſum os tibiæ credidit, ita ut hoc longe, lateque tegminibus ſuis privare conſultum duceret, ut terebrationi aptus daretur locus. Conſentiente itaque læſo durum hoc, immenſique doloris plenum manuale opus hunc in modum cœptum eſt: Primo quidem novaculâ tibiam quater uſque ad ipſum os incidit, deinde digitis cutis cum carne, ac oſſis membrana avulſa eſt, ita ut quadratum, perforationique, quæ poſtridie fiebat, aptum relinqueretur foramen. Atque ita ille non dolore tantum liberatus, ſed & priſtinæ ſanitati omnino fuit reſtitutus.

IN OBSERVATIONEM XCV.

CElſus *lib.* 8. *cap.* 2. *pag.* 696 ſcribit. *Si caries oſſis alte deſcendit, per terebram urgenda crebris foraminibus eſt, quæ altitudine vitium æquent. Tnm in ea foramina demittenda candentia ferra ſunt, donec inde ſiccum os ex toto fiat.*

Licet autem hujuſmodi terebratio cranio utplurimum accidat, aliis tamen oſſibus uſui eſſe poteſt; Idem namque malum quibuſcunque obveniat oſſibus eodem tollendum eſt remedio. Sic oſſa fracta, fiſſa, vel mucrone quodam læſa contuſave diverſam quidem pro conſtitutione ſua, ſed ejuſdem tamen remedii requirunt ſpeciem.

Intus corrupta oſſa fuiſſe terebrata variis demonſtraverim exemplis. Nunquam tamen os quoddam ſive tibiæ, ſive alterius partis (præter cranium) propter fiſſuram fuiſſe perforatum, niſi obſervationis noſtræ caſu, probaverim.

Ejuſmodi vero oſſium fiſſuræ *fracturæ aſſerales* dicuntur. Ideo autem applicandum his eſt trepanum, quod fiſſura, è quâ continue aliquid intrò ſtillat, ſeſe uſque ad medullam penetret, unde multum mali. Perioſtium inſuper inter deambulandum ſæpius intra fiſſuram ſtringitur, multumque læditur, unde non immanis tantum dolor exoritur, ſed & ſtillicidium ſuper medullam plurimum augetur. *Jo-*

Jobus Mekeranus cap. 69 obs. med. Chirurg. pag. 429. de offis tibiæ corruptione agit, quod tribus foraminibus fibi invicem contiguis admodum, ac terebrando factis, fuerit fanatum.

Fieri autem poteft, ut os fternum perforatione aperiendum fit, fi pus videlicet intra mediaftini duplicaturam contineatur, cujus rei obfervatio vigefima nona mentionem fecit.

OBSERVATIO XCVI.

Totum tibiæ os corruptione exefum.

PRæftantiffimus Chirurgus *la Marche* Delphis Batavorum habitans retulit mihi opiferas fe manus applicuiffe quatuordecim annorum adolefcenti cui diutius caries tibiæ os exediffet, ita ut longiore morâ totum os corruptum fuftulerit Chirurgus ; cujus in locum fenfim accrefcens callus tandem ita fucceflerit , ut abfque fulcro adolefcens ille poftea inceflerit.

IN OBSERVATIONEM XCVI.

NOn equidem negaverim contingere fæpenumero, ut tibiæ, alteriufve offis pars ita

corrumpatur, ut emortua à sanâ separetur: noxia namque, atque inutilia, præsertim in junioribus, adeoque fortioribus, à corpore plerumque amoventur, arcenturque.

Observationi nostræ non dissimile quid memorat *Roonhusius pag.* 233. de puellâ quadam, cujus os femoris, ingenti admodum frusto ablato, brevius tamen non evaserit, minusve inincessui inservierit: frusti autem figuram, quam adjecit, habet Tabula pag. 241.

Hujusmodi autem rariora magnarum corruptorum ossium partium, ac ab incorruptis distinctarum exempla apud varios occurrunt scriptores, inter eos etiam apud *Albucasin*, & *Mekeranum cap. 66. fol.* 414. Tantum autem callum produci potuisse, qui totius tibiæ ossis suppleverit vicem, quis non miretur?

Thom. Bartholinus Act. med. vol. 3. *fol.* 1. *obs.* 1. casum nostro similem adducit, quo totum exciderit tibiæ os, quod tamen ita restituere visus fuerit callus, ut parum incommodi incedens ille, qui laboraverat, à parte sanatâ sentiret.

Adde *Carolum Battum Tract.* 4. *cap.* 8. *pag. mihi* 275, ubi de integro militis cujusdam femoris osse agit, quod abscessu corruptum, ac sublatum fuerit tandem. Hunc tamen militem nihilominus postea incedere, saltare, ac munere fungi potuisse memorat.

Quæri autem potest, anne ossis femoris,

ti-

tibiæve, vel humeri, aut ulnæ, totius quanti corrupti callus defectum supplere queat?

Ipse autem illud vix fieri posse statuerim, unde enim callo suppeditaretur materia?

Quis etiam musculis membri motum efficientibus, seque Apophysi alligantibus daretur locus?

Quid ligamentis Epiphysi affixis, juncturasque connectentibus fieret? Ita ut necessario ejusmodi corruptorum ossium duas sanas, integrasque extremitates superstites requiram, unde nova callo proveniat materia. Quam maxime enim dubitaverim, possetne Epiphysis, nullâ sanâ ossi parte relictâ, eo loci callo materiam præbere: quandoquidem insignis quondam Chirurgus du *Foix* (vulgo *Lucq*) experientiâ se didicisse mihi narraverit id ipsum fieri non posse. Calli enim materiam initio quidem carnem esse, quæ circum os cresceret, idque ex eo liquere ajebat, quod semper versus cariei finem carnea quædam provenire soleat materia, quæ Chirurgo certissimum sit indicium finitæ eo loco ossis corruptionis. Quibus itaque Epiphysibus nulla ossis solidi remanet pars, illis callo generando nova materia præstari nequit.

OBSERVATIO XCVII.

Mola genu, quâ in longum patet, fracta.

MEnse Martio anni 1667. *Joh. Arnold. Smith* ruricolæ non procul Hagâ nostrâ commorantis, qui è superiori ædium tabulato per gradus volutus, genu in ferrei claustri januæ prostibuli quandam extremitatem impacto ceciderat, rotulam, qua longior est, ita ruptam reperi: ut disjunctæ minimi digiti spatio à se invicem distarent partes. Hanc autem ut curarent, Chirurgos *Henricum Holegeest*, *Corneliumque Solingium* arcessi; quorum operâ ita sanatus fuit rusticus, ut gradienti nihil obesse videatur.

IN OBSERVATIONEM XCVII.

A*Vicena*, *Fabrit. Hildanus*, Aliique quam rarissime rumpi patellam ajunt, quod & experientia confirmat. Ratio est, quod illa mobilis sit, nec aliis conjungatur ossibus; quare etiam facillime cuivis durioris materiæ vi cedens huc illuc impellitur.

Paraus lib. 14. *cap.* 22. *pag.* 311. nullum eo-

rum

rum se vidisse scribit, quibus rotula fuerit fracta, quin, quoad vixerint, claudicarint. Causam statuit, quod, quamprimum callus accreverit, ruptarum partium conjunctio liberum genu impediat motum.

Verum equidem est cruris motum post molæ fracturam non tam recte fieri. Illud autem fit utplurimum, quod fractæ dicti ossis partes, dum callo conjungi incipiunt, inter obligandum Chirurgi digitis caute simul apprehensæ in quamcumque interdum non impellantur partem, ne inferius coalescant, concrescantque; cujus rei, utut maximi sit momenti, ne γρὺ quidem apud scriptores reperiri equidem miror: Illud enim ni fiat, facile contingit, ut callus apophysi, epiphysique (si earum cartilago uti assolet, etiam contusa, vel eodem casu læsa est) affigatur; unde crus, postquam sanatum est, rigidum, ac flecti nescium remanet.

OBSERVATIO XCVIII.

Rotula transversè rupta.

ANni 1676. mensis Januarii die 28. vocatus fui cum dicto Chirurgo *Cornelio Solingio* ad C. de R. quæ plateam quandam transiens obverso in silicem genu mola, qua in latum patet, fracta erat.

erat. Quæ ruptura, quamvis gravius malum esset, quam cujus superius memini, nihil incommodi (postquam per sex hebdomadas probe curata, ac quieta fuisset) incedenti attulit, nisi quod non ita facilè gradus scandat.

IN OBSERVATIONEM XCVIII.

CUm patella genu, qua in latum, vel obliquum extenditur, rupta est majus difficilioris incessus periculum est, quam si, qua in longum patet, frangatur; uti superioris observationis casu contigerat. Quandoquidem (quod & optime, meo quidem judicio, *Fabrit. Hildanus cent. 5. obs. 88. pag. mihi* 485. scribit) septimi, octavique, ac noni musculorum tibiam moventium extremitates prope rotulam concurrunt, & in validissimum tendinem desinunt, qui patellæ implantatur, tandemque in inferiore parte ex eâ erumpens in anteriorem tibiæ sedem sub genu ossi tenuissime annectitur, inseriturque. Ruptæ itaque transversè rotulæ partem alteram dicti misculi attollunt, alteram tendo ille qui sub genu tibiæ ossi inseritur, deorsum protrahit, hincque ille separatarum partium hiatus; adeo ut quævis illas vix junctas contineat industria. Inde autem fit, ut, plurimo istis musculis adempto robore, rigido læsus incedat crure,

nec

nec ſine difficultate id ipſum tollat; patella enim reliquis oſſibus, præcipue cum flectuntur, fulcri vicem præſtat.

OBSERVATIO XCIX.

Infans aſſidue è Peſte laborantis matris papillis expreſſo nutritus ſucco nihil omnino accipit incommodi.

MIrum profecto eſt, quod referre paro, nec ſilentio præterire poſſum, ut tanto magis Omnipotentis Dei providentiam quivis ſuſpiciat, ac veneretur. Arceſſitus quippe fui anno 1654. ad viduam Andreæ *Scheenvoet* marito, qui cum quatuor liberis peſte interierat, cum infante matris lacte quotidie nutriendo ſuperſtitem. Hanc tamen etiam contagioſus ille tandem ita invaſit morbus, ut quinque diverſis corporis locis hæc ſeſe manifeſtarit labes, in utrâque videlicet mammâ, ac crure, ſub axillâ, nec non in dorſo: per hebdomadas inſuper undeviginti continuas lecto illam hoc affixit malum, nec deſtitit tamen infans ſucco ex

ex infectis papillis prodeunte ali per ſex hebdomadas ab eo tempore, quo lue iſtâ fuiſſet impetita genitrix. Poſt illas autem, quod eſſet ipſa oppido debilitata, nec ſufficiens alimentum ſuppeditarent mammæ, à lacte materno depellendus fuit ille. Licet autem in infectis degerit ædibus, nec non tanto tempore alimenta è contagio laborantibus hauſerit infans papillis, à peſte tamen defenſus diu cum matre ſuperfuit.

IN OBSERVATIONEM XCIX.

MIlle exempla tam è ſanctioribus paſſim paginis, quam diuturniore diſcas uſu, quæ demonſtrent, quam mirandis plane modis Mundi Arbiter periculis ſuos ſubducat, alios, utut quam diligentiſſimâ evitent curâ, iiſdem obrui ſinat.

Tradit celeberrimus *Camerarius* obſervationibus ſuis infantem quendam duabus ſuperfuiſſe alumnis peſte extinctis, quarum lacte nutritus, nec tamen labe fuerit infeſtatus.

Memorabile etiam eſt, cujus meminit *Philip. Salmuthus obſerv. med. cent.* 1. *obſ.* 97. *fol.* 58. Fæmina quædam, ait, Roſlavii ad Albim peſte corri-

corripitur, moritur. Adiacet ipsi infans anni unius, & dimidii in lecto, & lac ex defunctæ uberibus haurit, maritus quoque post moritur. infans autem evadit,

Sapientissime itaque profecto Regius Psaltes *Psalmo* 91.

Si protegendam præsidio Dei
Credas salutem, rem, subolem, domum,
Insana cum sors intonabit,
Si domini fugias sub umbram,
Securus omnem fer violentiam
Sortisque, mortisque, & tetricas minas
Contemne. Securus tumultum
Despicias creperi duelli.
E fraude cæcâ te Deus eximet,
Frangetque casses insidiantium,
Nec sæviens late venenum
Letiferæ patiere pestis.
Expandet alas te super, & suis
Pennis fovebit rebus in asperis:
Certusque promissæ salutis
Sub clypei latitabis umbrâ.
Noctis per atræ cæca silentia
Non expavesces cæca pericula:
Non luce grassantem timebis
Perniciem, nec aperta bella:

In-

Interque ſtrages mille cadaverum,
Dextra, ſiniſtrâ, mille cadaverum,
Periculorum exors propinquam
Incolumis fugies ruinam.

OBSERVATIO C.

Mors ex rabidæ felis morſu.

H: N: civis Lugdunenſis in Batavis viginti tres circiter annos nati pollicis articulum tertium rabida momordit felis autumno anni 1681. de quo quidem morſu ipſe parum fuit ſollicitus, utpote rabidam ignorans felem. Septem autem, octove poſt menſibus 27. nem-May anni 1682. die Mercurii maximus illi ſupervenit angor, de cephalalgia, gutturis ſiccitate, immensâque ſiti, nec non potus faſtidio querenti. Veneris itaque die (quoniam haud dubie rabie fuit agitata felis) perſuaderi ſibi paſſus eſt, uti mari mergeretur. Quo quidem facto ille paulo melius ſe habuit, nec tantum eſſe cordis angorem dixit; vini etiam nullo pene tremore ſeſe rigavit hauſtu; parumque quieturus recubuit, ne-

neque enim ſatis diu ſufficienti refectus fuerat ſomno. Poſt horæ autem dimidium delirare, multum commoveri, maximeque opprimi, inquietarique coepit: Diei autem Saturni multo mane circa ſecundam extinctus eſt.

IN OBSERVATIONEM C.

CAnes fieri rabidos, venenatoque morſu tam hominibus, quam brutis nocere jam olim triſtis docuit experientia; Illud ipſum autem & felibus abſque tranſmiſſione per tactum ſupervenire, ingenuè fateor mihi antea non adeo fuiſſe compertum.

Quæritur itaque, an ſolus canis fiat rabidus, vel an alias beſtias etiam à cane non morſas invadat rabies? *Galenus lib. 6. de loc. affect. cap. 5. pag. mihi* 40 ita expreſſis verbis ſcribit: *Quoniam enim brutorum nulli ſupervenit rabies, cani hæc ſoli accidit.* Quod & ſtatuiſſe videtur *Alex. Aphrodiſius lib.* 1. *problemate* 76 cum quærit, *quare ex animalibus ſoli canes æſtate fiant rabidi?* Quibus adde *Chriſtoph. à Vega comment. ſenten*: 22. *lib.* 3. *prognoſt*, ut & *Joh. Bravum lib.* 1. *de Hydrophobiâ cap.* 1, nec non *Androïnum* 7. *de venenis cap.* 2, denique *Fracaſtorium lib. de morb. contagioſis cap.* 10.

Quidam autem hiſce ſignificare *Galenum*

contendunt, utplurimum canibus accidere rabiem.

Alii, quos inter *Mercurialis lib.* 1, *variar. lection. cap.* 2, nullum rabidum animal præter canem fortean *Galeno* visum, eive de nullo alio fuisse compertum ajunt. Ab his autem diversi, ad *Galeni* excusationem nullum animal verâ rabie præter canem infestari, scribunt, nisi forte cuidam illud mali ab alio brutorum genere, cui prius attulisset canis rabidus, fuerit allatum. Plurima namque sunt animalia, imo & mansueta, quæ statis anni temporibus quemvis invadunt, nec tamen vera agitantur rabie; illa autem varios edunt sonos, quod conjungi ament, genituræque effervescentiâ impulsa mirum in modum sæviunt. Si vero hujusmodi impetu agitata animalia vere rabida forent, in læsis, morsisve ab iis postea rabiei vim, effectumque animadvertere daretur; quod tamen fieri quis non neget? Atque eo quidem sensu ferri posset *Galeni* opinio.

Petr. Salius Diversus de affect. particul. cap. 19 singularem quandam magis inesse canibus naturæ, proprietatem, quâ ex corruptione humorum in rabiem ferantur, quam cæteris bestiis, tradit; quamvis & hæ, præcipue si à cane rabido morsæ sint, in rabiem incidant.

Scriptorum autem plurimi, atque omnes fere à *Galeno* dissentiunt. Quales *Aristoteles* 8. *de histor. Animal. cap.* 22. ac 24., *Cælius Aure-*

re-

relianus, *Porphyrius*, *Albertus Magnus*, *Avicenna*, *Eustachius Rudius lib.* 4. *de morb. occult*: *Valleriola*, *ac Fernelius lib.* 2. *cap.* 14. *de abditis.*

Qui omnes multorum meminere animalium quibus sponte, nec à cane morsis supervenerit rabies: hæc inter autem numerant equos, lupos, camelos, porcos, boves, vulpes, ursos, pardos, simias, viverras, mustelas, imò & gallos gallinaceos. Scribit etiam *Cælius Aurelianus acut. morb. lib.* 3. *cap.* 9. *fol. mihi* 195 de rabido gallo, nec non *Th. Bartholinus cent.* 5. *hist.* 52. *fol.* 119: ut & *Baccius Prolegom. venen: & antidot. pag.* 17, de gallo gallinaceo veteri, qui rostro atroci sinistram domini manum adeo læserat, ut sanguinis guttæ aliquot effluerent, unde tertio die hunc interemptum se vidisse ait: composuit autem ille hac de re sequens destichon.

Dum furit in Dominum Gallus, perimitque veneno
Commorsum, ergo alius non Basiliscus erit.

Idem ille scriptor *dicti lib. pag.* 16 de rabida agit fele, qualis etiam mentionem facit *Amatus Lusitanus cent.* 7. *curat.* 66. *fol. mihi* 195, ubi, *Xuares*; inquit, *Mercator Thessalonicensis, aliique ejus domestici quatuor masculi & fœminæ uno eodemque die à fele dentibus unguibusve*

ſunt commorſi, laniative, qui ſimul brevi inde ſæviſſimis ſymptomatibus correpti ſuum obiere diem. Idem & *Scholio* ad dictam hiſtoriam, *quum hæc tracto*, ait, *memoriæ occurrit Epitaphium à me olim Romæ ſepulchro miſerandi cujuſdam Hiſpani affixum, ſculptumve viſum, qui è felis morſu obiit, & ita habet.*

Hoſpes diſce novum mortis genus, improba felis
Dum trahitur, digitum mordet, & intereo.

Idem Epitaphium *Baccius de venenis fol.* 16 in Templo S: Mariæ apud portam Flaminiam ſe legiſſe teſtatur.

G. Fabrit. Hildanus obſ. Chirurg. centur. 1. *obſ.* 86. *fol. mihi* 62, de juvene viginti annos nato, cui nomen *Daniel Perrin*, ſcribit, qui anno 1602 tempore meſſis à rabido fele ſcalpturam in dextro pollice acceperat, ſupremâ vix, ac ne vix quidem læſa cuticula, quum autem nullus ſequeretur dolor, nullaque inflammatio, aliudve ſymptoma, & ipſe felem rabidum eſſe ignoraret, hanc ſcalpturam (quæ non diu poſt ſponte coaluit) plane neglexit. Primo autem ſequentis Martii die paulatim melancholicus fieri, & vaporibus, imaginationibuſque falſis commoveri admodum coepit, ita ut poſtridie domo egredi, atque in publicum prodi-

dire non auderet. Ipſe itaque (ſic *Fabritius*) tertio illius menſis die vocatus eum jam Hydrophobum reperi: Nec tantum ille aquam, vinumque, ac quicquid clari eſſet liquoris, abhorrebat quam maxume, ſed ne videre quidem poterat, nec volebat, interrogatuſque interdum, num bibere vellet, terribili ſono edito, latebras petebat, ſudabatque, ac angebatur quam plurimum, ſeque maximo cum impetu ex unâ in alteram lecti partem ita projiciebat, ut tres validiores viri eo vix ipſum continerent. Ingentes etiam quandoque clamores tollebat, circumſtanteſque aggredi, ac mordere geſtiebat, non victum tantum, potumque ſumere recuſabat, ſed & ad eorum mentionem horreſcebat, poculi etiam aſpectu territus. Has autem inter miſerias eâdem nocte animam expiravit.

Zacut. Luſitanus pr. adm. lib. 3. *obſ.* 83. novi ait, duos pueros, qui in lecto decumbentes à fele rabido, in pede unguibus dilacerati, poſt 4 annos, rabie vexati obiere. Scire equidem nonnulli avidi erunt, qua viâ animalia rabida unguibus lædendo rabiem excitare poſſint, cum in dentibus, & ſalivâ maxima veneni vis latere dicatur? Niſi ſtatuamus venenum non transferri ex unguibus ſimpliciter, ſed ex unguibus ſalivâ veneficâ imbutis.

Quæſtio etiam eſt, utrum bruta in rabiem acta fiant Hydrophoba? Non legimus apud Priſcos bruta fieri Hydrophoba, ſed ra-

 bida.

bida. Verum discrepant Scriptorum sententiæ.

Negat id *Ætius de re med. lib. 6.* Canem rabidum non semper horrere aquam vult *Philip. Salmuth. cent. 3. obs. 90. fol. 155. Cum enim* (inquit) *Jenæ anno* 1577. *studiorum gratia agerem, & aliquando exspatiarer, tres Carnificis servi canem rabiosum insequebantur : & cum unus eorum pontem supra Salum fluvium, reliqui duo ripam, viam sic intercepturi, peterent, canis certe medium & rapidum flumen tranabat, illis diu persequentibus.*

Dioscorides lib. 6. cap. 35 hujusmodi canem potum, & escam aversari ait, ac licet siti prematur, tamen non bibere.

De cane rabido, qui ab alio morsus fuerat, & in hydrophobiam inciderat, monet *Borellus obs.* 227. *cent.* 3. *obs.* 38, cui si aqua tantum admoveretur imò nocturnis horis ad terram concidebat, sese circumagendo.

P. Michael de Heredia tract. varior. medicinal lib. 1. *fol.* 1. *Vidi,* inquit, *canem rabientem, quem vulgus, ut solet, fustibus, & lapidibus persequebatur. Fugiens verò ille populum persequentem, rivulo factus obviam sic aquam pertimuit, ut retro conversus, maluerit experiri furorem populi insequentis, quam aquam rivuli pertransire, vel accedere.*

Diu, multumque disceptatum fuit, possetne rabidi canis sola spuma aliquem inficere?

Affirmare videtur *Galenus 6. de loc affect.*

cap.

cap. 5. *pag. mihi* 40 cum ſcribit tantos in humoribus canis tum oriri corruptiones, ut ſolum ſputum quempiam contingens rabiei ſit cauſa. Huic accedit *Joh. Bravus lib. de Hydrophobia* contra *Fracaſtorium.* Illis addendi *Sennertus lib.* 1. *prax. part.* 2. *cap.* 16. *fol mihi* 159, *Zacutus Luſitanus lib* 5. *de med. Princip. hiſtoria quæſt.* 23, *Ætius tetrabibl.* 4. *ſerm.* 4. *cap.* 68, *Paræus lib.* 20. *cap.* 19, *Fabrit. Hildanus cent.* 1. *obſ.* 86. *fol.* 63.

Joh. de Grado Conſil. 82 tradit virum ampliſſimum *Joh. Coqueranum* immiſſa tantum in rabidi canis os manu, furore fuiſſe correptum quamquam nequaquam foret morſus.

Palmarius de morb. contagioſis de rabido ruſtico memorat, qui mortem inſtare animadvertens præſentes ſerio fuerit precatus, uti, quos brevi relicturus videbatur, ſupremum liberis figere liceret oſculum. Fuit autem illud petenti conceſſum. Verum animum advortite, quæſo: illo namque brevi poſt extincto, ipſi mox ſeptem præterlapſis diebus, liberi eâdem agitati rabie, iiſdemque imperiti cruciatibus, ſymptomatibuſque omnes interierunt.

Teſtatur *Cardanus lib.* 2. *contrad. tract.* 5. *contradict.* 9. Nobilem quendam Venetum, antequam catellum rabidum, quem fuerat oſculatus, necandum tradidiſſet, in furorem incidiſſe.

Matthiolus in lib. 6. *Dioſc. cap.* 36 duos ſe

vidisse memorat, quibus, tactâ tantum spumâ, nec morsis supervenerat rabies. Monet itaque seriò *Avicenna* eos, qui hujusmodi infectis famulantur, ne cibos, quos illi reliquere, comedant, periculum namque esse, ne morbo sint contaminati.

Aurelianus 3. *de morb. acut. cap.* 9. *fol.* 195 sartricis cujusdam meminit, cui intra triduum supervenerit rabies, quod filum fimbriæ pallæ à rabido discerptæ cane dentibus avulsisset.

G. Fabrit. Hild. obs. Chirurg. cent. 1. *obs.* 86. *fol. mihi* 62 simile quid de honestâ quadam tradit muliere, quæ ruptam à cane, quem rabidum ignoraret, pallam consuerit, ac morsu itidem filum detraxerit. Illa autem per tres menses nihil sensit incommodi, tandem vero, sensimque melancholica facta imaginationibus, horrendis visionibus, terroribusque agitari coepit, vinum etiam, aquamque odisse, & quod pejus est, instar canum latrare, domesticos non agnoscere, atque modo hunc, modo illum mordere tentans, donec tandem in eâ misera animam efflaret.

Ab hoc autem vix differt, quod tradit *Andr. Baccius.*

Quidam etiam eo usque prolabuntur, ut solum, qui stygio rabie agitati canis ore exit, vitiatos inficere homines statuant halitum: quos inter *Aretæus lib.* 1. *de signis, & causis acut: morb. cap.* 7, nec non *Cæl. Aurelianus acut. morb.*

morb. lib. 3. *cap.* 9, qui testatur quosdam se vidisse, quibus rabidi tantum canis obvio infectis halitu hydrophobia nata sit.

Per inspirationem contagiosum esse hunc morbum perhibet *Cardanus*, *Jonstonus Idaâ*, *Fontecha privilegio* 10, nec non *Josephus de aromatariis part.* 2. *cap.* 1. *de rabie contigiosa.*

Sed illud à vero alienum videtur: Si enim tantæ esset efficaciæ, ut etiam eminus, & per inspirationem inficeret, non lateret tam diu, antequam se proderet illud virus.

Scribit *Dioscorides lib.* 6. *cap.* 36. Medicum *Themisonem*, dum rabido mederetur amico, simili contaminatum fuisse labe. Quod tamen se vix credere *Sennertus lib.* 1. *part.* 2. *cap.* 16. *fol.* 195 ait. Multo namque facilius quivis crediderit illos fuisse hoc malo infectos, qui inscii nonnihil sumpsisse à rabidis vitiatum, quam qui his tantum adfuisse, opemque tulisse dicuntur. Invenias tamen & quosdam, qui solo rabie acti canis attactu lædi homines posse statuant, dummodo cutis raritas, & patientis dispositio apta, ac validissimum infecti venenum adsit

Verum *P. Salius Diversus libell: de morb. particul:*, *quorum tractatio ab aliis practicis non habetur cap.* 19. *fol. mihi* 313. illud ipsum pernegat. Dicit enim tantam attactui minime inesse vim, imò ne ipsum quandoque sufficere morsum: Quoniam videmus non omnes, qui morsi sint, in rabiem agi. Affimat etiam hu-

juſmodi canis ſpumam attactam abſque concomitante ulcere rabiei cauſam minime fore. Hujus etiam opinionis eſt *Amatus Luſitanus curat. Medicin. cent. 7. ſchol. curat.* 41. *pag. mihi* 741 ubi ſe ſcire ait ſputum rabidi canis, ſi ſanguinem non tangat, extrinſecus nocere non poſſe. Huic adſtipulatur *Fracaſtorius de morb. contagioſis*, ac *Conciliator diff.* 179, ut & *Fernelius de morb. occultis lib.* 2. *cap.* 11. *pag. mihi* 494., qui itidem ſcribit canis rabie acti ſputum in illæſam incidens cutem minime nocere. *Cap.* autem 14. *fol. mihi* 508, rationem addit: Quoniam cutis ſolida, ac valida eſt, craſſioris veneni ſubſtantiam, ne intro tranſeat, arcere poteſt, niſi forte rupta, fiſſave, vel aperta foret.

Codronchus de rabie fol. 41, *Venenum*, inquit *hoc nimis imbecillis activitatis eſt, & ita ignavum in penetrando, & agendo, ut, niſi apertâ fiſſave cute, communicari non poſſit, imò in aliquibus rabidis virus eſt ita tardum, ac debile, ut etiam per morſum non communicetur.* Idem ſentit *Palmarius de morſu canis rabidi cap.* 1. *fol.* 332. *Spuma*, ait, *ſi in integram cutim inciderit, nihil ſiniſtri tantopere metuendum, modo ſtatim probe deterſus, & elotus fuerit locus: neque enim denſa, & adſtricta epidermis craſſiorum venenorum (cujuſmodi eſt venereum, elephanticum, & rabioſum) vim humori inſidentem protinus altius in corpus penetrare ſinet, niſi vel fiſſa, vel dilacerata ſit.*

Non

Non lædere morſum, niſi cute denudata, ſtatuit etiam *Rudius lib.* 9. *cap.* 12. *fol.* 124 nec non *cap.* 13. *fol.* 125.

N. Tulpius obſ. med. cent. 1. *cap.* 20 nunquam ſibi compertum ſcribit, cuiquam hominum vel minimum damni illatum per canis rabidi ſputa: quæ tamen, ne forte nocerent, nihilominus juſſit recte, mari ſemper abluere.

Poſteriores hos ſaniora ſentire, experientiâ mihi ſæpius conſtitit; cum enim quadraginta abhinc quatuor annis ad pictorem hic Hagæ vocatus eſſem, ut male ſeſe habentes fauces, (ita namque ajebat) morbumque ejus perſpicerem, nonnihil quidem reperi febricitantem, ſed collo intus nec tumente, nec inflammato. Ita ut nihil mali in eo mihi apparere dicerem. Ille torvo vultu bibere tamen ſe non poſſe reſpondit, quod cum mirarer, periculum me facturum dixi, potumque ei dari juſſi. His autem vix auditis immenſus (mirum!) terror, gemituſque, ac quæſtus, nec non angor ad potus ſolam mentionem virum invaſere, horrenduſque ſupervenit tremor, cum poculum manu arriperet. Fateor equidem ingenue ſummopere me fuiſſe miratum, (neque enim antea videram) cum eum tanta cum animi, corporiſque perturbatione vix tenere poculum viderem, quod ori apte admovere non poſſet. Domo itaque egredior, uxoremque, accepto ſigno, ſequentem, num nuper rabidus maritum momordiſſet canis, rogo.

go. Illa, poſtquam pauliſper hæſiſſet, conjugis, inquit, digitum ante tres hebdomadas, & amplius, parvulus canis momordit leviter, unde, ſanato brevi poſt eodem, ipſe quidem minime fuerit ſollicitus: neque enim de rabie canis liquebat. Uxor etiam magnopere mirata eſt parvulum illud vulnus tantorum malorum cauſam eſſe poſſe. Ille autem impatientiâ, rabieque actus non ita diu poſtea in aquas, vicina namque ejus ædibus erat foſſa, præcipitem ſe dedit, ac biduo tantum ſuperfuit.

Nec fuit neceſſe (ut vulgo putant) ut impoſitis ſuffocaretur lectis, pulvinaribuſque : Omnes enim hydrophobi per tres tantum, quatuorve ſuperſunt dies, ac veluti ſtrangulationis, ſuffocationiſve modo miſeram finiunt vitam.

Idem exemplum, eademque vidi poſtea in duobus juniorbus, fortioribuſque ſymptomata, quorum prius ante triginta, & qui excedunt, poſterius ante quatuordecim circiter annos conſpexi. Horum utriuſque labium catellus quam leviſſime læſerat, unde ambo poſt Hydrophobiæ initium tres, quatuorve tantum vixere dies. Cum vero illi, qui ægris hiſce ſæpe adfuerant, illiſque opem tulerant, me conſultum venirent, rogarentque, quid facto opus eſſet, ac num in marinas aquas immerſio requireretur? univerſos quam exactiſſime interrogavi, itane fuiſſent morſi, ſcalptive, ut ſanguis eruperit, anne etiam dentes, ungueſve, vel infecto-

rum

rum ſputa eorum labia, quorum tenuiſſima cutis, aliamve corporis partem cute privatam tetigiſſent? Hic ſputo ſe aſperſum, alter morſum, tertius ſcalptum ſe affirmavit, nullus tamen vel minimum ſanguinis fluxiſſe aſſeveravit. Juſſi itaque, ut tacta loca aquâ marinâ probe abluerent, ac, bis, terve ſumptâ Theriacâ, ſudarent. Sin autem & æquore mergi præjudicio forte quodam ducti cuperent, per me id licere, quamvis non requiri, dixi. Nemo tamen, quod ſciam eorum, qui tribus his adfuerunt rabidis, merſus fuit, nec quidquam iis ſuperveniſſe inde mali comperi. Si vero ſputum hujuſmodi infectorum cutem attingens alios quoque inficeret, quidni eadem ſudori eſſet vis? Hic tamen, cum maxime oppreſſorum ſudantes manus, arterias carpi exploraturus, arriperem, quarum pori iſto in angore plurimum plerumque emittunt humoris, mihi nunquam nocuit, quamvis non alio fuerim uſus antidoto, quam quod aqua pura, quâ manus lavi, ſuppeditat.

Reſpiratione igitur, & contactu ſolo rabidorum contagium in alios tranſmitti non poſſe ex præmiſſis liquet.

Quærere inſuper quiſquam hoc loco poſſet, an in humanis etiam corporibus tales produci queant humores, qui ad rabidi canis venenum proxime accedant, quique nullo extrinſecus accedente contagio, homines in Hydrophobiam impellant?

Affir-

Affirmat id *Marcellus Donatus*, nec non quinque diversis casibus id ipsum *lib.6. cap.* 1. *fol. mihi* 559. probare gestit. Ejusdem etiam sententiæ est *P. Salius Diversus cap.* 19. *fol.* 328. *de affect. particul.*, ut & *Cæl. Aurelianus*, *Avicenna*, *Ponzettus*, *Paræus*, *Rudius*, *Platerus*, *Joseph. de Aromatariis*, *Zacut. Lusitanus medic. princip. hist.* 20. *lib.* 5.

Luc. Schröekius schol. ad obs. 78. *Joh. Hellwigii fol.* 245. Licet, ait, à rabiosi canis morsu hydrophobia ut plurimum oriatur, cum scilicet vulneri isti parum occursum est, quandoque tamen aliam agnoscit causam, nec semper à morsu illo originem ducit; qualem notante *Joh. Rhodio notis ad Scribonium Largum composit.* 71 *Sanchez in observ.* prodidit.

Petr. Borellus etiam centur. 3. *obs.* 38. fœminam eodem modo extinctam memorat, quæ ne quidem juscula ulla, nullaque alia liquida cernere tantum poterat. *H. Salmuth. centur.* 3. *obs. med.* 52. potatoris strenui mentionem quoque facit, qui in febre malignâ, alia inter symptomata, in hydrophobiam quoque inciderat, ita ut in quartum usque diem intensissimâ siti cum cruciaretur, eique os amarum, & lingua valde sicca, atque aspera existeret, potum quidem anxie expeteret, sed ex ori admoto tanto tremore, & motu percelleretur, ut nec guttulâ haustâ, deponere eum illico cogeretur.

Fateor

Fateor quidem humores in corpore nostro interdum ita corrumpi posse, ut venenorum naturam induant, sed tale determinatum, & speciale venenum, quod Hydrophobiam excitet, nullâ accedente causâ externâ, in corpore humano generari non crediderim.

In putredine quoque causá hujus mali constitui nequit, nulla enim ibi putredinis adsunt signa, nec ea sine manifestis signis tam diu in corpore latere potest.

G. Hebenstreit ad Georg. Horstium lib. 7. de morb. contagios: & malignis obs. 22 fol. mihi 334 de hac quæstione scribens, se non velle, ait, defendere, tantam humoribus corporis humani induci posse corruptionem, unde hydrophobia oriatur, quia nonnulli quidem morbis, rabiei forsan similibus, sed non verâ rabie laborare comperiuntur: Siquidem luce meridianâ clarius esse putat, ac plerorumque insuper probatissimorum scriptorum, cum antiquorum, tum recentiorum unanimi consensu comprobatum, venenum rabidum absque externâ contage, & morsu animalis rabidi in homine minime progigni posse.

Nulla etiam adest febricula, nisi tribus, quatuorve ante obitum diebus, quando aquæ timor ut plurimum exoritur. Etsi autem experientias & historias quorundam Scriptorum in dubium non vocem: tamen existimaverim cum *D. Sennerto* consultum esse, ut si quid tale accidat,

cidat, atque aliquis in Hydrophobiam incidat non ſolum de morſu animalis rabidi inquirere, ſed etiam de aliis modis, quibus hoc venenum in alios propagari poſſit, & quidem non ſolum quærere an nuper, ſed etiam an unquam tale quid ipſi acciderit, cum venenum hoc multos annos, antequam vim ſuam exerat, latere poſſit.

Baptiſta Codronchus, variorum examinatis argumentis, ita concludit: In eam potius ire ſententiam compellimur, hominem à principiis internis rabie corripi minime poſſe, nec in oppoſitum adducta nos cogunt aliter ſentire.

Qua igitur tandem vi venenum rabidorum animalium agit, vel quâ in re malum hoc conſiſtit?

Pelops Galeni præceptor (ut è libro 2. *de ſimpl. medicament. facult. cap. de cancris uſtis* videre eſt) in immodicam ſiccitatem, quaſi in contrarium habitum mutatâ penitus ſolidarum partium ſubſtantia, veneni hujus eſſentiam ſtatuit. Verum *Galenus* dicto libro *Pelopem* reprehendit, quod hujus affectus rationem è cauſis manifeſtis ſe redditurum ambitioſe jactaret.

Dioſcorides, *Ætius*, *P. Ægineta*, nec non *Actuarius* volunt etiam intemperiem calidam, & ſiccam in partibus præcipue ſolidis contractam hujus mali eſſe cauſam. Hanc autem colligunt è ſymptomatibus rabiem concomitantibus, velut oculis flammeis, ore hianti, vigiliis, ſiti,

nec

nec non, quod diebus maximè canicularibus rabie animalia, ac præcipue canes infeſtentur.

Verum intemperies calida, & ſicca, in quâ mali hujus vis conſtituatur, non ſufficit, cum vel tantilla veneni copia tantæ intemperiei cauſa vix ſtatui, tantæve qualitatibus primis mutationis principium eſſe queat.

Illæ namque tam diu in corpore eſſe nequeunt ſine læſione actionum corporis; neque effectus inſignes caliditatis, & ſiccitatis in hydrophobis apparent.

Porro, ſi in ſolo calido, & ſicco conſiſteret hujus morbi eſſentia, utique curari poſſet æger. Quin & Hecticos videre licet ita emaciatos, ut ſola oſſibus vix adhæreat cutis, pulſuque ita duro, ut ſumme ſiccum eſſe cor non ſit dubitandum, qui tamen hydrophobi non ſunt, ſed avide potum hauriunt. Verum quidem eſt, æſtate multos quadrupedes ob æſtum nimium ita in furias, ignemque ruere, ut quemvis etiam impetant, lædantque, licet verâ rabie non agitati. Nec cælo tantum calidiſſimo, ſed & frigidiſſimo, atque aeris contrariis mutationibus canes rabidi fiunt.

Narrat *Joh. Fernelius* lupum quendam infectum, diſſectumque in partes, ac tandem comeſum edentum plurimos rabie contaminaſſe, quod fieri non potuiſſet, ſi eſſentia veneni hujus in qualitatibus primis conſiſteret, cum ignis vi inter præparandum, illæ multum immutentur.

Tandem & curatio idem persuadet, quæ non medicamentis refrigerantibus, & humectantibus, sed specificâ vi præditis perficitur.

Objiciunt quidam casum, cujus *H. Capivaccius prax. lib. 7. cap. 12.* meminit: de Monacho hydrophobo dissecto, in cujus pericardio nulla aqua reperta fuerit. Verum non evincit hæc historia rabiei causam in qualitatibus primis consistere, cum cujusque temperiei homines invadere queat. Defectus enim aquæ in pericardio, siccitas ventriculorum cordis, & exustionis nota in pericardio sequi potuerunt potus abstinentiam ex hydrophobiâ ortam.

Concludimus igitur rabidorum animalium contagium solo sputo transferri in alios.

Quo autem modo è læsâ parte in corpus reliquum propagetur hoc virus, mox dicturi sumus.

Animadvertendum porro est usque adeo noxium, malignumque hoc esse venenum, ut, cum ita vires suas exeruerit, ut hydrophobia insequatur, nemo sanari queat, uti & testatur *Dioscorides cap. 36. lib. 6.* expressisque affirmat verbis *Ægineta lib. 5. cap. 3.* quare hic Dioscoridis historias ex auditu traditas non tanquam veras admittit, *Themisonis* videlicet, ac alterius cujusdam per Eudemionem liberati. Eorum qui à rabie curati fuerint, exempla leguntur apud *Valleriolam*, *Paræum*, *Forestum*, *Palmarium*, *Gemmam*, *Scribonium*, aliosque; Verum

hæc

hæc non fuit vera, aut ſaltem confirmata rabies.

Non cunctanter ſcribit *Ætius* nunquam ſe vidiſſe quenquam hydrophobum convaluiſſe. Ideoque minus vera creditur, quam tradit de Philoſopho quodam ipſe *Tetrabib.* 2. *ſerm.* 2. *cap.* 24. hiſtoria, teſte *G. Reyes Elyſio jucundiſſ. quæſt. campo, quæſt.* 61. *fol. mihi* 467. *ac* 480. ut & illa quam Apollonii vitâ lib. 6. tradit *Philoſtratus*, de juvene quodam, qui à rabido morſus cane inſtar canis latrarit, ſederitque, ac manibus, pedibuſque inceſſerit, ut caninam omnino videretur induiſſe indolem: ubi etiam de ipſo loquitur cane; ut nempe ille poſtea ad juvenis pedes procubuerit, morſumque linxerit, ac tandem ſanarit locum: Cum tamen canis, ſi verâ agitatus fuiſſet rabie, juveni iterum magis nocuiſſet. Nec minus fictum videtur, quod *Plinius lib.* 25. *cap.* 2. de Cynorrhodo ſcribit, quandoquidem hoc nunquam tam mirandorum in rabidis effectuum cauſa fuerit, niſi forte dicatur læſus necdùm in hydrophobiam incidiſſe, aliiſque inſuper convaluiſſe medicaminibus: quo modo etiam poſteriores omnes accipiendi ſunt ſcriptores, qui hac in re quidquam ſe feciſſe, vel ab aliis factum vidiſſe tradunt, quos *Fabritius Hildanus cent.* 1. *obſ.* 86. *fol. mihi* 65. memorat, è quorum numero ſunt *Valleriola*, *Paræus*, *Foreſtus*, *Palmarius*, *Plinius*, *Gemma*, *Scribonius*, *Oribaſius*. Neminem ſanari,

ubi confirmatum est malum, testantur *Rudius de morb. occultis fol.* 132. *cap.* 13. *Lommiusque obs. lib.* 2. *fol.* 63.

Ægri raro quarto die supersunt metiendo tempus ab eo instanti, quo aquæ timor manifestari incepit, ut scribit *Galenus lib.* 6. *de locis aff. cap.* 5. & 1. *Coac. prænot.* 2. *textu* 17. Rabies jam facta, cum curationem non recipiat, non est mirum, ait *Codronchus fol.* 209. si eam scriptis tradere veteres neglexerint, exceptis *Aureliano*, & *Celso*.

Rodericus à Fonseca consult. med. 25. *fol.* 90. ita loquitur: *Illud affirmare licet, nullum, ubi ad illum statum devenerit, sanari posse, nec sanatum fuisse.* Idem affirmat *Palmarius fol.* 335.

Verissimum itaque est *Ovidii* dictum, qui jam olim omnem frustra huic malo adhiberi medicinam his verbis 2. de Ponto cecinit.

Tollere nodosam nescit Medicina podagram,
Nec formidatis ulla medetur aquis.

Una superest quæstio, undenam fiat, ut tanto tempore lateat quandoque labes, antequam manifestetur, ac quare læsorum alii citius, serius infestentur alii? Verum equidem est læsos non continuo, sed post multos plerumque in rabiem agi menses, uti post alia ex nostrâ quoque liquet observatione. Quin etiam vel per totum annum, & amplius latet, antequam animadverta-

tur

tur venenum. Retulit mihi quondam expertissimus Medicus *G. Stratenus* vocatum se fuisse ad Consulem Woerdanum, cui à rabido læso cane, non nisi post annum, & aliquot menses supervenerit Hydrophobia, quique post triduum fuerit extinctus, licet præterito nihil omnino mali sensisset tempore.

Galenus 1. *Porrhet. sect.* 2. *Comm.* 17. novisse se quendam scribit, qui non nisi post annum se læsum senserit.

Petrus Salius Diversus, proditum memoriæ, inquit, ab antiquis habemus, hunc morbum interdum ad quintum, septimum, imò duodecimum annum dilatum fuisse. Idem affirmat *Albucasis*, *G. Horstius oper. medic. tom.* 2. *lib.* 7. *obs.* 22. *fol. mihi* 322. *Philip. Salmuthus Cent.* 1. *obs.* 96. *fol.* 51. nec non *Zacut. Lusitanus pr. mir. lib.* 3. *pag.* 386.

Toto illud malum latuisse septennio tradit *Dioscorides*, quod & de duodecim annis *Avicenna* affirmat. Idem etiam *Albertus Magnus* 7. *de animal. lib.* 2. exemplo demonstrat, cum agit de quodam, cujus vulnus post duodecim recruduerit annos.

Dignum profecto admiratione summâ, ac ad moræ probationem apprime utile est, quod *Abel Roscius* Medicus *G. Fabrit. Hildano* literis significavit, quas hic *Observationi* 86. *cent.* 1. *chir. obs. fol. mihi* 65. adjunxit. Sed ipsas, stultis, legite.

„ Anno 1581. matrona quædam mihi fami-
„ liariter nota proximeque affinis, quum quo-
„ dam die per urbem negotia haberet, & ageret,
„ à cane rabido ex improviso impetitur, in sini-
„ stro brachio mordetur, præsto advocati ad-
„ fuerunt sedulo doctissimi medici, qui ex-
„ quisite remedia præscripserunt, partique af-
„ fectæ apponenda jusserunt. Per os item Alex-
„ ipharmaca propinari curarunt. Brachium su-
„ pra vulnus ligaturâ validâ, vinculo arctissimo
„ exceptum fuit. Topica attrahentia, foras-
„ que venenum evocantia, ejusque vim retun-
„ dentia, adhibita. Denique ferrum, & ignem
„ loco læso applicuit Chirurgus. Tandem elap-
„ sis paucis diebus, Deo volente, salva & in-
„ columis evasit, vel evasisse videbatur, nullâ
„ in brachio noxâ, nec tantum cicatrice fere re-
„ lictâ, nulloque in corpore, ut apparebat,
„ restante veneno. Verum quid evenerit audi
„ quæso.

„ Septimo ab hinc anno recurrunt sympto-
„ mata sæviora multò. Persentit in brachio alias
„ læso dolorem acerbissimum, & veluti à cani-
„ nis dentibus discerpi, & dilaniari. Inde pau-
„ co interjecto tempore furor, & mentis alie-
„ natio subsequuntur, mæror, tristitia, vigi-
„ liæ summæ, sitis inexplebilis, febris tandem,
„ & maxima virium prostratio, ciborum deni-
„ que omnium odium, nunquam tamen à po-
„ vu abhorruit, nec liquida, quæ sitim extin-
„ guere

„ guere valebant, rejecit. Morti proxima judicata est, imo nulla nobis relicta erat vitæ, vel salutis spes. Sed in tot, tantisque malis, ita diligentissime illi manus auxiliares adhibitæ fuere, ut intra paucos dies perfectè sanata visa sit. Sæva etenim illa accidentia, paulatim mitescendo absolute cessarunt. Post annos septem ab hac invasione, & decimo quarto à canis morsu, mirabilibus, iisque gravissimis morbis iterum tentari cœpit, principio ducto à sinistro illo brachio. Tormina letalia sensit, vomitiones, & ructus incredibiles, omniaque symptomata atrabilaria sustinuit, vigilias, & sitim maximam passa est, vellicationem, & dolorem ingentem in loco prius morso habuit. Curatur iterum diligentissime, &, me præsente, inquit idem *Abel Roscius*, sanitati, ut videbatur, restituitur perfecte, aptis ad id adhibitis remediis. Sopitum tandem judicavi malum, non deletum. Sic mansit per annos sex. Anno vigesimo à vulnere accepto, denuo recurrit affectus, excitantur accidentia, ut prioribus annis, redeuntque eadem symptomata. Sedatis anno sequenti iisdem, rursus tentatur honesta fæmina. Subsequenti anno repetiit malum bis. Anno proximo illapso ter ita correpta fuit. A tribus annis frequentiores, sed breviores fuerunt paroxysmi. In omnibus fere temporum mutationibus sibi brachium vellicari persentit.

„ Vereor ne brevi vitam anxiam, & calamito-
„ ſam, cum morte ſæpius optatâ commutet.
„ Vale. Datum Lauzannæ 14. Calend Octobris.
„ anni 1604.

Anth. Muſa Braſſavolus lib. 2. Aphoriſm. Comment. 23. repertos quoſdam fuiſſe teſtatur, quibus ſeptimo-decimo poſt morſum anno ſupervenerit furor.

Anth. Guainerius Tract: de venenis quendam fuiſſe ait, cui octavo-decimo anno hydrophobia orta ſit.

Joh. Schmidius miſcell. med. phyſ. German. decur. 1. *an.* 9. *obſ.* 43. *fol. mihi* 117. mulieris meminit, in quâ per viginti annos venenum latuerit.

Memorat autem *Borellus obſ.* 74. *cent.* 1. *fol. mihi* 73. de quodam, qui, læſo digito minimo, nec ſatis artificioſe ſanato, poſt triginta demum annos acerrimo illius digiti laceſſitus dolore, quo loco morſu fuiſſet læſus, brevi poſt è vivis exceſſerit.

Alzaharavius compertum ſibi ſcribit venenum, antequam liquido appareret, integros quadraginta in corpore latuiſſe annos.

Quid ni qualecunque hoc venenum non æque diutius corporibus inhæreat, priuſquam exterius manifeſtetur, ac Tarantulæ, luiſve venereæ venena latuere quondam?

De Tarantula ita ſcribit *Athanaſ. Kircherus mundi magnetici lib. part.* 8. *cap.* 8. *p. mihi* 587.

Di-

Dicitur, inquit, Tarantula à Civitate Tarento, vel à fluvio Thara, eo quod in hoc districtu, utpote calidioribus, & planioribus Apuliæ locis, ingens earum quotannis propullulet copia. Non quod aliis quoque in locis eædem non reperiantur; siquidem & in Calabriâ, Siciliâ, quin & in campis Romanis æstivis mensibus subinde videntur Apulis prorsus similes, nisi quod veneno illo ad saltandum incitativo careant. Infestantur autem horum animalium puncturis præ aliis Rustici, Hortulani, messores, pastores, aliique, qui necessitate coacti sub dio, & in campestribus locis mensibus maxime calidis, & siccis, ut Junio, Julio, Augusto, ocreis, aut manicis non muniti dormire coguntur. Ac paulo post.

Morsu itaque transfundit (Tarantula) venenum per corpus icti, qui in principio quidem adeo parum sentitur, ut simplex muscæ morsus videri possit; sed post anni revolutionem peractam calore solis, & temporis qualitate, ad sonos, & musicorum instrumentorum harmoniam proportionatam suscitatum venenum patientes viros etiam, & matronas honestissimas in saltus agit ita violentos, ut sæpe postposito omni decoro, ruptisque omnis modestiæ vinculis, scurras, ardeliones, lymphatos, phylomaniacos, dæmoniacosque referre videantur. Porro bimestri spatio, antequam venenosa qualitas funestos hosce saltus parturiat, in patiente

 diver-

diversos morbos producit, uti dejectionem appetitus totalem, febres ardentes, artuum dolores, ἀτροφίαν, καὶ καχεξίαν totius corporis pessimum colorem, qualis Ictericorum est. Unde medici pro mali, symptomatumque conditione remedia proportionata præter Theriacam, Orvietanum, Mithridatium, Bezoarticum pulverem, alia quoque antidota applicare solent, etsi vix unquam cura hujusmodi successum aliquem habuisse comperta sit, nisi sonus qualitati veneni proportionatus, qui per admirabilem quendam consensum patientem, velit nolit, usque ad sudorem, & defatigationem virium, membrorumque omnium laxationem, saltare cogit, accesserit. Hoc enim efficitur, ut viribus nimio motu fatiscentibus terræ illisus vivum exanimis hominis simulacrum intuentibus præbeat; donec post pauxillum temporis vino aliquantisper refocillatus, resumptis, restauratisque veluti viribus, majori nisu saltus eosdem singulis diebus usque ad tertiam, quartam, imo sextam, octavam defatigationem per triduum, aut quatriduum resumat, repetatque, hinc fit, ut hac agitatione vehementi, totiusque corporis maximâ convulsione sanguis incalescat, pori aperiantur, venenum una cum sudore aliquâ ex parte dispellatur: cum enim uenenum intimis fibris radicatum non ita facile dispelli possit unius anni saltu, quotannis saltus repetendus est, donec tandem tota vis veneni expurgetur, etsi non dubitem

tem una salivatione multo tempore continuatâ ægrum omni veneno purgari posse, si tanto labori ferendo par esset, &c.

Comperimusne enim Mercurii usu veneream luem ad tempus tantum sæpius veluti suffocari, minime vero eradicari, ac multis post annis illius denuo animadverti indicia? Mihi certe non semel contigit post tres, quatuorve annos subsequentes, cum calere inciperet maxume, illius morbi videre signa recentia, quamquam ipsum tum facilius eradicari potuerit malum, diminutis quotannis accidentibus, sublatáque tandem causâ.

Vix centesimus quisque (inquit *Palmarius de lue venerea pag. mihi* 26.) levatur hydrargyro, recidivo ut plurimum morbo, qui tamen raro similis est radici, neque iisdem symptomatibus exercet, sed fere distillatione, arthritide, tophis, vel ossium carie: neque pari contagione eos, cum quibus societas est, afficit, quod humoris furor, & impetus, illis auxiliis repressus sit, etiam nondum mali radice evulsâ, tempore siquidem ea reviviscit, recurritque interdum post annum vigesimum, trigesimumve, tantoque intervallo mali fomes quasi sepultus intus delitescit. Fit tamen interdum, ut, qui ita curati sunt, seque expertos mali, prorsusque expeditos putant, alias, cum quibus concubuerint, contaminent, prolemque gignant eâ lue conspersam. Indicium sane tum temporis mali fermentum reconditum reservari, & (ut dici solet) in ipsis quasi medullis delitescere. Vi-

Vidit hunc morbum reducem *Cardanus* poſt annos 22. ut ſcribit *Comment. in Hippocratem de alimento.* Et poſt 30. *Joh. Philip. Ingraſſias de tumorib. præter naturam* fol. mihi 202. abſque ullâ novâ converſatione. Tradit etiam *Joh. Fernelius lib. 2. de morb. contagioſis cap. 14. fol. mihi* 512. fœdæ iſtius luis quandoque poſt 30. annos reliquias conſpici, quare recte illa dicitur *Inducias facere, non pacem.*

Memini equidem quondam Lugd. Batavorum Medicinæ Profeſſorem *Wallæum*, quem audiebam, narraſſe, ſe dominam quandam noviſſe, quæ joci, ac delectandæ puerorum, innuptarumque puellarum turbæ ergo, ad breve tempus maſculi cujuſdam induerit veſtes, atque ita cum aliis ſaltarit. Verum tandem conſtitit, non adeo pura hæc fuiſſe veſtimenta, quandoquidem omnes, quos illa, poſtquam nupta eſſet, peperit, liberi venereâ labe fuerint contaminati, cum tamen nihil unquam mali in ipſâ fuerit animadverſum, adeoque luem, nullâ in matrem cadente ſuſpicione, è veſtibus maſculinis proveniſſe creditum fuit.

Non abſonum itaque fuerit, ſi de veneni à rabido tranſmiſſi cane diutius in homine deliteſcentis cauſis nonnulla in medium proferam.

Primo quidem certum eſt, rabidi canis venenum per ſe tardius operari: Atque ideo *Fracaſtorius lib. de morb. contagioſ. cap.* 10 tam lente ſerpere hoc venenum ſcribit, ut rariſſime

ante

ante vigesimum, post trigesimum autem utplurimum diem, ac in nonnullis post menses aliquot, annosve (ut ante dictum) manifestetur. Cujus quidem tarditatis nulla præter crassitiem adduci potest causa, ob quam non ita cito in interiora se penetrare valet, notat etiam *Fernelius* lentissime illud, ac veluti per gradus operari, ita ut nihil mali initio sentiens is qui læsus est, quæ ipsum maneant fata, nesciat.

Nec solum hoc canis rabidi virus longo tempore humano in corpore multis annis, antequam se manifestet, integrum servatur, sed & cuivis rei adhærens vires suas minime amittit.

Sic generosus quidam vir, referente *Zacuto Lusitano prax. admir. lib.* 3. *obs.* 87 quum forte per plateas iter ageret, ecce oborto tumultu, aspiciens retro, vidit canem rabiosum suffocandum, quem plebei funibus devinctum deferebant vociferatione magna. Ille, ut effugeret canis morsum stans circa, illum gladio circumfodit, & eo immisso in vaginam, cursum suum peregit. Ecce post 8 annos irâ percitus tres invadens, graviter gladio eodem percussit: hi vulneribus curatis, citra manifestam causam, post tres annos renuere potum coeperunt, tandem versi in rabiem, furiisque agitati, misere vitam cum morte commutarunt. Adfert etiam ex *Esaia Meischnero* historiam de ense, quo rabidus canis confossus fuerat, quem sub sponda derelictum post multos annos, ac rubigine

ob-

obductum puer ſibi cum aptare voluiſſet, abſtergens, ac perpoliens improvidus digito vulnuſculum inflixit, ex quo rabie percitus periit.

Simile etiam Tarantulæ virus eſt, quod inſecti hujus ſputum inſtar viſci cujuſdam eſt, quâ etiam viſcoſitate veneni tardantur operationes, nec tam cito mala ſeſe produnt ſymptomata.

De Tarantula autem mox plura.

Statuunt præterea celebriores ſcriptores tarditatem hanc æque læſi corporis viribus, bonæque diſpoſitioni, ac veneni qualitati pravæ deberi. Ac ſic quidem in hoc citius in illo tardius vires ejus apparere liquido cernimus, prout veneni hujus vel illius vis major, minorve agendo, infectique magis minuſve validum robur, adeoque plus, minuſve reſiſtendo eſt.

Quantum autem ad ipſum virus certum utique eſt, hoc longe vehementius eſſe his, quam illis canibus atque ita ejus effectus pro qualitatis diverſitate citius, ſeriuſve deprehendi. Quod & in ſerpentibus apparet pro anni diverſis temporibus. Neque enim brumali tempore adeo nocens eorum venenum eſt, quam quidem æſtivo, nec hyeme tam cito intro ſerpit penetratve, adeoque tam cito non necat virus ab ipſis morſu tranſmiſſum, quam æſtate. Ceterum conſtat etiam morſus, vulnerave plerorumque venenatorum animalium citius multo, vehementiuſque nocere in regionibus fervidiore ſole ca-

lenti-

lentibus, quam gelidam Arcton propius accedentibus terris. Quantum autem ad ipsius læsi corporis temperiem, viresque; aliis, atque aliis validiora, aut infirmiora dari corpora nemo negaverit. Quibus itaque celerior sanguinis motus, ac proinde major calor, firmioresque sunt vires, ea multo diutius noxium virus arcere posse, eoque tardius infici probabile est. Ipse ego plurimos novi, qui uno, eodemque veneno non extincti fuerint tempore eodem, quamquam simul sumpsissent. Demonstrat & experientia à rabidis canibus, lupisve eodem plane tempore læsorum alios primo mense, secundo alios, imo & tertio demum quosdam rabiem invasisse. Corpora insuper alia aliis longe melius sunt intus disposita: ob quam rationem *Ætius* citius venena iis nocere tradit, quibus pravis corpora replentur succis.

Fieri etiam potest, ut quisquam iis utatur alimentis, potuve, quæ vel promoveant, atque excitent venena, vel etiam eadem supprimant, atque coerceant aliquamdiu.

Ipsa quoque veneni operatio citior est, vel serior pro læsarum partium differentiâ. Læso namque nervo, vel etiam venâ, aut arteriâ notabili multo citius per exteriora in nobiliores partes transmittetur venenum, quam parte demorsâ, cui parum cum nobilioribus intercedit commercii.

Quid autem causæ, quod tantopere aquas horreant læsi? Non

Non equidem aquas tantum exhorrescunt, sed & quidquid iis est simile, aut potatur, ac sitim restinguit, quare nonnulli morbum hunc non *Hydrophobiam*, sed *Hygrophobiam* dicendum ajunt.

Causam vero hujus tumoris corruptum mentis judicium ex morsu, transfusoque veneno nonnulli statuunt: diuturnâ quippe, continuâque de læsione, morsuve cogitatione tales imaginationes, ac phantasmata cerebro, imprimi, ut assiduo canes videre, imo & in eos quandoque se mutatos infecti putent, interdumque mordere ac latrare gestiant. Cujus rei exempla habet *Dioscorides*, nec non *Nicolus serm.* 4. *tract.* 4. *cap.* 15. Has autem canum imaginationes morsorum utplurimum subire mentes volunt, cum aquam, quæ speculi lucidi instar adversas res quodammodo cernere dat, aspiciunt, ac tum in eâdem canes latere firmiter sibi persuadent, quare istam abominantes, ac denuo se morsum iri credentes cedunt retro, vel etiam liquorem illum à cane, quem vidisse se falsò imaginantur, vitiatum autumant, ideoque, licet quam maxume sitiant, fastidiunt: quale exemplum è *Rhaze* adducit *Marcellus Donatus lib.* 6. *cap.* 1. *pag. mihi* 594. de quodam, qui à à rabido læsus cane, ac in Nosocomio, urgente siti, aquam petitam, porrectamque abominatus fætidam, nec aliter, quam si canis cujusdam eâdem lota essent viscera turbidam dixerit,

rit, productâque dein aliâ idem responderit non absque objurgatione, ac irati animi indiciis puram, clarioremque poscens.

At non semper depravata est hydrophobis phantasia, neque hi omnes delirant, quare non potest delirium hujus morbi pathognomonicum signum constitui. Non omnes delirare probat (si vera sit) historia Philosophi ex *Ætii Tetrabibl.* 2. *cap.* 24. Ut & ea, quæ à *G. Horstio lib.* 7. *part.* 2. *fol.* 322. est allata.

Testatur etiam *Salius Diversus* se vidisse aliquos à cane rabido demorsos, quibus nulla unquam fuit delirii suspicio. Non omnes delirant, inquit *Codronchus pag.* 100. aliqui enim mente constant ad ultimam vitæ horam. Idem affirmant *Nicolus*, *Cœlius Aurelianus*, *Fonseca*, *&c.*

Prædictæ opinioni etiam adversari videtur experientia. Cum multi etiam se læsos nesciant, quales ipse vidi. Illi autem cerevisiam fastidire dici nequeunt, quod canis imaginaria quædam forma in ea appareat, quando turbidior illa est, quam ut eam veluti exprimat. Hinc nec *Petrus Salius Diversus* illam admittit opinionem. Ægros enim nihil omnino videre asserit, utpote quos sæpius eâ de re interrogarit. Quin etiam repertos fuisse scribit, quibus (uti supra monuimus) nec à rabido cane morsis hydrophobia supervenerit. Quapropter aliam quandam adducit causam, ob quam hujusmodi homines

 quos-

quoſvis deteſtentur liquores: Statuit quippe horum uſu rabidum illud ita excitari, & veluti ebullire virus, ac aquam calci affuſam, ut vehementius multo agitatum interiores atrocius, crudeliuſque longe aggrediatur, commoveatque partes. Nemo autem (quod ſciam) eorum, quos rabidus momordit canis, aquâ potâ convaluiſſe, vel melius ſeſe habuiſſe uſpiam legitur. Neque enim quam tantopere recuſant, veneni antidotum aqua eſt, uti ſæpius conſtitit.

Narrat *Tulpius lib.* 1. *obſ. cap.* 21. *pag. mihi* 45. de ſene quodam ſeptuagenario, uti ille, poſtquam ex morſu in rabiem incidiſſet, quamquam Tya fluvio merſus tantum in viſceribus ſenſerit ardorem, adeoque fuerit anxius, utquandoque lecto decumbens omnia abjecerit integumenta, ac ex eodem nudus proſiluerit interdum, nec non alta voce clamitans majori ſe confici ardore, ac ſiti, quam humanæ ferre queant vires; deinde etiam, uti potu levare hanc geſtienti omnia tremuerint membra nec non poſt exiguum hauſtum è manibus deciderit poculum, atque uſque adeo denique omne omnino commotum fuerit corpus, ut non ſemel elatâ exclamarit voce: quid mihi, quæſo, ô Viri, tam pertinaciter obtruditis, quod mihi tantopere adverſatur! Ipſe autem, quamvis abunde tandem potaret, nunquam ardorem pellere, vel non ita diu poſt exortas convulſiones tollere valuit.

Ne

Ne cui itaque mirum ſit, ſi hujuſmodi toxico infecti liquores valde refugiant, quoniam eorum uſu (teſte *Salio*, omnique pariter morſorum turbâ) vehementer admodum commoventur, ut iis viſis; imo & ad eorum mentionem (ut ante dictum) immane quantum agitentur. Atque illud quidem eodem plane modo fieri crediderim, quo nonnullis ad ciborum quorundam, purgantiumve aſpectum, mentionemve nauſea quædam, motuſque corporis inuſitatior ſupervenit, ab illorum deteſtatione ortus.

Cujus etiam ſententiæ eſt *H. Mercurialis de rabie fol.* 25, ut & *Rudius de morb. occult. & venenatis lib.* 4. *cap.* 13. *fol.* 129, nec non *Rodericus à Fonſeca conſultat.* 25. *fol.* 90, ac *Sennertus prax. lib.* 1. *fol.* 160.

Viſi ſunt (inquit *Hieron: Rubeus annotat. ad cap.* 27. *lib.* 5. *Corn. Celſi*) ſtrangulari hujuſmodi rabidi aquæ potu, cum eſſet illis vis allata, ut potarent: quod & Avicenna teſtatur. *Vidi ego* (ita pergit) *Ravennæ in ſuburbio portæ Urſicinæ Emanuelem, vulgo Manolium appellatum, nautam, qui cum aquæ libras circiter quatuor, pluribus vicibus ebibiſſet, magnis enim convulſivis motibus ad aquæ aſpectum, & potum torquebatur, ſic ut ſudore copioſe perfuſus, viribus pene deſtitueretur, nocte tamen inſequenti obiit.*

Tubulos quoſdam confici juſſere quidam, quibus ægris (ne aquæ terrerentur aſpectu) po-

tum porrigerent. Hinc *Rhases*, *Avicenna*, ac cæteri Arabes docuerunt olim varia instrumenta parari, quibus clam, ac sine sonitu, & visu aquæ ægrotantes decepti bibant. Quod tamen remedium, quamvis ab omnibus fere recentioribus suo tempore reciperetur, minime probat *Codronchus* rationibus innixus. fol. 220.

P. M. de Heredia fol. 7. tract. varior. Medicin. testatur juveni cuidam, postquam eum ex hujusmodi tubulo potum haurire coegisset, tantam illico natam fuisse oppressionem, tantumque supervenisse tremorem, ut iterum letale venenum quoddam bibisse inscii credidissent.

Revera itaque non est timor, vel vana quædam imaginatio, propter quam liquores læsi recusant, sed sitientes illos refugiunt, quod tantum incommodi, dolorisque eorum adferat usus atque oblatio, timent enim, ne hisce suffocentur continuo. Neque dubium est, quin absit omnis faucium tumor, uti ipse non semel sum expertus, plurimique asseverant practici.

Guernerus Rolfincius dissertat. Anatom. lib. 1. *cap.* 13. *fol.* 179. Potus, ait, aversationem in morsis à cane rabido magni nominis medicus referebat ad inflammationem faucium, & conjunctam anginæ speciem: sed aperta aliquoties cadavera nulla inflammationis vestigia ostendere.

Co-

Codronchus de rabie pag. 117. *A nemine,* ait, *huc usque scriptum, vel experimento comprobatum est facultatem deglutiendi rabidis fuisse læsam.*

Clariss. Vir. Joh. Wallæus in Academ. Lugd. Batav. olim Medicinæ Professor *med. pract. l.* 2. *cap.* 2. *pag. mihi* 138 cum sedulo aliquando interrogasset hydrophobos quid causæ esset, quo minus biberent; iterum, iterumque rogati fusti simile quid gulis inhærere responderunt.

Similesne etiam questus ingeminant mulieres hystericæ? Nullus tamen tumor, aut inflammatio in earum apparet faucibus.

Quare autem hoc venenum hydrophoborum à liquidis irritetur, eorumque usu pessime sese habeant ægri, non ita manifesta est ratio,

Restat dicendum, quo tandem pacto è læsi loco in corporis reliquum propellatur hoc virus.

Salivæ itaque canis rabidi nonnihil inest fermenti, quod (uti diximus) lentum, & crassum minimeque volatile, ut febrium malignarum, pestisque contagium est, utpote è viscosis consistens humoribus, aërem, ut vehiculum minime agnoscentibus. Illud parti læsæ firmiter inhæret, atque hac ratione in corpus reliquum agit. Humores videlicet ad nutritionem affluentes ex eo fomite, cui permiscentur, dum per partem nutriendam circulantur, nonnihil continuè ad sanguinis deducunt officinam ita ut ibi easdem, quas antea in cane, producat fer-

mentationes, planeque similia rabiei phænomena citius, tardius, pro variis circumstantiis excitet, quæ diversitatis ratio in agentis, & patientis (uti ante dictum) fortitudine, ac debilitate consistit.

Nec de hoc veneno, ejusque effectu magis probanda inuenias, quam de Tarantulæ ictu venenoque, quamquam de utroque speciosa satis verba, veram tamen ejus, quod res est, nuspiam reperias causam.

Sed de Tarantula pauca addam insuper.

Epiphan. Ferdinandus hist. 81. *pag. mihi* 254. mirum quid de sene quodam annorum nonaginta quinque memorat, qui quamquam adeo debilis esset, ut vix absque fulcris staret, ictus ab hujusmodi Apulâ araneâ illico tamen, audita harmoniâ musica, instar capreoli saltarit. Addit idem hasce araneas ad tibiæ, tympanive, aut ulterius cujusdam instrumenti musici subsultare sonum. Ac, qui mihi, inquit, non credit, veniat huc, ac videat, atque ita me vera scripsisse comperiet.

Illud ipsum etiam affirmat *Kircherus mundi magnetici pag. mihi* 599.

Est, inquit, præterea hoc vel maxime admiratione dignissimum, quod hoc venenum idem præstet in homine ex similitudine quadam naturæ, quod in Tarantula proprio sibi subjecto. Sicut enim venenum musica excitatum, continua musculorum vellicatione hominem ad

sal-

... Apula Aranea Sibe Tarantula ad Musicum Subsiliens sonum .

ſaltandum excitat, ſic & ipſas Tarantulas, quod nunquam credidiſſem, niſi teſtimoniis patrum fide digniſſimorum id compertum haberem. Scribunt enim hujus experimentum in Civitate Andria in Palatio Ducali coram uno è Patribus noſtris, totaque præterea aula factum eſſe.

Nam Duciſſa loci, ut hoc admirabile naturæ prodigium luculentius pateret, Tarantulam data opera inquiſitam conchæ aquâ refertæ, atque in ea ſupra feſtucam tenuem libratam imponi, & mox cytharoedum vocari juſſit; quæ primo quidem ad ſonum cytharæ nullum motus dedit veſtigium, mox tamen, ubi ſono humori proportionato præludere coepit, beſtiola frequenti pedum ſubſultatione, totiuſque corporis agitatione ſaltationem non affectavit duntaxat, ſed & vere ad numeros harmonicos ſubſiliendo eam expreſſiſſe viſa eſt; ceſſante quoque cytharoedo, ceſſavit & ſubſultare beſtiola. Hoc vero, quod præſentes in Andria mirabantur, Tarenti poſtmodum ordinarium compererunt, ubi ſanatorum, quia muſica ſuâ hoc malum etiam publicis magiſtratus ſtipendiis ad pauperum remedium, ſolatiumque conducti curare conſueverunt ad curas patientum certius, faciliuſque accelerandas, primo ex infectis quærere ſolent, ubi, quo loco, aut campo, & cujus coloris Tarantula, à qua morſus ipſis ſit inflictus.

Quo facto indicatum locum protinus, ubi frequentes numero, atque omnis generis Taran-

tulæ retium texendorum laboribus incumbunt, accedere ſolent medici Cytharoedi, variaque tentare harmoniarum genera; ad quæ, mirum dictu, nunc has, nunc illas ſaltare, non ſecus ac in duorum polychordorum æqualiter concinnatorum perſonatione, illæ quæ ſimiles ſibi fuerint tono, & æqualiter tenſæ moventur, reliquis immotis; ita & pro ſimilitudine, & conditione Tarantularum nunc has, nunc illas ſaltare comperiunt; cum vero ejus coloris Tarantulam quæ à patiente indicata fuerat, in ſaltum prorumpere viderint, pro certiſſimo ſigno habent modulum ſe habere verum, & certum humori venenoſo τοῦ ταραντίζοντος proportionatum, & ad curandum aptiſſimum, quo ſi utantur, infallibilem curæ effectum ſe conſequi aſſeverant. Idem & *ejuſdem lib. pag.* 588. Nec homines ſolum, ait, ſed & alia animalia à Tarantulis icta ad ſaltandum concitantur. Recitat *D. Sennertus lib.* 1. *prax. pag.* 2. *cap.* 7. Veſpam à Tarantulâ morſam, ſimulque Tarantulam ad vicini Cytharoedi ſonum tripudiaſſe; Gallum quoque commorſum Tarantatorum more concinne ſaltaſſe. Quod & de omnibus animantibus aſſeri debet.

Plura alia, nec minus miranda de Tarantulâ idem *Kircherus dicti mundi magnetici parte* 8. *lib.* 3.

Nec magis certæ cauſæ quidquam de *Chorea Sancti Viti* reperias, quæ furoris, inſaniæve

quæ-

quædam eſt ſpecies, quâque agitati continuo, nec unquam ceſſante currendi, ſaltandique ſtudio tenentur. Dicitur autem Chorea Sancti Viti quod ille quondam (licet immerito) hujuſmodi morbos, maloſque affectus tollere potuiſſe dicatur. Hujus autem rei exemplum eſt apud *Platerum lib. obſ. pag. mihi* 85. ac *tom.* 1. *prax. cap.* 3. *fol.* 87.

Vidi, inquit, *cum puer adhud eſſem Bazileæ fæminam quandam hoc horrendo affectu laborantem, quæ in tribûs Suburbii cinericii domum quandam, non procul à parentis ædibus, à lictoribus ducebatur, cui Magiſtratus viros quatuor robuſtos, qui alternatim uno feſſo, altero ſuccedente, cum eâ dies, nocteſque tripudiarent, conſtituit, quod fere menſis ſpatio, ſpectantibus multis duravit, ſine fere intermiſſione, etſi ſolearum pedum ejus cutis attrita eſſet. Et licet aliquando, ut cibum caperet, & ſomno correpta ſedere cogeretur, tamen geſtu motuque corporis inquieto, interim nihilominus corpus veluti ſaltans agitabat, donec omnino viribus proſtratis, adeò ut nec ſtare amplius poſſet, à ſaltu ceſſare coacta, in Hoſpitale vecta eſt, ubi refecta ſenſim denuo convaluit.*

Simile quid Cortraci in Flandriâ ſe vidiſſe memorat *N. Tulpius obſervat. lib.* 1. *cap.* 16. Plura qui deſiderat de Choreâ hac, adeat *G. Horſtium lib.* 2. *obſerv.* 45. *fol.* 112. & *ſeqq.* nec non *Schenkium fol.* 155. *G. à Reyes Elyſ.*

jucundiß. quæst. campo, quæst. 97. *fol.* 714. ut & *Sennerti instit. fol.* 412. *libroque pr. fol.* 164.

Quoniam igitur, uſque adeo contagioſus, periculoſuſque rabidi canis morſus eſt, ſummopere, oportet, illum, quâ fieri poſſit maximâ, diligentiâ caveamus.

Operam igitur non ludam, ſi univerſa rabie agitati canis ſigna, indiciave lectori cauto ob oculos ponam.

Sunt autem hæc. Cibum, potumque averſantur quotquot rabie agitantur canes, ſpumamque ore, ac naribus ejiciunt, quemvis aggrediuntur, ac mordere geſtiunt, ceſſante tamen latratu; oculi autem illis ſunt rubicundi admodum, ac flammei, neminem veluti agnoſcunt, caudæ vero ſunt pendulæ, linguæque (quibus fuſcus, vel etiam flavus utplurimum eſt color, tanquam felle imbutis) multum ex ore propendunt. Quam citiſſime interdum hujuſmodi canes currunt, ac ſæpe etiam incautius in murum, aut aliud quid prono incurrunt corpore, quin & curſum nonnunquam præter expectationem ſubito ſiſtunt; cæteri autem canes iſtos fugiunt.

Diſcutienda autem unica reſtat quæſtio, num videlicet cani rabies ex verme quodam in cerebro, vel ſub linguâ exiſtente proveniat?

Jacob. de Part. ſuper Avicen. Fen. 1. *Tract.* 2. *cap.* 3. canes in rabiem ferri dicit ſcribi propter vermem quendam in cerebro latentem. *G. Reyes*

Reyes à Franco quæst. 61. *fol.* 464. merum hoc esse ait figmentum, neque enim quemquam id ipsum asserere. Licet sint, qui in caprarum capitibus vermes quandoque reperiri scribant. Uti apud *Alsarium à Cruce de quæsitis per epistolam*, *cent.* 3. *fol. mihi* 194. legi potest.

Bartholinus Epistolar. medic. centur. 3. *Epistolâ* 38. *pag. mihi* 198. Æstas enim hæc sicca, æstuansque, ait, multa animalia in phrenitidem, & vertiginem agit, quod damno suo multi apud nos agricolæ experti sunt. Notandum id imprimis de equis, bobus, & ovibus. Vermes capiti inesse ita affectorum, rusticorum nostrorum est observatio.

Quod num etiam in canibus fiat, non ita est exploratum.

Videtur credere *Plinius* rabiem canibus ex vermiculo quodam oriri, qui sub illorum lateat linguis, *natural.* enim *historiæ lib.* 29. *cap.* 5. *pag. mihi* 540. *Est*, inquit, vermiculus in lingua canum, qui vocatur à Græcis λύσσα, sive λύττα, quo exempto infantes catuli nec rabidi fiunt, nec fastidium sentiunt.

Ille autem, cujus modo memini, *G. Reyes quæst.* 62. *pag. mihi* 476. fictum illud, fabulosumque dicit, sicut & illud, quod *Dioscorides*, ac *Serapio* de rabidi canis molari dente corio consuto incluso, ac ubivis circumlato, tanquam infecti canis morsus antidoto, asseverant. *Jo-*

bus

bus Mekeranus obs. cap. 59. *pag. mihi* 364. parvulis canibus plerumque vermem sub linguis nasci scribit, quo laborent, ubi multum rodere cernuntur. Cum enim temperiei siccæ, calidæque sint, vermis titillatum sub lingua tolerare nequeunt, unde longe calidior (præsertim diebus canicularibus) sanguis ipsis febris, propendentisque linguæ (tam propter vermem, quam ariditatem) ac tandem rabiei causa est.

Baptista autem *Codronchus lib.* 2. *de Hydrophobiâ fol. mihi* 223. *Sciendum*, inquit, *est*, *illam partem, quam eximunt, non esse vermiculum, sed nervum vermis teretis figurâ.*

Quin & *Aldrovandus lib.* 6. *de insect. fol.* 679. *cap.* 3. nonnullos non animalculum quoddam hoc, sed nervosum plexum credere tradit.

Franciscus Joel lib. 2. *morb. univers. sect.* 4. *pag. mihi* 150. rabiei canum causam inter alias statuit putrefactionem, ac inflammationem nervosæ illius congeriei vermem referentis, quæ sub canum linguis conspicitur, & Græcis λύσσα, id est vermis, nominatur. Hæc enim vermiformis congeries si catulis bis excidatur, iisve post quadragesimum à productione diem extrema præcidatur cauda, (ut testatur *Columella de re rusticâ* (*lib.* 7. *cap.* 12. *fol. mihi* 519.) nunquam in rabiem incident.

Quidquid sit, ipse ego affirmare non dubito vermem minime è catulorum linguis, sed nervosum quoddam educi ligamentum.

Ver-

Vermem autem esse linguarum caninarum sectores medici hominibus, uti credo, persuadent, ut majus iis inde obveniat lucrum: haud secus, ac circulatores, qui dentes evellunt, vermem quendam in dente molari latere vulgo persuadent, qui continue dentem illum exedat, corrumpatque, atque ita maximi doloris sit causa: cum tamen non nisi nervosa quædam, ut ante dixi, vermemque referens reperiatur particula.

Petrus autem Salius Diversus cap. 19. fol. mihi 312. canibus hoc quicquid est mali è peculiari quadam corporis humorum corruptione nasci arbitratur ex esu, potuque ciborum, liquorumque putridorum, ortâ: addit insuper quam accuratissime sese animadvertisse hanc plerumque canum rabiei fuisse causam, quod corrupta, putridaque hominum cadavera, vel carnes animalium putrescentes comedissent, vel potum consimilem hausissent, vel alia abominabilia degustassent.

Ut autem paucula addamus de curâ. Quisquis à rabido morsum se cane sciverit, quantocius læsum aquâ salsâ, vel urinâ abluat locum. *Raymund. Joh. Fortis centur.* 1. *consult.* 20. præfert hoc casu vinum calidum, cui pauxillum salis admistum sit, Sal enim demorsis, præcipue ei vulneri, quod canis fecit, medicamentum est, ut *Celsus vult cap.* 27. *lib.* 5. *fol.* 509. Alii nonnihil Theriacæ addunt.

Quod

Quod ſi inſuper ipſam vulnus aperuerit cutem, ad trium, quatuorve digitorum latitudinem ſupra illud firmiſſimo vinculo, ſiquidem fieri poſſit, læſa pars erit conſtringenda.

Monet autem *Celſus*, ne tam firmiter illa ligetur, ut omni privetur ſenſu. Quæ conſtrictio ſi per vinculum propter læſæ partis conſtitutionem fieri nequeat, adſtringentes pulveres ovi admixto albumine, vel eorum loco defenſiva vicinis locis admovenda ſunt emplaſtra.

Ut autem omnis veneno ad interiora præcludatur tranſitus, non inutile erit, ſi, prout *Celſus* monet, cucurbitulæ læſæ applicentur parti, quas cum multâ flammâ majoris attractionis ergo adhibere, ac ſcarificare, terque renovare, & affigere jubet. Si vero parti demorſæ cucurbitula apponi nequit, veluti digitis &c, nec etiam ſcarificatio ibi locum habere poteſt, hirudines plures circa vulnus applicari poſſunt: Deinde emplaſtrum *Galeni* applicandum è pice, aceto & opoponace in vino liquato.

Ablui deinde locus morſus, & fomentari poterit ſequenti remedio:

℞. *Theriacæ* ℥ß.
vini generoſi ℔j.

Eidemque poſtea non inutiliter hoc applicabitur cataplaſma.

℞.

℞. *Theriacæ vet.* ℥ß.
Succi cæpar. ℥iß.
Stercor. Columb. ℥jiß
Salis comm. ʒij.
Pulv. rut.
Scordii ãã ℥ß.
aq. vitæ q. ſ.
Fiat Cataplaſma.

Poſtridie vel etiam quintâ, ſextâve poſt horâ candenti quoque vulnus aduri poterit ferro: cum ut dometur, conſumaturve eidem inhærens virus, tum ut ſimul aliquamdiu ulcus apertum maneat, per quod virus diu effluat, quod poſtremum ad quadrageſimum uſque diem ad minimum plerique requirunt ſcriptores medici.

Fieri autem id facile poterit, ſi piſum majuſculum ſingulis diebus bis, vel etiam exſiccatæ ſpongiæ particula, uti ſolet fiſtulis, immittatur. Quamquam *G. Fabritius Hildanus obſ.* 87. *cent.* 1. *fol.* 67 quavis hebdomadâ ſequenti pulvere vulnus bis terve intus conſperſerit.

℞. *Pulv. præcipit.*
lap. Bezoard.
pulv. rad. Angelicæ ãã ℈j.
miſce.

Hunc enim & attrahentem, venenoque reſiſtentem dicit.

Ne-

Neque tamen leviter, vel ſumma tantum in cute, ſed profundius facienda eſt dicta aduſtio, ſi per membrum infectum liceat; plus enim peccaverit, ſi minus, quam ſi magis profunde aduſſerit Chirurgus.

Heurnius autem *lib. de morb. cap.* 13. (qui cum *Dioſcoride* cucurbitularum applicationem, aduſtionemque, prioribus diebus tranſactis, non multum adferre utilitatis ſcribit) *cautio adſit*, ait, *in cauteriorum impoſitione, ut, ubi morbi principium (quod varium eſt, duorum, quatuor, & plurimum dierum) præteriit, à cauterio pax ſit. Nam altius jam ſe inſinuavit venenum: ſcarificabimus tamen, & ſiccantia. evocantiaque imponemus.* Si uſtio, aut adurentia remedia primis diebus prætermiſſa fuerint, nec ſcalpro carnem incidere, nec uſtionem experiri operæ pretium eſt ſcribente *Palmario fol.* 338, quia malum jam altius penetravit.

Continuo autem ſeparanda eſt aduſtione facta cruſta, ne veneno impediatur exitus: ſeparatio autem recenti butyro, ovique vitello effici poteſt.

Jobus autem *Mekeranus* ad hoc efficiendum utitur *unguento Baſilico*, *Theriaca* mixta, poſteaque modò deſcriptum vulneri imponit cataplaſma.

Galenus lib. de Theriaca ad Piſonem non utitur ferro candente, ſed carnem profunde & orbiculatim excidit, ut vulnus diutius apertum retineri poſſit.

Non-

Nonnulli, ſi partis conditio ferat, partem demorſam ſtatim amputandam cenſent, exemplo illorum, qui aſpide, aut viperis demorſi, digitos amputaverunt, & ſalvi evaſerunt.

Verum non ita neceſſarium hoc videtur, cum venenum canis rabidi non ſit tam celeris activitatis, ac venenum aſpidis, & viperæ, & aliis modis ſatis poſſit educi.

Fabrit. Hildanus obſ. 98. *cent.* 2. *ac cent.* 1. *obſ.* 87. *fol.* 67. aduſtam cruſtam poſtridie ſectione eximit, nullâ omnino vulneri adhibitâ pinguedine, quod eâdem veneni impediatur exhalatio. Poſt aduſtionem autem goſſipium aquâ vitæ tinctum læſo admovet loco, admixta itidem Theriaca, ac dein ſequens emplaſtrum ſupra linteum extenſum applicat.

℞. *Cæpar. aliquantulum ſub cinerib. coctarum.*
Fermenti acris
Far. Sinap. ā ℥j.
Theriacæ ℥ſ.
Fol. rutæ.
Scord. ā mß.
Miſceantur in mortario addendo parum mellis.

Tantum autem ardentis ferri in hoc malo uſum aſſerit, ut circulatorem quendam ſe noviſſe dicat, qui non alio, niſi hoc contra venena uſus ſit remedio, licet id ipſum ſe non probare fol. 177. ſcribat.

Deſcribit *Jobus Mekeranus pag. mihi* 367. hunc potum quotidie bibendum.

℞. *Rad. Scorzon.*
Fol. Rutæ.
Betonicæ.
Nepethæ ã mj.
Salv. minor pug. ij.
Leviſt. mß.
Coq. in vino Gall.
colatura detur uſui.

Palmarius de morb. contagioſis pag. mihi 344. *cap. de morſu canis rabidi* mirum in modum ſequentem extollit pulverem, ad dragmam dimidiam ſumptum, imò & Hydrophobis prodeſſe tradit, ſi eodem tribus, antequam prandeant, horis, ſive ſicco, ſive cum ſaccharo, ſyrupove aut etiam melle, in bolum formato, vel alioquin cum vini quantitate parciore utantur.

℞. *Fol. Rutæ*
Verbenæ
Salviæ.
Plantag.
Fol. Polypody.
Abſynthy vulg.
Menthæ
Artemiſiæ.
Meliſſophyl.
Beton.
Hyperici
Centaur. min. ã *part. æq.*
Fiat omnium pulvis.

Hoc autem loco ſilere nequeo, quod mihi, impreſſâ jam obſervationum Centuriâ contigit. Vicino quippe mihi Fabro cuidam lignario X. Sept. anni 1682. canis erat, qui à prætereunte, eoque rabido cane morſus poſt novem dies malè ſeſe habere cœperat, nec cibum, nec potum admittens, quietiſque impatiens, ſine lege huc illuc diſcurrebat, oculis inconſtantibus admodum, atque halitu oris graveolenti. Nihilominus tamen ipſe faber, ejuſque uxor, nec non puella quædam alia, ut & famulus (at quam imprudentur!) canem hunc ad ora ſalivam hauſturum (ita enim ſolebat) admittebant, donec manifeſta ſe rabiei proderent indicia. De quâ cum nullum tandem eſſet dubium, immerſo aquis cane, extinctoque, ad me venitur. Conſului itaque, uti ſe æquore tingi omnes juberent continuo, (licet, ut mox dicam, huic remedio abſque aliis non multum fidam) domumque reverſi lectis decumberent. Tum vero diaphoretica unicuique præbui, quotidieque jam adducta ſumere præcepi remedia, præcipue autem *Palmarii Electuarium*, *Galenique pulverem*, quorum mentionem modo feci. Tum, ut hiſce per integrum uterentur menſem, ſuaſi. Necdum tamen horum cuiquam vel minimum mali obveniſſe intellexi.

Nobiliſſ. Vir. Joh. Ludov. Hannemannus part. 2. *Act. Med. Thom. Bartholini obſ.* 110. *fol.* 274. admirandam deſcribendo remedio at-

tribuit laudem, nunquam enim fefellisse, imo ipsos Hydrophobos sanasse tradit.

℞. *Herb. Rutæ*
Abrotani
Beton. angust. fol.
Salviæ angust. fol. ā mj.

Incisis affunde acet. vini opt. ℔j. sique tempus permittit, per aliquot horas maneant in infuso, exprime, expresso adde

Theriacæ Andromachi ʒij.

Adultus magnum de eo faciat haustum, junioribus & puerulis detur cochleatim, sin vero periculum metuatur, additur

Herb. card. fullonum mj.
vel hujus sem. contus. ℥j.

Addit vulnus commorsum per 9. dies apertum tenendum, ac prædictas herbas expressas post fricationem cum bacillo è vite applicandas omni mane, tam diu donec æger in portu naviget: & si metus periculi adhuc sit, repetendam esse potionem.

Usque adeo salutiferas autem has ait, ut tota Respublica Medica simile euporiston vix habeat. Illud & ipse datis ad me literis significavit Vir Excellentissimus, scripsitque fide dignam sibi asseruisse Matronam solo sem. card. fullonum usu in lacte dati restitutum Hydrophobiâ labo-

tan-

tantem, & hoc ſemen adjici aliis compoſitis alexipharmacis, quanto magis furori, & Hydrophobiæ proximus eſt æger.

Si quis itaque à cane morſus fuerit, quem non viderit, vel etiam de viſi rabie dubitaverit, aut ſi quis de eâ certus, num aptis ſatis expulſum ſit venenum remediis, hæreat, nonnulli, quales ſunt *Ætius*, *P. Ægineta*, *Oribaſius*, aliique, vulneri, ulcerive jubent panis offam vino nonnihil immaceratam, contuſaſve imponere juglandes, quibus poſtea comeſis ſi extinguantur gallinæ, continuanda erunt remedia, apertumque tenendum vulnus: licet *Euſtachius Rudius de morb. occult. fol. mihi* 26. *ac* 134. ut & *Jul. Cæſar. Claudinus empyr. ration. fol. mihi* 300. non ita certum hoc credant experimentum.

Quid autem de merſione in aquas dicendum? *Celſus* equidem *lib.* 5. *cap.* 27. unicum miſerrimi hujus mali remedium ſtatuit nec inopinantem in piſcinam, non antea ei prævifam projicere, & ſi natandi ſcientiam non habet, modo merſum bibere pati, modo attollere; ſi habet, interdum deprimere, ut invitus quoque aquâ ſatietur. Sic enim ſimul & ſitis, & aquæ metus tollitur. Hanc autem in aquas immerſionem ipſe, ut & *Cælius Aurelianus*, requirit, antequam nata ſit hydrophobia, obruaturque ſymptomatibus peſſimis æger, vix enim quidquam tum ſupereſſe levaminis ait.

Hoc tamen qualecunque remedium nunquam fallere Batavorum vulgus putat.

Forestus lib. 20. *obs.* 28. *fol. mihi* 350. de innumeris memorat, quibus, ipso consulente, aquâ mersis nihil exinde supervenerit mali. Idem & testatur *N. Tulpius lib.* 1. *obs. med. cap.* 20. *pag. mihi* 43. Verum illi fortean sputo contacti tantum, nec ita læsi, ut sanguis manaverit (uti & dicto loco indicat *Forestus*) vel aliis insuper usi fuere remediis.

Beverovicius autem parte primâ Thesauri valetudinis adversæ cap. 9. *fol.* 440. aliique fallere quandoque se vidisse immersionem affirmant.

Quod & animadvertit *Cardinalis Ferdin. Pozettis lib.* 3. *de venenis cap.* 18. *fol.* 569. *Permulti*, inquit, *se in mare demersere, nec tamen exinde adversus rabiem quicquam adjumenti sensere.* Quamobrem (ait *Paræus lib.* 20. *cap.* 14. *fol.* 440.) illi remedio non est fidendum.

Rejicere videtur frigidam balneorum aquam *Avicenna*, timet enim, ne poris occulsis, intus propellatur virus. Quo modo eâ de re etiam judicat *Rudius de morb. occult. p.* 127. ut & alii. Ille autem eo loco nec *Dioscorid*: nec *Galenum*, aliosve ad præveniendam hydrophobiam ullam unquam dulcis, temperatique, frigidive balnei fecisse mentionem tradit.

Scribit *Oribasius* ante vigesimum diem balnea nocere, ante quadragesimum statuunt alii. *Avi-*

cenna

cenna autem loco modo adducto, ne læsum, ait, eo tempore in balneum admittas, necaveris enim, si intrare siveris.

Codronchus de rabie fol. 47. *scimus*, inquit, *quendam divitem, à catulo manu commorsâ, septimo die cum ingentissimo aquæ cruciatu, ac convulsionibus miserrimè vitâ excessisse, nec illi quicquam contulisse, quod aquâ bis, & ter mersus fuerit, & eam potaverit.* Idem *fol.* 202. ita pergit; *In mare dejectionem absque aliorum usu medicaminum cum Andr. Baccio lib. de venenis, & Antidotis rejicerem, quam meam opinionem Forestus lib.* 10. *obs.* 28. *confirmat narratione illâ de juvene, cui Delphis Batavorum post sextum à læsione mensem, quamvis aquis merso, hydrophobia fuerit orta, forte, quod legitima spreverit remedia.*

Hæc præterea in aquis immersio hyberno præsertim tempore periculosior videtur, si debiles insuper, tenellique homines morsi fuerint. Quapropter *dicti libri modo adscripto loco Celsus*: *Sed aliud, ait, periculum excipit, ne infirmum corpus aquâ frigidâ vexatum nervorum distensio absumat.* Damnat etiam hoc genus remedii *Cælius Aurelianus acut. morb.* 3. *cap.* 16. *eò quia*, inquit, *sæpe ægri ex hujusmodi immersione incurrunt convulsiones, contractiones, & alia mala.*

Novi, ait *Beverovicius dicto loco* quendam rusticolam, qui mersus, ac, madidis retentis vestibus, trahæ impositus, antequam domum reverteretur, exspiraverit.

G. Stratenus medicus nuper celeberrimus retulit mihi ingeniosam quandam Dominam à cane læsam rabido ipsum consuluisse, an hijeme, stringente aquas glacie, sese mergi pateretur, cum tenello esset corpore, frigeretque admodum aer. Ipse autem se immersionem dissuasisse mihi dixit, verum infectæ parti aliquoties cucurbitulas cum scarificatione imponi juberet, præcepit, eandemque passim, Theriacâ, aquâ rutæ, similive liquore destillato, vel etiam vino mixtâ ablueret, intereaque quotidie per integrum mensem antidoto quodam uti non cessaret, atque ita omnis mali immunis evasit. Ipse autem optimum profecto hunc sanandi modum judicaverim, namque injectioni in aquas, præcipue si altius vulnus foret, non nimium fidens, quamquam non omnino rejiciam, ab ipso usque initio alia insuper intrinsecus, extrinsecusque applicuerim remedia.

Scribit *Palmarius p. mihi* 347. hunc in modum. ,, Nostrates hoc remedii genus ad præcautionem ,, usurpant, mare fluviis præferentes: Hydro- ,, phobiâ jam oppressis istam curationem infœ- ,, liciter cessisse, at præcautionis gratiâ pleris- ,, que profuisse, multorum experientiâ compertum est. Quamquam ne huic quidem reme- ,, dio prorsus fidendum esse per multorum mor- ,, tes didicerunt populi maritimi. In plerisque ,, enim aquæ conspectus hydrophobiam veneno ,, in corpore commoto celerius exsuscitat, quod ,, alioquin sine ullo ægri incommodo diutius de-

„ litescere, & alexipharmaco extingui domarique potuisset.

Petrus Salius Diversus de affect. particul. „ *cap.* 19.*pag.* 339. Unicum tamen, inquit, ab „ antiquis ad hoc propositum est remedium, vi„ delicet aquæ dulcis balneum, ejusdemque po„ tus, quo, eorum auctoritate fretus, aliquan„ do expertus, nullam in eo utilitatem inveni, „ imo cum plurimum hujus nonnulli potassent, „ plurimum etiam detrimenti hinc eos conse„ cutos, quam rem cum accurate perpen„ derem, ratio, & frustrata experientia me „ vanum esse remedium istud credere coëge„ runt. Imo cum ingens antipathia sit inter „ aquam, & virus istud, epota aqua semper „ detrimento erit patientibus, cujus merito, „ & maximà cum ratione ab *Avicenna libr.* „ 4. *fen.* 4. *tract.* 4. *cap.* 7. dictum fuit: *& quandoque sorbet ex eâ, quare strangulatur per eam, & moritur.*

Ideoque censet *Salius Diversus* non oportere Medicos huic fidere sanandi modo, utpote vano, & contra rationem administrato.

Th. Bartholinus Centur. 2. *hist.* 89. Mulier „ quædam, inquit, Lugduni in Batavis Ao. „ 1645. à cane rabido morsa aquâ Rheni præter„ fluentis, sanitatis recuperandæ gratiâ, abluta „ est, sed curru cum aliâ comite in civitatem „ reversura, prope portam vomitu supervenien„ te, animam evomuit. Itineris socia, quam

,, vomitus venenosus adspersera, infeceratque
,, tertio inde die quoque exspiravit.

Quantum autem ad venæ sectionem attinet, frustra quidem illa hoc casu fit, quod eâ non expellatur virus, sed debilitentur vires plurimum, ideoque ad resistendum minus fiant idoneæ.

Solæ cucurbitulæ læsæ adhibitæ parti admittuntur.

Qui hydrophobis venas scindere parant (ut scribit idem *Salius Diversus fol.* 340.) quo mortem maturent, medium proponunt, cum quod sectione illâ deficiant vires, tum quod veneno minime resistat qualiscunque istæc exoneratio.

Nec adhibendas putem alvi purgationes, præsertim etiamnum recenti malo, quando iis ab exterioribus ad interiora humorum excitetur motus. Ita & testatur *Rudius p.* 136. *G. Fabrit. Hildanus Cent.* 1. *obs.* 87. *fol.* 67. Nec non *Sennertus med. pract. libr.* 1. *part.* 2. *cap.* 16. *fol.* 163.

Quamquam & sint, qui hujusmodi purgantia, sumpto prius quodam antidoto, ante hydrophobiam admittant. Si vero ipso morbi initio cuiquam alvus impura, atque excrementis referta sit, poterit enema, aliudve lenius purgans præscribi.

Ne quid autem indictum maneat, videamus, anne ejus, qui momordit, canis pili appliciti juvent?

Tradunt equidem nonnulli illos essentiæ quâdam

dam paritate venenum educere, haud aliter, ac ſolet contuſus Scorpio vulneri, quod fecit, admotus omne tollere virus, quos inter reperio *Plinium lib.* 24. *cap.* 5. *fol. mihi* 540. *Paræum lib.* 20. *cap.* 14. *p. mihi* 440. Utut autem illi, & præter hos alii quoque hoc extollant antidotum, ſuprà adſcriptis ægros adjuvare tutius crediderim remediis.

Illos autem Anticyras navigare jubeo, qui læſis venenati, à quo vulnus illatum, canis aſſatum jecur triduo comeſum ad ſanationem facere ſcripſerunt. Quando etiam tradit *Galenus de compoſit. medicam. per gen. cap.* 16. ejuſmodi hepar laudari quidem à quibuſdam, verum & audiſſe ſe aliquos huic remedio nimium fiſos miſere interiiſſe.

Sunt, qui putent, ſcribente *Avicenna lib.* 4. *fen.* 6. *tract.* 4. *cap.* 9, rabidi canis cruorem, aſſatumve hepar læſos ſanare poſſe; Ille autem ſe hæc præſcribere non audere ait.

Paræus etiam *lib.* 20. *cap.* 14. *fol.* 440. ſibi eâ de re non liquere dicit. Quamvis *Palmarius pag. mihi* 342. *dicti libri* experientiâ ſe didiciſſe aſſerat ruſticos quoſdam canis rabidi, à quo læſi eſſent, jecinoris eſu hydrophobiam evaſiſſe.

Veriſimilis tamen non eſt qualiſcunque hæc curatio, quod ſcribant *Fernelius lib.* 2. *de abdit. rerum cauſis cap.* 14., ac *Donatus fol.* 592 rabido lupo comeſo, multos fuiſſe infectos, quibus etiam non ita diu poſt hydrophobia orta ſit.

Qua-

Quale exemplum etiam *Bauhinus* de porco in rabiem verſo adducit, qui plurimis comeſus miſerrimi fuerit leti cauſa.

Neque magis crediderim morſui canis rabidi medendi rationi, quæ fit Sacello *Divi Bellini* de quo *Cælius Rhodiginus*; vel quæ peragitur *Divi Donini* Templo, de quo *Mathiolus* agit.
„ Horum ille *lib.* 17. *lect. antiq. cap.* 28. Eſt
„ in Rhodiginis paludibus, inquit, Divi Bel-
„ lini Templum, miraculorum frequentiâ ce-
„ leberrimum, & affluxu hominum etiam notiſſi-
„ mum. Erectæ ædis cauſa fere publica eſt.

„ Pulſus is Divus Patavio, graſſantibus no-
„ bilium pleriſque, quod ſeverius, ſanctiuſque
„ quam illis probari poſſet, Epiſcopum ageret,
„ inſectantibuſque inimiciter adverſariis, in
„ paluſtre agri noſtri ſolum quindecim millibus
„ Rhodigio diſtans divertit. Cum manus ho-
„ minum evaſiſſe videretur, canum rabiem non
„ evaſit, à quibus è veſtigio convulſus, diſ-
„ cerptuſque mox in Divorum indigitamenta
„ relatus, templum in illis emeruit locis, in
„ quo & arca marmorea ferreis occluſa cancellis
„ latet ſanctiſſimum ejus corpus.

„ Templi vero ex necis genere ea cœleſtis eſt
„ proprietas, ſi quis clavem ſibi quæſierit, quâ
„ ædis valvæ recludantur, ac ea candente,
„ quicquid rabie agitari orſum ſit, attigerit,
„ præſentiſſimum eſt remedium, & nunquam
„ non verum. Hic vero *Comment. in cap.* 37.
lib.

" *lib. 6. Dioscoridis* subsequentia refert: per-
" pauci nostro tempore habentur à cane rabido
" demorsi, qui medicos consulant, nam est
" tanta religionis vis, ut omnes quos rabidi ca-
" nes momorderint, partim ad *Divi Donini*
" Templum confugiant, partim vero ad *Divi*
" *Bellini* Sacellum, ubi quibusdam exorcismis,
" & panibus characteribus obsignatis, à sacer-
" dotibus perquam facile sanantur, ut pluri-
" morum testimonio equidem fateri possum.

Assertionem *Cælii Rhodigini* de clave Templi *Divi Bellini* quod attinet, illam partim superstitiosam, partim quoque rationali curationi convenientem judicat *G. Horstius cent. problem. Therapeut: Decad.* 10. *quæst.* 2. *fol. mihi* 204. Superstitiosam, propterea quod falsâ plebis persuasione virtus quædam sanandi clavibus illius Sacelli tribuatur: partim vero curationi naturali convenientem, quatenus ejusmodi clave candente morsus inflictus exuritur, quâ ratione venenum elicitur, vulnus apertum conservatur, virusque illud minus ad internas corporis partes se insinuat. Etenim verum est, quod habet *Dioscorides lib. 6. cap.* 48. Ubi *contra*, inquit, *virulentos ictus ustio expeditissimum auxilium est, utpote cum ignis cætera viribus præstet, sive quod virus domet, & penitius ferri non patiatur, sive quod pars ignem experta postea non vulgare fundamentum curationi præbeat, manente diutius exulceratione.*

Ad-

Adjuvat naturam in expellendo firma phantasiæ persuasio, quæ vel sola plurimos, gravissimosque morbos non raro curat.

Matthiolus porro sibi ipsi probabiliter respondet, nam, *Cogitanti, mihi*, ait, *quonam pacto id tam facile eveniat, nonnullæ se obtulerunt rationes, quas libere dicam. Haud dubie imprimis divina auxiliatur gratia quippe cum non parum molestiæ, maliquemorsu canis rabidi affectis inferre possint Cacodæmones, ut qui in atrabilariis humoribus suam habeant sedem, iisque exorcismis cedentes abeunt, & afflictorum corpora munda relinquunt, sublato secum veneno. Illud præterea addiderim, quod fortasse sacerdotes ipsi aliquod nobis occultum habeant antidotum, quod panibus illis admiscentes, ægres devorandum præbent, vel id aliquo in potu bibendum exhibent.*

Ipse autem de *Bellini* Sacello, *Doninique* Templo, ut & de *Huberti* Fano, quod apud *Leodienses* est, ac de quo ea fere memorantur, quæ de *Donini* Æde tradit *Matthiolus*, idem statuerim, quod de strumis, quas, cum solo Regum contactu penitus dicantur tolli, expertos admodum convenientibus remediis illorum jussu pellere medicos exploratissimum est.

Atque hic quidem primæ observationum nostrarum rariorum Centuriæ esto

F I N I S.

DE UNICORNU DISSERTATIO.

NOstræ hujus de *Unicornu* disquisitionis initium constituat pars quædam literarum, quas Vir Amplissimus *Cornelius Neolandius Brederodius* Fæderati *Belgii* Procerum auctoritate Regni *Angolensis* in *Africa* Concilii Politici quondam Assessor ad honorandum admodum Virum *Godefridum* Syndicum *Genevensem dedit* 23. *Martii* 1643. in ejusdem Regni Urbe *Loandâ S. Pauli* scriptas: Harum autem partem hunc in modum verti.

Ipse equidem tibi nihil omnino novi de hac Orbis terrarum parte litteris significo, utpote in quâ nihil geratur, quod ad tuas pervenire dignum sit aures, præsertim hominis universi theatri Europæi spectacula oculis usurpantis. Flagro, mehercle, atque conficior pene desideratissimæ illius terrarum partis (elapso præcipue, in quod Proceribus obstrictus triennio) amore, in qua vel otiosus mal-

mallem existere spectator, quam heic locorum inter quoscunque tandem præcipuus. Contigit mihi, fatebor equidem, hisce in regionibus cum Regibus, Principibusque unà esse, *& veras audire & reddere voces*, à quibus honoribus affectus, nec sine reverentiæ testimoniis dilectus sum; neque etiam inter nostros potentiæ, auctoritatisque mihi quidquam deest. Verum enim vero non isthæc animum delectant, nec juvant tantis terrarum intervallis, mariumque immensis fluctibus ab optimis divisum amicis, quibus, quas debeo, dignas grates persolvere non datur.

Cæli partis, sub quâ hîc vivitur, insolitis noxia admodum est qualitas: Pauci enim sunt, qui mortem, vel gravissimum ad minimum effugiant morbum. Servavit me in hunc usque diem laudanda Dei benignitas, quem mihi usque mansuetum precor, speroque; si vero aliter quidem de me statuerit, fiat, quicquid voluerit.

Suâ quidem sponte harum regionum sterilis est tellus, nullosque, vel oppido paucos producit fructus fluviorum

autem

autem ripis non desunt mali Aurantiæ, citreæque, nec aliæ in Brasiliâ, Europâque, notiores herbæ, sed magno constat harum cultus, propter immensam servorum, quos hic requirit, multitudinem. Ovium etiam, Boumque, ac porcorum, aprorumque nobis abunde est: Copiose etiam admodum cervi, cervæque, ut & rupicapræ reperiuntur, & ferinam præstantes carnem Phasiani, perdicesque, palumbes, ac coturnices, nec non galli, gallinæque variegati coloris, longe aliis autem, quam quales in Patriâ meâ vidi, teguntur plumis, palatoque longè sunt amæniores. Adsunt & anseres feri, anatesque, ac querquedulæ cum ficedulis, aliisque, quas ignoratis, natantibus avibus. Feræ bestiæ quoque hîc dantur plurimæ, Elephanti videlicet, Leonesque, ac Tigres, Lupi, & Bubali, omnes profecto feræ admodum. In aquis autem Crocodili, ut & Hippopotami, ac Sirenes degunt. In terris longius ab Oceano recedentibus Rhinocerotes etiam Zebræque apparent, quæ omnia animalia cursus celeritate superant. Invenitur

nitur & Unicornu *Afris Bembe*, ac *Poccabembe* dictum: hujusmodi animalis cornu servo, longe ab iis, quæ in *Europa* hoc circumferuntur nomine, diversum. Mihi certe quam compertissimum est hic, licet rarius, veram reperiri *Monocerotem.*

Hujusmodi autem cornu nullum unquam experimentum feci, affirmantibus licet unanimiter *Afris*, præstantissimum id contra quævis venena antidotum, quandoquidem *Bezoardico* plus fido lapidi, qualem instar gallinacei ovi domi meæ habeo; hunc namque crebrior mihi magis commendavit usus. Alia rariora pauca hisce in plagis reperire est, ac quod monstri simile, nihil monstri hæc profert Africæ ora, præter barbaras, ac saniore ratione carentes plurimorum *Maurorum* animas. Quibus autem maxima insunt humanitatis vestigia, pleniorque judicii facultas, *Congenses* dicuntur. Dantur ad me quandoque à Rege, ejusve fratre *Bambæ* Duce literæ nonnulla indicia humani habentes ingenii, in cæteris autem non, nisi probrorum, vitiorumque, videas congeriem. Hisce &c. Ad-

ADNOTATIONES

Ad hanc literarum partem.

Utrum verum, ac tale, qualis meminit S. Scriptura, detur Unicornu, diu multumque fuit certatum. Ad hoc autem ut respondeatur, sciendum duplicis nominis intellectu Unicornu scriptoribus usurpari. Hinc enim factum est, ut, neglectâ quidem istâ distinctione, erraverint plurimi.

Significat itaque generaliori nomine Unicornu omne animal, cui unum frontem defendit cornu. Hujusmodi autem bestiæ plures sunt. Quatuor dari animalium genera, quibus uno superbiat frons cornu, *Laurentius Catalanus Pharmacopæus Magdalonensis*, aliique scribunt.

Primum genus est Avium, quas inter *Dynon* etiam in Æthiopiâ degentem numerat: ibidem reperiri aves, quibus unicum sit cornu, *Ælianus* auctor est *libr.* 17. *Hist. animal. cap.* 10. Ille autem hoc loco generalius *Cornu* intellexit, ita ut eo nomine etiam frontis quandam protuberantiam comprehendat.

Avibus non quidem cornua, sed excrescentias esse scribit *Bartholinus cap.7. de Unicornu pag. mihi* 46. *Scaliger exercitat.* 231. *num.* 5. cornutas aves in Insula *Catigan*, quæ in mari *Pacifico*, sive

del Zur sita est, nasci scribit, quæ magnitudine gallinis nostratibus pares sint.

Vormius autem cap. 17. *fol. mihi* 293. per *Catigana* insulæ aves illas intelligit, quas *Topaü* Indi, avem Rhinocerata alii dicunt. Ipse inter alia cranium, cornutumque hujusmodi avis rostrum servo, quod mihi quidam ex Indiâ Asiaticâ redux dono dedit; illud autem maximi rostri intuitu minimum est, neque enim anserino majus est multò. Ipsum quoque ulnæ semissi fere par est longitudine rostrum; quodque hujus superiori parti annectitur cornu, crassum, ac nonnihil recurvum, ejusdemque substantiæ, cujus illud, est. Hoc autem cavum, tenue, ac molle ejusdemque fere materiæ, cujus sunt cancri marini conchæ, quartam, & amplius, ulnæ partem æquat longitudine, nec non circuitu.

Deinde etiam pisces inveniuntur cornuti, quos inter animal marinum *Vletif*, sive *Illetif* nomine est, cujus *Joh. Renodæus libr.* 3. *mat. med. cap.* 24. nec non *Thom. Barthol. de Vnicornu cap.* 14. *pag.* 92. meminere. De aliis etiam piscibus unum fronte gerentibus cornu *Olaus*, *Albertusque* scripserunt, quos inter & ille referendus est, cujus mentionem faciunt *Clusius lib. 6. exotic. cap.* 17. *ac Bartholinus fol.* 93. Ut & marinus canis, quem *Haa* hic vocat *Epist. med. cent.* 1. *fol.* 373. Denique & Unicornu æquoreum *Narhual* nomine apud eundem de *Vnicornu cap.* 15.

Tertio etiam cornua gerunt locustæ quædam, qua-

Tab: 9.

fig 2
Scarabens Uniconnis
Pag: 469.
Abis Rhinocerotis
Sibe Topai Cornu
fig: 1

quales *Catalanus* cum pisce *Vletif*, servare se scribit.

Scarabeorum quorundam meminit *Vormius*, quibus unum itidem cornu sit. Agit & de iis *Bartholinus de unicornu cap.* 8. *fol.* 53. qui & exactam, in quâ conspiciuntur picti, exhibet tabulam; qualem etiam dat *Moufetus de insectis. Albertus Magnus* quoque, ac *Vlysses Aldrovandus* ad amussim insuper de cornutis scripsere serpentibus; de quibus vide sis *Bartholinum de unicornu, fol.* 55. *cap.* 9. Inveniuntur & bicornes, tricornes, multicornesque: a cornibus enim nomen accepit *Cerastes* Serpens perquam maleficus, & pestilens. Recenset & volatilia Insecta unicornia *Aldrovandus*: è quorum genere & bicornia sunt, quale est illud quod cervus volans dicitur, quia cornua similiter, ut cervi, ramosa habet.

Quarto quadrupedia quædam animalia singula unum fronte gerunt cornu, quæ inter nonnulli & Rhinocerota numerant, quamvis revera duo huic sint cornua.

Inter quadrupedes autem bestias quibus unum cornu est, Onagri etiam, seu asini agrestres, reperiuntur, in Æthiopiæ degentes desertis, de quibus etiam *Aristoteles* 2. *histor. animal. cap.* 8. & 3. *de part. animal. cap.* 2. nec non *Ælianus libr.* 4. *cap.* 52. *Piniusque libr.* 11. *cap.* 37. & 41. Ut & boves quidam, vaccæque, & bubali, quorum etiam *Plinius libr.* 8. *cap.* 2. mentionem

 facit

facit, quibus unicum, tantum iſtis in regionibus cornu obtigit, ſicut & equis nonnullis in Indiâ.

Bovis etiam in ſylva Hercyniâ Cervi figurâ, cujus à mediâ fronte inter aures unum cornu exiſtit excelſius, magiſque directum notioribus cornibus; meminit *Julius Cæſar libr. 6. de bello Gallico pag. mihi* 246.

Solinus Polyhiſt. cap. 65. *fol.* 194. de Bubus unicornibus & tricornibus refert.

Aliis autem in regionibus, ac præcipue in Africâ, caprearum genus quoddam unico cornu notatur, quibus & accenſendi Oryges; de quibus idem *Bartholinus dicti tractatus fol.* 62. 69. *ac* 73. legi poteſt: meminerunt tamen & horum *Ariſtot.* 2. *de hiſtor. animal. cap.* 1. ac *libr.* 3. *de partibus cap.* 2. nec non *Martialis lib.* 13. *Epigram.* 95. ut & *Juvenalis Satyr.* 9. *verſ.* 140. Cornutorum etiam leporum *Gaſſendus vita Peireſcii. l.* 2. *p.* 96. meminit, qui ex Norvegiâ allati Lovanii fuerunt viſi. Denique & verum Unicornu eſt, Indis *Carcazonus*, Arabibus autem, Perſiſque, ac Tartaris, &c. *Carcand*, ſive *Carcandan*, teſte *Æliano hiſt. libr.* 16 *cap.* 20. quamquam illi, pro locorum, in quibus degit, varietate, diverſa obveniant nomina.

Atque hæc quidem generalius de animalibus, quibus unum cornu naſcitur, præmiſſa ſunto.

Strictius autem Unicornu certum quoddam deſignat animal κατ᾽ ἐξοχὴν ſic dictum, quod unum

unum ei cornu ſit. De illo autem ſolo noſtra inſtituta eſt deſceptatio, quâ maxime videndum erit, deturne hujuſmodi animal alicubi gentium, an ſecus?

Verum quidem hoc Unicornu Ogiigii diluvii tempore interiiſſe, nihilque de eo reſtare, præter ea, quæ hodieque in Bohemia, Miſniaque nec non Sylvâ Hercyniâ, ac extremis Thuringiæ finibus è terra eruuntur cornua, nonnulli acriter contendunt. At illud ebur, cornuve foſſile Monocerotis cornu verum dici nequit.

Thom. autem *Brownius pſeudo-doxiæ epidemicæ*, ſeu *de vulgi erroribus cap.* 23. *pag.* 301. hæc eſſe fragmina lapidis *Ceratitis* ait, qui vulgo cornu foſſile, cujuſque variæ, ac plurimæ in Germaniâ è terræ ſinu producuntur ſpecies, verique Unicornu nomine paſſim venduntur.

Hæc autem fragmina nil niſi duriorum quarundam matierierum ſunt petrificationes, ut cornuum, dentium, oſſium, ramorumque arborum, quorum nonnulli adeo non omnino mutantur, ut originis proprietatem, odoremque etiamnum ſervent, uti ille de fraxinorum, juglandumque fragmentis teſtatur. Similia *Deuſingius diſſertat. de Unicornu* § 39. *pag.* 278. quandoque & in *Hollandiâ*, præſertim paluſtribus locis, ac interdum in æſtuario *Groningenſi*, ut & *Comitatu Meurſenſi*, alibique reperta fuiſſe perhibet. Horum etiam meminit *Sennertus Epitom. natural. ſcientiæ lib.* 5. *cap.* 4. *de lapid. & gemmis fol. mihi* 74.

Quam facillime autem ſaxea hæc, ac fictitia cornna à veris diſcerni poſſunt: hæc enim firma admodum, duraque ſunt, ut vix radi, nedum contundi queant, linguæque admota non adhærent, ut illa quæ non dura, ſed veluti calcinata ſunt; Oſſa quidem videntur, cum tamen lapidis minerales ſint, quare nullo diſſolvuntur negotio, contunduntarque, ac, veluti terra ſigillata, linguæ adhærent. Uſus autem eorum eſt ad vulnera, & oſſa fracta conglutinanda, ulceraque ſananda, dicunturque etiam epilepticis, & alvi Infantum torminibus prodeſſe.

Dictu tamen difficile eſt Unicornu iſto periiſſe diluvio; neque enim permiſiſſe videtur immenſa Dei providentia, ut qualecunque tandem eo extingueretur animalium genus, nec reviviſceret, ſive ex ſervatis in Arcâ animalibus, ſive aliis quibuſdam modis. Hac autem de re lege, ſodes, *Geneſ. cap. 6. v.* 19. 20. *ac cap.* 7. *v.* 2. 3. 9. 15. 16. Et certe ſi ejus meminit *Jobus* ſcriptor ſacer, ut mox liquebit, non eſt ſtatuendum, ſpiritum S: Chimæram induxiſſe, ſi itaque poſt diluvium fuerit ab illo memoratum, tanquam animal notum, ſaltem famâ, & exiſtens, qui potuit cataclyſmo periiſſe? Ut jam non in partes vocetur *Ariſtoteles*, qui, ut ſe, rerumque omnium genera conſervet, diligentiſſimam ſcribit Naturam; ſtatuit quippe ea animalia, quæ ſemel producta ab Univerſi Creatore fuerint, ſemper, quanquam ſera in propagine, ſuperfore.

Dari

Dari non tantum animalia unico insignita cornu, sed Monocerotem per excellentiam vocari, ac à reliquis, quibus unum fronti cornu inhæret, animalibus longe differre, non pauca adstruunt sanctioris paginæ testimonia, ut *Num.* 23. *v.* 22. 24, *Itidem* 24. *v.* 8, *Deuteron.* 33. *v.* 17., *Hiobi* 39. *v.* 1. *ac* 9. *Psalm.* 22. *v.* 22. *Psal.* 29. *v.* 6., *Psal.* 92. *v.* 11., *Esaiæ* 34. *v.* 7. Qui utique omnes viri *θεόπνευστοι* post fatale scripserunt diluvium, ac graphice admodum, opinor, depictum Unicornu nobis, non fictitium tamen, etiamnum exhibent.

Animadvertendum insuper censeo illis locis non nominari tantum Monocerotem, sed & mysticam in eo latere doctrinam, quam exponere hujus loci non judico. Certe dubium non est, quin hæc illi tacuissent, si non existeret ejusmodi animal.

Unicornu præterea non tantum nominat sacra pagina, sed & eruditas admodum ex ejusdem natura imagines format, mirasque recenset qualitates, ut; Primo prædicatur ejus *ferox indoles*: *Jobus* quippe cap. 39. v. 12, &c. *Num tibi servire volet Unicornis, aut ad tua præsepia manebit? Num tu Unicornem subjugio ligabis in sulcis, ut post te liras occet? Tune ei, qui sit magni roboris, confides, aut laborem tuum committes? An credes fore, ut tibi sata referat, & in tuam comportet aream?*

Hæc autem manifeste indicant verba nullâ

domari arte, nullis contineri vinculis, nec ullis subactam insidiis mansuescere Monocerotem; cum tamen vel ferocissimis jugum fuisse impositum animalibus, ut Leonibus, Tigribusque, &c. ab ipso mox tempore, quo producti essent, arte domitis etiam nuper *Hagiensibus* meis constitit.

Secundo: memoratur *nobile*, *præstantissimumque robur*: dicti enim *cap*. 39. *v*. 14. ita legitur; *Tune ei, qui sit magni roboris, confides*? *Numer*. etiam *cap*. 23. *v*. 22. ita *Bileamus de* populo *Israëlitico*: *Eduxit illum ex Ægypto Deus robore præditus Monocerotio*. Confer *Numeror*. *cap*. 24. *v*. 8.

Tertio: illius indicatur *animositas*, quam non sine laude *Bileamus* extollit, cum dicit: *Deus Israëlem ex Ægypto eduxit, est enim ejus robur* (aliis *altitudo*, aut *animositas*) *tanquam Unicornu*. Adde & *Psalmum* 29. *v*. 6. ubi, *Vox Jehovæ*, inquit *Psaltes*, *confringit Cedros Libani, & exilire facit quasi Juvencos, Libanum, & Sirion more pullorum Unicornium*.

Denique quartò refertur *indomita* Monocerotis *feritas*, *nemo* quippe, teste *Jobo cap*. 39. *v*. 12. *&c*. asperrimum hoc animal domuerit. *Ælianus*, *Plinius*, *Solinusque*, ut & posteriores, nec cicurari, nec vivum capi posse audacter affirmant, teste *Bartholino de unicornu fol*. 207. *cap*. 28.

Atrocissimum, inquit *Solinus Polyhistor*. *cap*. 65. *fol*.

65. *fol.* 194. Monoceros est animal, quod vivum non venit in hominum potestatem, & interimi quidem potest, capi vero non potest.

Sed hisce obstare videntur S. Scripturæ loca *Genes.* 1. *v.* 28. *Genes.* 9. *v.* 2. *Psal.* 8. *v.* 9. ut & *S. Jacobi Epistol. Cathol. cap.* 3. *v.* 7. Ubi legitur: *Omnis enim natura, & volucrum, serpentumque, & aquatilium, humanâ industriâ domatur, & domita est.*

Verum sciendum est illas bestias reverâ domari non posse, cum jam diutius in sylvis degerunt, iisque assueverunt tandem. Neque enim unquam hujusmodi Unicornu domitum fuisse constat. Subigi autem quid vetat unicornium catulos, nec sylvis, nec feritati assuetos? Certe poterit arte hisce imponi jugum. Neque aliter accipiendum crediderim *B. Jacobum.*

Simili plane modo Leones, Tigresque (uti modo diximus) & quicquid ferarum est, ab eo tempore, quo modo geniti sunt, humanæ industriæ traditi mansuetiores fiunt multò, ac, quamquam feritatem istam, nunquam omnem exuisse videantur, recte tamen domitos dixeris.

Unicornes autem cum propter asperitatem, ac robur, tum quod remotis, inaccessisque ut plurimum lateant locis, ab hominibus non domantur.

Ad indolem hujus feræ etiam cornu excellens pertinet, neque enim illius in sacris paginis tantum reperias elogia, ut *Deuteron.* 33. *v.* 17. ubi

super

super *Josepho* ita *Moses*: *Primogenitus ejus bos majestate præditus est, & cornibus Monocerotis, quibus populos protinus ad extremum terrarum feriet.* *Psalmo* etiam 92. v. 11. *David* ait de *Messiæ Regno*: *Extolles meum cornu, veluti Unicornis.* Verum illud etiam hodieque Medici, imo & Barbari, eorumque locorum incolæ in quibus colunt Monocerotes, plurimi faciunt, præstantissimumque adversus quævis venena antidotum credunt.

Verum equidem est in Sacro Codice τὸ *Rem*, seu *Reem* modo *Monoceros*, modo *Rhinoceros* verti, utpote quo significetur *exaltatus est*; unde etiam fit, ut promiscue hæc multi sumant interpretes: passim tamen Hebræorum *Rem*, sive *Reem* septuaginta, plurimisque hodiernis interpretibus, quos enumerat *Sam. Bochartus de Animal. S. S. part.* 1. *pag.* 951. Unicornis est: ut ex *Num. cap.* 23. *v.* 22. aliisque locis constat, vulgata autem Latina versio ista nomina per *Rhinocerota* in *Mosis*, *Iobique* scriptis reddidit, in *Psalmis* autem, *Esaiaque*, per *Monocerotem*. *D.* etiam *Hieronymus*, nunc hoc, nunc illud intellexit animal, quod quibusdam S. Scripturæ locis non unicum tantum reperiatur cornu, sed per numeri *enallagen*, cornua.

Ideoque *Psal.* 22. *v.* 22. *Rhinoceros* vertit, pauci tamen, nisi qui eum sequuntur, hanc admittunt versionem. Videatur quoque de *Iobi*, *Davidisque* locis *Ioh. Pierius Hieroglyph. libr.* 2. *pag.*

2. *pag.* 21. qui modo *Unicornem*, modo *Naricornem* verius legi exiſtimat. Notum enim eſt, Rhinoceroti duo eſſe cornua, quamquam negantibus nonnullis. Illorum autem alterum in imâ fronte prope naſum, quo Elephantos aggreditur, iiſque ventres perforat, alterum minus prope dorſum eſt.

Hebræorum vero *Reem* geminum attribui cornu *Deuteron.* 33. *v.* 17. adeoque *Rhinocerotem* deſignari *Hieronymus* ait, quod Monoceroti unum tantum ſit cornu. Vide tamen late de eo diſſerentem *Sam. Bochartum de animalibus S. Scripturæ part.* 1. *libr.* 3. *cap.* 27.

Rhinoceroti etiam bina naſci cornua ex *Martiale lib. Spectac. Epigram.* 22. palam eſt, qui ſic de illo:

Namque gravem gemino cornu ſic extulit
Urſum,
Jactat ut impoſitas Taurus in aſtra
pilas.

quamvis longe aliter exponente *Bocharto d. lib. cap.* 26.

Teſtatur etiam *Pauſanias lib.* 9. non unum, ſed duo Rhinoceroti eſſe cornua, alterum ingens, ac ſupra naſum natum, minus alterum, ſed validiſſimum, paulo ad cervicem recedens.

Convenit *I. Cæſar Scaliger Exercitat.* 205; necnon *Pierius Hieroglyph. lib.* 2. *pag. mihi* 21.

Ac

Accuratissimus hujus rei indagator *Hieronymus Lusitanus* gente è Soc. Jes. itidem gemino cornu insignem statuit Rhinocerota, cum *Æthiopiæ Descriptione* Germanorum linguâ editâ (neque enim aliam videre licuit) distinguendum dicat Unicornu ab *Abada*, sive Rhinocerote; id enim vel ipsa evincere nomina, cum *Monoceros* illud, hoc *Rhinoceros* vocetur animal, quibus utique non unum, idemque significetur. Corporis figurâ longe etiam hæc differre notat animalia: Esse quippe *Monoceroti* unum, idemque longum, rectumque cornu, quod efficacissimum sit contra venena remedium. *Rhinoceroti* autem, sive *Abadæ* bina cornua esse, nonnihil recurva, & ea quoque, quamvis non ita promptum, adversus toxica antidotum præstare scribit. Differunt præterea multum hæ feræ colore, pedum, capitis, pellisque formâ, &c.

Gualterus Scoutenus lib. 3. *Itinerarii Indiæ Asiaticæ pag. mihi* 124. tradit animal, quod *Abadam* appellant Lusitani, vix capi posse vivum, propter vires, immensumque robur. Hujus autem cornu non tam longum esse ait, quam quod gerit *Monoceros*, cui alia plane sit forma: Breviora quoque *Rhinoceroti* crura esse asserit, rostrumque suillo non multum dissimile, sed, proportione habita, acutius paulo; cornu ei ex naso assurgere, atque initio crassius, versus superiorem partem multo tenuius evadere, colorif-

orisque è fusco viridis, non omnino nigri (ut quidam falso) esse, quod autem cinericeum, albescensve sit, carius longe vendi, idque ipsos plurimi facere ait Indos. Addit & aliud huic animali cornu esse circa primam dorsi vertebram.

Utrum vero illi, qui unum tantum Rhinoceroti cornu esse contendunt, minus illud cornu non considerarint tanquam tale, an vero variæ dentur Rhinocerotum species, quarum hi uno, gemino illi insignes sint cornu, non usque adeo exploratum; quamquam verisimile esse scribat ejusdem generis animalia variis in regionibus forma nonnunquam aliquomodo differre: Hircis quippe diversis in terrarum plagis interdum unum, bina quandoque, imo & tria aliquando esse cornua. Ita ille pag. 1203.

Varia etiam est cervinorum cornuum, aliorumque animalium, pro regionum diversitate, forma.

Dari autem verum, ac κατ᾽ ἐξοχὴν sic dictum Unicornu plurimorum etiam, Doctissimorumque testantur virorum monumenta, quos inter *Ctesias* qui primus, teste *Plinio lib.* 8. *cap.*12. de eo scripsit: nec non post hunc *Philetes*, *Ælianus*, *Plinius*, *Isidorus*, *Albertus*, aliique.

Philetes scriptor Græcus, hoc descripsit animal cap. 30. *Unicornu*, inquit, *est animal calcibus, & morsu crudeliter feriens, cui cornu ferissimum media prominet in fronte, non concavum aliorum instar cornuum, nec leve, planum-*

numve, aut politum, ſed limâ ferreâ aſperius, ad modum tamen limacis convexum, & ſtriatum, teloque acutius, eo quod recurvum non ſit, ſed directum, nigrumque, excepto mucrone. Eadem legas *Æliani variar. Hiſt. libr.* 16. *cap.* 20. *Plinii libr.* 8. *cap.* 21. *fol.* 138. Qui omnes hoc animal vivum capi negant. His adde *Solinum Polyhiſt. cap.* 65. *pag. mihi* 199. nec non *Gregorium lib.* 31. *moral. cap.* 13.

Paulus Iovius hiſt. lib. 18. *fol, mihi* 872. De *Gogianis* in Africâ, Nilique fontibus agens ejuſdem Regni Incolas affirmare tradit alatos ibidem reperiri Dracones, nec non Monocerotem, cui ſit pulli equini forma, color cinericeus, cervix jubis decora, hircina barba, ac cubitale cornu, longe efficaciſſimum contra venena antidotum.

Montanus Deſcript. Americæ cap. 3. *de novo Belgio fol.* 125 in *Canadæ* oris nonnunquam conſpici animalia ſcribit, quæ equis non omnino ſint diſſimiles: his autem biſulcas ungulas, ac hirſutas jubas, nec non caudas, quales ſunt apris, nigros oculos, & cervinas cervices, ſinguliſque unum mediâ in fronte cornu eſſe ait; hæc etiam vaſtiſſima, ac quam maxime deſerta petere loca, aliudque ab alio ita timeri tradit; ut nec mares cum fæmellis paſcantur, niſi coitus tempore, quo feritatem poni, poſtea vero illa eâdem, quâ antea, ferocitate non quævis tantum animalia, ſed & ſui ſimilia aggredi ait.

Idem pag. 214. in Inſulâ *California*, quæ eſt Reg-

Regni *Quiviræ*, feros reperiri equos testatur uno, sed ingenti, frontem insignes cornu, quibus Mustelina pellis, cervinumque caput, ac cervix brevior, nec non ab una parte dependentes jubæ, ut & tibiæ graciles, caprinique sint pedes.

Paulus Venetus lib. 3. cap. 15. de Regno Basman in *Java* minore sic habet: *Inveniuntur apud eos Elephanti, & Unicornes in magnâ multitudine, & sunt Unicornes paulò minores Elephantis, pilum habentes Bubali, & Elephanti pedem; habent caput, ut aper, & more porcorum libenter morantur in luto, & aliis immunditiis. In medio frontis gestant cornu unum grossum, & nigrum. Linguam habent spinosam, quâ lædunt homines, & animalia.*

Ut autem magis liqueat veram, proprieque dictam monocerotem existere, *Plinium* in partes vocabo: Hic enim *lib. 8. cap.* 21. postquam modo adducto capite de multis, admirandisque egisset animalibus, quibus unicum, fronti cornu esset, ac tandem feræ cujusdam, libero Patri sacræ, cui nomen *Axis*, mentionem fecisset, *Orsei*, inquit, *Indi simias candentes toto corpore venantur. Asperrimam autem feram monocerotem reliquo corpore equo similem, capite cervo, pedibus Elephanto, caudâ apro, mugitu gravi, uno cornu nigro, mediâ fronte cubitorum duum, eminente: hanc feram vivam capi negant.* Videtur autem *Plinius* per *Orseos Nysæ Indiæ* urbis Incolas intellexisse. Hæc autem ad *Meri* mon-

tis, ubi *Bacchum* a Nymphis educatum *Diodorus Siculus* tradit, radicem sita est. Urbem autem, ac montem Deo isti sacrarant prisci, testantibus, præter *Plinium dicto loco*, *Juvenale Satyr.* 7. *v.* 63. *Lucanoque Pharsal. lib.* 8. *v.* 227. aliisque. A *Nysa* autem urbe, cui praeerat, Bacchus forte *Dionysius* dictus est. Quam maxime autem animadvertendum censeo, hisce omnibus, quæ *a Plinio* cum de Monocerote, tum de urbe Nysâ, sacrisque in Bacchi honorem ab incolis institutis traduntur, convenire cum monetà quadam *libro miraculoso Pyrrhi Ligorii*, excellentiss. *Ferrariæ* Ducis antiquarii ob eam memoriam solam religiosè asservandâ, insertâque, cui insculptus est monoceros inclinans caput, & cornu cantharo Baccho sacro immittens cum hac inscriptione; *Nyseon*. Quo symbolo non tantum religionem in Bacchum, sed & venationis laudem quam sibi jure merito, quod tam asperam feram venati essent, deberi credidere, significarunt.

Unde Baccius *de Unicornu fol. mihi* 62. è conjecturis bonis rationibus fundatis colligere se ait, fuisse hunc *Alexandri Magni* nummum, quod *Græcâ* inscriptione *Nyseon* insigniretur, quæ Chaldæa minime, ac multò minus Indica sit. Certum quoque est nullum *Græcorum*, aliorumve *Europæorum* præter *Alexandrum* in hos jus habuisse populos. Hic enim victo *Dario Persarum Rege* totum nominis sui terrore Orientem im-

implevit. Ita ut proſpero ſucceſſu *Herculis* terminos, qui in urbe *Nyſâ* erant, ac *Gangem* tranſgreſſus fuerit, *Brachmaneſque*, quos hodie *Braminos* Indi dicunt, viſerit. Ille autem *Nyſam* urbem, alioſque populos, apud quos, aris erectis, ſolennia inſtituit *Baccho*, *Herculique* ſacra, præcipue tutatus eſt. Ac ſicuti ſummus ille terrarum Rex, quacunque pateret Imperium, ad inſignium victoriarum memoriam paſſim arcus, aras, Pyramidaſque, aliaque Trophæa erigere ſolitus erat, quæ *Ptolomæus* in *Riphæis* etiam montibus, ac prope *Caſpium* mare, nec non apud *Sogdianos* in Aſiâ, Indiâque in *Hydaſpis* fluminis *Nyſam* præterfluentis ripis erecta deſcribit, *Solinuſque cap.* 65. ac *Plinius lib.* 6. *cap.* 18. *aras Alexandri Magni* itinerum terminos in *Hyphaſis* ulteriori ripâ poſitas vocant. Ita etiam veriſimile fit *Macedonem* augendæ famæ, gloriæque ergo, quam tot clarus victoriis longe, lateque extendere cuperet, ejuſmodi nummos cudi juſſiſſe; qui qualeſcunque ſint, evidenter, quale animal monoceros ſit in *Nyſæ* proprie montibus ortum, demonſtrant.

Ne quem autem altum ſcribentium de Unicornu moretur ſilentium, cum tamen per tot, tantaſque terras ſe diffuderint *Alexandri* arma, ac nomen; Sciendum eſt *Oneſicritum* Philoſophum, Hiſtoriographumque (quem & Medicum fuiſſe, ac in Inſula *Aſtypalæa* natum, nec non in *Diogenis* ſchola eruditum *Alexandro* militaſſe, ejuſque

originem, laudesque monumentis ad posteros transmisisse apud *Strabonem lib.* 15. legimus, cujusque *Curtius lib.* 10. ac *Solinus cap.* 66. mentionem faciunt.) memorare apud *Prasios* (gentem *Indiæ* celeberrimam, cujus & *Ælianus hist. animal. cap.* 20. *Pliniusque lib.* 6. *cap.* 19. meminere) equos Unicornes cervinis capitibus reperiri.

Verum jam nunc audire mihi videor dicentes, si, quales modo descripsisti, monocerotes dentur, qui fit, ut tam raro conspiciantur, atque adeo varie de iis scriptores loquantur?

Hæc autem nihili faciet, quisquis mecum consideraverit asperrimam esse feram Monoceretem, ac in vastis, desertisque degentem locis, montibus videlicet Africæ utplurimum, ideoque rarius in hominum prodire conspectum. Adde, quod & indomitum sit animal, nisi forte capiantur catuli; quales ad *Prasiorum* Regem olim fuisse adductos *Ælianus hist. animal. lib.* 16. *cap.* 20. auctor est, quam historiam *Plinius lib.* 8. *cap.* 21. confirmat; qui festis dein diebus robora ostensuri in arenam producti fuerint.

Accedit, quod hæc fera, si casu quodam grandior in hominum pervenit potestatem, ob aëris alimentique mutationem facillime extinguatur in longinquas abducta terras.

Sunt tamen plurimi, qui vidisse se monocerotem testentur. Sic *P. Venetus* lib. 3. cap. 15. in *Tartariâ* vidisse se Unicornu scribit.

Ludo-

Ludovicus Vartomanus Itineris ſui Æthiopici lib. 1. geminos Unicornes Mechæ ſe vidiſſe aſſerit. Majorem equino pullo 30. menſes nato haud abſimilem credit. Prominet in fronte cornu unicum, longitudine trium cubitorum. Longe natu minor eſt alter, utpote anniculus, ac equino pullo ſimillimus. Ejus cornu quaterni palmi longitudinem non excedit. Coloris eſt id animal equi|muſtelini, caput cervi inſtar, collo non oblongo, rariſſimæque jubæ ab altera parte ſolum dependentes. Tibias habet tenues, eaſdemque graciles admodum, hinnuli modo. Ungulas anteriorum pedum bifidas habet, caprinos pedes ferme referentes. Tibiarum poſteriorum pars exterior villoſa eſt, pilique plurimi. Sane id animal ferum videtur, verum ferociam neſcio quâ comitate condit. Advecti ſunt ex *Æthiopiâ ab Æthiopum Rege ad Mechæ* Sultanum, quem vocant.

Aloyſius Cadamuſtus Itinerarii ſui cap. 50. itidem conſpexiſſe ſe Unicornu eâ in novi (quem vocant) Orbis parte memorat, quæ *Indiæ* quam maxime propinqua eſt.

Idem ille, cujus ſupra memini, Pater *Hieronymus Luſitanus è Soc. Jeſu* indagator ſtrenuus tradit *Deſcriptione Æthiopiæ*, quendam etiam è Soc. Jeſ. itinerique ſocium, qui aliquo tempore in Æthiopiâ, ſive Presbyteri Joannis (quem vocant) terris degiſſet, avidum maxime fuiſſe hujuſmodi cornuti animalis habendi: qua-

propter ad eum adductum fuisse à matre recentem catulum. Hic autem usque adeo laborum impatiens erat, ut paucis post diebus extingueretur. Meminit & idem Lusitani cujusdam Tribuni, qui ipsi narraverit, quomodo cum viginti exercitus militibus in iisdem oris viderit parvæ vallis denso nemore cinctum equum perfectum formâ, pilisque, ac colore, cujus unicornu esse dicitur. Dixerat quoque ille equo mediocri animal illud magnitudine par fuisse, coloreque subnigro, ac caudâ, ut & jubis nigris, pilisque brevibus, ac paucis, nec defuisse fronti elegantibus distinctum lineis cornu, cujus quinque circiter spithamas longi color albesceret.

Thom. Bartholinus hist. anat. cent. 2. hist. 61. Franciscus, inquit, *Marchio de Magellanes* Africanus, nomine Regis sui Guinensis ad Curlandiæ Ducem Legatus Hafniæ 1652. subsistens in patriâ suâ Unicornu reperiri dixit è genere quadrupedum sæpe a se visum, nec de eo in Africa dubitari. Atque ex ejus relatione se comperisse idem scribit Unicornu *Afris Tirè Bina*, quod est cornutum animal, dici, velocissimumque, ac ferum animal in deserto *Canò* oberrare, unde vivum capi nequeat, sed sagittis figatur; Cadaver tamen reperiri, quod à veterum Monocerote non multum distet. Magellanicus tamen vivum non viderat. Unicornu autem illud, referente ibidem *Afro*, magnitudine, & forma me-

mediocrem exprimit equum, capite, cruribus, & pedibus pilosis, jubâ brevi, vixque sphithamam longâ, caudâ equinâ, nec valde pilosâ. Cutis omnis glabra, pilisque brevissimis. Linea nigra per dorsum cinereum excurrit: à maxillâ autem inferiori ad abdomen color candidissimus est. In fronte crinium fasciculus visitur, è cujus medio cornu unicum prodit, cui ille quamvis a fronte separato adhæret. Cornu autem vix tres superat spithamas octo, vel novem circiter pollices in basi crassum: nec tamen hoc in gyros instar borealis cornu contortum est, sed exiguas tantum habet incisuras; color ei flavus est circa radicem cavo. Mas solus cornu isto, fæmina cætera mari simillima sine eo visitur. Reliqua vide sis apud *Bartholinum d. l.*

Vincentius Blanquius cap. 25. fol. 129. Itinerarii per totum terrarum orbem, tradit se in civitate *Canaranensi*, quæ est Regni Peguani in Indiâ, apud hospitem quendam fuisse commoratum, cui duo Monocerotum fuissent cornua, quorum alteri ossis frontis etiam tum adhæsisset pars. Ille virum hunc interrogatum, viventiane vidisset hujusmodi animalia, respondisse narrat, se duo tantum conspexisse, quibus parvis admodum nondum essent cornua, alterumque à Rege venante fuisse captum, matrem vero nunquam apparuisse quavis quæsitam industriâ; Monocerotes enim hominum conspectum fugere, serpentumque majorum vitare dicuntur oc-

curſum, utpote qui ipſis quam maxime infeſti noceant.

Memini equidem, ait idem, me illud Unicornu in Peguenſi regio ſepto vidiſſe, cum longe ejus linguam ab aliorum animalium linguis, utpote longam, aſperamque differre, caput autem cervino magis, quam equino ſimile eſſe animadverti. Pilis etiam ea animalia plurimum diſcerni tradit. Qui vero Monocerotem regunt, alimentaque præbent, impuram feram dicunt, ſuoque delectatam fætore, nec unquam demittentem cornu in aquas vidiſſe, cum biberet, dicunt.

Indorum reliqui tam multa, diverſaque de hac tradunt ferâ, ut, cui nam credendum ſit, vix videas.

Braminorum (quos ille vocat) è numero quidam dicebat, dictumque Jurejurando confirmabat, ſe Regi *Caſubi*, cum horum Unicornium unum caperetur, adfuiſſe, illud autem candidum, ac valde annoſum, maxilliſque eò uſque foras prominentibus fuiſſe, ut cute nudati longe ordine conſpicerentur dentes. Memorat etiam ferociter ſe defendiſſe, cornuque inter arboris cujuſdam ramos avulſiſſe, captumque, ac vinctum Regi traditum quinque tantum ſuperfuiſſe dies: Neque enim quidquam cibi ſumebat, quod vapulaſſet inter capiendum poſt Regis nepotem vulneratum. Unde indomitam, flectique neſciam eſſe feram quivis conjiciat.

jiciat. Scribit & Reginas ex illius ossibus armillas confici jussisse, Regem *Casubi* autem sibi retinuisse cornu, ut & se *Courbeum* quendam itineris socium, cum per quinque menses in aula Regia degissent, rogasse, uti coruu illud conspiciendi licentiam peteret, Regem autem allatum cornu *Courbeo* donasse, qui præstantissimum, ut munus munere compensaret, horologium Regi dono dederit. Illud autem cornu multum colore tradit *Blanquius* ab iis diversum fuisse, quæ Mechæ, alibique vidisset, cum id è cinereo albescentis, hæc autem subfusci essent coloris. Regem etiam ipsis conjugis suæ armillas ex alia ejusdem cornu parte confectas, ac optime olentes, totiusque capitis ossa à Principe quodam istius Regni in arca conservata ostendisse memorat.

J. H. Seyfrid Medullæ memorab. Naturæ fol. mihi 593 ex *Otthone Guerike* tradit anno 1663 Quedelinburgi in Saxonia in campo quodam integrum monocerotis sceleton, quâ formâ hujusmodi animalia jacere solent, sed capite elevato, fuisse repertum, cujus fronti adhæreret cornu quatuor plus cubitos longum, ad longitudinis proportionem crassum, cornu autem, caputque unà cum aliquot costis, spinâ dorsi, atque ossibus reverendæ admodum Principi Abbatissæ ibidem degenti traditum fuisse.

Testes autem hosce oculares inter se, aliosque qui ex aliorum tantum scripsere relatu, ita in

deſcribendo cornu diſcrepare non adeo miremur: Ita nonnulli, qui animal id non videre, cornu iſtud, cui diverſos admodum colores attribuunt, modo lævem, modo inæqualem, ſtriatumque ajunt, modò negant, alii tres ſpithamas longum dicunt, quidam etiam quinque, inciſoſque aſſerunt nonnihil pedes, refragrantibus iterum aliis.

Cornuum autem, pilorumque colorum diverſitatis cauſa haud dubie eſt ætatis, (ut ex *Blancquio* adductis liquet) vel etiam regionis differentia.

Ita candidi reperiuntur corvi, urſique, ac lepores in Iſlandia, nova Zemblâ regionibuſque Arcto vicinis. Albos etiam quoque cervos fuiſſe conſpectos *Ariſtoteles libro de coloribus*, *Pliniuſque lib.* 8. *cap.* 32. *fol. mihi* 142, ac *Bochartus de animal. S. Scripturæ pag.* 963. tradunt. Albentes etiam nonnunquam reperti fuere Elephanti, quos divinis pagani affecerunt honoribus. Reliquas vero circumſtantias regionum, aëriſque, ac alimentorum, opinor, varietas efficit, uti id aliis non tantum animalibus, ſed & ipſis contingit hominibus, quibus indoles, moreſque pro ætatis, plagarumque, nec non nutrimenti differentiâ longe diſſentiunt.

Illis autem, qui, cum ex relatu, aliorumque, tantum fide ſcripſerint, errarunt, ignoſcendum eſſe reor.

Anne etiam diſſentientium videmus de Rhinoce-

nocerote opinionum agmina, qui copiosius multò, sæpiusque reperitur, quam Monoceros, ita ut dixerit *Ælianus hist. animal. lib.* 17. *cap.* 40. supervacuum fore, si quis Rhinocerota descripserit, quem tot Græci, Romanique coram aspexerint, optimeque norint. Multum tamen plurimorum de eò discrepant monumenta. Ajunt namque *Bontius*, ac *Neohosius* eum coloris esse subcinerei, *Plinius* autem, & *Strabo* in spectaculo à *Pompejo magno* instituto, Rhinocerotem subflavi coloris conspectum fuisse memorant.

Testatur *Andersenus* pellem ei esse è nigra cæruleam, quidam plicatam eam, squammeam vero nonnulli, tergumque scutulatum, ac veluti perpetuo thorace munitum asseverant. Duo huic feræ cornua alii attribuenda, unum tantum alii pertinaciter contendunt. Denique illud modo nigrum, modo cinericeum, albumve, unumque pedem, cubitive partem quartam longum dicunt, minus autem esse varii, duos vero pedes longitudine æquare ab his diversi statuunt.

Considerandum denique reor verum Unicornu rarius in hominum potestatem pervenire, ac reperiri. Atque hinc quidem contigit, ut tot arte, fallaciâque veritatem imitante conficta. vel aliorum etiam animalium cornua pro veris habita, magnatibusque obtrusa sint, utque tot, tantique viri splendidam fabulam Monocerotem, vanumque ejus cornu contra quævis

to-

toxica crediderint antidotum. Quanquam & hi culpâ quodlicumque absolvendi sint, quod miris, nec adeo compertis difficilius fides habeatur: ut *Horatianum* illud huc transferam.

Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quam quæ sunt oculis subjecta fidelibus.

Præsertim cum usu didicissent has isti cornu vires non esse, quod, cum esset alterius animalis, falso monocerotis crediderant.

Absit tamen, ut quisquam propter hanc scribentium discrepantiam inane tantum nomen existimet Unicornu. Quandoquidem enim rarior hæc fera est, solisque lateat in locis, atque non ita multis nota sit, non erraverit fortassis, qui nonnullos eam pro lubitu, erraneisve narrationibus, picturisque inductos descripsisse dixerit; non inepte enim *Flaccus*:

Ficta voluptatis causâ sunt proxima veris.

Denique quoniam plura sunt uno frontem munita cornu animalia (ut supra notatum) quæ hoc certe, cum sit unicum, Unicornem excellentiorem referunt, facile contingere potuit, ut errores, nævique in eorum scripta propter multum a se distantium bestiarum male conjunctas, separatasve qualitates irrepserint.

Quod si quis scire gestiat, quî fiat, ut nec

Hippo-

Hippocrates, nec *Galenus* Monocerotis meminerint, cum ejus cornu tam præstantissimum dicatur contra quævis venena antidotum?

Interrogari poterit, quid causæ sit, quod non æque scire desideret, cur nullam Rhabarbari, aloësve *Hippocrates*, nullam itidem fol. sennæ Alexandrinæ, Camphoræ, spermat: Ceti &c. *Galenus* fecerit mentionem, cum tamen eorum illa tempore extiterint?

Certum etiam est, nec *Hippocratem*, nec *Galenum*, *Dioscoridemve* unquam vel famâ tantum Ambram gryseam, lapidemve Bezoardicum, aut Guajacum, vel Sassafras, Salsamve Parillam, Guttamve Gemou, aut denique Mechoacan. novisse. Licet autem his viris egregiis ista minus fuerint nota, ideone eorum temporibus eodem, quo nunc producuntur modo orta fuisse sanus quispiam inficiabitur?

Plurium insuper rerum, quæ è longinquis ad nos apportantur plagis, vel etiam desertis proveniant in locis, ac minus solitæ, rarioresque sunt, licet formam, aliasque ignoremus circumstantias, optime tamen innotescit usus. Quam variantes etiam de Rhabarbaro bene multi opiniones scriptis fecere notas? Ignorabatur, quænam esset planta, & quibus hæc venisset ab oris. Quam incertæ etiam de Castoreo sententiæ sparsæ sunt, quod ex Fibri testiculis nonnulli constare hariolati erant? Quam ambigue etiam multi Ceti semen Ambram gryseam, monstrive cujus-

cujusdam excrementum, vel piscis alicujus hepar, aut avium fragrantibus nutritarum herbis alvinas fæces fluctibus in mare a celsis detrusas rupibus, aut denique fungorum marinorum quoddam statuere genus?

Similiter etiam nuper varia admodum, discrepantiaque *de Succino* prolata sunt judicia, aliis illud bituminis quandam speciem, cretamve, resinam aliis ab arboribus quibusdam promanantem, nonnullis autem bestiarum quoddam excrementum clamantibus.

Quam aliena etiam à veritate nuperrime de Spermate Ceti prodita sunt! ut & ipse *Caspar Hofmannus de medicam. officinal. Paralipom. c. 66. fol. mihi* 678. se nescire, quidnam sit, aperte, ac ingenue fateatur. *Scraderus Pharmacop. med. Chym. lib.* 3. *cap.* 31. *fol.* 170. inter Scriptores de ejus origine non convenire ait, quandoquidem quidam balænæ genituram dicant, sed immeritò, ut sentit ipse, quod illud ipsum etiam iis reperiatur in locis, quibus nec vola quidem, aut vestigium balænarum sit. Alii salis florem dicunt, cujus meminerint veteres, adeoque sal maximum spumosum vocant. Sed nec hi saniora sentiunt flos enim salis veterum rubebat, eratque tenuis, aquosusque, ac subsalsus, nec non detergere aptus. Harum autem qualitatum Spermati Ceti nulla inest.

Hoc autem, quin è Ceto proveniat, dubitare non sinunt non ita dudum nota argumenta.

Piscis enim quidam è Balænarum generibus in

lit-

littus impulſus Norfolcienſe, repertuſque a piſcatoribus fuit 60. pedes longus, cujus è capite fluenta olei, ac Ceti ſpermatis profluxere, ac a piſcatoribus collecta, aſſervataque ſunt diligenter. Aperto autem capite ipſa ſpermatis reperta fuit, ut ſic dicam, officina certis concluſi cancellis juſto ordine diſpoſitis, qui anſerinis ovis magnitudine pares, laminiſque vel adulti hominis caput magnitudine æquantibus obtecti, favorumque formâ albentes, atque oleo ſcatentes eſſent, teſte Brownio *Pſeudodoxiæ Epidem. fol.* 318.

Hoc autem ſperma Ceti naturale eſt, noſtrum autem, quod paſſim in Pharmacopoliis proſtat, mere factitium, & compoſitum, duplicis eſt generis: Alterum è cerebro, alterum quod à balænæ conficitur pinguedine.

Sed nec dum etiam ſatis conſtat, cujus arboris ſit *Agallochum*, ſive *lignum Aloes*, quibuſve creſcant *Malabathri* folia truncis. Illius namque tantum ſcimus arborem deſertis, inacceſſiſque florere in locis, nec niſi hujus fruſta tantum conſpici, quæ quotannis exundantes Ganges, Induſque, aliique Orientis fluvii trans ripas ejiciunt, ac bene olentia accolis colligenda relinquunt. De malabathri foliis autem (quæ tanquam præſtantia aromata *Theriacæ* plerumque admixta fuere, ac quorum defectum nunc ſimile quid ſupplet) non convenit inter ſcribentes. Verum non ita diu conſtitit illa *Canellæ* arboris eſſe folia, quamquam hujuſmodi arborum varia genera

nera in *Malabariâ*, insulisque *Ceylanâ* ac *Japanâ*, alibique sint, aliæque verum *cinnamomum*, *cassiam ligneam* aliæ, *Malabathri* autem folia nonnullæ producant; annotante *Jacobo Brejinio obs.* 130. *miscel. cur. med. phys. Anni* 4. *pag. mihi* 439.

Nuperrime qvoque dubitarunt nonnulli, unde *Camphora* originem duceret: certatum quippe diu, atque in diversas itum est sententias, illis eam è frutice prodire, his minerale dicentibus. *Agricola* 4. *fossilium*, *Fuschius lib.* 1. *de compon. medicam*, ac *Cæsalpinus metall.* 33. Indicam, sulphureamque ajunt *Camphoram* terram esse; *Matthiolus in Dioscorid. lib.* 1. *cap.* 75. *fol.* 104. Arboris cujusdam Gummi esse statuit in montibus Indicis, quibus sit vicinus Oceanus, tantâ crescentis multitudine, altitudineque, ut centum aliquoties homines simul patulo tegmine, umbrâque contegere queat.

Garcias ab Horto Archiater quondam Vicarii Regis in India cap. 11. *aromatum fol. mihi* 48. *satis* ostendit minus recte se hanc novisse arborem, licet diutius istis in regionibus vixerit; Is autem mercatores Lusitanos insimulat, qui, dummodo lucri bonum esse odorem ex re qualibet sciant, parum sint solliciti, quas ferat tellus, quam adeunt, arbores, quibusve hæ insignes existimentur fructibus.

Ante paucos autem annos demum constitit è cortice radicis *Canellæ* arboris oleum, ac sal quod-

dam

dam volatile per diſtillationem prodire, quod poſterius frigefactum ab oleo ſejungitur, ac deorſum vergit; quamvis per coctionem etiam ab illo *Camphora* ſeparari poſſit.

Quiſpiamne etiam ſcire ſe autumet, cujus arboris ſit *Thus* nobis adeo uſitatum, & unde plurima Gummi proveniant? Temerarium certe duco, quod non videris, continuo velle negare, quando rerum etiam naturalium ſæpius multa caligine tegitur ratio, ut non niſi multâ erui poſſit induſtriâ, præcipue ſi rariores ſint, ac in longinquarum tantum terrarum pene inacceſſis reperiantur locis. Humanum igitur eſt, ſi quis in hiſce erret.

Statuo itaque, quandoquidem multorum, quorum quotidianus eſt uſus, vix innoteſcit origo, ac indoles, non negandum eſſe unicornu exiſtere, quamvis non ita multis notum ſit, cum quod rarius propter jam dictas rationes reperiatur, tum quod nunquam fere vivum capiatur. Et obſervandum profecto eſt, omnes uno ore ſcriptores hoc ipſum aſſerere.

Sed nec ſic quidem cuivis ſatisfecero. Erunt quippe, qui dicant, ſi alicubi in terris hoc exiſtat animal, cur non *Romani* etiam, quorum Imperium Oceano, fama aſtris fuit terminata, hoc animal in Triumphis (quos Victoribus ſæpe decrevere) circumduxerunt, vel quid ni etiam pugnaturum more Rhinocerotum, Elephantum, ac Tigrium, nec non Leonum, Uro

rumque, ut & Ursorum, atque Orygum in Amphitheatra induxerunt?

Sed & his, quod sæpius dictum, respondendum: Animal rarissimum esse monocerotem, ac nunquam fere vivum capi, quin & indomitum esse, captumque, dum alio transfertur per mare, facile extingui, uti & Rhinocerotes, Cameli, aliæque feræ: cujus rei *Ælianus* quoque *lib.* 10. *cap.* 18. *fol. mihi* 295. rationem reddit, *Bacciusque fol.* 35. aliique testimoniis confirmant. Idemne etiam plurimis herbis, aromatibusque è longinquis regionibus hasce in terras advectis contingere videmus?

Verum quotusquisque est, qui Romanum imperium nequaquam ad eam Indiæ partem, quam *Indus*, *Gangesque* rigant, ac in qua Monocerotes copiosius reperiuntur, extensum fuisse ignoret: Ipsi namque Romani nunquam *Parthis* virtute militari superiores fuere, utut quandoque de iis fusis, fugatisque triumphaverint. Vix enim trajecto *Euphrate* eorum quam latissime patentes fines viserant; cum paulo post amissis cecedit *Crassus* signis, inultâque erravit umbrâ.

Quid autem de cornibus, quæ in Europa nostra Reges plurimi, Principesque, aliique potentiores quam religiosissime tanquam Unicornium asservant, dicendum?

Verisimile est ea, quæ sæpius conspiciuntur, non unius, ejusdemque animalium generis esse, sed

ſed plurium, quibus tamen unum tantum frontem tueatur cornu. Alia enim lineis circumductis diſtincta cornua, glabra alia, ac modo candida, modo nigra ſunt. Sic etiam duo cornua colore nigro mucronibus acutis, ac ſuperficiebus in ſpiras contortis *Ferdinandis II. Imp. Rom.* ſibi comparavit quondam, ſed Onagrorum illa erant.

Quæ bina in *S. Marci* Ærario cuſtodiuntur Venetiis, æqualia, glabraque ſunt, ac Onagrorum cornibus quam maxime ſunt ſimilia.

Illa autem quæ in *S. Dionyſii Fano* prope *Lutetias*, nec non *Windſoræ in Anglia* monſtrantur, in ſpiras quoque contorquentur, qualia ſunt omnia, quæ in *Dania*, *Moſcoviaque*, nec non *Germania*, ac *Trajecti ad Rhenum* viſuntur. Ideoque non tantum credunt *Dani*, ſed & demonſtrare poſſe ſe dicunt, omnia hæc ex ipſorum Regno provenire cornua, quibus teſtis accedit *Bartholinus epiſt. cent.* 1. *fol.* 237.

Frequentes enim hæ fuerunt olim merces, cum libera, notaque eſſet è *Norvegia* in *Groenlandiam* navigatio, ac quotannis in utramque regionem utplurimum hinc inde inſtitueretur. *Dani* autem tum temporis falſa hæc cornua non piſcium quorundam dentes, ſed Monocerotia dicebant.

Scribit *Vormius muſei ſui lib.* 3. *Animal. cap.* 14. omnia iſta, quæ inde proveniunt, immerito dicta cornua dentes eſſe cujuſdam balæ-

næ, quæ in *Groenlandiâ*, *Islandiâque Narhual* vocetur, ac si balænam dicas alimento viventem. Est enim *Hual* balæna, *Nar* esca. *Bochartus* autem Islandis ita vocari scribit, quod cadaveribus vesci credatur, *lib. de Animal. S. S. part.* 1. *pag.* 956. Horum autem piscium quidam vel 40. longi sunt cubitos iisque, scribente *Vormio*, summo in capite duo sunt foramina, ad ipsum os penetrantia, per quæ respirant, immissamque pro lubitu aquam egerunt. Hosce autem dentes esse hinc liquere ait, quod singuli superiori mandibulæ affigantur parti. Dentes etiam, non cornua vocat *Angrimus Jonas specimine Islandico.*

Censet etiam *Aristoteles* omnibus Monocerotibus media in fronte cornu nasci; hi autem pisces falsa ista cornua anteriori mandibulæ parti, cujus cavernis plerumque aliorum inseruntur dentes, affixa gerunt. Ita ut, quod antea cornu creditum fuit, ex hujusmodi piscis frontis osse dentem esse constet, quoniam isti per *Symphysin* ossi non conjungitur, sed superiori maxillæ per *Gomphosin* infigitur. Nulli autem præter hunc maximum balænæ isti dentes sunt, quo glaciei fragmina ingentia, si quibus cingatur, non sine violentia rumpit, ut transitum sibi aperiat, unde & ille interdum læditur, partemve sui amittit, quales sæpe in Littore reperiuntur. Dens autem ille prope cranium aliquomodo cavus est, atque in eo parvulum quandoque cornu,

nu, si ita vocare liceat, crescit ejusdem plane formæ, cujus est ille, uti apud *Vormium cap.* 14. *fol.* 285. legere est. Unde *Simon Viresius lib.* 1. *Groenlandiæ antiquæ fol.* 39. credere se ait hisce piscibus dentes istos tandem excidere, aliosque iterum nasci pari modo, quo infantibus, ac interdum adultioribus contingit, ut à novis crescentibus dentibus priores illi propellantur, protrudanturque. Atque ideo quidem credit tot ejusmodi dentes à piscium separatos capitibus in *Groenlandiam Islandiamque* à glacie provehi.

Paulus etiam *Jovius lib.* 18. *histor.* de vero Monocerotio agens cornu, *id*, inquit, *vivo animali non detrahitur, cum ullis insidiis intercipi nequeat. Cornu tamen sponte decisum in desertis reperitur, ut in cervis accidere videmus, qui ex senectæ vitiis, renovante natura, vetus cornu exuunt, venantibusque relinquunt.*

Rochefortus de Insulis Americæ prætentis cap. 8. *fol.* 159. aliam quandam Unicornis marini describit speciem, qualem in *Testudinum Insulæ*, quæ non procul *S. Domingo* est, littora fuisse expulsum narrat anno 1644. Hic autem piscis octodecim pedes longus, ac totum corpus squamis magnitudine nummi Imperialis, vel Philippici, (quem vocant) coloreque cæruleo obtectum erat: Isti autem unicorni equino paulo majus caput erat, sed forma pari, pulcerri-

moque frons conſpicua cornu, quod novem cum dimidio pedes longum, directumque, ac ſenſim tenuius acuto ſpectabatur mucrone, hujus autem partis capiti proximæ circuitus ſedecim pollices latus erat: Ipſum autem cornu inſtar cochleæ Torcularis contortum erat; quin & coronæ quædam imago capiti inhærebat. Piſcis autem formam ipſe exhibet *pag.* 162.

Nunc autem de hujuſmodi cornuum viribus nonnihil dicam. Ipſe etenim quævis quadrupedum, ſive Unicornium ſive multicornium cornua contra venena antidota præbere ſtatuo, quod volatile quoddam ſal contineant: Hoc autem ſpiritus concitat, ſanguinemque longe reddit tenuiorem, nec non cor ipſum maxime roborat, venenis adverſatur, & peſtilentibus febribus inſigne eſt remedium, humores noxios per ſudorem, & urinam expellens: longe tamen majorem huic, quam illi cornu reſiſtendi venenis ineſſe efficaciam, imò vehementius ſeſe his opponere crediderim cornua, quæ in calidioribus reperiuntur plagis, quod plurimum haud dubie volantis ſalis includant.

Nec veteres cornuum virtutes ſalutares ignoraſſe videntur. Hinc enim eſt, quod olim cornibus biberint. Unde ἀπὸ τοῦ κέρατος κερᾶν *miſcere, ac bibendum præbere*; hinc autem κερατὴρ. Urorum etiam cornua potuum gerula facta fuiſſe inter regias menſas *Solinus cap.* 32. prodit. Tradit etiam *Ælianus* potentiores

apud

apud Indos cornibus asini Indici bibere solere: quod & affirmat *Philostratus vitæ Apollony Thyanæi lib.* 3.

Septentrionis autem incolis maxime cornua poculorum vices supplerunt. Sic *Saxo* etiam *Grammaticus hist. Daniæ lib.* 7. illos Urorum bibisse cornibus testis est. De corneis autem Veterum, Regumque poculis legatur *Athenæus lib.* 21. *Dipnosoph.*

Observandum quoque puto in calidissimis orbis terrarum partibus pessima etiam, ac maximè noxia gigni toxica, ideoque Providentissimum Mundi Arbitrum illis etiam locis præstantissima suppeditasse antidota, quibus ista suffocentur, obtundanturque, crediderim,

Propriæ dictæ equidem Monoceroti admirandas esse dotes, viresque quibus letalia, ac minus cognitis necantia modis venena supprimat, ac vincat, nullâ ratione negare quempiam posse statuit *Brownius Pseudodoxiæ Epidemicæ cap* 23. Quando enim Alcis ungulæ, cornuaque comitiali laborantibus morbo prodesse dicuntur, quando etiam non tantum os cordis cervini, sed & ejusdem cornu est corroborans, Hyacinthorumque confectionem, &c. ingreditur, quid causæ est, quod illam Monocerotio cornu inesse negemus potestatem? Minime vero se credere idem *Brownius* ait, hujus tantam esse antidoti efficaciam, ut, quod tamen haud pauci volunt, sublimato, aliisque, quæ secundâ (ita ait) qua-

litate, sive partium rosione necant, resistat venenis.

Memorat *Ulysses Aldrovandus* Judæum quendam Venetiis unicornu vendere voluisse, ac, ut verum esse probaret, cornu parte circulum in mensa duxisse, immissosque primo Scorpionem, mox & Araneum, illius terminos superare minime potuisse, sed huc illuc repentes intra horæ quadrantem nec ante antidoti vi interiisse. Simile quid *Stephanus Rodericus Castrensis lib.* 4. *de Meteor. microcosm. cap.* 4. magno quopiam cornu factum se vidisse tradit, quod Nobilis quidam Lusitanus ipsi monstrarit, Regisque, cognati sui, esse dixerit. Hic autem cornu, ut minimè fictum esse ostenderet, araneam imposuit, quæ, cum quam citissime aufugere niteretur, vi retenta brevi solâ antidoti vicinitate extincta est. Testatur hic insuper vidisse se in Lusitania Monocerotis ossa quamplurima superasse venena, asseritque paucos admodum absque hoc insigni remedio Magnates ex India in Lusitaniam reduces esse.

Narrat etiam *Monardus Tract. de Lapide Bezoard.* similem se *Hispali* ab hujusmodi cornu frusto provenientem vidisse effectum. Quamobrem hoc omnia omnino præstanti virtute antecellere antidota statuit: Nec dissentit Vir Eruditissimus *Ficinus de vita Cælitus comparanda*, qui cornu isti cælestes propemodum dotes attribuit. Idem censent *Brassavolus*, *Dioscorides*,

Mat-

Matthiolus, *Baccius*, atque omnes fere, qui de peſtilentibus, malignisque febribus plura ſcriptis conſignarunt, uno tamen omnes fatentur ore rarius illud reperiri, atque inter Regum, potentiorumque theſauros numerari pretioſiores.

Amatus Comment. in Dioſcorid. libr. 1. *enarrat.* 52. omnes, qui in India fuerint, aſſeverare ait monocerotis cornu apud Reges, Principeſque maximo eſſe in pretio, imo & Luſitanos, qui diutius Medicinam in India laborantibus feciſſent, dixiſſe Medicos nullum excellentius Indis veneno, contagioſiſve infectis febribus propinari remedium poſſe. Atque ideo quondam Indi Proceres Monocerotio cornu auro præmunito bibere ſoliti fuere, ne qua forte tradente *Æliano*, toxica nocerent. In Æthiopia quoque regiis illud imponitur menſis, quo explorent aulici, num quid veneni epulis inditum ſit. Memorat etiam *Paulus Jovius lib.* 31. *Clementem* VII. *Pontificem Romanum Franciſco* I. *Galliarum Regi* hujuſmodi cornu bicubitale, cælatoque innixum auro dono dediſſe, quo cujuſvis cibis admixti veneni vim eluderet. Hanc quoque ob cauſam magnæ in India auctoritatis Viri ex ejuſmodi cornu confectis ornantur armillis: uti ſupra è *Blanquio* annotatum.

Laudat quam maxime *Aloyſius Mundella* hoc cornu tanquam à cane rabido, aliiſve infectorum toxicis certiſſimum remedium. Ne cui itaque mirum ſit, ſi illud cum propter raritatem, tum

propter eximias dotes tanto pretio olim fuerit divenditum, ut etiam memoret *Baccius pag. mihi* 105, Germanos quosdam Mercatores Romam venisse, ut cornu Monocerotis quibusdam Principibus offerrent, quod 90000 coronatis æstimarent. *Julius I. I. I. P. M.* scribente eodem, officinam aromatariam, pretiosisque refertam pharmacis, quam vaticano in Palatio extrui curaverat, donavit inter alia Monocerotii cornu fragmento à Ragusinis mercatoribus 12000 coronatis empto. Quo *Baccius Augustinum Riccium* Medicum Pontificium usum fuisse se scire ait, qui illud interdum pondere scrupuli unius, quandoque 10. granorum ad minimum, vel cum aqua aliqua cordi appropriata, requirente necessitate, cum felici multis successu, qui hujus ope magna evitarunt pericula, propinaverit.

Quamquam autem dens ille piscis *Nerhual.* non cornu sit, iis tamen insignis est dotibus, quas bene multi quondam ei, tanquam Monocerotio cornu, attribuerunt. Non animadvertuntur, scribente *Brouwnio d. libro fol.* 301. in plurimis, quamvis non in omnibus, quæ apud nos reperiuntur, plurimique fiunt, cornibus istæ qualitates, quæ aliis inesse solent: neque enim igne, coquendove, aut liquoribus mollescunt, nec multum gelatinæ iis decedit, nec facile calcinatione philosophicâ dissolvuntur, sed rimis fatiscunt, vel in laminas solvuntur, contra, quam aliis accidit cornibus.

Adi etiam id ipsum confirmantem *Bartholinum epist. med. cent.* 1. *fol.* 100. Testatur hic quoque *epist. med. cent.* 2. *fol.* 579, nec non *hist. anatom. rarior. cent.* 2. *hist.* 56. ac *cent.* 4. *hist.* 4. *&* *cent.* 5. *hist.* 46. se non sine prospero successu febricitantibus, præmissis ex methodo præmittendis, hujus dentis pulveris dragmam dimidiam præbuisse, qui veluti maxima quadam vi sudores expulerit, febremque minuerit. Quod ipsum se & in malignis grassantibus febribus, tertianisque expertum ait. In aliis etiam morbis, quos ejectione sudorum tollere quis gestit, non minus felici eventu hujusmodi rasi, posteaque contusi dentis pulvis intus sumitur.

Memorat idem *cent.* 2. *fol.* 662. *Kyperum Professorem* quondam Lugdunensem in Batavis hujus dentis pulverem peste laborantibus prospere exhibuisse. Quin & *N. Tulpius obs. med. cent.* 4. *obs.* 58. conducere unicornu marinum expellendis variolis & morbillis, domandisque febribus malignis, se non semel expertum esse scribit.

Martinus Forbisserus navigatione in regiones Occidentis, & Septentrionis piscem mortuum in Septentrionis mari se invenisse narrat, qui undis agitabatur, & in rostro unicum cornu rectum gerebat longitudine unius ulnæ cum semisse. Hoc autem intus cavum fuisse, ac quosdam in id aræneas injecisse, quæ è vestigio fuerint mortuæ, scribit.

Sta-

Statuunt tamen nonnulli qualitates quas S. Pagina animali *Rem* attribiut, omnium optime *Orygi* convenire.

Est tamen *Oryx* æque, imo magis ignotus, quam proprie dicta Monoceros, ac de utroque pari varietate loquuntur Scriptores.

Primo namque *Caprea* generaliter Latinis Capra, ac præcipuè fera est, cujus tamen plures species, Rupicapra, Dama, Ibex, Bubalis, Pygargus, Capra Strepsiceros, Dama vulgaris, Capra Moschi, Bezoardica, Oryx &c.

Oryges autem *Columella lib.* 9. *cap.* 1. Cervis, at *Plinius lib.* 8. *cap.* 53, *Bochartusque de Animalibus S. Scripturæ cap.* 28. *partis primæ pag. mihi* 974. ac *Franzius hist. Animal. sacr. part.* 1. *cap.* 23. Capreis annumerant. Ita ut hujusmodi Caprea nonnullis *Oryx*, quibusdam *Dorcas*, vel *Bubalis* aut *Dama*, *Gazellave*, aliisque *Ibex* sit, nec cui potissimum adhæreas dicere promptum sit.

De Orygum origine, locisve in quibus degant, non una etiam est opinio, *Herodotus lib.* 4. animalibus accenset, quæ prope Tritonis Africæ fluvii fontes proveniunt.

Orygem quoque in illa Orbis parte nasci tradit *Plinius lib.* 10. *cap.* 73. vocatque *Getulum* Orygem *Juvenalis Satyra.* 9.

In Æthiopiâ produci *Agatarchides*, *Strabo Diodorusque*, ac *Heliodorus* contendunt. In Ægypto etiam reperiri *Plinius lib.* 2. *cap.* 40, *Ælia-*

Ælianusque hist. Animal. lib. 7. *cap.* 8. nec non *lib.* 10. *cap*: 29. scribunt. Idem etiam lib. 14. rupicapras summis montium Lybiæ cacuminibus degere tradit.

Formam insuper Orygum alii, atque alii diversam faciunt, dum modo unicum, modo duo illis concedunt cornua. Qui capreis annumerant, bina tribuunt, quos inter *B. Bochartus*, quamquam *pag*: 939. ita dicat: *Reperitur in Segestanæ, & Bulgariæ sylvis, Damir, Charis fera, quæ in medio capitis cornu habet unicum.* Quod etiam *p.* 967. repetit.

Plinius etiam *lib.* 11. *cap.* 46. unum Orygi tantantum esse cornu asserit: ita quoque *Aristoteles lib.* 2. *histor. animal. cap.* 1. *ac lib. de part. animal. cap.* 2. ut & *Oppianus de venatione lib.* 2. *versu* 445.

Ælianus hist. animal. lib. 14. *cap.* 15. quatuor cornua Orygibus esse scribit non directa, sed recurva, ac prope humeros contingentia, unde de *Damis, Orygibusque Platycerotibus* locutus videtur.

Binas exhibet Orygis figuras *Ionstonus*, verum utrum magis illum, an *Asinum* referant *Indicum*, sive *Onagrum*, ne *Aldrovandum* quidem dicere ausum ait p. 86. fateturque nihil omnino certo sibi de ejus formâ liquere. *Bochartus* etiam *cap.* 27. *part.* 1. *de Animal. S. Script. fol.* 966. non plane *Reem* naturam (quo *Orygem* significari contendit) sibi perspectam scribit, ac

pas-

passim *Orygi*, licet obscurius, duo adscribi non diffitetur cornua, cum etiam *quandoque Unicornem* esse ex *Aristotele*, ac *Plinio* constare *p.* 970 dicat.

Sed nec de substantiâ cornu inter scriptores convenit. *Nierenbergius cap.* 3. *hist. naturalis fol.* 111. longa, firmaque huic feræ cornua *Bartholinus* autem de unicornu, *p.* 70. ac 71. cava esse variaque, ut arcus, citharasque, ac fistulas ex iis conficiait.

Oryges meticulosos alii, timidosque, ut *Athenæus lib.* 5. *Virgilius Æneid. lib.* 10. *Ovidius Fastorum lib.* 5 nec non *Bartholinus de Unicornu*, crudeles vero alii ajunt.

Hoc autem inde natum crediderim dissidium, quod bicornes Capreæ (quibus illos nonnulli annumerant) timidiores sint proprie dicto, ac unicornu Oryge, quem sævum *Oppianus lib.* 2. *de venatione v.* 446. *Martialisque lib.* 13. *Epigram.* 95. nec non *Plinius lib.* 2. *cap.* 40. scribunt. *Columella lib.* 9. *cap.* 1. cum cæteris animalibus ad usus humanos mactari Oryges scribit his verbis: ,, Feræ pecudes, ut Capreoli, Damæque ,, nec minus Orygum, cervorumque genera, ,, & Aprorum, modo lautitiis, & voluptatibus ,, Dominorum serviunt, modo quæstui, ac re- ,, ditibus.

Bartholinus etiam de *Unicornu p. mihi* 72. Orygis corpus sanum admodum, hominesque nutrie aptum, ideoque illum inter pura quoque

animalia populo Iſraëlitico commendatum ſcribit, ut *Deuteron.* 14. *v.* 5. conſtat.

Gratiſſimi ſaporis haſce carnes fuiſſe, lautiſſimaſque conjicias, quod Romanorum dapes conſtituiſſe ſcribat *Juvenalis Satyr.* 11.

Diſſentiunt denique de Orygis longitudine, ac magnitudine, quotquot fere eum diſcripſere. *Herodotus* enim *Ælianuſque lib.* 4. *hiſt. Animal. cap.* 15. bovi magnitudine parem dicunt; *Oppianus lib.* 2 *verſu* 55. illum Rhinocerote non multo eſſe majorem ſcribit. Verum *Ariſtoteles hiſt. Animal. lib.* 3. *cap.* 2. Capream inter minima cornuta, quadrupediaque animalia ponit, dicitque ſe non noſſe parvum animal cornutum, capream autem, quæ noſcat, omnium eſſe minimam,

Hirco parem, barbatumque ſub mento Orygem ſcribit *Albertus Magnus*, barbam etiam attribuit *Ælianus lib.* 14 *cap.* 15.

Atque hæc quidem de Oryge. Cæterum, quiſquis illa recte perpenderit, fatebitur utique omnia, quæ de *Rem*, ſive *Reem* ſacra profert pagina, de Oryge, Capreave bicorni, non poſſe dici. Conſtat quippe ex *Numeror.* 23. *v.* 22. *Tò Rem* maxime altum eſſe animal, contra quam *Ariſtoteles*, ac *Albertus Magnus* de Oryge teſtantur.

Animali *Rem* excelſum etiam cornu eſſe è *Pſalmo* 92. *v.* 11. liquet; *Extolles meum cornu ſicut Rem*: verum cervorum etiam alteriora

eſſe

esse cornua, quam caprearum, quis ignorat?

Nec tamen inscius sum capream saltare, ac lascivire, nec non cornibus petere solere, atque hac consideratione illud *Deuteron.* 33. *v.* 17. „ *Sunt ejus cornua tanquam Rem, quibus populos arietabit*, capreæ tribui posse. Verum & insolitæ feritatis *Rem* est, quare ab hujusmodi ferarum cornibus defendi cupit Regius Psaltes *Psalm.* 22. *v.* 22 Cum tamen viri docti, atque ipso rerum usu facta fides capreas timidiores esse demonstrent.

Illud etiam quod *Jobus cap.* 39. *v.* 14. de *Rem* scribit, capreis attribui nequit, quæ propter virium defectum ab arandi necessitate eximuntur.

At dicet forte quispiam Orygem, qui ex caprearum genere sit, fortem esse sævumque. Verum equidem est eum capreis esse sæviorem, sed tamen illi passim duo tribuuntur cornua. Omnes insuper unamini consensu proprie dictum unicornu nec capi, nec sub juga mitti posse perhibent. Cum tamen & S. Scriptura, aliique (quos inter *Martialis* annotato Epigrammate 95 *lib.* 13

Sævus Oryx constat quot mihi morte canum?)

Cervos domasque, ac Capræas, ideoque & Oryges retibus, canibusque vinci doceant. Facile laqueo capi posse Orygem tradit *Albertus Mag*

Magnus, teste *Ionstono*. Memorat etiam *Athenæus lib.* 5. in superba *Ptolomæi* pompa Orygum bigas septem fuisse; *Horus* etiam *Apollo lib*: 1. *cap.* 46. Ægyptios Reges huic insedisse animali auctor est.

Nec quicquam effecerit, quisquis è S. Scripturæ locis superius adductis duo *Reem* tribui cornua, ac proinde, non esse unicornu dixerit. *Kimchius* enim, *Aquinasque*, ac *Pomarius*, aliique Hebræi, atque Arabes *Reem*, animal unico frontem spectabile cornu scripsere. Animadvertendum insuper est S. Scripturam per numeri *enallagen* plura *Reem* tribuere cornua. Quando autem legimus *Deuteron.* 33. *v.* 17. *Cornua ejus sunt, tanquam* τῷ *Reem*, non necessario habemus vertere *Monocerotis*, sed dici utique potest *Monocerotia*, ut plurimi vertunt. Ita ut non videam, quid impulerit *Hieronymum*, ut *Psalmi* 22. *versum* 22. *Rhinoceroti* attribuerit: Neque enim posteriori illo modo confusio, quam vitare voluisse S. Pater videtur, quæpiam oriri potuisset. Sed hic loquendi usus apud Hebræos, aliosque notior est, quam ut multis exponatur.

Urum etiam nonnulli loco Monocerotis obtrudere voluere. Sed quam invita id fiat ratione, vel ipsum nomen clamat, quod recentius longe, minusque notum, quam Unicornis. Hujus enim quadringentis ante Christum annis *Ctesias* ævo *Artaxerxis Mnemonis* meminit; Is enim in excerptis apud *Photium*, *Sunt*, inquit, *Asini syl-*

vestres in India equis pares, aut etiam minores. Urum autem quis ante Cæsarem novit? Certe post hunc pauci admodum illius fecere mentionem, tacente etiam omni Græcorum turba. Atque ideo *Plinius lib.* 28.*cap.* 10. hos nec uros novisse, nec *bisontes* tradit; quamvis bubus feris quam maxime abundent Indiæ saltus: Nec constare ait *Bochartus p.* 962. uros alibi fuisse: quam in Hercynia sylva, aut locis parum remotis: unde *Mosis* ævo Judæis innotuisse nemo sibi persuaserit. Nec est, qui, ut scribit idem, Syriam, Palæstinamque uros producere asserat. *Mosem* igitur, *Jobum*, & *Balaamum* voce *Reem* necesse est aliud significasse.

Tandem etiam *Onagrum* nonnulli proprie dictam Monocerota statuere; Scimus equidem hujus feræ cornu à Monocerotio forma differre, sed & non minus præsens adversus venena esse remedium. Quamquam & hoc animal unicornu magnitudine par sit, variis tamen distinguitur modis; pilis videlicet, longitudine, æqualitate, ac colore cornu, nec non pedibus, &c. Quæ omnia etiam pro regionis, in qua nascitur, diversitate differunt. Cornuti namque in India asini agrestes sunt, ut & in Scythia, Africaque, tradente *Herodoto lib.* 4. nec non *Æliano hist. animal. lib.* 10. *cap.* 40.

Quin & ipsa sacra pagina *Iobi cap.* 39. *v.* 8. ac 12. unicornem, Onagrumque distinguit, ac diversa utrique tribuit nomina. Quamquam Onager etiam so-

ſolitarius ſit, ut *Oſeæ cap.* 8. *v.* 9. *Iobi cap.* 24. *v.* 5. *Eſaiæ cap.* 23. *v.* 14. nec non *Daniel cap.* 5. *v.* 21. liquet.

Adde vivos capi, domarique Onagros, teſtibus *Varrone de re ruſtica lib.* 2. *cap.* 6., *Plinio lib.* 8. *cap.* 43., ac *Anatolio Hippiatric. cap.* 14. *Martiale*, aliiſque: quod de monocerote vera utique aſſeri non poteſt. Ait enim hic *epigram. lib.* 13. *epigr.* 101.

Pulcer adeſt Onager: mitti venatio debet Dentis Erythræi: jam removete ſinus.

Scribit etiam *Ionſtonus de quadrupedibus c*: 3. quoſdam ad generandos mulos Onagros jam domitos eligere, quod hæc quam facillime ſub jugum veniat fera, ſubactaque rarius ſola repetat loca. Onagros ab Arabibus in deſertis laqueis, aliiſque capi Inſtrumentis teſtatur *Leo Africanus p.* 215.

Nec diſſentit *Iobus cap.* 39. docet enim liberum vinculis incedere onagrum; qualis quamdiu manet, in deſertis degit, Civitatumque frequentiam temnit, &c.

Atque ita quidem Lectori conſtare cenſuerim, nec dentem piſcis *Narhual* cornu, multo minus monocerotium, nec etiam Orygem *Rem* eſſe, cum quod bina plerumque feratur genere cornua, tum quod timidior ſit, dometurque, nec non lautas luxurioſis præſtet epulas. Quamquam enim animi intrepidi, ſævuſque ſit Oryx quandoque, capitur tamen, ut ſæpius dictum. Verumenimvero ſi Doctiſſ. *Sam. Bochartus de*

 Ani-

Animalib: S. S. pag. 961. & 962 veterum testimoniis abunde se probare dicat τὸ *Rem* non in boum, sed caprearum esse numero, ac p. 970. *Jobum* ita exponat, ut scilicet dometur quidem *Rem*, attamen ab arandi eximatur necessitate; ne videlicet negetur posse intelligi Oryx, qui domatur, ac propter roboris defectum aratri immunis est. Si idem *Bochartus* etiam p. 968. feritatem Orygis, ac robur, quale *Jobus*, aliique τῷ *Rem* tribuunt, docte, atque eleganter ex prophanis demonstret, anne igitur, ut eruditissimo viro assentiamur, necesse est, dicamusque τὸ *Rem* non unicornu excellentius, sed Orygem esse? Minime vero. Ille enim isthæc omnia, quo pollebat, ingenio conquisivit unâ, eaque maxima, ut putabat, ratione, quam apertissime p. 954. indicat, ductus, quod nempe de eo nuspiam legisset, inaudivissetve ab iis, qui peregrinis etiam indagatores accuratiores in terris vixerint; quam etiam ob rationem viri magni *Mercurialis*. *Paræus*, *Deodatus*, aliique existere verum negant unicornu.

Ipse itaque unicornu vere sic vocatum ab omnibus hisce quam maxime distare animalibus, atque illud ipsum non modo propter similitudines à *Spiritu Sancto* ab eo sumptas, sed & propter expressas quam apertissime proprietates, ferocitatem videlicet, robur, animositatem, feramque indolem, ac denique propter veterum, recentiorumque monumenta, atque ocularium testium fidem, non tantum ante Ogygium extitisse cataclysmum, sed & hodieque, ac præcipue quidem in Africa, existere, atque reperiri existimo.

FINIS.

INDEX OBSERVATIONUM RARIORUM,

CENTURIÆ PRIMÆ.

LXVIII. *Ka-*

FINIS.

IN-

INDEX RERUM,

Quæstionumque prima hac Centuriâ ventilatarum.

 Num

In-

Utrum

Qua

F I N I S.

ERRATA.

PAg. 1. lineâ 1. desiunctæ lege disiunctæ. p. 4. l. 10. Ægineta leg. Ægineta. p. 16. l. 11. constitum leg. constitutum. pag. 20. l. 2. figurâ, leg. 2. & 3. Tab. 5. fol. 302. p. 48. l. 27. plegmatici. leg. phlegmatici. p. 50. l. 2. concavitate. leg. cavitate. p. 103. l. 5. cesebertimus. leg. celeberrimus. p. 114. l. 10. defessæ l. defessæ. p. 121. l. 16. humot. leg. humor. pag. 173. lin. 18. amagydalatis. leg. amygdalatis. p. 179. l. 2. locutum. l. locutam. p. 180. l. 13. soptus. leg. sopitus. p. 184. l. 22. vibæ l. vivæ. p. 200. l. 1. factum. leg. factam. p. 222. l. 17. repiri. l. reperi. pag. 223. l. 17. Hernia umbilicalis. l. Prominentia umbilici. p. ibid. l. 20. hernia. leg. exomphalus. pag. 224. lin. 17. herniam. leg. exomphalon. pag. 232. lin. 10. la3. leg. Laz. pag. 240. l. 1. ho. leg, horam. p. 241. l. 15. observationem. l. observationis. p. 260. l. 13. Ingune. leg. inguen. pag. 270. lin. 2. glaudulis. leg. glandulis. p. 282. l. 17. tamem. leg. tamen. p. 293. l. 7. Item. leg. idem. p. 299. l. 8. Graef. leg. Graef. p. 302. l. 16. adjecta. l. adjectæ. pag. ibid. l. 17. Tabula, leg. Tabulæ. p. 315. l. 5. usque. leg. iisque. p. 332. l. 16. partes. leg. partus. pag. 347. lin. 6. perfectam. leg. persectam. pag. ibid. l. 14. paritium. leg. partium. pag. 354. lin. 5. vehementiffimo. leg. vehementissimo. p. ibid. l. 24. malarum. leg. malorum. p. 380. l. 9. fito. leg. sito. pag. 384. l. 23. homidica. leg. homicida. p. 408. l. 22. misera. leg. miseria. p. 409. l. 9. effet. leg. esset. p. eâdem. l. ult. Affimat. l. affirmat. p. 489. l. 5. coruu. leg. cornu. pag. 494. l. 23. maximum. leg. marinum. p. 508. l. 2. attribiut. leg. attribuit. p. 509. lin. 10. Sylvis, Damir, leg. sylvis, inquit Damir. p. 510. l. ult. nutrie. leg. nutrire. p. 512. l. 27. domasque. leg. damasque. p. 515. l. 25. genere. leg. gerere.

Alia insuper, nec non commata, quæ sæpe loco non suo posita, vel omissa agnosco, qui par est, emendabit, restituetque lector: Impari ne quidem errasse Typographus videbitur. Quod semel dixisse sufficiat.

STALP.
OBSERV.
RARIORUM

AD.
SCHOONK

1

LEIDEN
1687